

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Nefi Dîvânı
Mùellifi: Nefi Òmer Efendi
Hazırlayan: Metin Akkuş
Yayın Yılı: 2018
ISBN: 978-975-17-4007-6
Ana Yayın Numarası: 3571
Kùltür Eserleri Dizisi-569

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi,
No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

NEFİ DİVANI

Hazırlayan
Dr. Metin Akkuş

Ankara
2018

KISALTMALAR

- AKM : Atatürk Kültür Merkezi.
- ASL : Agah Sırrı Levend
- Bibl. : Bibliyografi.
- Bkz. : Bakınız.
- c. : Cilt.
- DİA : *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*
- DTCF : Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.
- Ef. : Efendi.
- G : Gazel.
- hzi : Hazırlayan.
- İA : Milli Eğitim Bakanlığı, *İslam Ansiklopedisi*.
- K : Kaside.
- Ktp. : Kütüphane
- MEB : Milli Eğitim Bakanlığı.
- MMK : Muhtar Karahanoğlu
- MN : Müellif Nüshası.
- Ms. : Manuscript.
- Or. : Orient.
- TY : Türkçe yazmalar
- ni. : Üniversite.
- X : Bilinmeyen (nüsha).
- Yay. : Yayınları.
- Yk. : Yaprak.
- Yz. : Yazma.

NEFİ

HAYATI

Nefî, onyedinci yüzyıl klasik Türk edebiyatı dönemi şairlerindedir. Onaltıcı yüzyılın sonları ve onyedinci yüzyılın ilk yarısında yaşadı (1572 ?-1635). Kasideciliği ve hicivleriyle tanındı. Kaynaklarda adı; “Ömer Bey”, “Nefî Ömer Efendi” şeklinde geçer. Şairin mühründe şu beyit kayıtlıdır:

*Muhterüttarz u belîguleser
Kâşif-i esrâr-ı İlâhî Ömer¹*

Nefî, Erzurum'un Pasinler (Hasankale) ilçesinde doğmuştur. Doğum tarihi tam olarak bilinmiyor. Tarihçi Âli (Mustafa, Gelibolulu) 1591 yılında yazdığı *Mecmaulbahreyn*'de Nefî'yi “genç ve zeki” bir şair olarak anmıştır. Şairin;

*Bahâ tahmîn eder bir kimse yok erbâb-ı maânîde
Otuz yıldır felek ikd-ı dür-i nazmım mezâd üzre*

şeklindeki ifadesinin yer aldığı kaside, Hafız Ahmet Paşa'nın 1034/1624'te sadarete getirilişi üzerine yazılmıştır. Ayrıntılar, şairin yaklaşık 980/1572 yıllarında doğmuş olabileceğini gösterir.

Nefî ve aile çevresi hakkında bilinenler sınırlıdır. *Mecmaulbahreyn*,² şairin yaşamı hakkındaki bazı belirsizlikleri ortadan kaldırmıştır. Nefî, bey soylu bir aileye mensuptur. Şair, Pasinler Sancakbeyi Mirza Ali'nin torunu, Mıcmıgerd (Sarıkamış) Sancakbeyi Mehmet Bey'in oğludur. Soyunun Dulkadiroğulları,³ Çağatay veya Timurulara tabi Çağatay Türklerine⁴ dayandığı tartışmalıdır.

Nefî'nin babası Mehmet Bey de şairdir. Kırım Hanına nedimlik yapmıştır. *Sihamıkaza* adlı hiciv mecmuasında, şairin kendi babasını yerdiği şiirinde, Mehmet Bey hakkında bazı bilgilere yer veriliyor. Mehmet Bey'in Kırım'a giderek Han'a hizmeti dolayısıyla rahat bir yaşam sürdüğü, ancak ardında bıraktığı Nefî ve ailesini yoksul ve korumasız bıraktığı anlaşılıyor. Şair;

*Benim züğürtlük ile ellerim taş altında
Muzahrafâtın o dür ü güher satar Hân'a*

benzeri beyitlerinde bu çaresizliğini dile getirir.

Nefî, eğitim hayatına Pasinler'de başlamış Erzurum'da devam etmiştir. İyi derecede Farsça bilen şairin nasıl bir öğrenim gördüğü bilinmiyor. Fars diliyle yazdığı *Divan*'ı onun üst seviyede bir öğrenim gördüğünün belgesidir. Şiirle ilk yakınlığını babası Mehmet Bey aracılığıyla sağlamış olmalıdır. Şairin şiire, genç yaşta başladığı anlaşılmaktadır. Farsça ve Fars kültürünü, şiir sanatı ve edebi bilgilerle birlikte; hocası,⁵ Erzurum defterdarı (1585-1588) Âli'den aldığı anlaşılıyor. Âli'nin sanat eğitimindeki bu etkisine, şairin mısraları da tanıklık eder:

*Nola ey husrev-i iklim-i kemâl ü irfân
Beni de terbiyetin eylese Selmân-ı sühen*

¹ “Nefî Efendi Merhûmun hâtem beytidir”. *Divan-ı Nefî*. Milli Ktp. Yz. A 1570.

² Abdülkadir Karahan (1960). “Âli'nin Bilinmeyen Bir Eseri : Mecma'u'l-bahreyn”. *V. Türk Tarih Kongresi, Tebliğler*. Ankara.

³ M. Fahrettin Kırzıoğlu (1961). “Tolgadırlu (Dulkadırlu) Beylerinden Gelen Pasinli Şair Ömer Nefî'nin Sekiz Arka Atası ve Babası Şah Mehmed'in Bir Tarih Şiiri”. *Türk Dili* 120 (Eylül): 919-923.

⁴ Dündar Aydın (1990). “Belge ve Kaynaklara Göre Nefî'nin Dedesi Mirza Ali'nin Hayatı ve Soy”. *Türklük Araştırmaları Dergisi* V:165-184.

⁵ Abdülkadir Karahan (1954). “Şair Nefî'nin Hayatını Aydınlatan Bir Eser Bulundu”. *Cumhuriyet Gazetesi* (30 Ocak).

*Tavk-ı talîme çekip gerdenim etsen irşâd
İltifâtınla kılıp silsilecünbân-ı sühen*

Tezkire yazarı Riyâzi, bir yergi kıtasında; şairi, Âli'den çaldıklarını satmakla, sanat çevresinde ancak “zebân-ı tâze” olarak tanınabileceğini ifade ediyor.⁶

Nefî, İran edebiyatının tanınmış şairlerini takip etmiştir. Olgunluk döneminde “Anadolu'da şiir üstadı benim” iddiasıyla İran şairleriyle yarışır.

Şairin şiir geçmişi, “Darri” ve “Nefî” mahlaslarıyla tanımlanır. Ancak şairin, “zarara mensup” anlamındaki “Darri” mahlasıyla ilgili bilgi rivayettir. Bu konuda, rivayetlerin dışında, kesin bilgi yoktur. Ancak şair, “Nefî” mahlasının bizzat Âli tarafından verildiğini, Âli vasfında yazdığı “sühen” redifli kasidesinde kaydetmiştir:

*Eyledin mahlas-ı Nefî ile kadrîm efzûn
Zihn-i pâkimde görüp kuvvet-i izân-ı sühen*

Nefî mahlası, on yedinci yüzyıla kadar, yalnız Erzurumlu Ömer Efendi'ye aittir.⁷ Klasik Türk edebiyatında aynı mahlasla şiir yazan pek çok şaire⁸ rağmen Nefî mahlasının kendinden sonra ve az sayıda kullanılmış olması, şairin manzumelerinin başka manzumelerle karışması ihtimalini azaltmıştır.

Nefî, 1603'ten sonra, Sultan I. Ahmet'in saltanatının ilk yıllarında İstanbul'a gider. Hayatının yaklaşık otuz yılını İstanbul'da geçirmiştir. *Riyâzi Tezkiresi*'nde (y.1018/1609)⁹ şairin halen “Mukataa katipliği”ne devam ettiği kayıtlıdır.

Nefî, bütün hayatını, ikbale tenezzülü olmayan bir devlet memuru olarak geçirir. Divanihümayun'da maden mukataacılığı; mukataa katipliği; sürgüne gönderildiği Edirne'de, Muradiye mütevelliliği ve İstanbul'da cizye muhasebeciliği yapmıştır.

Gençlik döneminde taşrada yaşadığı zorluklardan bunalan Nefî, İstanbul'da kısmen rahat eder. Dönemin bürokratlarından, tarihçi ve aynı zamanda şair olan Gelibolulu Âli ile Erzurum'da sağladığı yakınlığı İstanbul'da da sürdürür.

Sadrazam tarafından Sultan Ahmet'e tanıtılan şair, şiirleriyle padişahın iltifatını kazanır onun yakınında bulunan şairler arasına girer. Sultan, Edirne'ye giderken (1611) onu da beraberinde götürür.

Nefî, dört ayrı padişahın saltanatına tanık olup devlet erkanının takdirini kazanmış şairlerdendir. Padişahlardan üçü aynı zamanda şairdir. Şair, sultanların ilgisi, devrin ileri gelenleriyle bağlantıları, sunduğu kasideler ve şiirdeki başarısı ile İstanbul'un sanat çevresinde kısa sürede tanınır.

İstikrarsız kişiliği nedeniyle Nefî, sanatındaki üstün başarısını ilişkilerinde sürdürmez. O, çevresiyle sürekli barışık olamayan bir insandır. Sıkça dostlarına sataşır, şahsiyetlerini rencide eder ve yerer. Devlet adamlarının onurunu hiçe sayar. Sınır tanımayan yergileri, hırçın kişiliği, devlet adamlarının öfkesini üzerine çeker. Şöhretinin kıskançlık etkileriyle birlikte, çevresini rahatsız eden aşırı tavırları da şairin bazı dönemlerde yaşamını zorlaştırır.

Kaldım ayakta perîşân ve mükedder ahvâl

...

*Gitdi ol demler ki eylerdi perîşân hâtırım
Bir yana gam bir yana kahr u azâb-ı rûzgâr*

⁶ F. Tulga Ocak (1987). “Nefî ve Eski Türk Edebiyatımızdaki Yeri”. *Ölümünün 350. Yılında Nefî*. Ankara. 4.

⁷ Bkz. Haluk İpekten vd. (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara. Edebiyat tarihimizde Nefî Resul Efendi (Erzurumlu) gibi birkaç Nefî'nin daha varlığından söz edilmişse de, bunlar on yedinci yüzyıldan sonra yaşamış şairlerdir. Bkz. Z. F. Fındıkoğlu (1927). *Erzurum Şairleri*. İstanbul. 30-35.

⁸ Mustafa İsen (1989). “Divan Edebiyatında Mahlasdaş Şairler”. *Millî Eğitim* 82 (Şubat): 22-29.

⁹ Riyazi. *Riyazüşşuara*. Nuruosmaniye Ktp. 3724. yk.141^b.

Nefi, Sultan Murat döneminde zirveye ulaşmıştır. Kendi gibi sert yaratılışlı Sultan onu bağışlarıyla yüceltir, iltifat eder; şiirlerini zevkle dinler ve över:

*Biz kelâm nâkiliyiz nerde o sâhib güftâr
Ona teslim edelim emrine münkâd olalım*

Böylesine takdir görmüş bir şairin nasıl bir hata işleyip de aynı kişinin gazabına uğradığı pek bilinmez. Rivayetler ve şiirlerindeki ipuçları, sert ve hırçın şairin bir süre sonra gözden düştüğünü ve görevlerinden uzaklaştırıldığını gösteriyor. Gürcü Mehmet Paşa'yı hedef aldığı kasidesinde, şairin üç kez görevinden azledildiği anlaşılıyor:

*Üç defadır bu Hak belâsın vere melûnun
Ki yok yere beni azl etti olmuşken senâhânı*

Nefi'nin görevden azledilişi *Naima Tarihi*'nde de yer alır. Naima'ya göre, Sultan Murat, sarayda şairin *Sihamikaza* adlı eserini okurken taht yakınına yıldırım düşmesini uğursuzluk olarak değerlendirmiş ve Nefi'ye hicvi yasaklayıp görevinden azletmiştir.¹⁰ Şair, hayatının son yıllarını sürgüne gönderildiği Edirne'de geçirir.

*Muzaffer ola serdârın eyâ şâhenşeh-i gâzî
Ne Tebrîzi koya Şâh-ı Kızılbaş ne Şîrâzî*

matlalı kasidesi, Hüsrev Paşa'nın Bağdat Seferi (1040/1631) vesilesi ile, Edirne'den Sultan Murat'a gönderilmiştir.¹¹ Yine 1043/1634'te Sultan Murat'ın Edirne'ye gelişi üzerine;

*Merhabâ ey pâdişâh-ı âdil ü âli nijâd
Oldu teşrifinle şehri Edrine reşk-i bilâd*

matlalı kasidesini yazar ve Sultan Murat'a sunar.

Şair, sultanın himmetinden uzakta kaldığını, sıkıntılarından kurtulacağını ümit ettiğini bildirerek affedilmesini ister. Sultanın iltifatını yeniden kazanır; bir süre Muradiye mütevelliliğinden sonra İstanbul'a döner ve haraç muhasebeciliği görevine getirilir.¹²

Yaşadığı sıkıntılar sürgün şairi uslandırmaz. Sataşmaları, hırçınlığı yergilerle devam eden şairin ölümü beklenir hale gelir. Yürekli, pervasız, atak, korkusuz şair; sahip olamadığı “dilinin belası ile” kendi sonunu hazırlar. Ölümünü hazırlayan asıl neden kesin olarak bilinmez. Kaynaklar, yasaklandığı halde yergiye devam etmesinin öldürülme nedenini oluşturduğunda birleşirler. Beklenen son, Sultan Murat'ın ölüm emriyle gerçekleşir. Bazı kaynaklara göre, şairin ölüm fermanı, Bayram Paşa tarafından, Boynu eğri Mehmed Ağa'ya teslim edilerek saray odunluğunda boğdurulup cesedinin denize atılmasıyla yerine getirilmiştir.¹³

Nefi'nin ölümüne neden olan olayla ilgili değişik rivayetler vardır. Bir rivayete göre, Bayram Paşa'yı hicvettiği için padişahın alınan fermanla öldürülmüştür. Bir başka rivayet de şöyledir: Bayram Paşa dönemin tanınmış şairi Naili'ye, Nefi'yi kötüleyen bir şiir yazdırarak şaire okutur. Öfkelenen Nefi, şiiri Paşa'nın yüzüne fırlatır. Bu, çevresini sürekli rahatsız eden şair için bir öldürülme bahanesi olur. Paşa'nın emriyle öldürülür. Üçüncü rivayet, Sultan Murat'la ilgilidir. Şaire olan aşırı sevgisi dolayısıyla bütün taşkınlıklarına göz yuman Sultan Murat, Nefi'nin sadrazamlara ve

¹⁰ Naima (1280). *Tarih-i Naima*. C. III. İstanbul. 235.

¹¹ “Edirne'de Murâdiye mütevellisi iken âsitâne'ye gönderilmiştir.” İstanbul Arkeoloji Müzesi. 269.

¹² Naima (1280). *Tarih-i Naima*. C. III. İstanbul. 235.

¹³ Naima (1280). *Tarih-i Naima*. C. III. İstanbul. 222; Katip Çelebi (1286). *Fezleke*. C. II. 183.

diğer devlet adamlarına sataşmalarını affeder. Ancak kendisini de bir kıtada ağır ithamlarla yermesi bardağı taşıran son damla olur. Sultan hicvine yer verilen şiir dörtlükler halinde yazılmıştır. Üslubunun şairle hiçbir ilgisi yoktur. Bu kıtanın da, bir başka şair tarafından, “Nefî” mahlası kullanılarak gözden düşürme amacıyla söylendiği rivayetler arasındadır.

Nefî'nin ölüm tarihi, Şaban 1044/Ocak 1635 olarak kabul görmüştür. Ebcet hesabıyla ölümüne düşürülen tarihler şunlardır:

*Nâgehân geldi bir eksikli dedi târîhin
Âh kim kıydı felek Nefî gibi üstâde*

...

Katline oldu sebep hicvi hele Nefî'nin

Katl şud Nefî¹⁴

...

Geçdi Sihâm-ı Kazâ

Nefî'nin, öldürüldükten sonra cesedinin denize atıldığı veya saray zindanlarında kaldığı çokça bilinen rivayetlerdendir. Ancak *Sihâmıkaza*'nın bir nüshasında, Babıalî'nin Sirkeci tarafındaki bahçede, “*Soğukçeşme yakınındaki dış kapıda*”¹⁵ bir çalılık içinde yazısız iki taşın ona ait olduğu rivayeti de vardır¹⁶.

KİŞİLİĞİ

Nefî divan edebiyatının gür sesli şairlerindedir. Kendinden emin ve sanatına güvenen bir kişiliği vardır. Sevgisini ve öfkesini dile getirirken, şairin sesinde alışılmamış bir ton duyulur. Seslenişleri yüksek perdedendir; bildiğini açıkça söylemekten çekinmez. İfadelerinde sert, acımasız, hatta biraz da isyancı tavırlar sezilir. Şair, böylesine sert bir yapıya sahip olmaktan gurur duyar:

*Ol safder-i düşmenküş-i nazmım ki husûsâ
Şemşîr-i zebânımdan ahıbbâ hazer eyler*

ifadesiyle yaşamı bir savaş meydanı olarak görür. “Dil kılıcı”, “saf yarıcı”, “nazmı düşman öldürücü” ifadeleri ve “savaş/mücadele” imajı, şairin saldırgan kişiliğini simgeler. Şair, kişiliğini çok önemser. Ancak o; atak, mağrur, isyancı kişiliği ile çalkantılı bir yaşama sahiptir.

*Leşger-i fikr ü hayâlât ile çıksam yürüsem
Tevsen-i tabım edip kat-ı beyâbân-ı sühen*

beytinde “dikbaşı”lığını gururla dile getirir. Onda bir bey, bir muzaffer kumandan edası vardır. Ruhu med-cezirlerle çalkalanır. Karşılaştığı engeli hep aşma çabasıdadır. Korku ve yılgınlık bilmez. Şiirinde ferdiyet ön plandadır. Arzularını gerçekleştirdiği müddetçe çevresiyle barışıktır. Üzüntü, keder; kavga, başarı; zevk ve eğlence; her şey kendi içindir. Yürekli, cesur, yetenekli, hırçın, ateşli, pervasız, atak, korkusuz gibi ifadeler onun kişiliğinin olumlu yönleridir. Ancak tutarsız, saldırgan, aniden yön değiştiren tavırları, çevresiyle denge sağlamasını güçleştirir. Methiyeleri arasında

¹⁴ “Nefî katlıdu”.

¹⁵ Abdülkadir Karahan (1964). “Nefî”. *İA. C. IX*. İstanbul: MEB Yay.

¹⁶ Abdülkadir Karahan (1964). “Nefî”. *İA. C. IX*. İstanbul: MEB Yay; Z. Fahri Fındıkoğlu (1927). *Erzurum Şairleri*. İstanbul. 30-35; Ömer Nasuhi Bilmen (1959). “Erzurum’un Kıymet-i Tarihiyyesi”. *Tarih Yolunda Erzurum Dergisi* 1 (2): 2, 8.

bulunan bir manzumesinde, Gürcü Mehmet Paşa'yı abartılı övgülerinden sonra; “a köpek!” redifli yergisinde yerden yere çalması buna örnektir. Şair;

Hak sözü söylemeden hiç usanmam a köpek!

İfadesiyle kendini haklı çıkarır. Yaptığının doğruluğundan emindir. Doğru bildiğini saklamaz; dürüst, fakat saldırgandır. Şairin, saltanatına şahit olduğu Sultan Mustafa'ya hiç kaside yazmamış olması da bu özellikleriyle ilgili olmalıdır.

Nefi, asıl kişiliğini sanatta kazanma çabasındadır. Divan şiirinin yönlendirici etkisinden, sosyal çevre ve gelenek kısılcısından kurtulmaya çalışır. Sanatında kendini ispat etme çabasındadır. Şiirinde sanatlı söyleyiş endişesi yoktur. İran edebiyatıyla bağlantısı, Urfi gibi, “mağrur, hırçın, soyuyla övünen”¹⁷ kişiler aracılığıyla. Urfi'nin dışında diğer İran şairleri, Nefi için, artık aşılması gereken sıradan şairlerdir.

Nefi'nin kasidelerindeki tok ve gür ses, gazelinde munisleşir. Gazeldeki zarafet, Nefi gibi tok sesli bir şairi de kısmen yumuşatıp dizginler. Şair, gazellerinde rint-meşrep bir kişilik sergiler. Şair kendini, “züht”e karşı tavır takınmış “rint” olarak takdim eder:

*Sofî değilim rind-i harâbâtî-i aşkım
Nefî nola olsam ne aceb hâk-i reh-i mest*

...

*Biz mest-i serâsime-i câm-ı mey-i aşkız
Mestin sözü mazûr-ı kirâm-ı ukalâdur*

...

*Zâhid bizi kor gayra satar şimdi riyâyı
Duymaz bizi kim mutekid-i bâdefürûşuz*

Nefi'de tasavvuf, *Farsça Divan*'ında görülür. Bu şiirlerde şair, Mevlana yolundadır. Şair bir Mevlevi olduğunu söylemez. Şiirinde Mevlevilik mesleği ile ilgili bazı terimlere rastlanır;

*Yere degmez ayağım şevk ile raks eylemeden
Felegi bâri bu takrîb ile etsem pâ mâl*

*İhtiyâr elde değil olsam eğer destefşân
Bu neşât ile semâ etmemege var mı mecâl*

beyitlerinde “raks, semâ” mevlevi mesleğinin imajlarıdır. Ali Nihat Tarlan'ın: “...ruhundaki coşkunculuk ve pervâsızlıkla Mevlânâ'yı en içten duymuş ve anlamış Türk şairi Nefi'dir”¹⁸ kaydı, Mevlana'ya olan ilgisini vurgular. Mevlevilik ilgisini içeren bazı kayıtlar¹⁹ şairin Mevlevi muhibbi olduğunu gösterir.

Nefi'nin bir bey soyundan gelişi ve çağının karmaşık olayları kişiliğini şekillendirmiş gibidir. Çocukluğu, beyliklerin Osmanlı bayrağı altında toplanıncaya kadar geçen süre içindeki çalkantılarını, kardeş katliamlarını, sünni-şii mücadelelerini dinlemekle geçmiş olmalıdır. Soyu bu olayları bizzat yaşamış bir beyliğe dayanır. Bey soylu Ömer Nefi'ye kalan miras, “tefahür-fahriye” tavrıdır. Ailesini çaresiz bırakıp Kırım'a giden babanın taşrada bıraktığı, sığıntı bir çocuk, çaresiz bir genç. Şairin aniden değişen, kararsız, saldırgan kişiliğini bu psiko-sosyal etkiler şekillendirmiş olmalıdır. Bir kasidesinde geçen:

¹⁷ Ali Ekrem (1341). “Nefî'de Tasannu”. *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası* IV (III-IV): 133-145.

¹⁸ Ali Nihat Tarlan (1990). “Nefî ve Tuhfetü'l-uşşâk Tercümesi”. *Ali Nihat Tarlan Makalelerinden Seçmeler*. Ankara: 162.

¹⁹ Kemal Edib (1949). “Nefî'nin Bilinmeyen Birkaç Şiiri”. *DTCF Dergisi* VII (8): 287-294; Milli Ktp., 2239/1.

*Derûnumda o denli câygîr olmuştur ihlâsın
Ki yanımda kul olmak sana şâh olmakdan evlâdır*

beytindeki “kul-şâh” ikilemi gelenekten kalma bir “şah-geda” ikilemi midir, yoksa şairin ruh halini mi ifade ediyor sorunu çözüm bekliyor.

SANATI

Klasik Türk edebiyatında doğu kültürüyle ilişkiler ve etkilenmeler on altıncı yüzyıla kadar devam eder. Bu ilişki ve etkilenme İran sahası lehinedir. Osmanlı kültür ve edebiyatının olgunluk döneminden sonra, kazanılan yeterli bilgi birikimi ve tecrübe, taklit ve hayranlık yerini boy ölçüşmeye bırakır.

On yedinci yüzyıl şairi Nefî de, şiire yöneldiği ilk dönemlerinde, doğu klasiklerini takip etmiştir. O, Urfî, Enveri ve Hafız'ı çok iyi bilir; bütün İran şairlerine üstünlüğünü savunurken Urfî ve Enveri'den ihtiyatla söz eder. Mübalağa gücü ve şiir dilinin sağlam kuruluşu Urfî ve Enveri etkisiyledir. Şiirinde “açıklık (vuzuh)” ve kendinden söz etme alışkanlığı Arap şairi Mütenebbî etkisiyledir. Şairin açık sözlü ve kendini beğenen kişiliği bu etkiyle uyumludur.

Şair, Türkçe kasidelerinde; Hakani, Firdevsi, Kemal Isfahani, Hayyam, Sadi, Hafız Şirazi, Attar, Feyzî Hindi ve Camî gibi pek çok şairle eşitlik, hatta üstünlük iddiasındadır.

Nefî, olgunluk döneminde etki çemberinden kurtulma, yepyeni bir sanatçı kişilik ve yeni bir tarz sahibi olma çabasıdadır;

*Nezâketde metânetde kelâmım benzemez aslâ
Ne Urfî'ye ne Hâkânî'ye bu bir tarz-ı âherdir*

Türk şairleri arasında Nefî'nin en çok meşgul olduğu şair, Baki'dir. Gök gürültüsüne benzer tonlu sesler yakalaması, Baki'yi andırır. Tarzı ve bazı mazmunları “Baki'den mazmun aşırıldığı”ni²⁰ düşündürmüştür. Mutantan söyleyişte Baki gibidir, fakat abartılı söyleyiş, açık ifade Nefî'nin farklılığıdır. Kendini beğenme tavrı onu Baki'den ayırır. Nefî'de Baki etkisi, şiirlerindeki yüksek perde, debdebeli anlatım, tınlamalı ses ahengidir.²¹

Nefî;

*Tavâf-ı Kabe-i kûyun be kavî-i Bâkî-i merhûm
“Derûn-ı dilde niyyet âb-ı zemzemden musaffâdır”*

beytiyle Baki'nin bir mısra'ını;

*Bu mahalde aceb evsâfına çesbân görünür
N'ola bu beytini Bâkî'nin edersen **tazmîn***

*“Def-i yecûc-ı gama eşigidir sedd-i sedîd
Men-i ceyş-i eleme dergehidir hısn-ı hasîn”*

ifadesiyle de bir beytini tazmin etmiştir.

Nefî, başta Baki olmak üzere Fuzulî, Şeyhülislam Yahya, Şahidî Mevlevî (İbrahim Dede) gibi bazı şairlere nazireler yazmıştır. Taşlıcalı Yahya'nın;

²⁰ Tahîr Olgun (1931). *Manzum Bir Muhtıra*. İstanbul. 76.

²¹ F. Tulga Ocak (1987). “Nefî ve Eski Türk Edebiyatımızdaki Yeri”. *Ölümünün Üçyüzdüncü Yılında Nefî*. Ankara. 32.

*Biz sofiye eyi deriz ol bize kem desin
Mahşer gününde belki ikimiz yalan çıka²²*

ifadesiyle yakın benzerliği olan, Şeyhülislam'a cevaben yazdığı hiciv kıtası; Baki'nin II. Selim'i övdüğü müzeyyel gazeline nazire²³ olarak yazdığı *bahariyyesi*, onun tanınmış nazire şiirleridir.

Nefi, klasik Türk edebiyatında kasideciliği ile tanınmıştır. Kasidelerindeki konular, ifade biçimi ve üslubu ile o bir ekoldür. Kasidenin her bölümünde aynı oranda başarılıdır. Methiye ve fahriyede gösterdiği başarı, kasidelerinin girişlerinde (nesip/teşbib) de gözlenir. Şair düşüncesini kolayca ifade eder. Kasidelerinde bölümler iç içedir. “Merhun beyt” örnekleriyle beyitler arasında anlam geçitleri oluşturur. Rahat bir anlatımı, karşılıklı konuşma havası vardır. Alışılmış kaside sıralamasını kırdığı kasidelerinde asıl bölüm methiye veya fahriye; sonuç bölümü muhatabının (memduh) övgüsüdür.

Kasidelerinin girişleri; bahar güzelliği, bayram coşkusu; İstanbul, at sevgisi, yiğitlik, tablo halinde savaş tasvirleri aşk ve içki zevki gibi konular içerir. Savaş ve yiğitlik konulu şiirlerinde tok sesli bir söyleyiş, kılıç-kalkan çınılamaları, ok vızıltıları duyulur. Okuyucu muhayyilesinde canlı tablolar oluşturur:

*Habbezâ cây-ı neşâtefzâ ki Rıdvân görse ger
Hayretinden derdi bu cennet midir dünyâ mıdır*

...

*Sun-ı Hak yâ gülşen-i cennetden ifrâz eylemiş
Başka bir cây-ı tarabengîz ü gamfersâ mıdır*

gibi ifadelerinde şair, karşılıklı konuşma rahatlığıyla okuyucunun sanki gözleriyle takip ettiği canlı tablolar çizer.

*Bahâr erdi yine düşdü letâfet gülsitân üzre
Yine oldu zemînin lutfu gâlib âsmân üzre*

matlalı şiirin benzerlerinde bahar; çevre güzellikleri, canlı tablolar, rengarenk manzaralar olarak görülür. Bu şiirlerde okuyucu yaşayan sesleri çevresinde duyar. Şairin yiğitlik ifade eden minyatür gibi tablolarında kahraman asker gölgeleşir, silik bir çehre olarak küçülüp memduhın arka planında kalır.

Anlam sanatı mübalağa, Nefi şiirinin belkemiğidir. Bu üslup yaratılışının sanata yansımış şeklidir. Hayatında da sınır ve ölçü yoktur. Davranışında, hayallerinde ve düşüncelerinde abartılıdır. Övgüde ve yergideki abartılı anlatımı, daha önce ifadesini bulmamış ince hayallerle süslenir:

*Adli bir gâyetde kim devrinde kebk ü şehbâz
Birbirini âşyânında gelir mihmân bulur*

En aşırı mübalağalarına hafifletici ipuçları yerleştiren şairin kurduğu zıtlıklarla abartı yadigarı olmaz. Şarta bağlı abartılarla yaptığı anlam oyunları onu mübalağa ustası yapmıştır.

Nefi; övme, övünme, yerme tarzlarının ustasıdır. Övgülerde klişe ifadeler; övünmelerinde kişiliği ve öz güveni ön plandadır. Övünmelerinde rahat ve içtendir. Fahriyelerinde bütün benliği, ruhu ve kişiliği ile kendini sergiler:

²² Mehmed Çavuşoğlu (1977). *Yahya Bey Divanı*. İstanbul. 526.

²³ Sabahattin Küçük (1988). *Baki ve Divanından Seçmeler*. Ankara. 33-34.

*Ben o Vassâf-ı ahdim kim gelince medh ü evsâfa
Benimle hem zebân olmaz ne Firdevsî ne Hâkânî*

...

*Bahâdır pehlivân çok gerçi meydân-ı maânide
Benim tab-ı dilîrim cümleden ammâ dilâverdir*

Şair, sözün kendine Tanrı vergisi olduğu inancındadır. Prof. Dr. Orhan Okay, Nefî'nin 29 gazelinde “ben” zamiriyle ilgili redif ve kafiyeler kullanıldığına, “biz” derken de grup içindeki “ben”i kibir derecesinde işlediğine dikkat çekmiştir.²⁴

Nefî'nin kendine olan sonsuz güveni şiir diline ve ölçüsüne hakim olmasındandır. Sanatta tek olma hırsı yüksek perdeli söyleyişini süsler, pekiştirir.

Övme ve övünmedeki aşırılık *Türkçe Divan*'ındaki yergilerinde görülmez. Haksızlığa uğradığı ya da kendine sataşıldığı durumlarda “dil kılıcını” işletir; yergisi, ima, kinaye, tahkir sınırlarında kalır:

*Üçüncü defadır bu Hak belâsın vere melûnun
Ki yok yere beni azletti olmuşken senâhânı*

veya;

*Dergehinde bir dilim nânı bana çok gördüler
Uydular ulaştılar birkaç kilâb-ı rûzgâr*

gibi ifadelerinde canı yanmış birinin serzenişlerinden öte bir aşırılık görülmez.

Nefî, mübalağayı; *tebliğ* (makbul), *iğrak* (makul) ve *glüvv* (muhal) seviyeleriyle tırmandırır:

*Memleket meşşâta-i adliyle ziyenyâb olur
Saltanat pirâyeye-i hulkuyla hüsn ü ân bulur*

abartılı anlatımıyla, şairin gözünde padişahın yeri “*sidretülmünteha*”dır. Güneşi golf oyunun topu yapar. Savaş meydanında atların ayakları kıvılcım yerine şimşekler çakar. Ancak memduhunu evrenin efendisi yaptığında şairin muhayyilesi sakinleşir:

Her ne emr etse kazâyı tâbi-i fermân bulur

Belagatçiler, *tebliğ* ve *iğrak*ı hüner; *gulüv* seviyesini kusur sayarlar.²⁵ Şairin bu kusuru; “*nâzük edâ*”, “*ince hayâl*” olarak tanımladığı şiirine ters düşer;

*Erdi bir gâyete tesîr-i hevâ kim bir mûr
Bir dem-i germ ile eyler yedi deryâyı serâb*

beytinde “karıncanın nefesiyle yedi deryâyı kurutması” hayali letafetten uzak bulunmuştur.²⁶

Nefî, sözü güzel söylemede de ustadır. Sanatlı ifade yerine güzel söyleyiş ve açık anlatım (vuzuh) şiir sanatına güç kazandırır. Edebi sanatları doğaldır. Anlamda derinleşmeyi zengin hayallerle besler. Kelime oyunlarına yer vermez.

Nefî'nin şiirinde ahenk ve musiki önemli bir yer tutar. Ahenk sağlayıcı unsur olarak sıkça aliterasyona başvurur. Şiirlerindeki ses cümbüşü; musiki perdeleri ve

²⁴ Orhan Okay (1990). *Sanat ve Edebiyat Yazıları*. İstanbul. 98-99.

²⁵ Tahirülmevlevî [Olgun] (1973). “Mübâlağa”. *Edebiyat Lugatı*. İstanbul. 105.

²⁶ R. Mahmud Ekrem (1299). *Talim-i Edebiyat*; Ali Nihat Tarlan (1981). *Edebiyat Meseleleri*. İstanbul. 159.

nağmeler, çınlamalar; her cinsten ses tınıları; inişli-çıkışlı sesler; coşkunluk, karışıklık, gök gürlemesi, ahenk öğeleridir. Kelimelerin musikisini hissettirir. Musiki coşkusu ve sevincini şiire sokar. Okuyucuya şiirde musiki hazzını ve zevkini tattırır. Dile ve şiir ahengine hakimiyeti; kelimelerin anlamını, kurulan hayalleri unutturur. Şiirinin ahengi okuyucuyu ardından sürükleyip götürür. Kuyucu Murat Paşa için yazdığı;

*Gamzen ne dem ki tîğ çekip hûnfeşân olur
Uşşâk-ı dilfikâre ecel mihribân olur*

matlı kasidesi, ahengin mükemmel bir şiire dönüşmüş şeklidir. Şiirlerinin musikiye yakınlığı bestelenmiş eserlerinde daha kolay görülür. Tanınmış bestekar İtri tarafından *segah semai* olarak bestelenip halen repertuarlarda bulunan;

*Tûti-i mucize-gûyem ne desem lâf değil
Çarh ile söyleşemem âyinesi sâf değil*

matlı gazeli ve;

*Esdi nesîm-i nevbahâr açıldı güller subh dem
Açsın bizim de gönlümüz sâkî meded sun câm-ı Cem*

matlı bahariyesi, şiir-musiki ilişkisini sergileyen şaheser seviyesinde eserlerdir. Şairin söylenmede zorluk çekilen veya kulağa hoş gelmeyen seslerden oluşmuş kelime ve ifadeleri kullanmamaya özen gösterdiği anlaşılır. Yüksek perdeden söylenmiş eserlerde karmaşık bir gürültü değil, kuralları tespit edilmiş bir orkestra seslendirmesinin iniş ve çıkışları duyulur. Gürültü, şekli heybetli gösterme, yetersiz bir insanı canlandırıp heybet kazandırma; küçük tabloları büyülterek tasvir etme onun debdebeli söyleyişinin özellikleridir;

*Dolsun yine peymâneler olsun tehî humhâneler
Raks eylesin mestâneler mutrıblar etdikçe nagam*

...

Merhabâ ey câm-ı mînâ-yı yâkut reng

gibi ifadelerinde; onun coşkulu, musikili seslenişleriyle okuyucu kendini adeta bir musiki meclisinde hissederek tempo tutar, kendini bu havaya kaptırır.

Hüner ve bilgi gösterisi, geleneksel tavra aykırı olarak, Nefî'de en aza inmiştir. Tasavvuf felsefesi, İran mitolojisinden alınmış figürler, ilim ve fen, şairin tasvirlerine, kurduğu hayallere; övgüsüne ve aşırı anlatımlarına parlaklık veren unsurlar olarak görülür.

Nefî yalnız kaside ustalığına değil, tümüyle şiir sanatındaki başarısına güvenir. *Divan*'ında, kasidelerle birlikte, mesnevi, musammat, gazel, kıta ve rübai nazım şekillerine de örnekler vermiştir:

*Hem kasîde hem gazel bir tâze vâdîdir bu kim
İhtirâ-ı nâme-i muciz beyânımdır benim*

Şair “tâze vâdi” açtığı inancıyla şiir sanatında kullandığı üslûbunun özelliklerini de sıralar. “Yeni, tâze, pâkize, bî-bedel, nev edâ, fikr-i bîkr, muciz dem, nâzik sühan” onun şiirinin özellikleridir.

*Bir tâze revîşdir bu ki tabîr-i latîfi
Revnaşiken-i hüsn-i beyân-ı kudemâdır*

Nefi'nin çoğu şiirinde açığa çıkan sert mizacı gazellerinde perdelenir. Gazelde fazla yer almayan fahiye onun gazeline de yerleşir. Gazellerinde işlediği aşk, hicran, elem, hararet cılız kalır. Müzeyyel gazellerinde başarılıdır. Bu gazellerinde şair, zaman zaman rint meşrep kişilikten kurtularak yeniden sert mizacına bürünür;

*Böyle hoş tabâne rindâne gazel mi derdi ol
Sunmasa ger câm-ı feyz-i Hâfiz-ı Şirâz 'a dest*

ifadesinde, gazel geleneğine ters düşmemek için rint meşrep kişiliğe bürünmüş görünür. Gazelde zarif ifadeleri tercih eder. Bazen aşıkane, bazen rintçe anlatımı benimser.

Nefi'de gazellerin birçoğu *yekahenk* gazeldir. Kusursuz bir ses düzeni; dolgun anlamlı, tok sesli kelimeler kullanır. Tegazzül yoluyla kasidelerine yerleştirdiği gazeller, yeni bir ahenk sağlama ögesidir.

Nefi, şiir sanatında anlama ve mazmuna önem verir. Şiirinde anlamı ön planda tutmak kaydıyla, mübalağanın yanı sıra tezat, teşbih, istiare, telmih, mecaz-ı mürsel ve aliterasyonu sıkça kullanır, ancak, edebi sanatların mübalağa gibi tutkunu değildir.

*Tenezzül eylemem inşâya eylesem yoksa
Müsebbihân-ı felek vird ederdi inşâmı*

Daha önce ifadesini bulmamış anlam, mazmun, hayal ve fikirleri ilk defa yakalamak peşinde koşan şair, “bikr” ifadesini sıkça kullanır. Söz sanatlarını hayal, anlam ve imajlarla birleştirir. Şiirinde kendine has bir eda vardır. Anlatım biçimi, seslenişi, üslubu kendine aittir.

Nefi, *sebkîhindi* şairlerinden sayılmamakla birlikte, bu dönemin dil ve üslup anlayışına sahiptir. Fazla yaygın olmayan Arapça ve Farsça kelimelerden redifler oluşturur. Sayısı az olmakla birlikte zincirleme tamlama; çok sayıda yabancı kelime kullanır. Ancak cümle kuruluşu sağlam ve Türkçe söyleyiş sırasına göredir. Terkip ve tamlamaları anlamı yoğunlaştırır. Onun şiirinde imale, ahengi güçlendirme ögesidir.

Nefi, taşradan İstanbul'a geldiği halde İstanbul Türkçesini pürüzsüz kullanabilen pek az şairden biri olarak da tanınmıştır. Sağlam ve temiz bir Türkçesi vardır. Anlama önem verir, lafzı da ihmal etmez. Cümlelerinde anlam ve fikir ön plandadır. Kasidelerindeki debdebeli, yabancı kelime ağırlıklı dili, gazellerinde daha sadedir. Şair, konuşma diline yakın cümleler kullanır, şiir dilini yenileyerek kelime hazinesini zenginleştirir.

Klasik Türk edebiyatında Nefi edası bir ekoldür. *Nefiyane söyleyiş* kendinden sonra gelen şairlerin ilgisini çekmiş pek çok şair onun takipçisi olmuştur. Kaside vadisinde Nefi, kendinden sonra yetişen her şairin ustasıdır. Bu şairlerin ustalıkları “Nefiyane tefahür” ifadesiyle belirginleştirilir.

Klasik edebi geleneğin son şairi sayılan Yenişehirli Avni Bey'e kadar her şair kasidede onun izini takip eder. Bu nazım şeklinden söz edildiğinde bütün kaynaklar Nefi adını anarlar. Şeyhülislam Yahya, Neşati, Naili ve Sabit onun ustalığını kabul eden şairlerdendir. Pek çok şair de nazireleri ve şiirlerinde Nefi'ye yer vermekle onun tarzını takip etmiştir.

Edirneli Âli, Sabri, Fehim, Naili, Nedim, Şeyh Galip, Haşmet, Keçecizade İzzet Molla, İbrahim Hakkı Bey gibi şairler onun etkisinde kalmış ve ona nazireler yazmışlardır. Âli, Şerii Bağdadi, Ünsi Çelebi, Hekim Müşki; şairin saltanatı döneminde zirveye ulaştığı Sultan Murat, bizzat Nefi vasfında övgü dolu şiirler söylemişlerdir. Nabi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Tevfik Fikret gibi ünlü şairler Nefi'ye olan ilgi ve hayranlıklarını ifadeden sakınmazlar.

Nedim'in;

*Nefî vâdi-i kasâidde sühanperdâzdur
Olamaz ammâ gazelde Bâkî vü Yahyâ gibi*

şeklindeki tanınmış beyti, kaside vadisinde onun yerini belirlemek açısından dikkat çekicidir.

Nefî, şiir gücünün mükemmelliği ve elde ettiği şöhretine karşılık, Tanzimat döneminden sonraki edebi tartışmalarda hedef alınmış klasik dönem şairlerindedir. Bütün hayranlığına karşılık Namık Kemal, divan şiirine karşı sert tepkisini ortaya koyarken Nefî'yi de karşısına alır. Fikret, onun sanat gücünü yanlış yerde harcadığı kanaatindedir. Bu tepkilere tanık olmayan Nefî, yine de tarzının ve gür sesinin kendinden sonraki şairlerde devam edeceğinden emindir:

*Ben ölürsem yine âşüfte olur halk-ı cihân
Hüsn-i tabir-i zebân-ı çemen-i hâkimden*

ESERLERİ

1-Farsça Divan

Farsça Divan'ındaki şiirler tasavvufî aşk çevresindedir. Şairin kişiliği ilahi aşka daha yakındır. Eser, şairin Fars dili ve kültürüyle ilgili birikimini örneklemesi bakımından önemlidir.

Farsça divanın, ilk iki kasidesini kapsayan bir baskısı vardır. Şairin, *Tuhfetüluşşâk* adıyla bilinen tanınmış Farsça kaside de bu divandadır. Farsça Divan'da naatlar arasında yer alan manzume 97 beyittir. Şiir, Fuzuli'nin *Enisülkalb* adlı eserine naziredir.²⁷ Kasidenin metni ve çevirisi Ali Nihat Tarlan tarafından neşredilmiştir.

Yakın döneme kadar Divan, tam metin olarak yayımlanmamış ve bütünüyle incelenmemiştir. Divan üzerinde ilk çalışma bir mezuniyet tezidir. Bu tez, geç dönemde yazılmış nüshalara dayalı bir karşılaştırmalı metindir. İnceleme yapılmamış olan çalışmada yanlışlıklar vardır. Tez, daha sonra Ali Nihat Tarlan tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Eser üzerinde ayrıntılı çalışma bir doktora tezidir. Mehmet Atalay tarafından yapılan tezde, beş yazma nüsha esas alınmıştır. Çalışmada, karşılaştırmalı metinle birlikte, bütün kelimelerin sayım ve dökümü, dil ve üslup özellikleri, Nefî'nin şahsiyeti ve edebi kişiliği yer almaktadır. Şiirlerin dökümü şöyledir: 16 kaside, 1 tercibent, 1 kıtaikebire, 21 gazel ve 171 rübai.

2- Sihamıkaza

Şairin yergi şiirlerinin toplamıdır. “Kaza Okları” anlamındaki bu mecmuada yergi ve mizah bir aradadır. İnce hayallerle bezenmiş sanatlı, zeka ürünü şiirler; kaba sözler, itham, küfür gibi sıradan ifadeler bir aradadır. Şair kendine hitap ediliş şekline göre tavır alarak ince nüktelere incikle, kaba hitaplara kabalıkla cevap verir. Edebe aykırı sataşmalara Nefî'nin cevabı daha da edep dışıdır. Onun mecmua nüshalarında bulunmayan Tahir Efendi ilgili dörtlüğü ve Şeyhülislâm Yahya ile karşılıklı hicivleri zarif hiciv örnekleri olarak kabul görmüştür.

Yergilerde kullanılan dil günümüz okuyucusunun da rahatlıkla anlayabileceği kadar sadedir. Nefî Türkçe divanında olduğu gibi, hicivlerinde de söz sanatlarına fazla iltifat etmeyip nüktenin gerektirdiği ölçüde söz sanatlarına yer verir.

²⁷ Abdülkadir Karahan (1964). “Nefî”. *İA. C. IX*. İstanbul: MEB Yay.

Nefî'nin hicivlerine konu olan kişiler farklı konum ve mesleklere mensuptur. Aile çevresinde babası Mehmet Bey; devlet erkanından Gürcü Mehmet Paşa, Kemankeş Ali Paşa, Ekmekçizade Ahmet Paşa, Baki Paşa, Recep Paşa ve Halil Paşa değişik üsluplarla yerilir. Şairin sanat çevresinden birçok kişiyle de karşılıklı atışmaları vardır. Hicvine konu olan diğer şahsiyetler şunlardır: Nevizade Atai, Kafzade Faizi, Uruszade, Fırsati, Bahsi, Mantıki, Ganizade Nadiri, Veysi, Hekimbaşı, Derviş Ali, Mehmet Bali, Tıfli, Itri, Riyazi ve Azmizade Haleti.

Nefî'nin dramatik sonunu Sihamıkaza hazırlar. Eser, adeta şairini lanetleyerek daha ölümünden önce onu gözden düşürür. Yergileri; “Engerek yılanının öldürülmesinin dört mezhepte caiz olması gibi, Nefî'nin öldürülmesinde de bir sakınca yoktur” şeklinde kendi aleyhine bir kamuoyu oluşturulmasına zemin hazırlamıştır.

Sihamıkaza'nın tam bir baskısı yoktur. Seçme metinlerden oluşan bir baskısı Saffet Sıtkı tarafından yayımlanmıştır.²⁸ Bu baskıda yazılması doğru bulunmayan kelimelerin yerleri boş bırakılmıştır. Eser daha sonra tarafımızdan, inceleme; seçmeli ve karşılaştırmalı metin olarak yayımlandı.²⁹

Şairin üç eserinden başka, *Münşe'ât* sahibi de olduğu belirtilmiştir. Günümüze kadar ancak bir mektubu bulunabilmiştir. Nefî'ye ait mektup, şair Ünsî'ye dostça yazılmış bir cevaptır.³⁰

3- *Türkçe Divan*

Nefî *Türkçe Divan*'ındaki şiirleriyle tanındı. *Divan*, kaside ağırlıklıdır. Şair, *Divan*'ındaki gazel sayısının az oluşunu “az fakat öz söyleme” tavrına bağlar;

*Kadrim anlar katı az olsa nola ey Nefî
Çok hünerdir gazeli böylece pâkîze demek*

Şair şiirlerini kendi düzenlemiştir. Nefî, daha hayatta iken istinsah edilmiş Türkçe ve Farsça divanları düzenli (mürettep)dir.

*Biz de ey Nefî nola tertîb-i dîvân eylesek
Az ise eşârımız pâkîze güftâriz hele*

...
*Şâirim derse eger şâire isbât-ı hüner
Hat-ı talîk ile dîvânı mürettep değil a*

Nefî'nin yaşarken şiirlerinin düzenlendiğini Türkçe ve Farsça her iki *Divan*'ının yazma nüshalarının istinsah tarihleri ve mürettep oluşlarından anlamak mümkündür. *Divan*larının bazı nüshaları şairin ölümünden önce istinsah edilmiştir.

Yazılan kaside sayısı bakımından, Klasik Türk edebiyatında Nefî *Divanı* (62 kaside), Enderunlu Fazıl *Divanı*'ndan (84 kaside) sonra ikinci sıradadır.

Nefî, *Divan*'ında; saltanatına şahit olduğu üç padişaha; değişik devlet yetkilileri ve din adamlarına çeşitli vesilelerle kasideler yazmıştır. *Divan*'da 62 kasideden ilki İslam peygamberi vafında 45 beytlik bir naat; ikincisi bir Mevlana methi olup 18 beyittir. Daha sonra; Sultan Ahmet vafında 8, Sultan II. Osman vafında 4, Sultan IV. Murat vafında 12 kaside yer alır. Diğer kasideler şöyle sıralanmıştır: Veziriazam Murat Paşa'ya 2, Nasuh Paşa'ya 4, Mehmet Paşa'ya 3, Halil Paşa, Ali Paşa ve Hüseyin Paşalara birer, Hüsrev Paşa'ya 2, Hafız Ahmet Paşa'ya 3, Bayram Paşa'ya ve Mustafa Paşa'ya birer; Sultan Murat'ın bahçe tasviri için 1, İlyas

²⁸ Saffet Sıtkı [Bilmen] (hzl) (1943). *Nefî ve Siham-ı Kazası*. İstanbul.

²⁹ Metin Akkuş (hzl.) (1998). *Hicvin Ankaralı: Nefî ve Sihâm-ı Kazâ (İnceleme-Karşılaştırmalı Seçme Metinler)*. Ankara.

³⁰ Abdülkadir Karahan (1985). *Nefî Divanından Seçmeler*. Ankara. 9; F. Tulga Ocak (1981). “Nefî Konusunda Yeni İki Belge”. *Hacettepe Üniversitesi, Beşeri Bilimler Dergisi* 10 (Haziran) 4: 125-130; Topkapı Sarayı Müzesi, Hazine 959. 111^p-112^p.

Paşa'ya 2, Şeyhülislam Mehmet Efendi'ye 4, Kasrı için 1, Şeyhülislam Esat Efendi'ye 2, Kaymakam Mehmet Paşa'ya 2, Şeyhülislam Aziz Efendi'ye 1, Darüssaade Ağası'na 1, Gelibolulu Âli'ye 1, İbrahim Paşa'ya 1 ve memduhunun adı belirtilmemesine rağmen muhtemelen Hafız Ahmet Paşa'ya 1 kasideye yer verilmiştir.

Şairin kasideleri övgü ağırlıklıdır. Nefi, sıkça *fahriyeye* başvurur. Mimari özelliği olan yapıların *tasvirleri*, şehir ve çevre güzellikleri, sözün güzelliği, sultan atlarının tasviri; *ramazaniye*, *cülusiye*, *ıydiye*, *bahariye* gibi değişik konuların işlendiği kasidelerinden bir çoğu oldukça tanınmış ve sevilmiş eserlerdir.

Nefi'nin kasideleri, tarihi belge niteliğindedir. Osmanlı tarihine tanık belgeler edebi bir dille ifadesini bulur. Savaş, kahramanlık gibi tablolar başarıyla sergilenir. Kullanılan ses ve ifadeler okuyucunun muhayyilesinde naralar, at kişnemeleri, heybetli görünüşler olarak canlanır:

Âferîn ey rûzgârın şehsüvâr-ı safderi
Arşa as şimden geri tîğ-ı süreyyâ cevheri

...
Merhabâ ey pâdişâh-ı âdil ü âlî nijâd
Oldu teşrifinle şeh-i Edrine reşk-i bilâd

...
Yürü feth eyle ne Îrân'ı ko ne Tûrân'ı
Gam yeme eyyedekallâhu Teâlâ vü nasîr

benzeri beyitlerle; seferler, fetihler, sultanlar ve devlet erkanının yaşadıkları olaylar belgelenir.

Divan'daki toplam 152 gazel, "sözü az anlamı yoğun", az beyitli gazel kuralına uygundur:

Âferîn Nefî yine tab-ı gazel perdâzına
Penc beytin nüsha-i sihr-i beyândır her biri

Gazellerdeki beyit sayısının azlığı *sebkihindi* etkisiyledir. Divan'ında yer alan gazellerin 83'ü (%61) 5 beyitlidir. Beyit sayısına göre diğer gazelerde oran şöyledir; 12 gazel 6 beyt (%9), 25 gazel 7 beyt (%19), 3 gazel 8 beyt (%2), 9 gazel 9 beyt (%7), 2 gazel 10 beyt (%1), 1 gazel 11 beyt (%0.7).

Kasidelerde duyulan tok ses gazelerde daha yumuşak ve munistir. Yüksek perdeden sesler ancak aşık feryatlarıdır:

Derdim nice bir sînede pinhân ederim ben
Bir âh ile bu âlemi vîrân ederim ben

Âh ile komam dilleri zülfünde huzûra
Cemiyet-i ağyârı perişân ederim ben

Gazelleri boyunca "aşık"; "ben" veya "biz" koduyla şairin kendidir. Nefi; *sevgi*, *sevgili*, *şarap*, *meclis*, *musiki*; *felekten*, *sevgiliden şikayet*, *ıstırap* vb. konularla birlikte *fahriye* ve *methiye* tarzlarıyla gazel söyler. Methiye tarzı ise, daha çok müzeyyel gazelerinde ifadesini bulur;

Olsam nola Nefî gibi Hallâk-ı Maânî
İhyâ eden endîşeyi feyz-i nefesimdir

....

*Rüstem-i ehl-i dilim aşk kemânım çekemez
Pâdişâh-ı sühanım fitne nişânım çekemez*

Bazı gazelleri Nedim ve Lale devrini müjdelere. Yaşanan çevre ve İstanbul'un mesire yerleri gazeline konu olmuştur;

*Mahşer olmuş sahn-ı Kâğıthâne dünyâ bundadır
Cennete dönmüş güzellerle temâşâ bundadır*

...
*Edrine şehri mi bu yâ gülşen-i mevâ mıdır
Anda kasr-ı pâdişâhî cennet-i alâ mıdır*

...
*Nice dilşâd olmasınlar şeyh u şâb-ı Edrine
Şehri teşrîf etti Şâh-ı kâmyâb-ı Edrine*

Divan'da kasidelerden sonra, 5 bentten oluşan bir terkipbent yer almıştır. *Sevgili, aşk, şarap, şarap meclisi* gibi konuların işlendiği manzume bir *sâkînamedir*. Her bendi sekiz mısradan oluşan sâkînamede şair, şarabın özelliklerini sıralar, meclis âdâbını; şarabın ve şarap içilen meclisin insan ruhunu nasıl ferahlattığını anlatır. İçki ve meclisinin rind meşrep kişilere uygunluğu, gamı, tasayı giderici olduğu üzerinde durulur.

Sâkînameden sonra, bir mesnevî yer alır. Sultan Murad'ın hattını tavsif eden bu manzume 22 beyittir.

Divan'daki dokuz kıtaikebireye yer verilmiştir. Kıtaldan ikisi tarih kıtası; biri fahriye; altı tanesi övgü mahiyetindedir.

Tarih kıtalarında Sultan Murad'ın at binmek, şiir söylemek, kahramanlık, sanat ehli gibi özellikleri, ok atmadaki hüneri, yaptırdığı binanın Sultana layıklığı, cennet bahçelerinden alınmış bir yapı oluşu üzerinde durulmuş, Sultan Murad övülmüştür. Son kıtada Sultan Murad'ın av eğlencesi beş beytte anlatılmıştır.

Nefî'nin, babası vasıtası ile Kırım Hanlarına yakınlığı bilinmektedir. Şair, kıtaldan birinde Canbeg Giray Han'ı övmüştür. Giray Han'ın kahramanlığı, cesareti altı beyitte övüldükten sonra, 11 beytlik manzume, kendine gönderilen mektup ve yardım dolayısı ile dua ve teşekkür cümleleriyle bitirilmiştir;

*Bir mübârek zamân-ı ferrûhda
Geldi mektûb-ı behcetâmîzi*

Kasidelerinin çoğunda övünmekten kendini alamayan şair, bir kıtayı da tamamen kendine ayırmıştır. 11 beytlik fahriyesinde şair, sanatta yeni kapılar açtığını, sanatının ilahı güçten kaynaklandığını; yüce bir yaratılışa sahip olmakla şiirinin değerli bulunduğunu vurgulamıştır.

Nefî Divan'ında son bölüm tek bentli nazım şekilleri ve müfretlere ayrılmıştır. Bu şiirlerde; övgü, yergi, şikayet tavrı ve şairin hayat felsefesi işlenmiştir.³¹ Matbu nüshalar dahil birçok nüshada bu manzumelerin nazım şekli karıştırılmıştır. Matbu nüshalarda bu manzumelere *kita* ve *rûbai* denilmiştir. Gerek kafiye örgüsü, gerekse rûbailerin özel vezinleri dikkate alındığında Divan'da tek bentten oluşan divan edebiyatı nazım şekillerinden *kita*, nazm ve rûbainin bulunduğu görülmektedir. Bu dörtlüklerden ikisi *kita* nazım şekliyle yazılmıştır. Divan'da beş rûbai vardır.

Nüsha karşılaştırması sonucu, yazmalarda ortalama 10 olan müfred sayısı 16'ya çıkmıştır. Müfretlerin *kita* ve rûbailerle karıştığı, bazı nüshalarda dörtlükler

³¹ Şairin *Divan'ı* ve *Sihamkaza* adlı eserinin ayrıntılı edebî tür ve tarz değerlendirmesi için ayrıca bkz. Metin Akkuş (2015). *Erzurum'un Yüzleri/Nefî*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay.

halinde yazılmış bir manzumenin bir beytinin müfretler kısmına alındığı görülmüş, beyit sayısı ikiye tamamlanabilenler ilgili bölümlere alınmış, diğerleri müfretler bölümünde yer almıştır.

Nefî'nin şiirleri çok sayıda yazma nüsha ve mecmuada toplanmıştır. Bu çalışmamız sırasında tesbit edebildiğimiz yazma nüsha sayısı 110 rakamını aşmaktadır. Bu sayıya şairin manzumelerinden bir kısmına yer veren, ya da çok az sayıdaki manzumelerini kapsayan "Şiir Mecmuaları" da dahildir.

Nüshalar, başta İstanbul ve Ankara olmak üzere Konya, Adana, Bursa, Manisa ve Erzurum gibi değişik şehirlerdeki yazma eser bulunduran kütüphanelere dağılmıştır. Ayrıca Nefî Divanı'nın yurtdışında da nüshaları bulunmaktadır. Değişik eserlerin nüsha sayılarına bakıldığında, türü içinde, Nefî Divanı'nın hayli kabarık bir nüsha sayısı olduğu görülür. Bu özellikteki bir divanın karşılaştırmalı metninin hazırlanabilmesi elbette bir seçim yapmayı gerektirdiği için bütün nüshaların özellikleri tesbit edildikten sonra nüshalar kendi aralarında 10 grupta toplanmışlardır. Toronto nüshası dışındaki yurtdışı nüshalarına ulaşılamadığı için bu nüshalar son grupta yer almıştır. Toronto nüshası dahil, karşılaştırmaya esas alınan 8 temsilci nüshanın içinde yer aldığı dokuz nüsha grubu şu şekilde oluşturulmuştur:

1. grup

- (34) Atıf Efendi Ktp. 2113/2
Beyazıt Genel Ktp. 5736
İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 2790/1
Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine 959
Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Emanet Hazinesi 1621
(42) İ. Koyunoğlu Müzesi Ktp. 13801

ii. grup

- (34) Süleymaniye Ktp. Hüseyin Kazım Bey 153/1
Süleymaniye Ktp. Laleli 1770
İstanbul ÜNi. Ktp. TY 5511
Süleymaniye Ktp. Pertev Paşa 421
Süleymaniye Ktp. Reisülküttap 982
Millet Ktp. AE Manzum 456
Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Emanet Hazinesi 1640/2
Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine 960
Kemal Edib Kürkcüoğlu Özel Kitaplığı
(06) Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Özak I 1055
Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Özak I 900

iii. grup

- (34) Süleymaniye Ktp. Hasan Hüsnü Paşa 973/2
Süleymaniye Ktp. Şeyhülislam Esad Ef. Medresesi 137
Beyazıt Ktp. Veliyüddin Efendi 2677
(42) Mevlana Müzesi Ktp. 2412
(16) İnebey Yazma Basma Eserler Ktp. Genel 4312/1
(06) Milli Ktp. Yz. A 3751
(01) Atatürk Bilim ve Kültür Müzesi 257

iv. grup

- (34) İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 5488/2
Süleymaniye Ktp. Reşit Efendi 776
Süleymaniye Ktp. Halet Efendi Eki 152
Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi 5220
Millet Ktp. AE Manzum 454
Millet Ktp. AE Manzum 455
Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi 3394

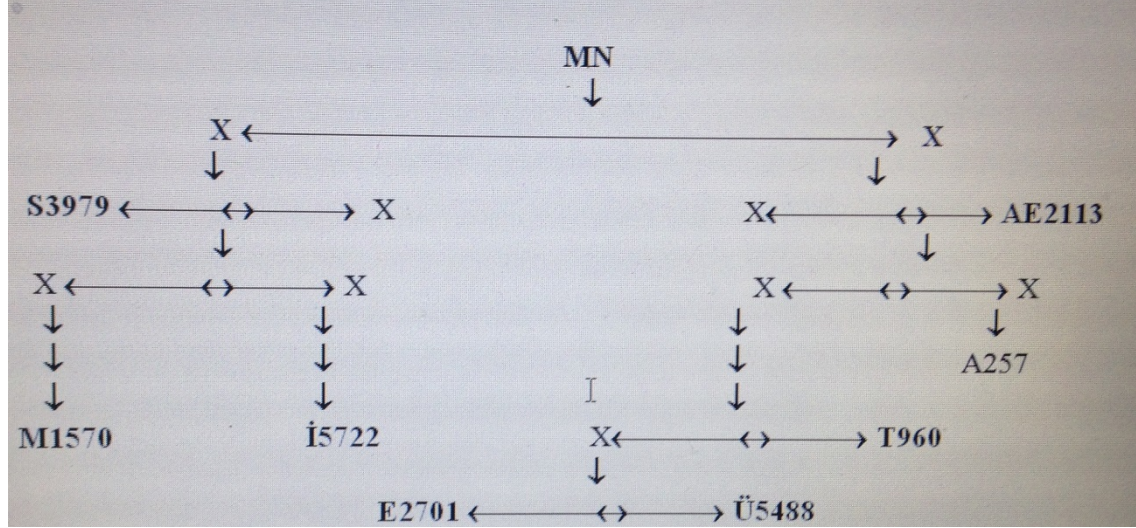
- İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 1699
- v. grup
- (34) Hacı Selim Ağa Ktp. 911/2
İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 439/1
Süleymaniye Ktp. Lala ismail Efendi 494
Süleymaniye Ktp. Ayasofya 3979
- (06) Türk Tarih Kurumu Ktp. Y 165
- (42) Mevlana Müzesi Ktp. 4372
- vi. grup
- (34) Süleymaniye Ktp. M. Murad M. Arif 246
Süleymaniye Ktp. Reşit Efendi 777/1
Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Revan 811
Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 2701/1
İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 2801
İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 1851
- (06) Adnan Ötüken Ktp. 466
Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Özak I 521
Milli Kütüphane Yz. A 2239
Milli Kütüphane Yz. A 4006
Milli Kütüphane Yz. A 5372
Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Çonlu A 427
Türk Dil Kurumu Ktp. Yz. A 505
- (42) Mevlana Müzesi Ktp. 2411
- (25) Atatürk Üni. Ktp. Seyfettin Özege ASL 259
- vii. grup
- (34) İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 5722
Süleymaniye Ktp. Darülmesnevi (Şeyh Murad Ef.) 419/1
- (42) Yusuf Ağa Ktp. 579
- viii. grup (ara grup)
- (34) İstanbul Üni. Ktp. TY 3613/1 (II., III., IV.)
Süleymaniye Ktp. Laleli 1771
İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 3766/2 (II., III, IV.)
Süleymaniye Ktp. Çelebi Abdullah 317
Bibliotek National Suppl. T612 (Sül. ktp. Mikrofilm 3199; II., III., IV.)
Süleymaniye Ktp. Tarlan 9 (II., IV.)
Nuruosmaniye Ktp. 4959/1,5 (I., V.)
- (06) Milli Kütüphane Yz. A 1570
Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Çonlu A 42
Eleazar Birnbaum Özel Koleksiyonu MS T4 (Toronto)
- ix. grup (eksik nüshalar-mecmualar)
- (34) Atıf Efendi Ktp. 2225/1
Süleymaniye Ktp. Hacı mahmud efendi, 5214
Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 3507
Süleymaniye Ktp. Halet Efendi Mülhaki 161/1
Süleymaniye Ktp. Nafiz Paşa 952/4
Nuruosmaniye Ktp. 4393
Nuruosmaniye Ktp. 4957/2
İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 2872
İstanbul Üniversitesi Ktp. 144/6
İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 4095
Süleymaniye Ktp. Tarlan 240/1
Hacı Selim Ağa Ktp. Kemankeş 240/1

- Tercüman Gazetesi Ktp. 258
Tercüman Gazetesi Ktp. 267
Tercüman Gazetesi Ktp. 275
Ragıp Paşa Ktp. Yahya Tevfik 302
Ragıp Paşa Ktp. Tahir Ağa 167
(06) Ankara Üni. DTCF.Ktp. A333
Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Özak I 828
Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Özak I 756
Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Özak I 607
Milli Kütüphane Yz. A 58
Milli Kütüphane Yz. A 1052
Milli Kütüphane Yz. A 1632
Milli Kütüphane Yz. A 2625
Milli Kütüphane Yz. A 4689/2
Milli Kütüphane Yz. A 5379/2
Milli Kütüphane Yz. A 897/5
Milli Kütüphane, 87
Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Özak I 1222
(42) İ. Koyunoğlu Müzesi Ktp. 11323
(45) Manisa İl Halk Ktp. 5167
Necmeddin Halil Onan Özel Kitaplığı
Mehmet Şevket Eygi Özel Kitaplığı
(25) Atatürk Üni. Özege MMK 71-113
Atatürk Üni. Özege MMK 13c-111
Atatürk Üni. Özege MMK 43e-109
Atatürk Üni. Özege MMK 42b-108
- x. Yurtdışındaki nüshalar
Kıbrıs Sultan Selim II. Ktp. 1072
British Museum Add. 5964
British Museum 7935
British Museum Or. 7169
British Museum Or. 7078
Browne, Catalog of Manuscripte Or. W 3 (8)
The Chester Beaty Library 51
Konclichen Bibl. Zu Berlin 357
Türkische Handschriften in der Staatsbibliothek
previssicher kulturbesitz HS. Or. 6578
Medine Şeyhülislam Arif Hikmet Ktp.
Zagreb İlim ve Sanat Akademisi OZJA 603
Zagreb İlim ve Sanat Akademisi OZJA 1606
Turkish Hanschriften Hanna Sohrweide, Ms. Or. Oct. 3607.
Zbriarov Polskich Katalogue Rekopisov Or.

Nefî Divanı'nın Tez metni, Değişik kriterlerle oluşturulan bu gruplardan, temsilcilik karakterinde olan, aşağıdaki 8 temsilci nüsha üzerine kurulmuştur.

1. AE Atıf Efendi Kütüphanesi 2213/2
2. T Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine 960
3. A Adana Atatürk Bilim ve Kültür Müzesi 257
4. M Millî Kütüphane Yz. A 1570
5. Ü İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 5488/2
6. S Süleymaniye Ktp. Ayasofya 3979
7. E Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 2701/1
8. İ İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 5722

Bütün nüshaların gruplandırılması sonucu, grupları oluşturan nüshaların benzerlikleri, farklılıkları ve özellikleri dikkate alınarak kullanılması gerekli görülen grup temsilcilerinin orijinal nüshayla yakınlıklarını ve ilişkilerini gösteren soy şeması³² şöyle oluşturulabilmiştir:

Nefi Divanı Arap harfleriyle basılmış konu ile ilgili araştırmalarda matbu metin esas alınarak farklı yazma nüshalardaki şiirler “bilinmeyen şiirleri” kaydıyla yayımlanmıştır.³³ Eserin Latin harfli baskısı 1993 yılında tarafımızdan yayımlandı. Daha önceki Latin harfli baskılar şiirlerden seçmelerdir.

Nefi'nin hayatı ve eserleriyle ilgili bitirme tezleri vardır. Türkçe divan metni, nüshaları ve tahlili araştırma çalışmalarına konu olmuştur. Divan, tarafımızdan karşılaştırmalı metin doktora çalışması; Selçuk Bahir tarafından ahenk unsurlarının tahlili ile doktora çalışması olmuştur. F. Tulga Ocak ise, eser üzerine bir doçentlik çalışması hazırlamıştır.³⁴

Divan'ın Arap harfli baskılarında bulunan manzumelerin sayısı şöyledir: 59 kaside, 1 terkipbent, 1 mesnevi, 9 kıtaikebire, 119 gazel, 2 nazm, 5 rübai, 9 matla.

Mevcut nüshaların gruplandırılması sonucu sekiz ayrı nüshanın karşılaştırılmasıyla oluşturduğumuz Nefi Divanı ile ilgili doktora tezimizde: 62 kaside, 1 terkipbent (*sakiname*), 1 mesnevi, 9 kıtaikebire, 134 gazel, 2 kıta, 4 nazm, 5 rübai, 16 müfret bulunmaktadır. Ayrıca Tez çalışmasının kapsamına alınmayan, değişik nüshalardaki şaire ait diğer manzumeler; 1 mütekerrir müseddes, 1 tesdis (Fuzuli'ye), 11 gazel, 2 nazm, 1 tarih kıtası ve 2 müfret, daha önce yaptığımız Divan yayınında³⁵ diğer metinlerle bir araya getirilmiş, ancak ilgili manzume bölümlerinde farklı numaralandırılmışlardır.

Tezimizde bulunmayıp sonraki baskılara alınan bazı şiirler, ya tek nüsha rivayetleri veya kaside tegazzülleridir. Nüshalar şeceresinde; IV. Gruptan bir el yazması nüshada (İstanbul Üniversitesi Ktp. TY1851) ve VI. Gruptan bir el yazması nüshada (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, yk.30a) tegazzüller gazellerin ilgili

³² Nefi Divanı'nın nüshalar şeceresi ile ilgili ayrıntılı değerlendirme için bkz. Metin Akkuş (1996). “Nefi Divanı'nda Metin Tenkidi Öncesi Nüshalar Şeceresinin Tesbiti Üzerine”. *Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi* 1: 63-90.

³³ Muhtelif makalelerle yayınlanmış bu manzumeler tarafımızdan hazırlanan Nefi ile ilgili doktora tezinde yoktur. Esasen Tezdeki temsilci nüshalarda olmayıp farklı nüshalar ve şiir mecmualarında yer alan söz konusu şiirlerin de diğer şiirlerle bir arada görülebilmesi düşüncesiyle, sonradan yayınladığımız Divan baskısına eklenmişlerdir.

³⁴ Metin Akkuş (1991). *Nefi, Sanatı ve Türkçe Divanı (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi; Bahir Selçuk (2004). *Ahenk Unsurları Bakımından Nefi Divanının İncelenmesi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi; F. Tulga Ocak (1980). *Nefi ve Türkçe Divan*. Ankara. Diğer yayınlar konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. *Kaynaklar*.

³⁵ Metin Akkuş (hzi.) (1993). *Nefi Divanı*. Ankara: Akçağ Yay.

kafiyelerinde de kaydedilmişlerdir. Divan'da; 12. Kasidede 33.-39. (7), 20. Kasidede 29.-35. (7), 22. Kasidede 33.-37. (5), 47. Kasidede 35.-42. (7), 49. Kasidede 43.-47. (5), 53. Kasidede 46.-50. (5), 56. Kasidede 39.-43. (5), 60. Kasidede 35.-40. (6), 62. Kasidede 26.-31. (6) beyitler, ilgili kasidelerin tegazzül bölümleridir. İlgili nüshaların rivayetlerindeki gazellerin tamamı ve bizim tespit ettiğimiz tegazzüller bir araya getirilmiş olup elektronik ortam için hazırlanan bu çalışmada, gazeller bölümüne alınmıştır (G10, 13, 35, 36, 97, 100, 113, 138 ve 146).

Ayrıca Tez çalışmasının kapsamına alınmayıp Divan'ın nüshalarından bir nüshada Nefi adına kayıtlı olması nedeniyle Nefi Divan'ının İlk baskısına (Ankara 1991) alınmış bir naat (K2); *Cevri Divanı*'nın asli metinlerinden biri olarak kaydedildiği için çıkarılmış; bir şekilde kaydedilmesi atlanmış olan bir gazel (71.); değişik nüshalardaki şaire ait diğer manzumelerden; 1 tarih kıtası (10), 1 mütekerrir müseddes, 1 tesdis (Fuzuli'ye); üç nazım (5-7), 12 tegazzül ve 6 gazel; 2 beyit (17-18) bu baskıya eklenmiş olup³⁶ Divan baskısına alınanlar ve tegazzüllerin de Tez metnimize eklenmesiyle şiir sayısı şu şekilde gerçekleşmiştir; 62 kaside, 10 kıta, 10 mesnevi, 1 terkibent (*sakiname*), 152 gazel, 2 kıta, 6 nazm, 5 rübai, 18 beyit.

³⁶ Metinde tegazzüller; ilgili kaside sahifesinde "Bu tegazzül, gazellerin ilgili kafiye sıralamasında ayrıca kaydedilmiştir (Gx.)"; gazeller bölümünde ise, "x. Kasidenin tegazzülüdür" dipnotlarıyla gazellerin kafiye sırasında kaydedilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akkuş, Metin (2015). *Erzurum'un Yüzleri/Nefi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay.
- Akkuş, Metin (2008). "Klâsik Türk Şiirinin Çatal Dilli Şairi: Erzurumlu Ömer Nefî". *Beyazdoğu* (Güz): Erzurum.
- Akkuş, Metin (2006). "Nefî". *İA*. C. 32. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Akkuş, Metin (1999). "Kaside ve Hiciv Şairi Nefî-I: Hayatı-Kişiliği-Sanatı-Eserleri", "Kaside ve Hiciv Şairi Nefî-II: Fahriye Tarzında Bir Kasidesinin Şerhi". *Türk Kültürü* XXXVII (440) (Aralık): 705-713 (1-9); 714-727 (10-23).
- Akkuş, Metin (hızl) (1998). *Hicvin Ankalari: Nefî ve Sihâm-ı Kazâ (İnceleme-Karşılaştırmalı Seçme Metinler)*. Ankara. Akçağ Yay.
- Akkuş, Metin (1996). *Nefî Divanı'nda Tipler ve Kişilikler*. 1. bsk. Erzurum 1995; 2. Bsk. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay.
- Akkuş, Metin (1996). "Nefî Divanı'nda Metin Tenkidi Öncesi Nüshalar Şeceresinin Tesbiti Üzerine". *Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi* 1: 63-90.
- Akkuş, Metin (1995). "Ömer Nefî'nin Hayatı ve Biyografi Problemleri". *Atatürk Üniversitesi, Türkiyet Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 3: 205-210.
- Akkuş, Metin (hızl) (1993). *Nefî Divanı*. Ankara: Akçağ Yay.
- Akkuş, Metin (1991). *Nefî, Sanatı ve Türkçe Divanı (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Ali Canib [Yöntem](1927). "Nefî'nin Gazelleri". *Güneş Mecmuası* 5.
- Ali Ekrem (1341). "Nefî'de Tasannu". *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası* IV (III-IV): 133-145.
- Ali Emiri (1334). "Nefî'nin Nazireleri". *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası* 9: 157-173.
- Alptekin, Ali (1944). *Nefî'nin Farsça Divanının Tenkitli Neşri*. Mezuniyet tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi* (1989). "Nefî". C.16. İstanbul.
- Atalay, Mehmed (1988). *Şair Nefî, Farsça Divanının Edisyon Kritiği ve Üslubu*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Avşar, Ziya (2003). "Nefî'nin Hayal Kavramına Yaklaşımı". *Bilig* 24 (Kış): 89-114.
- Aydın, Dünder (1990). "Belge ve Kaynaklara Göre Nefî'nin Dedesi Mirza Ali'nin Hayatı ve Soyu". *Türklük Araştırmaları Dergisi* V: 165-184.
- Aydın, Nezahat (1948). *Nefî'nin Gazeliyyatının Transkripsiyonu ve Gazelciliği*. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Babinger, F. (1964). "Nefî". *Encyclopedia of Islam* (New Edition). V. VIII. 3.
- Babinger, Franz (1953). "Nefî". *Encyclopedie de l'islam*. V. III. Leiden. 961-962.
- Berrin, Tahsin (1933). *Nefî, Yaşadığı Devir, Hayatı, Eserleri, Tesirâtı*. Mezuniyet tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Beyanî. *Tezkire*. Millet Ktp. Ali Emiri. Tarih 757. 127yk.
- Bombaci, A. (1969). *La Letteratura Turc*. Florence. 370-3.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi* (1986). "Nefî" C. 14. İstanbul. 8581.
- Camcı, Mahmut (1996). *Nefî Divanında Şiir ve Edebiyatla İlgili Kavramlar*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Cengiz, Esra (2006). *Nefî Divanı'nda Gazellerin Söz Ahengi*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Cengiz, Halil Erdoğan (1991). "Nefî'nin Kirli Nigarı". *Tarih ve Toplum* 93 (16).
- Çavuşoğlu, Mehmet (1987). "Kaside Şairi Nefî". *Ölümünün Üçyüzdüncü Yılında Nefî*. Ankara. 79-90.

- Çavuşoğlu, Mehmet (1987). “Nef’î'nin Kasidelerinden Örnekler ve Açıklamaları”. *Ölümünün Üçyüzdüncü Yılında Nefî*. Ankara. 91-135.
- Demirel, H. Gamze (2000). *Nef’î Divanında Tabiat*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Demiroğlu, Mukaddes (1945). *Nef’î'nin Kasideleri*. Mezuniyet Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Divan-ı Nef’î* (Farsça) (1313). Dersaadet: Kasbar Matbaası.
- Divan-ı Nefî*. Atıf Efendi Ktp. 2213/2; Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine 960; Adana Atatürk Bilim ve Kültür Müzesi, 257; Millî Kütüphane, Yz. A 1570; İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty 5488/2; Süleymaniye Ktp. Ayasofya 3979; Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 2701/1; İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 5722.
- Divan-ı Nefî* (1252). Kahire: Bulak Matbaası; (1269) (Taşbaskı). İstanbul: Ceride-i Havadis Matbaası; 1269 (Taşbaskı). İstanbul.
- Doğan, Muhammet Nur (2005). “Nef’î'nin Mucize-gû Bir Gazeli”. *Eski Şiirin Bahçesinde*. İstanbul. 145-151.
- Dzavelidzade, E. D. (1973). “An interperetation of the Satire of Nef’î”. *Georgisch*. In VoFi 3. 251-256.
- Ebüzziya Tevfik (1305). *Nef’î*. 1.b. İstanbul: Ebüzziya Matbaası; (1311). Konstantiniye.
- Enginün, İnci (2011). “Yeni Türk Edebiyatında Nef’î”. *Gazi Türkiyat Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi* 8 (Bahar): 193.
- Fındıkoğlu, Z. Fahri (1947). “Nef’î'nin Acemce Şiirleri”. *Erzurum Halkevi Dergisi*.
- Fındıkoğlu, Z. Fahri (1927). *Erzurum Şairleri*. İstanbul: Sanayi-i Nefise Matbaası.
- Filorinalı Nazım [Özgünay](1341). *Nef’î ve Fikret'in Büyük Ruhlarına*. İstanbul.
- Gün, Mesut (2002). *Nef’î ve Bâki Divanlarında Övgü*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Gündüz, Yunus (1998). *Nef’î'nin Kasidelerinde Tarihi Perspektif*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- İbnülemin Mahmud Kemal [İnal] (1928). “Nef’î'ye Dair”. *Türk Tarih Encümeni Mecmuası* 17 (19/96).
- İbrahim Necmi [Dilmen] (1338). *Tarih-i Edebiyat Dersleri*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- İpekten, Haluk (1996). *Nef’î: Hayatı, Sanatı, Eserleri*. Ankara.
- İpekten, Halûk (1985). “Nef’î'nin Hayatı ve Sanatı”. *Türk Edebiyatı* (Doğumunun 350. Yılında Nef’î) 140 (Haziran): 19-20.
- İpekten, Halûk (1985). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri*. 1.b. Ankara: Birlik Yay.
- İsen, Mustafa (1985). “Erzurum Şairleri ve Nef’î”. *Türk Edebiyatı* (Doğumunun 350. Yılında Nef’î) 140 (Haziran): 24-26.
- Kanar, Mehmet (2016). “Nef’î'nin Tuhfetu'l-Uşşâk Adlı Farsça Kasidesi”. *Doğu Esintileri İnanoloji, Fars Dili Ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi (A Journal Of Iranology Studies)* (Ocak/January) 4 (2): 1-29.
- Karabey, Turgut (1985). “Nef’î'de Hiciv”. *Türk Edebiyatı* (Doğumunun 350. Yılında Nef’î) 140 (Haziran): 27-28.
- Karahan, Abdülkadir (1954). “Şair Nef’î'nin Hayatını Aydınlatan Bir Eser Bulundu”, *Cumhuriyet Gazetesi* (30 Ocak).
- Karahan, Abdülkadir (1954). “Nef’î'nin Yerme ve Sövmeki Hünere”. *Türk Düşüncesi* I: 192-196.
- Karahan, Abdülkadir (1954); “Vesikaların Işığında Nef’î'nin Hayatından Çizgiler”. *Türk Dili Dergisi* 29 (1 Şubat): 262-266.
- Karahan, Abdülkadir (1954). *Nef’î*. İstanbul: Varlık Yay.
- Karahan Abdülkadir (1964). “Nef’î”. *İslam Ansiklopedisi*. C. IX. İstanbul: MEB Yay.
- Karahan, Abdülkadir (1972). *Nef’î Divanından Seçmeler*. İstanbul.

- Karahan, Abdulkadir (1977). "Nef'i". *Türk Ansiklopedisi*. C. XXV. Ankara: MEB Yay.
- Karahan, Abdulkadir (1981). "Şair Nef'i'nin Şiirlerinde Çağının Tarihinden Çizgiler". *VIII. Türk Tarih Kongresi, Tebliğler*. Ankara.
- Kemal Edib [Kürkçüoğlu] (1949). "Nef'i'nin Bilinmeyen Birkaç Şiiri". *DTCF Dergisi* VII (2): 287-294.
- Kesik, Beyhan (2007). "Nef'i'de Rindlik". *EKEV Akademi Dergisi* (Güz) 11 (33): 257-70.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin (1961). "Şair Ömer Nef'i'nin Bilinen Sekiz Atası ve Kars Toprağında Doğduğu". *Adapazarı Türk Kültür Derneği Açılış Konferansı*. 19 Nisan.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin (1961). "Tolgadırlu (Dulkadırlu) Beylerinden Gelen Pasinli Şair Ömer Nef'i'nin Sekiz Arka Atası ve Babası Şah Mehmed'in Bir Tarih Şiiri". *Türk Dili* (Eylül) X (120): 919-923.
- Kurnaz, Cemal (1985). "Nef'i'yi Anarken". *Türk Kültürü* (Mayıs) 265: 332-334.
- Kurnaz, Cemal (1989). "Ölümünün Üçyüzeşinci Yılında Nef'i". *Milli Eğitim* (Mart) 83: 57-58.
- Kutlu, Mustafa (1990). "Nef'i". *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. C. VII. İstanbul: Dergah Yay.
- Küçük, Sabahattin (1988). "Nef'i'de At Sevgisi". *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi* II (1): 177-191; (1989) *Erdem* 5 (14): 503-516.
- Küçük, Sabahattin (1987). "Nef'i'de At Kültürü". *Tarihi Akışı İçinde Erzurum Kongresi Bildirileri*. Erzurum. 15-17 Mart. 17.
- Külçe, Süleyman (1948). *Şair Nef'i Neden ve Nasıl Öldürüldü*. İzmir.
- Mehmed Nusret (1338). *Tarihçe-i Erzurum (Yahud Hemşehrilere Armağan)*. İstanbul: Ali Şükrü Matbaası.
- Mehmed Süreyya (1308). *Sicill-i Osmanî (Yahut Tezkire-i Meşahir-i Osmanî)*. C. 4. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Mehmed Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. C. II. İstanbul; (1972) İstanbul.
- Muallim Nacî (1308). *Esamî*. İstanbul: Mehmed Beg Matbaası.
- Naima, Mustafa (1280). *Tarih*. C. III. İstanbul.
- Nef'i. "Gazel" *Turkish Literature* (PTF II, 444). metrical translation by E.J. W. Gibb: p. 125.
- Nefi Felaket* (1292). İstanbul: Kırkanbar Matbaası [MK T812.311, EHT 1962 A 309(5 Fasil tiyatro oyunu)].
- Ocak, F. Tulga (1981). "Nef'i Konusunda Yeni İki Belge". Hacettepe Üniversitesi, *Beşeri Bilimler Dergisi* 10 (4) (Haziran): 125-130.
- Ocak, F. Tulga (1983). "Nef'i İçin Söylenmiş Bir Hiciv Beyti Üzerine". *Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi* I (1): 19.
- Ocak, F. Tulga (1980). *Nef'i ve Türkçe Divan*. Basılmamış Doçentlik Tezi. Ankara. Hacettepe Üniversitesi.
- Ocak, F. Tulga (1980). "Nef'i'nin Bilinmeyen Şiirleri". *Journal of Turkish Studies* 4 (79).
- Ocak, F. Tulga (1985). "Ölümünün 350. Yılında Nef'i". (Doçentlik tezi özeti). *Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi* III (2).
- Ocak, F. Tulga (1987). "Nef'i ve Türk Edebiyatındaki Yeri". *Ölümünün Üçyüzeşinci Yılında Nef'i*. Ankara. 1-44.
- Ocak, F. Tulga (2002). "XII. Yüzyıl Şairi Nef'i ve Kaside". *Türkbilig* 3: 63-82.
- Okay, Orhan (1985). "Nef'i'nin Şiirlerinde Ses Unsuru". *Türk Edebiyatı* (Doğumunun 350. Yılında Nef'i). 140 (Haziran): 21-23; *Sanat ve Edebiyat Yazıları*. 1.bsk. 95-100. İstanbul 1990.

- Oraralp, Nurtaç (1967). *Nefî'nin Kasidelerindeki Maddî ve Manevî İnsan Unsurları, Meşhur Şahsiyetler, Efsanevî Kahramanlar, Kıssalar*. Mezuniyet Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- AKM (1987). *Ölümünün Üçyüzdellinci Yılında Nefî*. Ankara.
- Recaizade M. Ekrem (1305). *Kudemadan Birkaç Şair*. 1.b. İstanbul: Matbaa-i Ebüziyya.
- Rıza. *Tezkire-i Şuara*. Köprülü Ktp. Asım Bey 387. yk. 81b.
- Riyazî Mehmed. *Riyazüş-şuara*. Nuruosmaniye Ktp. 3724, yk. 141b.
- Saffet Sıtkı [Bilmen] (1943). *Nefî ve Siham-ı Kazası*. İstanbul.
- Savucu, Semiramis (1948). *Nefî'nin Kasideleri*. Mezuniyet Tezi. Ankara. Ankara Üniversitesi.
- Selçuk, Bahir (2013). "Nefî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü/Başlangıçtan 20. Yüzyıla*. Ankara.
- Selçuk, Bahir (2006). "Nefî'de Söz ve Savaş İlgisi". *EKEV Akademi Dergisi* 28.
- Selçuk Bahir (2004). *Âhenk Unsurları Bakımından Nefî Divanının İncelenmesi*. Doktora Tezi. Elazığ. Fırat Üniversitesi.
- Selçuk, Bahir (2004). *Âhenk Unsurları Bakımından Nefî Divanı'nın Tahlili*. Malatya.
- Sevük, İsmail Habib (1953). "Nefî'nin Atları". *Cumhuriyet Gazetesi* (30 Temmuz).
- Seyyid, Naimüddin (1953). "Nefî'de Memleket ve İstanbul Sevgisi". *Türk Dili* III (Kasım): 83-85.
- Seyyid, Naimüddin (1953). "Nefî'nin Bilinmeyen Kasideleriyle Diğer Manzumeleri". *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* I (1): 125-147.
- Seyyid, Naimüddin (1953). *Nefî ve İran Şiiri*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Shonia, Maka (2006). *Ömer Nefî'nin Poetik Dili*. Doktora Tezi. Tiflis:Gürcistan Bilimler Akademisi.
- Sihâm-ı Kazâ*. İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 9699; 06 Mil Yz A 5379; Topkapı Sarayı Müzesi. Hazine 959. yk.111^b-112^b.
- Şehabüddin Süleyman (1328). "Nefî, Şair-i Aheng". *Rûbab Mecmuası* 17: 174-177.
- Tahir Olgun (1931). *Manzum Bir Muhtıra*. İstanbul.
- Tahirülmevlevi [Olgun] (1973). "Mübâlağa". *Edebiyat Lugati*. İstanbul.
- Tarlan, Ali Nihat (1944). *Nefî'nin Farsça Divanı Tercümesi*. İstanbul: Numune Matbaası.
- Tarlan, Ali Nihad (1964). "Nefî ve Tuhfetü'l-Uşşâk Tercümesi". *İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Dergisi* II: 189-200.
- Tarlan, Ali Nihat (1981). *Edebiyat Meseleleri*. İstanbul.
- Tarlan, Ali Nihat (1990). "Nefî ve Tuhfetü'l-uşşâk Tercümesi". *Ali Nihat Tarlan'ın Makalelerinden Seçmeler*. Ankara.
- Tevfik Fikret (1314). "Nefî". *Servet-i Fünun Mecmuası*. Aveng-i Tesavir-5 (XVI).
- Toparlı, Recep (1985). "Kaside Şairi Nefî". *Türk Edebiyatı* (Doğumunun 350. Yılında Nefî) 140 (Haziran): 28-29.
- Türek, Ahmed İhsan (1976), "Another Ottoman Poet Versified İn Persian [Nafî](Farsça Yazan Başka Bir Osmanlı Şairi [Nefî])". *J. Reg. Cult. Inst.* 8: i& ii.
- Ünver, İsmail. "Nefî'de Övgü Kalıpları". *Türk Dili* 405:150-154.
- Ünver, İsmail (1987). "Övgü ve Yergi Şairi Nefî". *Ölümünün Üçyüzdellinci Yılında Nefî*. Ankara: AKM Yay. 45-78.
- Yıldızhan, Rizvan (1998). *Baki, Fuzuli, Nefî ve Nedim Divanlarında İç Mekan*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.

NEFİ DİVANI

KASİDELER

-1-

**DER NAAT-İ
SEYYİD-İ KÂİNÂT**
(*aleyhiefdalüssalevât*)

Ukde-i ser rişte-i râz-ı nihânîdir sözüm
Silk-i tesbîh-i dür-i sebalmesânîdir sözüm

Bir güherdir ki nazîrin görmemiştir rûzgâr
Rûzgâra âlem-i gayb armağanıdır sözüm

Rûzgâr ihsânımı bilmiş benim yâ bilmemiş
Âleme feyz-i hayât-ı câvidânîdir sözüm

Ehl olan kadrin bilir ben cevherim medh eylemem
Âlemin sermâye-i deryâ vü kânıdır sözüm

Bîaraz bir cevher-i sâfidir ammâ muttasıl
Ehl-i tabın zîver-i tîg u sinânıdır sözüm

Yanî ki endîşesencân-ı cihânın dâimâ
Hem sarîr-i kilki hem vird-i zebânıdır sözüm

Bir benim gibi cigerdâr ehl-i tab olmaz dahi
Cevher-i tîg-ı kazâ-yı nâgehânîdir sözüm

Gamze-i dilber nola reşk eylese endîşeme
Hırz-ı bâzû-yı dil-i sâhibkırânîdir sözüm

Ol kadar pür şivedir gûyâ ki bîkr-i fikrimin
Gamze-i merdefgen-i nâmihrîbânıdır sözüm

Ol kadar dildûzdur gûyâ ki bir şûh âfetin
Nâvek-i müşgîn kemân-ı ebruvânıdır sözüm

Âyet-i *nûn velkalem*³⁷dir mushaf-ı sînemde yâ
Rüstem-i endîşemin tîr ü kemânıdır sözüm

Bir gülistândır hayâlim dil şüküfte bülbülü
Ol gülistânın latîf âb-ı revânıdır sözüm

Bir şebistândır hayâlim hâme zengî hâdimi
Ol şebistânın arûs-ı dilsitânıdır sözüm

Âferiniş tûtî-i endîşeme bir dâmdir

³⁷ Hokka ile kaleme yemin olsun (El-kalem Sûresi 68/1).

Ki o dâmin dâne-i pür imtinânıdır sözüm

Kimse inkâr edemez mâhiyyet-i endîşemi
Ehl-i reşkin nüsha-i akd-i lisânıdır sözüm

Âfet-i aynülkemâl-i reşk kâr etmez bana
Def-i zahm-ı çeşm-i Hallâk-ı Maânî'dir sözüm

Hâk-i pâyım sürme eylerse aceb mi rûzgâr
Unsur-ı rûh-ı Kemâl-i Isfahânî'dir sözüm

İşte Hallâk-ı Maânî şimdi geldi âleme
Gûş edin âsârını ki tercümânıdır sözüm

Sonra gelsem dehre Hallâk-ı Maânî'den nola
Kâleb-i huşk-i hayâle rûh-ı sânidir sözüm

Nüktede âlem harîf olmaz bana gûyâ benim
Her ne söylersem cevâb-ı *lenterânî*³⁸dir sözüm

Her ne söylersem kazâ mazmûnunun isbât eder
Anı bilmez ki hitâb-ı imtihânîdir sözüm

Ben ne Keşşâf'ım ne sâhib keşf ammâ manada
Mûşikâf-ı nüktehâ-yı âsumânîdir sözüm

Binde bir manâyı nazm etmem yine bir lafz ise
Yoklasan mecmûa-i râz-ı nihânîdir sözüm

Hâsid-i keçrev hayâle râst gelmezse nola
Ehl-i dil yârâne her dem yâr-ı cânıdır sözüm

Ben cihânârâ şehenşâh-ı cihân-ı manayım
Sözlerin de pâdişâh-ı kâmrânıdır sözüm

Dönse şemşîr-i hatîbe nola şemşîr-i zebân
Mülk-i nazmın hutbe-i emn ü amânıdır sözüm

Tabının bir tercümân-ı ter zebânıdır kalem
Hâmemin bir hemzebân-ı nüktedânıdır sözüm

Pâsbân olmuş bir ejderdir kalem genc-i dile
Ki o gencin şebçirâğı-ı pâsbânıdır sözüm

Tâ sabâh-ı haşre dek bin mübtelâyı mest eder
Bezm-i aşkın neşve-i ritl-ı girânıdır sözüm

Rind-i huşyârım harâbât-ı muhabbettir dilim
Âşık-ı hercâyım vahdet nişânıdır sözüm

Olalı peygamber-i âhır zamâne naatgû

³⁸ (Allah buyurdu) : Beni asla göremezsin! (El-a'râf Sûresi 7/143).

Âb-1 rûy-1 ümmet-i âhır zamânîdir sözüm

Naat-1 şâhenşâh-1 evreng-i nübüvet ki anım
Feyz-i medhiyle dilin cân-1 cihânıdır sözüm

Cân-1 âlem fahr-1 âdem Ahmed-i mürsel ki tâ
Haşr olunca naatgûy u naathânıdır sözüm

Olalı gavvâs-1 deryâ-yı hayâl-i midhati
Cevherî-i tabımın zîb-i dükkânıdır sözüm

Ol kadar el verdi manâ feyz-i evsâfiyle ki
Gûyiyâ miftâh-1 genc-i şâygânîdir sözüm

Maşrık-1 subh-1 hidâyettir senâsiyle dilim
Mihri kudsî pertev-i kevkebefşânıdır sözüm

Kevkebefşân âfitâb olmazsa ger ol maşrıkın
İkd-1 pervîn-i güsiste rîsmânıdır sözüm

Başlasam mirâcını tahkîke âb u tâb ile
Gevher-i şehvâr-1 gûş-1 Ümmühânî'dir sözüm

Addolunmaz mucizâtı hadden efzûn neylesin
Gerçi ki bir râvî-i muciz beyânîdir sözüm

Gerçi ben dûrum cenâbından hele şükrüm budur
Çehrefersâ-yı cenâb-1 âstânıdır sözüm

Nefîyim endîşe-i naat ile oldum kâmyâb
Nâmurâdân-1 cihâna müjdegânîdir sözüm

Hâkpây-1 naat gûyânım ki arş-1 azamın
Zikr ü tesbîh-i lisân-1 kudsiyânıdır sözüm

Şâdkâm oldum neşât-1 feyz-i naat-i pâk ile
Şimdiden sonra duâ-yı şâdmânîdir sözüm

Tâ ki manâ-yı latîf ü lafz-1 rengâmîz ile
Rûzgârın bir dilârâ dâstânıdır sözüm

Her dem endîšemden olsun rûhuna yüz bin selâm
Arşa dek îsâle peyk-i râygânîdir sözüm

-2-

**DER MEDH-İ
HAZRET-İ MEVLÂNÂ**
(*kuddisesırrahû*)

Merhabâ ey hazret-i sâhibkırân-1 manevî
Nâzım-1 manzûme-i silk-i leâl-i mesnevî

Mesnevî ammâ ki her beyti cihân-ı marifet
Zerresiyle âfitabının berâber pertevi

Âlem-i manâ ki hûrşîd-i cihânârâ gibi
Devr eder girmiş semâa anda rûh-ı Mevlevî

Yanî sırrullâh-ı azam Hazret-i Mollâyı Rûm
Ki odur manâda sâhib mesned-i Keyhusrevî

Husrev-i endîşe ki aşk-ı Hüsâmeddîn ile
Oldu tîg-ı bâtinî dünyâya bürhân-ı kavî

Ol hudâvend-i serîr-i marifet ki feyzidir
Sâlik-i bîtûşe-i gümrâha zâd-ı uhrevî

Âklı nûr-ı cevher-i zât-ı şerîf-i Ahmedî
Nutkı mağz-ı rûh-ı enfâs-ı latîf-i İsevî

İlm-i vahdette sebakdâşı İmâm-ı evliyâ
Hikmet-i manâda şâkirdi Hakîm-i Gaznevî

Bir gülistân-ı müferrihdir dil-i pür feyzi ki
Ana rûh-ı Gülşenî'dir bâğbân-ı manevî

Dergüşâde yâ hazînehâne-i endîşedir
Anda çeşm-i Rûşenî'dir dîdebân-ı münzevî

Gevher-i güftârının kân müşterî-i müflisi
Kûçe-i esrârının hûrşîd düzd-i şebrevi

Feyz-i istidad-ı zâtın gör ki etmiş tâ ezel
Cezbesi hurşîd ü mâh ü âsumânı mevlevî

Nefî-i muciz beyânım bende-i Mollâyı Rûm
Ne Hakîm-i Gaznevî'yim ne Emîr-i Dehlevî

Hâk-i pâ-y-ı Şeyh Attâr'ım ki oldu himmeti
Taima üstâd-ı ders-i müşkülât-ı Mesnevî

Tohm-ı mihreş mî feşânem berzemîn-i cân u dil
Çûn mesel-bâşed ki her çîzî ki kârî bedrevî³⁹

Kâfiye teng oldu âgâz-ı duâ etsem nola
Gerçi zabt etmek ne mümkün hâme-i çâpükrevi

Tâ hisâb-ı mâh u sâl-i âlemi tahkîk için
Bedr ede mihr-i cihântâb-ı felek mâh-ı nevi

Her dem olsun rûh-ı pâkîne duâ-yı bîhisâb
Evliyâdan tâ ki hâlî olmaya dünyâ evi

³⁹ Ne ekersen onu biçersin atasözünde olduğu gibi, can ve gönül zeminine onun sevgi tohumunu ekerim.

DER MEDH-İ
SULTÂN AHMED HÂN
(*aleyhirrahmetüvelgufrân*)

Bârekallâh zihî âtifet-i Rabbânî
Ki şeh-i âleme olmuş ezeli erzânî

Nice şeh encümenefrûz-ı harîm-i devlet
Nice şeh hâsıl-ı devr-i felek-i sultânî

Madelet pîşe hudâvend-i serîr-i haşmet
İftihâr-ı kerem ü himmet-i âlî şânî

Merkez-i dâire-i câh u celâl u azamet
Kutb-ı gerdûn-ı cihânbanî vü fermânranî

Hâris-i memleket ü dîn ü medâr-ı İslâm
Mazhar-ı mekremet ü mevhibet-i sübhânî

Sâye-i lutf-ı Hudâ hazret-i Sultân Ahmed
Ki Ferîdûn u Sikender olamaz derbânî

O hudâvend-i Ömer adl ü Alî sîret ki
Buldu zâtıyla şeref silsile-i Osmânî

O şehenşâh-ı kazâ rey ü kader kudret ki
Âlemin ıyd-ı mübârek demidir devrânî

Nola hükmünden anın taşra bir iş olmasa hiç
Çarh bir nokta ana dâiredir fermânî

Akl-ı küll derk edemez rifat-i kadrini meger
Nerdübân eyleye nüh çarh ü çehâr erkânî

Şükr-i pâbûsın edâ etmez eger gösgötürü
Verse şükrâne zemîn hâsıl-ı bahr u kânî

Şâhid-i devletinin fehm ü hired meftûnu
Sûret-i himmetinin lutf u kerem hayrânî

Lutfu bir mertebe ki çarhı eder gark-ı güher
Mevchîz olduğu dem bahr-ı kefi-i ihsânî

Hışmı bir mertebe ki olsa ne dem germ itâb
Eridir su gibi tâb-ı nazarı sindânî

Vasf-ı şemşîrine had yok turalım bir demde
Peyk-i endîşe ne Hind'i koya ne Kirmân'ı

Nîzesidir o kalem cedvel-i takvîm-i zafer
Ki adûnun ana sûrh olmuş ucunda kanı

Âferin şest-i hümâyûnuna ki oklarının
Mûmdan olsa yine taşı deler peykânı

Sûzenin dikse nişân tîrine ger nâvek-i âh
Ok atıp gezdiği yerlerde ururdu anı

Âh-ı âşık der idim tîrine ger nâvek-i âh
Delse eflâki geçip küngüre-i keyvânı

Hayradır niyyeti her demde acep mi olsa
Böyle bir câmi-i hoş tarh u latîfe bânî

Habbezâ mabed-i pür feyz-i mukaddes ki bulur
Anda bir secde kılan mağfîret-i Rahmânı

Bir binânın ki esâsı ere ka'r-ı hâke
Sakfi geçse nola bu tâk-ı bülend eyvânı

Eyledi kadrini ol câmi-i vâlâ berter
Hasılı oldu dua hirmeni at meydânı

Gam değil doğmasa hurşîd-i cihântâb-ı felek
Tutar anın yerini nali zer-i yekrânı

O sebükseyr ü sebükrev ki haberdâr olmaz
Eylese sîne-i mûr üzre eger cev lâni

Gayret-i Edhem'i şeb pîşrev-i Eşheb-i rûz
Âsumânseyr ü zemîngerd ü seherpîşânî

Dem-i cev lânda ki pâyını eder gâhî ham
Gûy-ı hurşîd-i cihântâba urur çevgâmı

Berk-ı hâtîf gibi bir demde ederdi anı tayy
Olsa ger arsa-i pehnâ-yı felek meydânı

Husrevâ pâdişehâ mihr-i kevâkib sipehâ
Ey medâr-ı şeref-i kevkebe-i hâkânî

Sensin ol mâsadak-ı lutf-ı İlâhî ki felek
Her gece sensiz olan devrin anıp pinhânî

Her seher şöyle teessüfle çeker ki yakasın
Bir olur çâk-ı girîbânı ile dâmânı

Etti adlin o kadar râh-ı dalâlî münsedd
Hâtıra yol bulamaz vesvese-i şeytânî

Düşse çâh-ı zekana turra-ı hûbân yeridir
Eyledi fitneyi devrinde felek zindânî

Berk-ı tıgın ten-i adâda eder cevşeni âb
Döner üstünde habâba ser-i bîsâmânı

Ansa ihsânını toprak savurur başına kân
Görse keff-i keremin lerze tutar ummânı

Medhinin gâyeti yok tayy-ı lisân ede meger
Demege binde birin nâtıka-i insânî

Derdimi bârî bu takrîb ile takrîr edeyim
Tâ şifâhâne-i lutfundan ere dermânı

Bir dilim etmegi bir ehl-i maârifde komaz
Gözedir zümre-i nâdân ile hakk-ı nânı

Bulsa erbâb-ı dili hâk ile yeksân eyler
Göstere tâ ki edânide ulüvv-i şânı

Alıver dâdımızı çarh-ı denîperverden
Pây mâl etti katı ehl-i dil ü irfânı

İltifât et sühen erbâbına ki anlardır
Medh-i şâhân-ı cihânbâna veren unvânı

Kim bilirdi şuarâ olmasa ger sâbıkda
Dehre devletle gelip yine giden şâhânı

Haşre dek âb-ı hayât-ı sühen-ı Bâkî'dir
Andırıp zinde kılan nâm-ı Süleymân Hânı

Bir güherdir söz ana himmet-i şehdir kıymet
Ne revâ böyle metâm çekile husrânı

Yazmış eltâf-ı şehensâhı mürebbî sühene
Şâh Üveys ile yazan menkıbet-ı Selmân'ı

Bâhusûs ola benim gibi maânîperver
Ki şikest etti sözüm kadr-i dür-i galtânı

Sanırım kendimi bir hâce-i sâhib cevher
Aldığımca elime kilik-i güherefşânı

Sözlerim oldu hasetkerde-i yarân-ı Irâk
Belki reşk-i sühen-i Muhteşem-i Kâşânî

İztrârî eder eşârıma şimdi tahsîn
Söze geldikçe kabûl eylemeyen Hassân'ı

Nice üstâd-ı sühengüstere oldum gâlib
Ki bulunmaz arasan her birinin akrânı

Kimisi kâil olup hakka sözüm etti kabûl

Etmeyen dahi koyup davâ-yı bîburhânı

İşidip sıyt u sadâ-yı sühenim oldu hamûş
Gûşuna girmez iken debdebe-i Hâkânî

Hâsılı şimdi benim nâdiresenc-i âlem
Eder ıkrâr buna kâmil olan izânı

Müddeî münkir olursa çekerim işhâda
Hakşinâs ehl-i nazar anladığım yârânı

Komaz eşâr-ı revânbaşıma inkârı yine
Hâsidin ağzına gelse hasetinden cânı

Söz tamâm oldu duâ eyleyelim ey **Nefî**
Hak teâlâ vere maksûd-ı şeh-i devrânı

Her seher tâ ki çıkıp perde serây-ı şebden
Ede şâhenşeh-i zer tâc-ı felek dîvânı

Bula dîvân-ı hümâyûnu kemâl-i revnak
Arta günden güne gitdikçe şükûh u şânı

Ola adâsı zebûn baht-ı cihângîri kavî
Olmaya lâzıme-i devletinin noksânı

Âlemi her şeb ede şule-i şem-i bahtı
Pertev-i meşale-i rûz kadar nûrânî

-4-

DER MEDH-İ
SULTÂN AHMED HÂN
(*aleyhirrahmetüvelgufrân*)

Her manâ-i latîf ki cândan nişân verir
Tabîr edince tabım anı nazma cân verir

Her nazm-ı dîlîrîb ki benden sudûr eder
Lafzı cemâl-i şâhid-i manâya ân verir

Her nükte-i hafî ki kelâmımda derc olur
Mazmûnu dest-i âleme bir dâstân verir

Ol sihirsâz-ı mucizegûyum ki nutkumun
Feyzi devât u kilke zebân u dehân verir

Ol nâzım-ı leâlî i nazmım ki şiirim
Reşki cemâda tab-ı cevâhirfeşân verir

Pâkîzegûy-ı nâdiresencim ki her sözüm
Şehnâme-i belagata hüsn-i beyân verir

Vassâf-1 Muhteşem sühenim ki kasâidim
Şâhân-1 Cem şükûh-1 cihân bâna şân verir

Bir dânesini gevher-i silk-i kelâmımın
Mahsûl-1 bahr u kâna veren râygân verir

Tabım arûs-1 manaya meşşâtalık eder
Endîşem âyîne kalemim sürmedân verir

Hâmem ki nazmımı eder ihyâ midâd ile
Âb-1 hayâta reşhası rûh-1 revân verir

Bu iktidâr-1 tabile ammâ ne fâide
Sermâye-i tasavvuruma gam ziyân verir

Bir dem murâdım üstüne devr eylemez felek
Âb istesem serâb-1 ademden nişân verir

Destimde câm görse benim sernigûn eder
Nâdâna sâgar istese rıtl-1 girân verir

Ettikçe tâliimle recâ-yı muvâfakat
Her vade-i dürûguna bin yıl zamân verir

Her zulmüne tahammül eder âşikâre dil
Ammâ bu cevri câna azâb-1 nihân verir

Bir şûh-1 şîvekâra esîr etti ki beni
Ne öldürür cefâsı ne gamdan amân verir

Bir bîvefâ ki her dem esîrân-1 aşkına
Dârû-yı sıhhati ecel-i mihrîbân verir

Hem uğramaz firâk ile ölsem de yanına
Hem yolda râst gelse kaçır bana yan verir

Bakdıkça bir nigâh ile bin cân alır gözü
Hem yine şöyle hasta görünür ki cân verir

Çekdikçe çeşmi hışm ile şemşîr-i gamzesin
Uşşâka dehşet-i gazab-1 Kahramân verir

Geh Kahramân-1 çeşmine ebrû kemân sunar
Geh Rüstem-i nigâhına müjgân sinân verir

Hattı ki zâhir olsa gerek dahi âleme
Havfi zuhûr-1 fitne-i âhır zamân verir

Lali ki reşk-i hâtem-i Cem'dir zamânede
Hükm-i nigîn-i pâdişeh-i ins ü cân verir

Ol şeh ki ferr-i bahtı ile tahtgâh-1 Rûm

Ferş-i zemîne mertebe-i âsumân verir

Ol şeh ki şem-i bârgehi dûd u şuleden
Leyl ü nehâra hilat-i nûr u duhân verir

Ol şeh ki seyre çıkısa yanınca götürmege
Çarh âfitâba tîg u hilâle kemân verir

Hân Ahmed ol şehenşeh-i devrân ki rûzgâr
Adliyle dehre müjde-i emn ü amân verir

Cemşîd-i kâmrân ki süvâr olsa rahşına
Dârâ tutar rikâbını Hüsrev inân verir

Hurşîd-i zerfeşân ki kefi feyz-i cûd ile
Dehre gına-yı mâhasal-ı bahr u kân verir

Yektâsüvâr-ı arsa-i devrân ki düşmana
Havf-ı hucûmı tefrika-i hânümân verir

Gâhî ki gerd-i pûye-i rahş-ı sebükrevi
Gerduna kuhl-ı bâsıra-i ahterân verir

Her bir kademde sadme-i pür zûrı nalinin
Gâv-ı zemine zelzele-i üstühân verir

Ol demde ki hücûm-ı gedâyân için zeri
Hurşîd-i zerfeşân gibi desti ıyân verir

Ol denli dâmenin pür eder zerle her gedâ
Ki yollarına zîb-i reh-i kehkeşân verir

Devri zamân-ı Ahmed-i Muhtâr'ı andırır
Şemşîri Zülfikâr-ı Alî'den nişân verir

Kahrı sipihr-i pür sitemin od eder yerin
Hulku cihâna bûy-ı gül ü gülsitân verir

Şânı şehân-ı âlemi hâr u hakîr eder
Lutfu gedâya saltanat-ı câvidân verir

Geh bir vezîri şâh-ı Acem'den harâc alır
Geh bir vekîli asker-i Tâtâr'a hân verir

Hâkân-ı Çîn ki dergehine elçi gönderir
Hep kâşeşûy-ı matbahına armağân verir

Micmerfürûz-ı bezmine hod ûd u anberi
Şâhenşeh-i memâlik-i Hindûstân verir

Her saltanat ki hükmü nesaksâz ola ana
Kânûnu dâd-ı devlet-i Nûşîrevân verir

Her memleket ki adli mürebbî ola ana
Âb u hevâsı gürke hisâl-ı şubân verir

Devrinde ehl-i mâteme fart-ı neşâtdan
Zevk-ı sürûd-ı nağme-i nâyı figân verir

Mülkünde düzd-i müflise mâl-i zekâtdan
Destâr u keş ü pîrezeni kârbân verir

Hükmü sirâyet etse nihâd-ı hevâyâ ger
Bâd-ı vezâna lenger-i kûh-ı girân verir

Azmi olursa ger sabakâmûz-ı tab-ı hâk
Kûh-ı girâna cünbüş-i bâd-ı vezân verir

Ger nehyi etse cebr-i havâss-ı mükeyyifât
Mey tab-ı şâdmâna gam-ı nâgehân verir

Mîm-i mekâna istese pergâr-ı himmeti
Mikdâr-ı devr-i dâire-i lâmekân verir

Gâhî ufukda zâhir olan mâh-ı nev degil
Tesîr-i şevk-ı medhi sipihre ziyân verir

Çekdikçe silk-i nazma dür-i medhin âsumân
Mîhr âna târ-ı şaşaadân rîsmân verir

Ey dâver-i zamâne ki âb-ı adâletin
Mülk-i cihâna revnak-ı bâğ-ı cinân verir

Çok devletinde şâir-i sâhibbeyân velî
Dûd-ı edâyı **Nefi**-i şîrîn zebân verir

Lutfun olursa ger sühen-i pest pâyesi
Nazm-ı bülend-i Muhteşem'e kesr-i şân verir

Söz bir metâ-ı fâhir ü kemyâbdır velî
Ana revâcı lutf-ı şeh-i nüktedân verir

Nazm âhir oldu başlatalım şol duâyâ ki
Şi're havâss-ı ediye-i kudsiyân verir

Tâ ki şehân-ı dehre nizâm-ı cihân için
Devrân serîr-i madelet üzre mekân verir

Olsun kapında muntazam-ı silk-i bendegân
Devlet ki intizâm-ı umûr-ı cihân verir

Bulsun şeref hemîşe vücûdunla saltanat
Ol saltanat ki mülke bekâ-yı amân verir

Top eylesin yolunda ser-i düşmanı kazâ
Tâ ki felekde mâh-ı neve savlecân verir

**BAHÂRİYYE DER MEDH-İ MERHÛM
SULTÂN AHMED HÂN**

Bahâr erdi yine düşdü letâfet gülsitân üzre
Yine oldu zemînin lutfu gâlib âsumân üzre

Yine her lâle bir şem-i muanber yakdı dûdundan
Sehâb-ı anberefşân oldu peydâ bostân üzre

Yine çıkdı beyâza nakşı her serv-i gül endâmın
Sarıldı yâsemen şâh-ı nihâl-i ergavân üzre

Çekilse nola yârân-ı safâ seyr-i çemenzâra
Salâya başladı murg-ı çemen serv-i çemân üzre

Hired meftûn olur nakş-ı bahâr-ı revnak-ı bâğa
Nazar hayrân kalır âsâr-ı sun'-ı müstenâ üzre

Cihân ârâyış-i ezhâr-ı gülzâr ile nâzında
Zemîn feyz-i letâfetle sipihre imtinân üzre

Nesîm ol denli cânbahş u hayâtefzâ ki her demde
Dem-i İsâ ile davâ-yı bahs ü imtihân üzre

Sabâ gerd-i gülistân ile varsa bâğ-ı Rıdvân'a
Abîrefşân olur pîrâhen-i hûr-ı cinân üzre

Ya Rıdvân bahsile gelse temâşa-yı gülistâna
Görüp tercih eder bâğ-ı behişt-i câvidân üzre

Yaraşdı ol kadar mevc-i müselsel âba ki vermez
O hüsnü zülf-i pür ham sîne-i sîmînberân üzre

Eder şâh-ı bahârın dirhemi bîsikketin cârî
Döker ezhâr-ı bādâmı sabâ âb-ı revân üzre

Dizildi katre-i şebnem serâpâ berk-i sûsende
Katâr-ı cevher-i manâ gibi tîg-ı zebân üzre

Degül şebnem şerâr-ı âh-ı bülbüldür kî çıkdıkça
Düşer kesb-i rutûbetle hevâdan gülsitân üzre

Döner bir hâfız-ı mahfilnişîn-i nağmeperdâza
Serâgâz-ı nevâ ettikçe bülbül âşiyân üzre

Firâz-ı gülbün-i pür jâleden gül gösterir rûyun
Şeh-i âlem gibi taht-ı murassa nerdübân üzre

O şâhenşeh ki vâcibdir edâ-yı hutbe-i nâmı

Hatîb-i minberi saff-1 namâz-1 kudsiyân üzre

O şâhenşeh ki nakş-1 hâtem-i ikbâlidir sikke
Zer i hurşîd-i âlemtâb u sîm-i ahterân üzre

O şâhenşeh ki hâk-i râhı efser-i sengi gevherdir
Ser-i Cemşîd-i âlemgîr ü tâc-1 Husrevân üzre

Hümâyûn pâye Sultân Ahmed-i âdil ki düşmüşdür
Zılâl-1 sâyebân-1 devleti kevn ü mekân üzre

Cihânân-1 kader kudret ki hurşîde olur sâni
Nişân-1 dâğ-1 fermânı cebîn-i âsumân üzre

Hudâvend-i hümâ himmet ki dünya dest-1 cûdunda
Bir avuç hâr u hasdır bir muhît-i bîkerân üzre

Değil bârân u mevc ifrât-1 ihsân-1 dil ü desti
Eder lerzân u giryân ebri bahr u bahri kân üzre

Ne deryâ ki nesîm-i himmetiyle cûş eder âbı
Güherefşân olur emvâcı fark-1 Ferkâdân üzre

Ne kişver ki bahâr-1 devletinden feyz alır hâki
Biter tohm-1 şerer lutf-1 hevâsından duhân üzre

Ger olsa münteşir fermân-1 adlı kûh u sahrâya
Uyur âhû bere zânû-yı şîrân-1 jiyân üzre

Nola deryâ gibi asker çekip dünyâyı feth etse
Yürütse hükmünü başdan başa mülk-i cihân üzre

Sikenderdir ki heft iklîme bir seylâb eder cârî
Süleymândır ki fermânı revândır ins ü cân üzre

O Husrev'dir ki Şebdîz-i cihânger-i celâline
Celâcildir kevâkib sînebend-i kehkeşân üzre

Şeh-i vâlâ mekândır ki bu nîlî kubbe-i âlî
Otâğ-1 sebzidir sahn-1 fezâ-yı lâmekân üzre

Felek bir sâyebândır pîşgâh-1 çetr-i câhında
Güneş bir fülke-i zerdir sûtûn-1 sâyebân üzre

Cihânda kalmadı bir ukde derdim devr-i lutfunda
Girihler görmesem ger zülf-i pür çîn-i bütân üzre

Göreydi cevher-i şemşîrini ger gamze-i dilber
Gamından dahi tîg asmazdı tâk-1 ebruvân üzre

Eger hem kan döküp şemşîri hem pâk etmese dehri
Kalırdı hûn-1 fitne dâmen-i âhır zamân üzre

Olurdu rehğüzâr-ı bâda bir sedd rûy-ı deryâda
Çekilse peyker-i kûh-ı vakârı bâdbân üzre

Sanırlar subha çıkmış âfitâb-ı âlemârâdır
Görenler tâc-ı zerle Eşheb-i çâpük inân üzre

O âlemgerd-i rehpeymâ ki devr-i lâmekân eyler
Kalem nokta koyunca merkez-i nûn-ı mekân üzre

Cihân pür gerd olurken cümbüşünden sürat-i seyri
Komaz toz konmağa pîrâmen-i bergüstvân üzre

O denli cüst ü çâpükdür o cism-i kûh peykerle
Ki cevân etse tuymaz çeşm-i mûr-ı nâtüvân üzre

Eyâ Mâkân-ı dînperver ki dehr eyyâm-ı adlinde
Eder hande zamân-ı devlet-i Nûşinrevân üzre

Sözüm her dem budur acz u niyâz ile cenâbında
Yüzüm ferş eyledikten sonra hâk-i âsitân üzre

Ki ben kande edâ-yı medh-i Sultân-ı cihân kande
Niçin haddim bilip mühr-i sükût urmam dehân üzre

Ne denli davi-i nazm eylesem zîrâ ne mümkündür
Ki hak isbât edem medh ile şâh-ı nüktedân üzre

Husûsâ ol sühenperdâz-ı üstâdım ki eşârım
Yazar müşkül pesendân-ı cihân evrâk-ı cân üzre

Benim ol şâir-i sâhir ki tabım sihr ile gâhî
Maânî yerine dürlür dizer silk-i beyân üzre

Çekerdim târ-ı zülf-i Zühre-i zehrâ-yı gerdûna
Eğer dizsem dür-i şehvâr-ı nazmım rîsmân üzre

Nice bin vâridât âmâde-i tahrîr olur dilde
Olunca sâyegüster kilk-i çâlâkim benân üzre

Yazarken nakş-ı rûy-ı bîkr-i fikrim fart-ı ismetden
Çeker bir perde heyretdâde-i sûretgerân üzre

Eder ebkâr-ı mazmûnu ihâtâ şîir-i rengînîm
Kızıl vâlâ tutuk gibi arûs-ı dilsitân üzre

Ele tîr ü kemân alsa hadengendâz-ı endîşem
Diker tabla süveydâ-yı dil-i kerrûbiyân üzre

İçirsem düşmana ger âb-ı tîg-ı nazm-ı şîrînîm
Eder hâkinde kavgâyı hümâlar üstühân üzre

Ko lâfi sıdk ile durma duâya başla ey **Nefî**
Duâ nazm âhırında farz olur nazmâverân üzre

Nitekim her dıraht-ı pür şükûfe şâh-ı nevrûzun
Kura çetr-i sefîdin sahn-ı bâğ u bostân üzre

Bula zât-ı şerîfinle serîr-i saltanat revnak
Ola devrinde halk âsûde dehr emn ü amân üzre

-6-

DER MEDH-İ SULTÂN AHMED HÂN
(*aleyhirrahmetüvelgufrân*)

Edrine şehri mi bu yâ gülşen-i mevâ mıdır
Anda kasr-ı pâdişâhî cennet-i alâ mıdır

Beyt-i mamûr-ı felek mi ol fezâda ol sarây
Yâ zemîni cennet olmuş Kabe-i ulyâ mıdır

Cûylar mı devr eden taraf-ı çemenzârın yahud
Mâî pervâz ile nat olmuş yeşil hârâ mıdır

Sebz ü hurrem bir fezâ mı her kenâr-ı cûybâr
Yâ miyân-ı cûda aks-i künbed-i hadrâ mıdır

Hıfz için yâhut vücûd-ı pâdişâhı cûylar
Pâsbân-ı genc-i devlet olmuş ejderhâ mıdır

Cenneti görmüş bir âdem var ise gelsin desin
Tarhı anın dahi böyle dilkeş ü ranâ mıdır

Güllerinde var mı böyle reng ü bûy-ı dilfirîb
Yâ nesîm-i subhu böyle bostânpîrâ mıdır

Bir dıraht-ı serfirâzı var mı bâğ-ı cennetin
Yoksa ancak vâizin medh ettiğî Tûbâ mıdır

Bunda Tûbâ'dan kalır mı müşk-i bîd-i sernigûn
Yâ gubâr-ı berk-i Tûbâ anda müşkâsâ mıdır

Habbezâ cây-ı neşâtefzâ ki Rıdvân görse ger
Hayretinden derdi bu cennet midir dünya mıdır

Sun-ı Hakk yâ gülşen-i cennetden ifrâz eylemiş
Başka bir cây-ı tarabengîz ü gamfersâ mıdır

Dâimâ böyle müferrih mi bu cây-ı dilgüşâ
Her zaman âb u hevâsı böyle rûhefzâ mıdır

Yoksa şimdi eyleyen âb u hevâsın terbiyet
Âfitâb-ı devlet-i şâh-ı cihânârâ mıdır

Yani Sultân Ahmed-i âdil ki ferş-i dergehi

Arşdan alâ değilse çarhdan ednâ mıdır

Şâh-ı dîmperver ki teşrîf-i kudûmuyla zemîn
Arşa nâz eylerse istiğnâsı istiğnâ mıdır

Mâh-ı mülkârâ-yı devlet ki fûrûğundan felek
Mihrini fark eylemez pinhân mıdır peydâ mıdır

Çarh ana tazîm edip İskender-i sâni demek
Şânına nisbet meger bir medh-i müstesnâ mıdır

Belki dârât-ı Sikenderle felek bir bendesin
Görse fark etmezdi İskender midir Dârâ mıdır

Atlas-ı gerdûn mu peyveste nihâl-i sidreye
Yâ firâz-ı râyetinde şukka-i vâlâ mıdır

Subh-ı rûşen mi şua-ı mihr-i âlemtâb ile
Yâ sarây-ı devletinde perde-i dîbâ mıdır

Kehkeşân mıdır felekde nesr-i tâirle yahud
Tak-ı evvânında resm-i ejder ü anka mıdır

Dest ü tabın ebr ü deryâdır diyen gâfillerin
Dâimâ mazmûn-ı fikri böyle bîmanâ mıdır

Bahr eder mi kâinâtı gark-ı emvâc-ı kerem
Ebr ise dâim cevâhirpâş u gevherzâ mıdır

Hem güher hem sîm ü zerdir âleme bezl ettiği
Kimse bilmez keff-i desti kân mıdır deryâ mıdır

Tîga minnet çekmese rey-i cihângîri nola
Mihrî gör dünyâyı tutmuş tîgî hûnpâlâ mıdır

Midhat-i rey-i münîrin sebt eden fark eylemez
Kendi keff-i desti mi yoksa yed-i beyzâ mıdır

Vasf-ı bûy-ı hulkı mı satr-ı hat-ı şâirde yâ
Mevc-i deryâ-yı sühende anber-i sârâ mıdır

Mülk-i pür adlinde hod etmez takayyüd kârbân
Hâris-i kâlâ mıdır yâ düzd-i bîpervâ mıdır

Âsumân mı âfitâb ile şitâb etmekte yâ
Zîr-i rânında semend-i cüst ü çâpûkpâ mıdır

Ol cihânger-i sebükrev ki tefâvüt eylemez
Zîr-i pâyında zemîn deryâ mıdır sahrâ mıdır

Berk-ı mahz iken direng etse bilinmez peykeri
Rahş-ı çâpûkpâ mıdır yâ kûh-ı pâbercâ mıdır

Husrevâ bu fende ger garrâlanırsam gör sözüm
Lâf-ı bîmanâ mıdır yâ bir kavi davâ mıdır

Bunca demdir dava-yı sâhibkırânî eylerim
Bir mübârız yok mu meydân-ı sühen tenhâ mıdır

Dürr-i nazmım çarha mengûş olsa bilmez rûzgâr
Şiir-i **Nefî** midir ol yâ kevkib-i Şirâ mıdır

Nûr-ı mevvâc-ı maânî mi sözümde berk uran
Yâ libâs-ı nazmımın bir âteşî hârâ mıdır

Manî-i rengîn mi lafz-ı âbdârımda yahud
Sâgar-ı mînâya konmuş lâlegûn sahbâ mıdır

Bikr-i manâ mı dilimde pertev-i ilhâm ile
Yâ felekde âfitâb u Zühre-i zehrâ mıdır

Fikr-i pür mazmûn mudur âyîne-i tabımda yâ
Aks-ı nakş-ı kârgâh-ı âlem-i bâlâ mıdır

Söz tükendi nice bir davâ-yı şiir ü şâirî
Lâf-ı davâ bertaraf şimdi duâ hengâmıdır

Tâ felek kadr ü merâtib anlaya hem bildire
Herkesin mikdârını ednâ mıdır alâ mıdır

Ol kadar kadri bülend olsun ki gerdûn bilmeye
Arş-ı alâ mı yeri yâ kurb-i *ev ednâ*⁴⁰ mıdır

-7-

DER MEDH-İ
SULTÂN AHMED HÂN
(*aleyhirrahmetüvelgufrân*)

Sühen oldur ki bilâvâsita-i tab-ı selîm
Ola makbûl-ı dil-i nâdiresencân-ı fehîm

Yanî yâ vahy ola mazmûnu anın yâ ilhâm
Bunu fasl etmede ahbâb edeler bahs-i azîm

Akd-i gevher gibi manzûm ola taba vârid
Çekmeye nâzım olan zahmet-i kayd-ı tanzîm

Silk-i tesbîh-i dil-i ârif-i billâh gibi
Ola pür gevher-i esrâr-ı hudâvend-i alîm

Kim okursa ede feyz-i nefesi dünyâya
Neşr-i âsâr-ı dem-i nutk-ı Mesîhâ vü Kelîm

⁴⁰ ...belki daha (da) yakın (Necm Sûresi 53/9).

Âferîn ol sühenârâ-yı Nizâmî taba
Ki ola fikri bu gûne dür-i icâzı nazîm

Böyle bir mucizeperdâz-ı mahalgûya sezâ
Olsa ger meclis-i irfân-ı İlâhî'de nedîm

Söz müdür ol ki çep ü râst düşe mazmûnu
Nice manâ-yı dürüstün boza bir lafz-ı sakîm

Düşe bir semt-i garîbe reh-i fikr-i nazmı
Ne tarîk-ı revîş-i tâze ne vâdî-i kadîm

Çeke mazmûnunu fehm etmede bir nükteşinâs
Ne kadar dikkat ederse o kadar renc-i elîm

Kendi fehm etse de bin fikr ile bir nüktesini
Nutku âciz kala yârâne edince tefhîm

Böyle sâhib sühenin bundadır alâlîğî ki
Sözü pest iken olur kendisi mağrûr u zaîm

Özrü makbûle geçer yine garâbet bunda
Gûş-ı insâf ile ger dinlese bir fehm-i selim

Vâkiâ böyle kavî özr ile hasm olsa cihân
Yine olmaz birinin reddi kabûla takdîm

Bu kadar nazma da muciz denilir böyle iken
Sınıf-ı ehl-i dil ü taba kerem çarh-ı leîm

Böyle kalırsa eger râh-ı telâfî mesdûd
Bu husûsa felek etmezse mükâfât-ı amîm

Bıkr-i manâ dahi bir taba görünmez ne kadar
Etse eşk ü ruh-ı endîşesi arz-ı zer ü sîm

Tutalım eylememiş ol dahi dîdârı azîz
Eylemiş seyr-i cemâline salâyı tamîm

Meyl-i ebkâr-ı maânî ki eder bu demde
Olsa ger her biri bir hûr-ı melek hûy-ı besîm

Çehreperdâz-ı arûsân-ı sühen ola meger
Kalem-i mâşita-i lutf-ı Şehenşâh-ı kerîm

Ol kilik-i kefi ihsân-ı fedâperveridir
Eyleyen şâhlara mülk-i cihânı taksîm

Ol ki etmiş yed-i ikbâline teyîd-i ezel
Kabza-i tîg-ı cihângîr-i kazâyı teslîm

O hüdâvend-i muazzam ki yazar elkâbın

Levh-i tazîme bu tabîr ile kilik-i tekrîm

Destgâr-i azamet dâver-i dîn ü devlet
Revna-ı saltanat ârâyîş-i tâc u dîhîm

Sûret-i cevher-i âyîne-i sun-ı takdîr
Manî-i rahmet ü lutf u kerem-i Rabb-i rahîm

Şem-i hûrşîd eser encümen-i çâr erkân
Serv-i tâvûs hırâm-ı çemen-i heft iklîm

Şâh-ı Cem câh u felek mertebe Sultân Ahmed
Ki eder kevkebe-i câhına dünyâ tazîm

Kahramân-ı felek evreng-i adâlet ki olur
Bîm-i kahrıyla vücûd-ı sitem ü fitne adîm

Rûy-ı bahtıyla cihân manzara-i hûrnişîn
Bûy-ı hulkuyla felek micmere-i nâfe şemîm

Âfitâb efser-i ikbâline yektâ gevher
Âsumân ablâk-ı câhına zerendûde geçîm

Kabe-i ismetine nûr-ı Hüdâ şem-i harem
Harem-i devletine perr-i hümâ ferş-i harîm

Rûzgâr eylese ger kişver-i cûdunda sefer
Âfitâb olsa eger sâye-i câhında mukîm

Biri durdukça bulur kevkebe-i rûzefzûn
Biri gittikçe olur mugtenem-i nâz u naîm

Ebr-i kilki sedef-i keffini pür gevher eder
Vasf-ı bahr-ı keremin her kim ederse terkîm

Keştî-i âleme endîşesi bir lenger olur
Etse bir şâir eger medh-i vakârın tasmîm

Çeşm-i düşmandan eger geçse hayâl-i tîgı
Merdüm-i dîdesi cevza gibi olurdu dü nîm

Lutfu bir mertebe ki etse keff-i desti eger
Resm-i cûd u keremi ebr-i bahâra talîm

Kîse-i gonca nice pür zer ise feyzinden
Kâse-i lâlede bîşebnem olurdu pür sîm

Kahrı bir mertebe ki olsa ger ednâ şereri
Meşalefrûz-ı reh-i kâfile-i bâd-ı nesîm

Ne gülistâne güzâr eylese bir demde eder
Gonca vü lâlesini ahker-i sûzân-ı cahîm

Âsumân dâire-i câhını olurdu muhîr
Âlemi etse ihâtâ girih-i halka-i mîm

Tabı bir âyîne-i râstnümâdır ki girer
Anda bir sûrete aks-i elif ü peyker-i cîm

Kevkeb-i tâlii ol mertebeden âlîdir
Ki yazıp bildire ahkâmını ehl-i tencîm

Adli ki memleketârâ-yı cihândır etse
Emn ü âsâyîş için âleme fermân-ı amîm

Def-i bîm-i dil-i uşşâk için eyler eseri
Kahramân-ı nigeh-i gamze-i hûbânı halîm

Şâh-ı encüm sipehâ mâh-ı zemin cilvegehâ
Ey Şehenşâh-ı Süreyyâ alem-i heft iklîm

Devletinde benim ol husrev-i manâ ki eder
Kuvvet-i tabıma Hallâk-ı Maânî teslîm

Kalemim nâtıkabend-i dehen-i sihr ü füsûn
Sühenim ukdegüşâ-yı girih-i fikr-i hakîm

Kayd-ı tahrîrim ile pâ-yı sühen derzincir
Dâg-ı fermânım ile cephe-i endîşe vesîm

Eser-i lutf-ı kelâmımla ahibbâ hoş dil
Yâd-ı şemşîr-i zebânımla adû pür gam ü bîm

Feyz-i endîşe-i rengînim ile bâd-ı sabâ
Etse ger geşt ü güzâr çemen-i bâğ-ı naîm

Hükm-i feyzin eder ol mertebe cârî ki döner
Şîşe-i bâde-i gül renge habâb-ı tesnîm

Tabım ol bahr-ı sühendır ki kef-i mevci tutar
Penbeler içre nihân sübha-i lülü-i nazîm

Hızr-ı serçeşme-i nazmım ki bulur tâze hayât
Reşha-i feyz-i nem-i hâmem ile azm-i remîm

Büt nigâr-ı harem-i deyr-i hayâlim ki komuş
Bende bir sırr-ı eser sun-ı hudâvend-i kadîm

Reşk-i kilik-i kef-i Mânî olur alsam elime
Deste çûp-ı teber-i bütşiken-i İbrâhîm

Söz tamâm oldu temeddüh nice bir ey **Nefî**
Kadrin erbâb-ı dile sen mi edersin tefhîm

Durma şimdiden geri sıdk ile duâya el açıp
Eyle deryûze-i dergâh-ı hudâvend-i kerîm

Feyz-i ilhâm ile tâ ki ola ehl-i nazmın
Rahm-i Meryem gibi tabı sadef-i dürr-i yetîm

Dür-i medhiyle müzeyyen ola silk-i eyyâm
Gevher-i zâtı ile fahr ede tâc u dîhîm

Midhat-i zâtını fikr etmeyen ehl-i tabın
Ola endîşesi Nâhîd-i felek gibi akîm

-8-

DER MEDH-İ
SULTÂN AHMED HÂN
(*aleyhirrahmetüvelgufrân*)

Her ne fitne ki zuhûra hayyiz-i imkân bulur
Vech-i imkân-ı zuhûrun ol hat-ı fettân bulur

Hat değil âyât-ı hûbîdir ki anınla ruhu
Ziyinet-i tahrîr-i satr-ı Mushaf-ı Osmân bulur

Yâ sevâd-ı nüsha-i sun-ı İlâhî'dir ki dil
Dikkat etse anda sırr-ı âyet-i Kurân bulur

Nola olmazsa gülâba ihtiyâcı ol hatın
Her ser-i müyunda şâne bir dil-i giryân bulur

Şâne sûzân olmadan korkar dolaşmaz zülfüne
Neylesin her bir hamında bin dil-i sûzân bulur

Böyle sâhib hüsn olan etmez safâ âyîneden
Aksini gördükçe zîrâ kendini hayrân bulur

Kendini hayrân da bulmazsa eger âyînede
Havf-i tîg-ı gamzesiyle aksini lerzân bulur

Gamzesi bir mest-i hâbâlûde-i pür fitne ki
Düşde ger el sunsa tîga dâmeninde kan bulur

Düşde böyle hünfeşân u kînecû zâhirde hod
Sunmadan el kabzaya şemşîrini uryân bulur

Çeşm-i mazmûngûyu ki gâhî dil-i uşşâk ile
Güft ü gûy-ı nâz için bir kûşe-i pinhân bulur

Her nigâh-ı nükteâmîzinde rind-i aşk olan
Hem itâb-ı renciş ü hem müjde-i ihsân bulur

Lutf ile geh bir güleryüz gösterir ki mürdeler
Nûşdârû-yı şeker hand-i lebinden cân bulur

Hışmile geh bir nigâh eyler ki tesîrinde cân
Nîş-i zehrâlûd-ı zahm-ı hançer ü peykân bulur

Gerçi ki her göz yumup açınca yüz bin âşıkın
Küşte-i şemşîr-i nâz u nâvek-i müjgân bulur

Yine her gün âsitânı kesret-i uşşâk ile
Revnağ-ı dîvân-ı şâhenşâh-ı insü cân bulur

şâh-ı vâlâ rütbe Hân Ahmed ki hâk-ı pâyine
Serfürû ettikçe gerdûn irtifâ-ı şân bulur

Baht-ı yâver pâdişâh-ı âsumân mesned ki dîn
İstinâd-ı devletiyle kuvvet-i erkân bulur

Âlemârâ şehriyâr-ı dâdgüster ki cihân
Devr-i adlinde nizâm-ı ahd-i Nûşirvân bulur

Dâver-i devrân ki Dârâ gelse ger dergâhına
Ancak istihkâk-ı cây-ı mansıb-ı derbân bulur

Memleket meşşâta-ı adliyle ziynetyâb olur
Saltanatpîrâye-i hulkıyla hüsn ü ân bulur

Meşreb-i lutfu riyâz-ı âlemi sîrâb eder
Kevkeb-i bahtıyla çarh ârâyiş-i evvân bulur

Düşse bir mecliste ger yâd-ı safâ-yı meşrebi
Âteş-i mey feyz-i âb-ı çeşme-i hayvân bulur

Etse bir iklîme ger bezl-i saâdet kevkebi
Her gedâ-yı bînevâsı şevket-i sultân bulur

Hep mühimmâtın müheyyâ görse ikbâli nola
Her ne emr etse kazâyı tâbi-i fermân bulur

Adli bir gâyetde ki devrinde kebk ü şâhbâz
Birbirini âşiyânında gelir mihmân bulur

Ger vezân olsa tef-i kahrıyla gülzâra nesîm
Gonca-i pür jâle tâb-ı meşal-i tâbân bulur

Fâiz olsa dehre ger bârân-ı ebr-i himmeti
Katre istidâd-ı kesb-i mâye-i tûfân bulur

şâmil olsa kuvvet-i bâzû-yı reyi âleme
Zerre zûr-ı pençe-i hûşşîd-i nûrefşân bulur

Verse ger hûşşîd-i istidâdı hâke terbiyet
Hâk kadr-i gevher-i mâhiyyet-i insân bulur

Ey şeh-i sâhib hüner ki devletinde ehl-i dil
Dâimâ düşvâr olan maksûdunu âsân bulur

Ne vücûd-ı bînazîrin gibi bir memdûh olur
Ne benim gibi senâkâra felek akrân bulur

Ben o Hâkânî-i ahdim ki benim memdûhumun
Âsitân-rûb-ı sarâyı devlet-i Hâkân bulur

Enverî-i rûzgârım ki şebistân-ı sühen
Şem-i fikrimle zıyâ-yı neyyir-i rahşân bulur

Husrev-i dîvân-ı nazmım ki berât-ı şâirî
Nakş-ı elkâbımla zîb ü zîver-i unvân bulur

Rahş-ı çâpükseyr-i endîşem tutulmaz her kaçan
Vâdî-i manâda cevân etmege meydân bulur

Beyt-i mamûr-ı felek reşk etmede ebyâtıma
Seyr eden gerçi dilim bir hâne-i vîrân bulur

Hâne-i vîrândır ammâ tîşe urdukça hayâl
Her tehî küncünde bir gencîne-i pinhân bulur

Gâh olur nakkâb-ı çâpük dest-i fikri tabımın
Genc-i pür gevher ararken bir dükenmez kân bulur

Pây-mâl eyler yürür adâ kelâm-ı pâkimi
Her sözüm ammâ yine kadr-i dür-i galtân bulur

Başlasam endîşeye ervâh-ı manâ cem olur
Nutka gelsem sûret-i deyr-i maânî cân bulur

Şâhid-i mazmûnuma endîşe vârin bezl eder
Nakd-i şiiirimle sühen sermâye-i dükkân bulur

Söz tükendi başla ey **Nefî** duâya sıdk ile
Çünkü âdetdir dua ol dem ki söz pâyân bulur

Tâ hat-ı nev hîz ile gülzâr-ı hüsn-i dilberân
Revna-ı fasl-ı bahâr-ı ravza-i Rıdvân bulur

Gülşen-i ikbâli sersebz ola tâ ki rûzgâr
Gül gibi bâğ-ı cihânı hurrem ü handân bulur

-9-

KASÎDE-İ İYDİYYE
DER MEDH-İ
SULTÂN AHMED HÂN

Gam gitse acep mi yine ıyd-ı ramazândır
İyd-ı ramazân revnak-ı bâzâr-ı cihândır

Mestân-ı harâbâta salâdır ne dururlar
Zühhâde tagallüb edecek dem bu zamândır

Zîrâ ne demektir bu ki rindân ile vâiz
Bir yerde durup câm-ı hilâle nigerândır

Şimdiden geri yârân-ı sebük rûha düşer iş
Tertîb-i bisât-ı tarab-ı ritl-ı girândır

Şimdiden geri bîçâre-i derd ü gama çâre
Feyz-i eser-i sohbet-i peymânekeşândır

Ol rind-i tehî deste haset ki bu zamânda
Gamhânesi işretgede-i sîmberândır

Bu demde nedir bin yaşamak âdeme dersem
Bu nükteyi selb eylemek idrâke ziyândır

Yâ bin yaşamaz mı o kişi ki ana hemdem
Bir şîşe mey-i köhne vü bir tâze cevândır

Bir dem mey ü mahbûb ile cem eylese kendin
Bir dil ki esîr-i gam-ı cângâh-ı bütândır

Tâ haşre dek ol demde olan feyz-i safânın
Endîşesi ol hastaya sermâye-i cândır

Dilbersiz olan bezm-i meyin âşık-ı zâra
Hep sâgarı bir dîde-i hûn âbeçekândır

Hûn âbe değil bâdesi zehr-i gam-ı hicrân
Her nağme-i çeng ü neyi feryâd u figândır

Yâr olmayıcak âb-ı hayât olsa eger mey
Teh şîşesi laht-ı ciger ü katresi kandır

Tahkîk-i safâ gerçi budur lîk bu tahkîk
Ber vefk-ı hevâ vü heves-i nev hevesândır

Gûş et ne der ol rind-i Mesîhâ dem-i manâ
Ki reşha-i kilki sühene rûh-ı revândır

Ben neyleyeyim dilberi ki hacle-i tabım
Havrâ-yı maâniyle tarabgâh-ı cinândır

Tenhâ mey-i nâb olsa bu demler bana ki⁴¹
Mey hemdem-i dîrîne-i şûrîde dilândır

Bir böyle dem-i hurrem ü ferhunde husûsâ
Ki mâhasal-i müddet-i ömr-i güzerândır

⁴¹ Hece eksikliği nedeniyle vezin hatalı.

Hem rûz-1 mübârek dem-i ıyd-1 tarabengîz
Hem devr-i cihân dâver-i Cem şevket ü şândır

Ol şâh-1 mükerrerem ki kef-i desti keremde
Hûrşîd-i zerefşân gibi meşhûr-1 cihândır

Ol şâh-1 kevâkib haşem-i rûy-1 zemîn ki
Devrân-1 hümâyûnu şerefbaş-1 zamândır

Ol şâh-1 cihângîr ki ahkâm-1 kazâya
Damga-yı yed-i kudret-i fermânı nişândır

Hân Ahmed o Hâkân-1 muzaffer ki hücûmu
İkbâl-i Sikender gibi iklîmsitândır

Şâhenşeh-i Cem kevkebe-i devr-i zamân ki
Derbân-1 deri bârgehi kayser ü hândır

Ahdinde zemîn mezraa-i tohm-1 adâlet
Devrinde felek dâire-i emn ü amândır

Tâb-1 tef-i kahrıyla hevâ sâikaengîz
Darb-1 ser-i tîgıyla kazâ fitne nişândır

Bir fitne bulunmaz arasan memleketinde
Var ise yine gamze-i fettân-1 bütândır

Bir kişvere ki hıfza nigehbân olsa anda
Âhûbere zincirkeş-i şîr-i jiyândır

Âlem ana muhtâc u o mustağnî-i âlem
Bu mesele malûm-1 dil-i âlemiyândır

Ol mihr-i cihânperver-i evc-i azamettir
Mihrin kerem ü kevkebi hod dehre ayândır

Çarh oldu cenâbından kemerbeste gulâmı
Sanman ki felekde görünen kâhkeşândır

Bir âyinedir mâşîtâ-i reyine hûrşîd
Ki ana nemed pâre-i subh âyinedândır

Ne kân eder ol ettiğî itlâfî ne deryâ
Gerçi ki kef-i desti ne deryâ vü ne kândır

Vasf-1 kef-i pür cûdu ki tab-1 şuarâya
Hemvâre talebgüster ü hem feyzresândır

Endîşesi miftâh-1 der-i genc-i maânî
Nazmı sebab-i servet-i erbâb-1 beyândır

Dilteşne cihân meşreb-i pâkindeki lutfâ
Gûyâ çemen-i âleme bir âb-1 revândır

Şemşîri ki ebr-i çemenârâ-yı zaferdir
Seng-i yede-i nusret ana seng-i fesândır

Rahşî ki tek ü pûda bulunmaz ana hemtâ
Bir rahş-ı mübârek pey-i ferhunde inândır

Her kande ki azm eylese ikbâl ü saâdet
Pehlû-yı rikâbında iki peyk-i devândır

Çâpüklüğü ol mertebe ki fart-ı şitâbı
Hayretlih-i endîşe-i tahkîk ü gümândır

Zîrâ ki kimi sâika der kimisi sarsar
Olmaz yine râzı kimi der berk-ı cihândır

Bir yerde direng etse şitâb üzre giderken
Nisbetle ana kûh-ı girân bâd-ı vezândır

Reftârını tünd etse yine kopsa yerinden
Yanında o dem bâd-ı vezân kûh-ı girândır

Gördükçe gubârın tek ü tâz içre sanırlar
Ki bâd-ı cihângerde ile pîçide duhândır

Pertâb-ı bülend ettiği dem ejder-i perrân
Âheste hîrâm eylese tâvûs-ı cinândır

Endîşe tahayyül edemez sürat-i seyrin
Tarîfe anı çâre hemen tayy-ı lisândır

Ey şâh-ı kerem pîşe ki fikr-i nem-i lutfun
Bahr-ı sühene mâye-i feyz-i cereyândır

Ol feyz ile bir bahr-ı revândır ki hayâlim
Emvâcî güher yerine seyyârefeşândır

Seyyâre değil her biri bir cevher-i ulvî
Ki ana bahâ mâhasal-i kevn ü mekândır

Devrân ne bilir kadr-i dür-i nazmımı zîrâ
Ol devr edeli münkir-i erbâb-ı beyândır

Sen bilsen olur ki dür ü gevherle hazînen
Deryâ-yı maânî gibi bîhadd ü kerândır

Çok gerçi dilîrâne sühengüster-i bîbâk
Ki her biri zumunca falan ibn-i filândır

Ammâ yine hasmefken-i meydân-ı tahayyül
Her marekede **Nefî**-i şemşîr zebândır

Şimdi benim ol safder-i yektâ ki hucûmum

Berhemzen-i hayl ü haşem-i hasm-ı cebândır

Yok aczi yine tabımın endîşeden aslâ
Gerçi sitem-i çarh ile bîtâb u tûvândır

Şâhîn-i hayâlimdir o şebbâz şikârı
Ki avn-ı İlâhî ana bâl-i tayarândır

Tabım kafes-i dânişe bir tûtî-i gûyâ
Hâmem çemen-i manaya bir serv-i çamândır

Berk urduğu dem cevher-i endîşe ucundan
Gûyâ ki kef-i Rüstem-i tabımda sinândır

Ol dem ki kalem sebt için âsâr-ı hayâlim
Destimde serenderham-ı âgûş-ı benândır

Ol râst bu kec düştüğü bîhûde değildir
Zahm-ı ciger-i düşman için tîr ü kemândır

Adâya midâd-ı kalemim reşha-i semmdir
Ahbâba şemîm-i sühenim nûkhet-i cândır

Ol hıızr-ı Mesîhâ dem-i nazmım ki sözümde
Feyz-i ezeli cevher-i cân gibi nihândır

Ol şebrev-i mirâc-ı hayâlim ki cihâna
Sıdk-ı nefesim bâd-ı seher gibi ayândır

Ol nâdireperdâz-ı belîğim ki kelâmım
Darbülmesel-i nûkteşinâsân-ı cihândır

Bir kimseden ermezse nola gûşuma tahsîn
Efsûn-ı kelâmımla cihân beste dehândır

Gûyâ ki gülistân-ı sühendir bu kasîdem
Her nüktesi bir gonca-i bîhâr u hazândır

Yâ nazm-ı dilâvîz ile bir cûy-ı müselsel
Yâ mana-yı rengîn ile bir lâlesitândır

Her mısraı yâ bir sanem-i nev hat-ı mevzûn
Endîşe-i bârîkim ana mûy-ı miyândır

Lâfi koyalım kâfiye teng oldu duâya
Şimdidengeri söz gevher olursa hezeyândır

Tâ gâyet-i şeb fâtiha-i vakt-ı seherdir
Tâ evvel-i ıyd âhir-i mâh-ı ramazândır

Hakk rûzunu nevrûz u şebîn kadr ede her sâl
Ol pâyede ki kible-i ikbâl-i şehândır

Göstermeye bir ferde Hudâ âlemi sensiz
Zîrâ ki vücûdun sebep-i emn ü amândır

-10-

DER MEDH-İ
SULTÂN AHMED HÂN
(*aleyhirrahmetüvelgufrân*)

Sanman ki felek devr ile şâmı seher eyler
Her vâkıanın âkıbetinden haber eyler

Bir düş gibidir hak bu ki manâda bu âlem
Ki göz yumup açınca zamânı güzer eyler

Bir yerde ki ârâma bu mikdâr ola mühlet
Erbâbı nice kesb-i kemâl ü hüner eyler

Olmuş turalım müddet-i ârâmı da mümtedd
Âkil nice temyiz-i reh-i hayr u şer eyler

Teşhîs-i reh-i hayr u şer olur mu o dilde
Ki leşker-i gam birbirini bîsiper eyler

Bulmaz reh-i hakkı meger ol kimse ki ana
Tevfikini Hâdî-i ezel râhber eyler

Tevfik refik olmayıcak fâide yoktur
Her kim burada akla uyarırsa zarar eyler

Aklın hüneri vâdî-i hikmettedir ancak
Tahkîk ile hikmet nice bir dilde yer eyler

Hikmet ger o ilm ise ki ahkâm-ı felekden
Endîşe-i akl-ı beşeri bâhaber eyler

Düşmez dil ü tab ehli bu endîşeye zîrâ
Teşvîş-i dil ü tabı bu dahi beter eyler

Zumunca olur her kişinin redd ü kabûlü
Hak söyleyeni sanma felekden hazer eyler

Rindân-ı Hudâperver-i manâ bu mahalde
Ne çarha ne kavlı-i hükemâyâ nazar eyler

Vermez feleğin devr-i çependâzına hükmü
Kor hikmeti teslîm-i kazâ vü kader eyler

Gerdûn meger âsûde midir kendi kederden
Devrân ana da mihrini pür nîşter eyler

Gün başına bir hilat-i dîbâ verir ammâ

Dâmânını âlûde-i hûn-ı ciger eyler

Ol kimsedir âzâde elemden ki vücûdun
Gûy-ı ham-ı çevgân gibi bîpâ vü ser eyler

Yâ ol kişi ki tîr-i cigerdûz-ı kazâya
Hasmâne çekip tîg-i zebânın siper eyler

Yâ ol kişi ki hırz için aksâm-ı belâdan
Endîşe-i evsâf-ı şeh-i dâdger eyler

Ol şeh ki cihân mevsim-i adlinde safâdan
Devrân-ı tarabnâk-ı Cem'e handeler eyler

Ol şeh ki gubârı süm-i yekrân-ı sipâhı
Deryâ-yı muhît-i felegi pür keder eyler

Ol şeh ki kef-i himmeti hengâm-ı keremde
Dünyâyı ganî kânı tehî bahrı ber eyler

Hân Ahmed-i âdil ki kazâ nal-i semendin
Mâh-ı alem-i rüyet-i feth ü zafer eyler

Cemşîd-i kerem pîşe ki seyrâna çıkınca
Hûrşîd gibi hâk-i rehin ferş-i zer eyler

Hûrşîd-i kevâkib haşem-i rûy-ı zemîn ki
Askerle cihâmı haşrenderhaşr eyler

Mâh-ı felekârâ-yı saâdet ki zamâne
Eyyâmını ârâyış-i devr-i kamer eyler

Bir himmete kâdir ki nice bîser ü pâyı
Bir demde murâd etse şeh-i tâcver eyler

Bir kudrete mâlik ki nice tahtnişînân
Alır kûleh ü efserini derbeder eyler

İkbâline vâbeste felek tâ o kadar ki
Tedbîri ile devrini zîr ü zeber eyler

Bir mihr-i celî şaşaadır reyi ki dâim
Evc-i felek-i saltanatı müstakar eyler

Şâmil yine hep dâire-i âleme nûru
Ne maşrıkı ne magribi var ne sefer eyler

Ger lutfu mühimsâz-ı bahâr olsa dırahtın
Her şâhını bir şûh-ı murassa kemer eyler

Ger tâb-ı temûz-ı gazabı etse sirâyet
Her katre-i bârâmı hevâ pür şerer eyler

Âb üzre vezân olsa eger sarsar-ı hıfzı
Emvâcını zencîre-i nakş-ı hacir eyler

Mâhiyyeti ger olsa cemâdâta mürebbî
Tasvîr-i hacir kesb-i kemâl-i beşer eyler

Adli ki müsellemdir ana hüsn-i tedârik
Gör hükmünü her yerde nice kârger eyler

Olsa meselâ râbıta-perdâz-ı mükâfât
Pervâneye gülberki telâfi-i per eyler

Tabîr edemem tıynet-i pâkindeki lutfu
Gör hâsiyet-i feyzi ne miktâr eser eyler

Gâhî ki hayâl-i şiken-i turra-i hulku
Esnâ-yı tefekkürde dilimden güzer eyler

Endîşem olur bûy-ı latîfiyle muattar
Andan kalemim âlemi pür müşk-i ter eyler

Ey Husrev-i Cem kevkebe-i memleketârâ
Ki saltanatın âlemi pür zîb ü fer eyler

Evsâfına had yok tutalım sihrile tabım
Bin manâyı bir şekle koyup muhtasar eyler

Kast etse husûsâ ki gühersenc-i hayâlim
Bir nüktesini şerh-i kitâb-ı Dürer eyler

Tabımdır o deryâ-yı güherpâş-ı maânî
Ki sâhilini maden-i lülü-i ter eyler

Endîşem o sûretger-i icâznümâdır
Ki cevher-i ferd üstüne tarh-ı suver eyler

Hâmemdir o ebr-i çemenârâ-yı sühen ki
Bir katresi bir gülşeni şâdâbter eyler

Rengîn ü lezîz oldu kelâmım o kadar ki
Kâm u leb-i endîşeyi pür gül şeker eyler

Ammâ yine bir söz ne kadar nâzik olursa
Dahli ana erbâb-ı haset ol kadar eyler

Üstâd olıcak sözde hasetden kaçılır mı
Zîrâ hüneri reşk ü haset muteber eyler

Yetmez mi bu devlet ki bana reşk ede dâim
Bir tâife ki davâ-yı fazl u hüner eyler

Zumu o kadar her birinin sözde ki gûyâ
Endîşesi tagyîr-i kazâ vü kader eyler

Ammâ girecek mareke-i manâya evvel
Şemşîri kor endîşe-i zırh u siper eyler

Nutk ile Mesîhâ geçinir her biri ammâ
Hâsiyyet-i sohbetleri insânı har eyler

Gavgâ-yı sühendir bu fazîletde nemiz var
Fazl ehli bizim bâşımız üstünde yer eyler

Söz ben dediğim cevher-i ulvî ise anı
Devrân sadef-i sem-i kabûle güher eyler

Söz müdür o ki nüshasını nükteşinâsân
Haşv-i şikem-i rahne-i dîvâr u der eyler

Hakkımda ne derlerse o gûne süfehânın
Âsâr-ı tabîatlerine kim nazar eyler

Lazım gelecek ol müteşâirlere tabım
Her marekede neyledi dahi neler eyler

Ol safder-i düşmanküş-i nazmım ki husûsâ
Şemşîr-i zebânımdan ahibbâ hazer eyler

Olursa eger himmet-i şâhenşeh-i âdil
Hâşâ ki bu endîşede Nefî zarar eyler

Zîrâ ki dem-i küşte-i endîşesin ekser
Şer'-i kerem-i hikmet-i Bârî heder eyler

Hem hasma zafer bulmak için medh ü senânı
Taktîm-i duâ-yı şeb ü vird-i seher eyler

Tâ cilvegeh-i rüyetini Husrev-i encüm
Geh memleket-i hâver ü geh bâhter eyler

Mansûr ede her yerde Hudâ râyet-i bahtın
Tâ Husrev-i seyyâre felekde sefer eyler

-11-

KASÎDE-İ GARRÂ BERÂY-I CÜLÛS-I SULTÂN OSMÂN HÂN

Ne sûret bağladı seyreyle hüsn-i sun-ı Yezdânî
Ki manâsını fikr ettikçe alır akl-ı insânı

Cihân bir tâze revnak buldu bir rûh-ı musavverle
Acep mi tâzelense dâstân-ı mâh-ı Kenânî

Cihân oldu müsellemler bir cihânârâ şehensâha

Pür edip nüh revâkı gulgul-ı kûs-ı cihânânı

Uyandı gerçi bahtı rûzgârın hâb-ı gafletden
Velî ârâyîş-i dñnyanın oldu deng ü hayrânı

Kazâ bu şevkile hihmette dâmen der miyân oldu
Müheyyâ eyledi fevrî ana esbâb-ı sultânî

Felek fırûzeden bir taht-ı âlî kurdu şâhâne
Ana bir ak dîbâ perde çekti subh-ı nûrânî

Çıkardı mâverâ-yı perdeden tazîm ile devrân
Tutup el üzre bir tâc-ı zerendûd u dırahşânî

Tenezzül eylemez ammâ o tâc u tahta ikbâli
Buna kâil değil zîrâ ulüvv-i şevket ü şânı

Nice mîrâsa girmişdir o tâc u tahtı neyler ol
Anınçün taht u tâc etmiş müheyyâ lutf-ı Yezdânî

Ana taht âsumân-ı adl ü efser mihr-i devlettir
Bu tâc u taht ile dñnyaya hükm eylerse erzânî

Teâlallâh zihi Sultân-ı âlî şân-ı mülkârâ
Ki derbân eylemez bâb-ı hümâyûnunda Keyvânı

Cihânân-ı muallâ pâye ki gerdûn-ı gerdenkeş
Zemîn bûs-ı cenâbından olur fersûde pîşânî

Cihân-ı şevket ü şânın serîrârâ şehensâhı
Serîr-i adl ü dâdın dâver-i Cem câh-ı devrânı

Hudâvend-i muazzam Pâdişâh-ı maşrık u mağrib
Yegâne vâris-i mülk-i cihân İskender-i sânî

Şerefbaş-ı serîr-i saltanat sermâye-i devlet
Mühimsâz-ı adâlet revnakefzâ-yı müselmânî

Şehensâh-ı adâlet pîşe Osman Hân-ı sânî ki
Vücâdiyle hayât-ı tâze buldu mülk-i Osmânî

Ne şâhenşeh serîrârâ-yı divânhâne-i âlem
Ne şâhenşeh bisâtendâz-ı evreng-i Süleymânî

Şükûh-ı baht u ikbâl ile nâzende şehensâhî
Kemâl-ı adl ü insâf ile pâyende cihânânî

Sikender gibi tâlib feth-i heft iklîme ikbâli
Süleymân gibi gâlip rûzgâra hükm ü fermânı

Hele teshîr-i mülke başlasın ikbâli seyr eylen
Ne Türkistân'ı kor feth etmedik ne Kâfiristânı

Görün bir gün verir Mısır u Yemen gibi vezaretle
Bir ednâ bendesine kişver-i İrân u Tûrân'ı

Değil deryâda keştî âsumânda mâh-ı nev olmuş
Cenâb-ı lutfunun alâ vü ednâ kâsegerdânı

Düşerdi sâyebân-ı âsumânın sâyesi arşa
Ger olsa pertevendâz âfitâb-ı rey-i pinhânı

Fürûğ-ı reyî çarh-ı devletin hem mihri hem mâhı
Kef-i cûdu cihân-ı himmetin hem bahrı hem kânı

Dil-i pür feyzi ki deryâ-yı himmettir meyânında
O bahrin pür güher bir mevcidir şemşîr-i bürrânı

O şemşîr-i mücevher ol kemerbend-i murassa'la
Peyâpey mevcidir gâhî o bahr ettikçe tuğyânı

Süvâr oldukça tasvîrinde âcizdir musavvirler
Ne denli dikkat eyleser eger Bihzâd eger Mânî

Acep sun-ı İlâhî bülacep terkîbidir zîrâ
Musavver şule dîdârı mücessem bâd-ı yekrânı

Ne ranâ rahş olur elhak ol ejderhâ-yı anka per
Ki eyler cilvesi şermende tâvus-ı hırâmânı

Gören ol perçem-i müşgîn ile refâtârını anmaz
Temâşâ-yı hırâm-ı dilberi kâkûl perîşânı

O yâl ü bâl o refâtâr ol hırâm-ı nâzik ü dilkeş
O perçem ol cebîn ol gerden-i mevzûn u tûlânî

O cism-i kûh-ı peykerle o denli tîzrevidir ki
Geçer yel gibi bir âheste pertâb etse ummânı

Güzâr eylerdi aksi düşmeden âyîne-i çarha
Burakâsâ zemînden arşa dek ger etse cevlânı

Kulağın dik tutup pertâb edince fart-ı süratten
Döner ol nâvek-i perrâna ki çift ola peykânı

Cihânârâ şehensâhâ cihân dâver hudâvendâ
Eyâ şâyeste-i mülk-i Cem ü mühr-i Süleymânî

Saâdetle sen ol Hâkân-ı âlî şân-ı devrânsın
Ki var devrinde Hâkânî'den alâ bir senâhânî

Ben ol Vassâf-ı ahdim ki gelince medh ü evsâfa
Benimle hemzebân olmaz ne Firdevsî ne Hâkânî

Ne Vassâf'ım ne Firdevsî o mucizgûy-ı manâyım
Ki tabîrimle sûret kesp eder ahvâl-ı vicdânî

Hayâlim kârbân sâlâr-ı iklim-i maânîdir
Dilim gencîne-i pür gevher-i esrâr-ı rûhânî

Temevvüc etmeyince kulzüm-i tab-ı dürefşânım
Pür olmaz rûzgârın gevher-i kâmile dâmânı

Ne mümkün dürr-i nazmım gibi zîkıymet güher bulmak
Kazanlar tîşe-i endîşesiyle kân-ı imkânı

Sanırlar katre-i hûn saçılır tîg-ı zebânımdan
Sözüm oldukça rengîn fikr ile yâkût-ı rümmânî

Benim ol Haydar-ı kerrâr-ı manâ ki hücumumdan
Dilîrân-ı hayâle teng olur endîşe meydânı

Fazîlet marifettir bana ilm endîşe-i manâ
Mübârek olsun eşrâf-ı zamâne ilm ü irfânı

Sözüm şâhit yeter isbât-ı istidâd için bana
Ne lâzım dâm-ı tezvîr eylemek tefsîr-i Kurânı

Hüner lutf-ı kelâm-ı hakkı bilmekdir mahallinde
Hakîkatte budur ehl-i dilin miyâr-ı izânı

Bu feyz ehl-i dile dâd-ı Hudâ'dır cehd ile olmaz
Yine bir ehl-i dil nazmından anlar anlayan anı

Muhassal âdeme manâ gerektir yoksa neylerler
Esîr-i kayd u sûret bir alay bîhûde hayvânı

Kemâl ehlinde lâf olmaz yeter lâf ettin ey **Nefî**
Duâya başla ki buldu kasîde hadd ü pâyânı

Yüzün sür âsitân-ı bârgâh-ı arş-ı alâya
Elin kaldır duâya iste Mevlâ'dan bu ihsânı

Ki durdukça cihân ol saltanatda berkarâr olsun
Hayât-ı tâze bulsun sâyesinde âlem-i fânî

Süleymân gibi çıksın tahta her gün adl ü dâd etsin
Pür olsun arsa-i mahşer gibi meydân-ı dîvânı

Fürûğ-ı kevkeb-i ikbâl ü bahtı eylesin her dem
Cihâmî âfîtâb-ı âlemârâ gibi nûrânî

-12-

FAHRİYYE
DER MEDH-İ
SULTÂN OSMÂN HÂN
(*aleyhirrahmetüverridvân*)

Safder-i manâ dil-i sâhibkırânımdır benim
Tığ şemşîr-i cihângîr-i zebânımdır benim

Sînesin çâk eyledim çarhın değıldir kehkeşân
Zahm-ı şemşîr-i zebân-ı kînsitânımdır benim

Kahramânım nîze vü şemşîre çekmem ihtiyâc
Hâme-i câdû zebân tığ u sinânımdır benim

Sâhir-i vahyâzmâyım muciz-i dest-i Kelîm
İstesem mevkûf-ı tahrîk-i benânımdır benim

Husrev-i gencîneperdâzım dükenmez gevherim
Vâridât-ı gayb Genc-i Şâygân'ımdır benim

Tâ ezelden feyz-i Hak mevkûfdur endîşeme
Mülk-i manâ vakf-ı tab-ı kâmrânımdır benim

Mülk-i Rûm'u ol kadar tuttu sevâdı şiiirimin
Feyzî'yim gûyâ ben ol Hindûstân'ımdır benim

Şimdi sırr-ı feyz-i Hallâk-ı Maânî bendedir
Serteser âlem sevâd-ı Isfahân'ımdır benim

Enverî-i rûzgârım nokta-ı pergâr-ı gayb
Gûy-ı hûrşîd-i zamîr-i gaybdânımdır benim

Lâmekân seyr âfitâbım hâke düşmez pertevim
Arş-ı istiğnâ-yı himmet âsumânımdır benim

Ben o hurşîdim ki pinhânım derûn-ı zerrede
Hem cihân pür şule-i kevkebfeşânımdır benim

Bîvücûdum ol kadar âyîne-i idrâkte
Ki gubâr-ı dil cihân-ı lâmekânımdır benim

Cevher-i ferdim heyûlâyı tasavvurdan beri
Şeş cihât-ı marifet kevn ü mekânımdır benim

Köhne üstâd-ı muallimhâne-i endîşeyim
Nâtika şâkird-i ders-i imtihânımdır benim

Ol nedîm-i bezlegûyum bezm-i şâh-ı aşkta
Güft ü gû-yı cân u dil sehv-i lisânımdır benim

Âfitâb-ı subh-ı manâ bezm-i endîşemde câm
Bâde feyz-i lâyezâl-i câvidânımdır benim

Nâzperver âşıkım sermest olursam gam değıl
Gamze-i hûnrîz-i sâkî pâsbânımdır benim

Mahrem-i esrâr-ı aşkım bana düşmez söylemek

Hançer-i müjgân-ı cânân tercümânımdır benim

Söylesem ol nükteperdâz-ı maânîperverim
Akl-ı küll dîvâne-i hüsn-i beyânımdır benim

Mest-i câm-ı aşkım ilhâm olmayınca söylemem
Gerçi ki fevvâre-i manâ dehânımdır benim

Şimdi ammâ böyle deryâlar gibi pür cûş eden
İltifât-ı pâdişâh-ı nüktedânımdır benim

Ol şehenşâh-ı cihânperver ki lâyıkdır dese
Kible-i şâhân-ı âlem âstânımdır benim

Dâdger hâkân-ı âlî rütbe Osmân Hân ki çarh
Yüz sürüp pâyine der şâh-ı cihânımdır benim

Devr-i adlinde mübâhât eyleyip der rûzgâr
Ki bu günler ıyd u nevrûz-ı zamânımdır benim

Böyle şâhenşâh-ı âdil gelmemiştir âleme
Cümle târîh-i selef hâtır nişânımdır benim

Benden alâ mı bilir kadrin felek yâ rûzgâr
Ki hayâl-i medhi her dem yâr-ı cânımdır benim

Fahr ederse ger zemînbûs-ı cenâbıyla felek
Hâk-i pâyı rûzgâra armağânımdır benim

Kîmyâ buldum sürünce hâk-i pâyine yüzüm
Genc-i devlet nakd-i vakt-i râygânımdır benim

Olalı Vassâf-ı dest-i zerfeşânı âfitâb
Cild-i dîvân-ı muhayyel-dâstânımdır benim

Feyz-i evsâfıyla ben gûyâ cihân-ı manâyım
Genc-i tab u çeşme-i dil bahr u kânımdır benim

Meşreb-i pâkîdir ol serçeşme-i âb-ı hayât
Ki hayâl-i reşhası rûh-ı revânımdır benim

Meclis-i ikbâline geldim güherpâş olmağa
Cevherîyim bu gazel zîb-i dükkânımdır benim

Âşıkım şûrîdelik ârâm-ı cânımdır benim
Gamze-i dilber belâyı nâgehânımdır benim

Gamzeden kim havf eder zülfü hevâdâr olmasa
Gamze zîrâ hemdem-i râz-ı nihânımdır benim

Ben girîbânçâk-ı mest-i câm-ı istiğnâ-yı aşk
Fitne hizmetkâr-ı dâmen der meyânımdır benim

Bülbül-i gülzâr-ı aşkım sîne-i pür dâğ ile
Nev şüküfte gonca-i dil âşiyânımdır benim

Hânümânsûz-ı dilim girdâba düşmüş âteşim
Halka halka turra-i dilber duhânımdır benim

Âteş-i aşkım ki deryâlar söyündürmez beni
Nokta-i dâğ-ı süveydâ dûdmânımdır benim

Nutka gelsem **Nefî**-i muciz demim İsâ gibi
Beyt-i mamûr-ı maânî hânümânımdır benim⁴²

Hem kasîde hem gazel bir tâze vâdîdir bu ki
İhtirâ-ı hâme-i mucizbeyânımdır benim

Söz tamâm oldu duâ etsem nola şimdiden geri
Kudsiyân müştâk-ı nazm-ı dilsitânımdır benim

Haşr olunca tâ ki şevkengîz-i bezm-i ehl-i dil
Keyf-i sahbâ-yı hayâl şâdmânımdır benim

Şâdkâm olsun serîr-i saltanatta rûz u şeb
Bu duâ şâm u seher vird-i zebânımdır benim

-13-

DER SÎTÂYIŞ-İ KASR-I SULTÂN OSMÂN

(aleyhirrahmetüvelgufrân)

Teâlallâh zihî kasr-ı bülend eyvân-ı halkârî
Yed-i beyzâ-yı kudrettir meger ki dest-i mimârı

Nedir ol işret âbâd-ı bülend ol kasr-ı âlî ki
Felek bir çeng olurdu bezmine ger olsa evtârı

Muallâ Beyt-i mamûr-ı felekden ferş-i eyvânı
Mücellâ sîne-i âyîneden kâşî-i dîvârı

Sevâd-ı şâm-ı işret dûde-i şem-i şebistânı
Beyâz-ı subh-ı devlet perde-i dîbâ-yı zer târı

O denli tâbnâk etmiş o zerrîn şemse etrâfin
Görünmez sâyesinde âfitâb-ı subhun âsârı

Değil mihr ü beyâz-ı subh ufukda seyr için sakfin
Felek baş kaldırıncâ hâke düştü tâc u destârı

Acep mi ferşine âyîne-i âlemnümâ dersem

⁴² Bu tegazzül, gazellerin ilgili kafiye sıralamasında ayrıca kaydedilmiştir (G97).

Nümâyân kudsiyân-ı âsumânın nakş-ı esrârı

Ruhâmında değil emvâc-ı gûnâgûn u peyderpey
Görünür câbecâ bâğ-ı behiştin aks-i enhârı

Sanırlar bir gül-i zerdûzdur bir nat-ı hârâda
Ruhâmında görenler aks-i hûrşîd-i pür envârı

Muhît-i feyz-i manâdır meger ol havz-ı şâdırvân
Ki her bir lülesinden çeşmesâr-ı Hızır olur cârî

Olaydı ger bu revnak bu safâ kasr-ı Züleyhâ'da
Dil ü cândan olurdu seyr için Yûsuf harîdârı

Neşâtengîz ü gamfersâdır ol denli temâşası
Ki yâd etmez gören âşık gam-ı cângâh-ı dildârı

Felek üftâde-i kadd-i bülend-i serv-i bostânı
Melek murg-ı giriftâr-ı gül-i ranâ-yı gülzârı

Ne bostân reşk-i feyz âbâd-ı Firdevs-i maânî ki
Leb-i dilberden alâ meyve-i şîrîn-i eşcârı

Nice açılmasın dil gül gibi bir böyle gülşende
Ki nevrûz-ı sabâdır hep nevây-ı bülbül-i zârı

Nedir ol ravza-i anber sirişt-i dilkeş ü hurrem
Ki mest eyler dimâğ-ı rûzgârı buy-ı ezhârı

Nesîmi gâret etmiş nûkhet-i gîsû-yı hûbânı
Acep mi açsa her bir gonca bir dükkân-ı attârı

Sabâ dellâl-i bendergâh-ı Çin olmuş mezâd eyler
Meyân-ı çarsû-yı gülşeninde müşk-i Tâtârı

Şemîm-i sünbül ü nesrînini yâd etse bir şâir
Buhûr-ı anber ü kâfûr olur tûmâr-ı eşârı

Gubârı ol kadar hoş bû ki andırmaz dem-i subha
Abîr-i ceyb-i gîsû-yı bütân-ı Çin ü Ferhâr'ı

Fezâsı halvet-i dil gibi pür envâr-ı rûhânî
Hevâsı âlem-i cân gibi gerd-i tîreden ârî

Değil deryâ sehâb-ı nevbahârîdir hevâsından
Rutûbet kesb edip düşmüş zemîne âsumânvârı

Hevâsında rutûbet ol kadar ki her dem urdukça
Olur âb-ı hayâtâsâ vücûd-ı âdeme sârî

Hevâsı böyle cânbahş u neşâtefzâ gerek elhakk
Ki tâ hurrem tuta dâim dil-i şâh-ı cihândârı

Ne ŧeh İskender-i devrân ki Eflâtûn eger görse
Olur bin cân ile meftûn-ı hüsn-i hulk u etvârı

Ne ŧeh ŧâhenŧeh-i sâhibkırân-ı maŧrık u mağrib
Ki tuttu âlemi gün gibi berk-i tıg-ı peykârı

Yegâne ŧehsüvâr-ı eblak-ı devrân ki hemvâre
Olur ne semte gitse feth ü nusret peyk-i rehvârı

Cihânân-ı yegâne âfitâb-ı âsumân sâye
Hudâvend-i zamâne mesnedârâ-yı nîkû kârı

Bisât-ı heft iklîmin çerâğ-ı âlemefrûzu
Serîr-i nüh revâkın pâdiŧâh-ı mâh dîdârı

Hıdîv-i nâmver-i ârâyiŧ-i taht-ı Süleymânî
Cihângîr-i muzaffer safŧikâf-ı rezm-i kerrârı

Alî rezm ü Süleymân kevkebe Sultân Osmân ki
Revâdir tâk-ı arŧa asılırsa tıg-ı hûnbârı

O sultân-ı sühenperver ki devr-i dilsitânıdır
Metâ-ı dâniŧ ü idrâk ü fehmin rûz-ı bâzârı

O ŧâhenŧâh-ı mülkârâ-yı bîpervâ-yı zâlimküŧ
Ki yâd olmaz zamânında sitemkârî vü cabbârî

Değildir kehkeŧân cellâd-ı kahrı tıg-ı adliyle
Çalıp çâk eyledi fark-ı ser-i çarh-ı sitemkârı

Sehâb-ı nevbahâr-ı feth u nusret tıg-ı sîrâbı
Çerâğ-ı dûdmân-ı dîn ü devlet baht-ı bîdârı

Dil-i ervâh-ı kudsî gibi sâf u pâk vicdân
Nihâd-ı akl-ı küll gibi dürüst ü râst miyârı

Semend-i râiz-i iclâlinin gerdûn çerâğâhı
Kemend-i Rüstem-i ikbâlinin âlem giriftârı

Sabâ ger bûy-ı hulkiyle dolaŧsa rub-ı meskûnu
Felek fark eylemezdi çîn ü Rûm u Hind ü Bulgâr'ı

Esince bâd-ı kahrı bahr u berr yeksân olur zîrâ
Urur birbirine emvâc-ı deryâ gibi kûhsârı

Neŧât-ı ahd-i adliyle cihân ol denli hurrem dil
Ki teŧhis eylemek güç birbirinden mest ü huŧyârı

Ger olsa ŧâmil-i ahvâl-ı murgân-ı hevâ adli
Ederdi kebk-i ranâ çesm-i ŧâhin üzre reftârı

Zamânında bulunmaz fitne pinhân olmağa bir yer
Meger hûbân-ı fettânın ŧikenc-i zülf-i tarrârı

Keremgüster hudâvendâ hünerperver Şehensâhâ
Eyâ pîrâye-i sun-ı kemâl-i kudret-i Bârî

Salâdır nüktesencân-ı zamâne hiç lâf etmem
Ben öğrettim cihâna tarz-ı şûh u şîir-i hemvârı

Nice yıl istese sihr öğretir Hârût'a endişem
Açınca çârsû-yı fitnede dükkân-ı sahhârî

Hired allâme-i idrâkimin bir köhne şâkirdi
Felek şehnâme-i endişemin bir cild-i zerkârı

Sühen bir tûtî-i mucizbeyândır hâmem üstâdı
Kalem bir Kahramân-ı tîgzendir dil silahdârı

Cem-i endişemin hürşîd bir câm-ı zerendûdu
Arûs-ı tabımın Nâhîd bir çengî perestârı

Zamîr-i pâkim ol levh-i celîdir ki kenârında
Sevâd-ı her dü âlem bir hafî nakş-ı kalemkârî

Cihân-ı mücmelim ben müntehab eczâ-yı âlemden
Tefâvüt yok yine mâbeynimizde zerre mikdârı

Dilim kân-ı maârifdir hayâlim bahr-ı manâdır
Aceb mi haşre dek eylerse ger hâmem güherbârî

O kânın her sözüm bir kıta elmâs-ı cihânbanı
O bahrin her kasîdem bir dizi lülü-yı şehvârı

Hayâlimdir o deryâ-yı hurûşân ki sebâk almış
Felek tedvîr-i girdâbından anın ilm-i edvârı

Sanır girdâb-ı pîçâpîç-i deryâ-yı maânîdir
Gören mirât-ı endişemde aks-i çarh-ı devvârı

Gülistân-ı cinân-ı tab safâbahş-ı latîfimdir
Ki zîb-i tîrkeş-i müjgân-ı hûrîdir has u hârı

Çeh-i Kenân-ı şebistân-ı devâtımdır ki Yûsuf'tan
Alır kîn-i zenân-ı Mısr'ı seyr-i hüsn-i ebkârı

Kelîm-i Mısr hem kilik-i şekerhâ-yı revânımdır
Ki cüllâb-ı maânîdir cihâna Nîl-i güftârı

Gelince sîneden kâm u dehâna cân bulur manâ
Dilin enfâs-ı rûhullâhdır gûyâ ki efkârı

Duâya başla şimdiden sonra **Nefî** ko bu davâyı
Ki bu davâyı hasmın dahi vardır belki ıkrârı

Dura tâ ki bu tâk-ı lâciverdî böyle pâbercâ

Ola tâ ki cihân mamûr u Âdilşâh mimârı

Safâlar eyleye dâim o kasr-ı âlemârâda
Kederden pâk olsa her dem dil-i âyînegirdârı

-14-

KASÎDE-İ ÂLİLÂL DER TARÎF-İ CİHÂD-I SULTÂN OSMAN

Âferîn ey rûzgârın şehsüvâr-ı safderi
Arşa as şimdiden geri tîg-ı Süreyyâ cevheri

Pâre-i elmâsdır seng-i fesânı neyer ol
Çarha çekme bir dahi şemşîr-i vâlâ gevheri

Serfirâz ettin livâülhamd-i dîn-i Ahmed’i
Kâfire gösterdin elhakk destbûrd-i Haydar’ı

Tîgına nola yemîn eylerse rûh-ı Murtazâ
Bir gazâ ettin ki hoşnûd eyledin peygamberi

Eyledin bir hamlede berbâd mülk-i düşmanı
Gerd-i rahşın gerçi ki seddetti râh-ı sarsarı

Mâh-ı nev sanma felekde görecek peykârını
Titredi Behrâm elinden düştü zerrîn hançeri

Ol kadar kan döktü şemşîrin ki aksile anın
Kâse-i yâkûta döndü künbed-i nîlûferî

Gamze-i hûbân gibi cârî ucundan yine hûn
Böyle kalırsa eger yek reng eder bahr u beri

Belki gark-ı bahr-ı hûn olurdu fûlk-i dil gibi
Ettiğince tîg-ı hûnefsân ile cevlângeri

Şukka-i râyât-ı bahtınla rikâbın olmasa
Keşfî-i nüh âsumânın bâdbân u lengeri

Berk uran destinde tîg-ı pür güher midir yahud
Eyledi deryâya gavta âfitâb-ı hâveri

Bir avuç gevher saçardı âleme gûyâ kefin
Saldığınca düşmana gâhî murassa şeşperi

Bir acep deryâdır ordû-yı hümâyûnunun senin
Ki habâb-ı berkârar olmuş ana her çâdırı

Mevc-i perderpeydir ol bahra sipâh-ı safbesaf
Bir neheng olsa nola her top-ı ejder peykeri

Her alay bir mevc-i tûfânîzidir anın nola
Hâr u has gibi önünce kaçsa kâfir askeri

Gün gibi tenhâda çıksan tîg ile meydâna sen
Kârger düşmez sipâh-ı düşmanın şûr u şeri

Şeb çerâğ-ı dîn ü devlettir vücûdun hıfz için
Kat kat olmuş ejdehâdır heft çarhın çenberi

Karşı durmaz sana şimdiden sonra bu ikbâl ile
Düşmanın ger Kahramân olsa serâser leşkeri

Böyle âgâz eylesin şimdiden geri elkâbına
Câmi-i nüh kubbe-i kevnin hatîb-i minberi

Âfitâb-ı bahr u ber sâhibkırân-ı şark u garb
Şehsüvâr-ı nâmver râyetgüşâ-yı safderî

Âsumân-ı devletin hûrşîd-i kudsî pertevi
Bezmgâh-ı şevketin Cemşîd-i hûrşîd efseri

Nakd-ı vakt-i saltanat sermâye-i emn ü amân
Destgîr-i dîn ü devlet kâmbahş-ı serverî

Şâh-ı vâlâ rütbe Osmân Hân Gâzî ki felek
Görmemiştir böyle bir şâhenşeh-i cengâveri

Şehsüvâr-ı âlemârâ ki revâdır olsa ger
Nal u mîh-ı rahşı çarhın âfitâb u ahteri

Safder-i kişvergüşâ ki cenge çıkdıkça olur
Cebraîl *innâ fetehnâ*⁴³ hân-ı tîg u miğferi

Pâdişâh-ı âdil ü âlî neseb ki yaraşır
Etse ger serheng ü derbân Keykubâd u Kayser'i

Şehriyâr-ı âsumân mesned ki olmuş tâ ezel
Secdegâh-ı tâcdârân-ı cihân hâk-i deri

Şehnişîn-i nüh revâk-ı âsumândır mesnedi
Iydgâh-ı heft iklim-i cihândır kişveri

Mesned-i iclâlinin rifat bir ednâ pâyesi
Dergeh-i ikbâlinin devlet kadîmî çâkeri

Her ne işlerse zamâne tâbi-i endişesi
Her ne emr eyleser devrân bende-i fermânberi

Verse tab-ı âteşe ger berk-ı tîgî terbiyet
Maden-i elmâs ederdî tûde-i hâkisteri

⁴³ Biz bir fetih (ve zafer) yolu açtık (Fetih Süresi 48/1).

Adli ger ârâyiş-i bezm-i cihân etse olur
Şeme şeh perrin ile pervânenin bâl ü peri

Ol kadar âsûde âlem sâye-i adlinde ki
Hâbgâh eyler gazâle pehlû-yı şîr-i neri

Etse ger hâsiyyet-i hıfzı sirâyet âleme
Tarh olurdu safha-i âb üzre nakş-ı Âzer'i

Aksidir anın felekde hırmen-i encüm değil
Saçtı dest-i lutfu hâke ol kadar sîm ü zeri

Yazsa vâsf-ı nûkhet-i hulkun verirdi âleme
Gerd-i hâk-i pâ-yı hâme bûy-ı müşk-i ezferi

Kadr-i hâk-i kûy-ı ahlâkın bilirdi rûzgâr
Birbirine eylese âgışte müşk ü anberi

Kâmkârâ safderâ sâhibkırân Şâhenshâ
Ey serîr-i adl ü dâdın dâver-i dînperveri

Sihr ederdim medhine geldikçe ammâ neyleyim
Eylemiş Hakk vâsfını kayd-ı tasavvurdan berî

Aczime bir hüccet alırdım eger ehl olsalar
Rûzgârın yâvesencân-ı fazîletgüsteri

Âcizim hak üzre evsâfında hâlâ ki benim
Âlem-i endîşenin allâme-i dânişveri

Belki kânûn-ı sühende hall ü akd-ı nüktede
Hikmet-i fikr ü hayâlin feylesof-ı ekberi

Hasb-ı hâlimdir husûsâ lâf u davâ bertaraf
Gerçi sâhib lâf olur erbâb-ı tabın ekseri

Ben öğünmem kadrim erbâb-ı dil ü dâniş bilir
Ârifim düşmez bana lâf u güzâf-ı serserî

Hâmem ol muciztırâz-ı sad hezârân pîşedir
Ki nazîr olmaz ana illâ Kelîm'in ejderi

Harfidir mecmûa-i esrâr-ı dîvân-ı Kemâl
Noktasıdır mühre-i dâğ-ı derûn-ı Enverî

Tabım ol büthânedir ki sûret-i dîvârının
Taşa kâr eyler hadeng-i gamze-i nâzikteri

Nice sûret feyz-i enfâsımla cân bulsa olur
Her biri şeh-i dilin bir âlemârâ dilberi

Her hayâlim bir arûs-ı nâzperverdir benim
Ki bu âlemden değil esbâb-ı zîb ü zîveri

Mûy-ı gîsû-yı melekdir târ u pûd-ı câmesi
Pâre-i pîrâhen-i hûr-ı cinândır muceri

Bâde-i idrâkimin tevhîd sercûş-ı humu
Sâkî-i endîşemin tahkîk dürd-i sâgarı

Hâmemin râh-ı sülûk-ı fitne hatt-ı sâyesi
Şiirimin habl-i metîn-i feyz târ-ı mîstarı

Kande ben kande yine tarîf-i şâh-ı nüktedân
Neyleyim zabt edemem endîşe-i zûrâveri

Fikr-i evsâfın gıdâ-yı rûhdur endîşeme
Dil helâk olur ger olursam o sevdâdan berî

Cevher-i iksîr-i medhin tarh edince reşkden
Eylerin her lahza endîşemle ceng-i zergerî

Korkarım hem âfitâb-ı kîmyâger duymasın
Yoksa bin şevk ile olur ol dahî bir müşterî

Zerresin mihre gubârın rûzgâra ki verir
Cevherîyim ben cihâna vermem öyle gevheri

Böyle cevher var elimde neyleyim dünyâyı ben
Başına çalsın felek âyîne-i İskenderî

Âlemi teshîr için hâtem ne lâzım tabıma
Ben Süleymân-ı hayâlim neyleyim engüşteri

Her ne dersem İsm-i azam gibi olur kârger
Ol kadar tazîm ile dinler sözüm ins ü perî

Başla şimdiden sonra ey **Nefî** duâ-yı devlete
Bir duâ et ki ola hüsn-i kabûlün mazharı

Eyleye tâ Husrev-i sâhibkırân-ı şark u garb
Eşheb-i zer pâleheng-i subh ile cevlângeri

Hakk serefrâz eylesin râyât-ı dîn ü devletin
Kande azm eyleser olsun feth ü nusret rehberi

Eyledikçe azm-i meydân-ı gazâ evvel kadem
Pây-mâl olsun yolunda düşman-ı dînin seri

SULTÂN MURÂD HÂN
(*aleyhirrahmetüvelgufrân*)

Esti nesîm-i nevbahâr açıldı güller subh dem
Açsın bizim de gönlümüz sâkî meded sun câm-ı Cem

Erdi yine ürd-i behişt oldu hevâ anber sirişt
Âlem behişt ender behişt her kûşe bir bâğ-ı İrem

Gül devri ayş eyyâmıdır zevk u safâ hengâmıdır
Âşıkların bayramıdır bu mevsim-i ferhunde dem

Dönsün yine peymâneler olsun tehî humhâneler
Raks eylesin mestâneler mutriblar ettikçe nagam

Bu demde ki şâm u seher meyhâne bağa reşk eder
Mest olsa dilber sevse ger mazûrdur şeyhulhareme

Yâ neylesin bîçâreler âlüfteler âvâreler
Sâgar sunar mehpâreler nûş etmemek olur sitem

Yâr ola câm-ı Cem ola böyle dem-i hurrem ola
Ârif odur bu dem ola ayş u tarabla mugtenem

Zevkî o rind eyler tamâm ki tuta mest ü şâdkâm
Bir elde câm-ı lâle-fâm bir elde zülf-i hambehame

Lutf eyle sâkî nâzı ko mey sun ki kalmaz böyle bu
Dolsun sürâhî vü sebû boş durmasın peymâne hem

Her nev resîde şâh-ı gül aldı eline câm-ı mül
Lutf et açıl sen dahi gül ey serv-i kadd-i gonca-fem

Bu dürd ü bu sâfî deme dönsün piyâle gam yeme
Kânûn-ı devr-i dâime uy sen de mey sun dembedem

Meydir mihekk-i âşıkân âşûb-ı dilârâm-ı cân
Sermâye-i pîr-i mugân pîrâye-i bezm-i sanem

Mey âkili irşâd eder âşıkları dil şâd eder
Seyle verir berbâd eder dillerde koymaz gerd-i gem

Mey âteş-i seyyâledir mînâ kadehle lâledir
Yâ gonca-i pür jâledir açmış nesîm-i subh-ı dem

Sâkî meded mey sun bize câm-ı Cem ü key sun bize
Rıtl-ı peyâpey sun bize gitsin gönüllerden elem

Biz âşık-ı âzâdeyiz ammâ esîr-i bâdeyiz
Âlüfteyiz dildâdeyiz bizden dirîg etme kerem

Bir câm sun Allah için bir kâse de ol mâh için
Tâ medh-i şâhenşâh için alam ele levh u kalem

Ol âfitâb-ı saltanat ol şehsüvâr-ı memleket
Cem bezm ü Hâtem-mekremet memdûh-ı esnâf-ı ümen

Ablaksüvâr-ı rûzgâr âşûb-ı Rûm u Zengbâr
Leşker-şikâr-ı kâmkâr Behrâm-ı Âferîdûn alem

Pîrâye-i mülk ü milel sermâye-i dîn ü düvel
Ki olmuş nasîbi tâ ezel tâc-ı Ferîdûn taht-ı Cem

Hâkân-ı Osmânî-neseb ki mûnderic zâtında hep
İslâm-ı Fârûk-ı Arab ikbâl-i Pervîz-i Acem

Sultân Murâd-ı kâmrân-efsürde vü kişversitân
Hem pâdişeh hem Kahramân sâhibkırân-ı Cem haşem

Şâhenşeh-i ferhunde baht ârâyîş-i dîhîm ü taht
Bahtı kavî ikbâli saht İskender-i Yûsuf şiyem

Şâh-ı cihânârâ mıdır mâh-ı zemînpîrâ mıdır
Behrâm-ı bîpervâ mıdır yâ âfitâb-ı pür kerem

Şâhâne meşreb Cem gibi sâhibkırân Rüstem gibi
Hem Îsâ-yı Meryem gibi ehl-i dil ü ferhunde dem

Dünyâ ve mâfihâ nedir cennet olursa yâ nedir
Lutf eylemek zîrâ nedir yanında bir nakd u selem

Cümle hünerden Bânasîb sırr-ı acep sun-ı garîb
Meclisde şûh u dilfirîb cenk edecek şîr-i ücem

Gâhî ki ol şîr-i yele hışm ile tîg alır ele
Olur cihân pür zelzele basdikça meydâna kedem

Ol dem ki kasd-ı cenk eder sahrâları gül renk eder
Dünyâyı hasma teng eder olursa Sâm u Güstehem

Sürdükçe hasma yektene bakmaz silâh u cevşene
Yer kalmaz aslâ düşmana illâ beyâbân-ı adem

Ey Husrev-i âlî nijâd vey dâver-i pâk itikâd
Ey şâh-ı sâhib adl ü dâd ey pâdişâh-ı muhterem

Sen bir şeh-i zîşânsın şâhenşeh-i devrânsın
Yanî ki sen hâkânsın devrinde ben Hâkânî'yim

Ben gerçi bir bîhâsılım şâkird-i ders-i müşkülüm
Hem mekteb-i ehl-i dilim halk olmadan levh ü kalem

Sözde nazîr olmaz bana ger olsa âlem bir yana
Pürtumturâk u hoş edâ ne Hâfızım ne Muhteşem

Hâkânî'yim ben Muhteşem yanımda serheng-i haşem

Hâfız olur lebbeste dem dâmem edince zîr ü bem

Nefî yeter davâyı ko dünyâ ile kavgâyı ko
Eflâke istiğnâyı ko hâke yüzün sür lâcerem

Kaldır elin eyle duâ buldu kasîden intihâ
Şimdi duâ etmek sana hem müstehabdır hem ehem

Nice kasîde bir kitâb mecmûa-i pür intihâb
Her nüktesi Faslulhitâb her beyti bir genc-i hikem

Tâ ki cihân mamûr ola geh emn ü geh pür şûr ola
İkbâl ile mesrûr ola ol Husrev-i vâlâ himem

-16-

**DER MEDH-İ
SULTÂN MURÂD HÂN**
(*aleyhîrrahmetüverridvân*)

Şükür ki bîminnet ü bîztırâb-ı rûzgâr
İzzet ü rifatle oldum kâmyâb-ı rûzgâr

Baht-ı hâbâlûdu bîdâr etti gûyâ hâbdan
Nâle-i dolâb-ı çarh-ı âsiyâb-ı rûzgâr

Tâlimde baht uyandı hâba vardı yâ meger
Gamze-i pür fitne-i nâdîde hâb-ı rûzgâr

Etti cümle çekdiğim cevrin telâfisin kazâ
Gitti dilden yâd-ı zulm-ı bîhisâb-ı rûzgâr

Gitti ol demler ki eylerdi perîşân hâtırım
Bir yana gam bir yana kahr u azâb-ı rûzgâr

Geldi o demler ki ola hizmetinde dermeyân
Peyk-i himmet gibi dâmân-ı şitâb-ı rûzgâr

Lutf-ı Haktır bu inâyet yoksa mânidir buna
Muktezâ-yı hükm-i devr-i nâsevâb-ı rûzgâr

Şükrü tekrâr eylemek vâcib değil mi dembedem
Görmedim zîrâ bu gûne inkılâb-ı rûzgâr

Rûzgâr-ı dûna ben nâz eylerim şimdiden geri
Bana tesîr eylemez nâz u itâb-ı rûzgâr

Serteser âlemde şimdi vâr ise ancak benim
İrtifâ-ı şân ile sâhib nisâb-ı rûzgâr

Bundan alâ rifat olur mu ki oldun sâyevâr
Çehrefersâ-yı hâk-ı pâ-yı Cem cenâb-ı rûzgâr

Ol ki etmiş nakş-ı elkâbını ressâm-ı kader
Ziynet-i tâk u revâk-ı nüh kıbâb-ı rûzgâr

Ol ki berk-ı cevher-i şemşîr-i âlem tâbıdır
Nûrbahş-ı âfitâb u mâhitâb-ı rûzgâr

Ol şehenşâh-ı muazzam ki ana tazîm ile
Böyledir dâim hitâb-ı müstetâb-ı rûzgâr

Kahramân-ı Cem haşem sâhibkırân-ı Muhteşem
Zübde-i şâhân-ı âlem intihâb-ı rûzgâr

Kâmkâr-ı heft kişver pâdişâh-ı bahr ü berr
Dâdgüster dâver-i devlet-meâb-ı rûzgâr

Şehriyâr-ı şeh-nişân zıll-ı Hudâ-yı müsteân
Kutb-ı devrân Mehdî-i bîirtiyâb-ı rûzgâr

şeb çerâğ-ı dūdîğn-ı saltanat Sultân Murâd
Şem-i cem-i bezm-i âlem âfitâb-ı rûzgâr

Husrev-i zîşân ki hayl-i askerinin her biri
Erdeşîr ü Behmen ü Efrâsiyâb-ı rûzgâr

Emrine râm etti hep gerdenkeşân-ı âlemi
Şimdi devletle odur mâlik rikâb-ı rûzgâr

Tâze revnak verdi adli kârgâh-ı âleme
Oldu yine muntazam hâl-i harâb-ı rûzgâr

Dîn ü devlet böyle revnak mı bulurdu olmasa
Reşh-i kilik ü berk-ı tîgı âb u tâb-ı rûzgâr

Rişte-i adliyle ger bend etmese şîrâzesin
Târ u mâr olurdu eczâ-yı kitâb-ı rûzgâr

Ahd-i adli âleme fasl-ı bahâr-ı hoş dili
Devr-i lutfu dehre eyyâm-ı şebâb-ı rûzgâr

Havf-i şemşîri cihâna yâd-ı merg-i nâgehân
Feyz-ı cûdu kâinâta feth-i bâb-ı rûzgâr

Çeşm-i baht-ı lâyenâmı pâsbân-ı şark u garb
Dest-i kahr-ı iktidârı nice tâb-ı rûzgâr

Böyle sergerdân olup devr eylemezdi âlemi
Olsa hâk-i dergehine intisâb-ı rûzgâr

Kâmkârâ şehriyârâ husrevâ şâhenşehâ
Ey cihan dâver şeh-i gerdûn cenâb-ı rûzgâr

Dergehinde bir dilim nânı bana çok gördüler

Uydular ulaşdılar birkaç kilâb-ı rûzgâr

Düşman-ı erbâb-ı dil bir nice har tab-ı leîm
Ki sitemde her biri nâib menâb-ı rûzgâr

İktizâ etti birâz yâve anunçün neyleyim
Yoksa dâim böyledir bana hitâb-ı rûzgâr

Urî-i Rûm Enverî-i asr u Hâkânî-i ahd
Feyzî-i muciz dem-i vahy-iktisâb-ı rûzgâr

Husrev-i evreng-i nazmım ki zamânımda benim
Nakd u cins-i marifetle behreyâb-ı rûzgâr

Sûretâ fermândih-i mamûre-i mülk-i sühen
Âlem-i manâda bir hâne-harâb-ı rûzgâr

Bikr-i fikrim şehribânû-yı şebistân-ı hayâl
Tab-ı şûhum gamze-i hâzır-cevâb-ı rûzgâr

Vechîvâr dense sevâd-ı hatda bikr-i fikrime
Şâhid-i mehtalat-i müşgîn-nikâb-ı rûzgâr

Erdi söz pâyâna ey **Nefî** bu davâ nice bir
Lâfi ko şimdiden geri ey bîhicâb-ı rûzgâr

Başla sıdk ile duâ-yı devlet ü ikbâline
Cân ile âmîn diye tâ şeyh u şâb-ı rûzgâr

Ede tâ ki nukre hınk-i çarh ile cevlângeri
Husrev-i sayyâre-i zerrîn rikâb-ı rûzgâr

Sâye-i adli ola pâyende fark-ı âleme
Tâ dura berpâ bu çetr-i bîtinâb-ı rûzgâr

Âlemi mamûr u âbâd eyledikçe adl ile
Ola hakkında duâ-yı müstecâb-ı rûzgâr

Ola sıhhatle serîr-i saltanatta haşre dek
Müstedâm-ı ömr ü devlet kâmyâb-ı rûzgâr

-17-

DER SİTAYİŞ-İ
ESBÂN-I ŞEHSÜVÂR-I ZAMÂN
HAZRET-İ SULTÂN MURÂD HÂN
BÂFERMÂN-I ÂLÎ ŞÂN

Bârekallâh zihî rahş-ı hümâyûn sîmâ
Ki komuş nâmını sultân-ı cihân Bâd-ı Sabâ

Ne Sabâ sâika dersem yaraşır sûratde

Ki seğırdirken ana sâyesi olmaz hempâ

Bırakır anı dahî sâyesi gibi yolda
Olsa ger şâtır-ı endîşe ile pâderpâ

Düşmeden sâyesi hâk üzre eder âlemi tayy
Sehv ile râkibi gösterse inâna irhâ

Kuş yetişmez der idim olmasa Tayyâr eger
Eremez gerdine zîrâ ki ne sarsar ne sabâ

Nice Tayyâr o sebûkpây-ı cihânpeymâ ki
Ana hemseyr olamaz hîç ne anka ne hümâ

Nûrdan bâl açar uçmağa melekdir sanasın
Olsa zinpûş-ı serâserle ne dem cilvenümâ

Tayy eder âlemi bir göz yumup açınca bu da
Bu kadar çâbük ü çâlâk olur mu acabâ

Meger Evren ola yâ Saçlı Toru yâ Mercân
Yâ Celâlî Yağızı yâ iki Edhem yâ Tuma

Nice Evren ki ne dem eylese pertâb-ı bülend
Sanki refâra gelir hışm ile bir ejderhâ

Atılır hâmesi ok gibi elinde durmaz
Etse bir şâir eger medh-i şitâbın imlâ

Nice Saçlı Doru bir bâlgüşâ anka ki
Bir kanadıyla uçar uçtuğu dem bîpervâ

Nice Saçlı Doru güyâ ki yanar âteştir
Dûdudur anın o yâl-i siyeh-i anbersâ

Bu da Evren gibi pertâb-ı bülend etse olur
Râkibi Zâl-i zer ü kendisi güyâ anka

Nice Mercân o sebük cilve-i çâbükrev ki
Ana gülgûn-ı sirişk olur olursa hempâ

İstese bu da eder bir ser-i mûda cevlân
Belki rakkâslık etmekte olur ahyânâ

Seyr eden cilvesini şule-i cevvâle sanır
Devr eder âlemi sûratle o denli zîrâ

O Celâlî Yağızı da ne kadar çâpükdür
Ki olurken ana meydân-ı cihân tengfezâ

Başlasa cilveye mânend-i kümeyt hâme
Merkez-i nokta olur ana fezâ-yı pehnâ

İki Edhem hod iki şûh Arap dilberidir
Ki tefâvütleri yok biri birinden aslâ

Görse ger bunları Mecnûn-ı melâmetdîde
Yâdına gelmez idi bir daha hüsn-i Leylâ

İtikâdım bu ki mânendi bulunmaz birinin
Bulunursa dahî bir yerde bulunmaz illâ

Yine ıstabl-ı şehenşâh-ı cihânârâda
Ki ne atlar bulunur biri birinden zîbâ

Evvelâ Kapıağası Dorusu'dur birisi
Ki berâberdir ana pûyede kûh u sahrâ

Kuhl için kalmaz idi gerd-i zemîn-i eşâr
Olsa ger cilvegehi arsa-i mülk-i manâ

Bir de Arslan Dorusu'dur ki gemin gördükçe
Kendidir aynı ile şîr-i ner-i silsilehâ

Vurulur gerdenine anın için altından
İki zencir ki zabt etmesi âsân ola tâ

Cebeli Doru ile hod Kayışoğlu Dorusu
Nicedir her biri süratte kıyâs et meselâ

Menzile nûr-ı basar gibi berâber erişir
Olsa her birine hempûye eger tîr-i kazâ

Birisi dahi Ağa Alcası ki anın da
Yaraşır eyler isem medhini bu gûne edâ

Âsumân-pûye zemîngerd-i müselsel-harekât
Bâdpâ şule-i cevval-e-i âlempeymâ

Bir de Şam Alcası ki etse ne dem meyl-i hırâm
Sanki refâtara gelir bir sanem-i sürh-kabâ

Olsa bu cilve bu nâz Aşkar-ı Behrâm'da ger
Zühre gökten iner olurdu Dilârâm ana

Turfa gülgûn-ı firîbendereviş ki sanasın
Cümle endâmına urmuş yed-i kudret hinnâ

Bir de Dağlar Delisi'dir ki şitâb ettikçe
Bir olur zelzeleden lerze-i kûh u deryâ

Sarsılır arz u semâ sanki kıyâmet koparır
Böyledir tünd şitâb eylediğince ammâ

Gelse refâtara döner bir sanem-i ranâya
Başlasa cilveye tâvûs-ı cinândır gûyâ

Nâmı Dağlar Delisi kendisi âhû-yı harem
Perçemi sünbül-i çîn cephesi dîbâ-yı Hitâ

Cilve ettikçe ne dem olsa perîşân-kâkül
Pür olur nûkhet-i müşkiyle girîbân-ı hevâ

Birisi dahi Surâhî-i serefrâz ki çarh
Yaraşır pâyına yüz sürmek için olsa düta

Nedir ol gerden-i mevzûn o sürîn-ferbih
Acep endâmı güzel şûh-ı cihândır hakkâ

Şivede cilvede mestâne hırâm eylemede
Vâr ise yine odur bir sanem-i müstesnâ

Salınıp her tarafa nâz ile ettikçe hırâm
Bir nigâh ile eder cân-ı cihânı yağmâ

Dilnevâz ola meger ana muâdil dilber
Yoksa âlemde bulunmaz dahi misl ü hemtâ

Tarz u tavrın nice tarîf edeyim anın da
Görmedim bunculayın dilberi şûh u ranâ

Hüsn-i ahlâkı yerinde harekâtı mevzûn
Şivesi cilvesi hep birbirinden alâ

O revîş ol yürüyüş ol nigeş-i düzdîde
Dilberi şûh gibi şîveleri hûşrübâ

Armağân gitse olur Çîn'e hele tasvîri
Bu kadar ancak olur hak bu ki sun-ı Mevlâ

Yaraşır atlas-ı çarh olsa ana pâyendâz
Eylese her ne zaman cilve-i pür istiğnâ

Müddeâ fehm o kadar ki eder âheng-i şitâb
Râkibi kûşe-i ebrû ile etse îmâ

Yaraşır dersem eger ana Burâk-ı cennet
Ki revâdır buna tazîm o kadar ki farzâ

Piş-i pâyında melek gâşiyedâr olsa mahal
Nal-i zerrînine hûşîd yüzün sürse revâ

Çok mudur bu şeref ol rahş-ı mübârek kademe
Ki saâdetle süvâr ola ana zıll-ı Hudâ

Mehdî-i devr-i zamân mâhasal-ı kevn ü mekân
Âfitâb-ı dücihân zıll-ı Hudâ nûr-ı Hudâ

Ehl-i dil kân-ı kerem şâhsüvâr-ı âlem

Husrev-i Cem şiyem İskender-i iklîmgüşâ

Kâmbahş-ı azamet cân-ı cihân-ı devlet
Revnağ-ı saltanat ârâyış-ı dîn ü dünyâ

Şeh-i mehkevkebe Sultân Murâd-ı zîşân
Şâh-ı seyyâre-haşem mâh-ı memâlikârâ

Dâdger pâdişeh-i âdil ü âlî şân ki
Her ne emr etse kazâ hükmünü eyler imzâ

O hüdâvend-i muazzam ki olur hemvâre
Pâdişâhân-ı cihân dergehine nâsiyesâ

O cihânân-ı hümâ sâye hümâyûn fer ki
Cümle şâhân-ı cihân bendesidir sertâpâ

O şehensâh-ı dirempâş-ı keremgüster ki
Bir eli bahr-ı sehâdır bir eli ebr-i atâ

Biri derbânı olurdu biri mîrâhûru
Gelseler âleme devrinde Peşeng ü Dârâ

Reşha-i cûdu ile ebr-i bahârı dürpâş
Nûkhet-i hulku ile bâd-ı sabâ gâliyesâ

Varsa ger nûkhet-i hulkuyla sabâ gülzâra
Lâle de sünbül ü gül gibi olurdu bûyâ

Nergisin düşmez idi câm-ı zeri destinden
Bulsa ger feyz-i nem-i cûdu ile neşv ü nemâ

Kâse-i zehr-i gam olurdu dile câm-ı şarâb
Hükmü ger istese tabdîl-i havâss-ı eşyâ

Meşrebinde o letâfet ki var ammâ ber aks
Neşve-i zehr verir âdeme keyf-i sahbâ

Behreyâb olsa cihân pertev-i reyinden eger
Zerre hûrşîd kadar âleme verirdi zıyâ

Dilleri bâr-ı sanavber gibi sad pâre olur
Tîg-ı bürrânını yâd eylediğince adâ

Husrevâ dâdgerâ pâdişehâ tâcverâ
Ey şehensâh-ı felek mesned-i hûrşîd livâ

Pişkeş çeksem olur bende semend-i tabım
Ki verir cilvesi anın dahi bir gûne safâ

Benzemez bunlara ol turfadır anın tarzı
Reviş ü cünbişi sertâbekadem nev peydâ

Arşpeymâlığa ettikçe heves manâda
Teng olur cilvesine sâha-i meydân-ı semâ

Olsa şâne yaraşır yâline bâl-i Cibrîl
Olsa pâbend-i mahal pâyına zülf-i havrâ

Gerçi ıstabl-ı şehensâha değildir lâyık
Yeridir bağçe-i hâssada etse çerâ

Cirit oynamağa kâbil değil ammâ yaraşır
Bâğçe seyrine çıktıkça süvâr olsan ana

Ömrün efvân ede Allâh teâlâ dilerim
İltifâtınla bu dilmürdeyi ettin ihyâ

Eyledin lutf ile bir böyle kasîde teklîf
Ki nazîre diyemez bir yere gelse şuarâ

Var mı böyle kasîde demeğe cüret eder
Şarkdan garba varınca sühen ehline salâ

Söylenen himmet-i sultân-ı cihândır yoksa
Kande ben kande bu gûne kelimât-ı garrâ

Devletinde nola Urfî gibi meşhûr olsam
Var mı bir bencileyin şâir-i pâkîze edâ

Söz tamâm oldu güzâfî koyalım ey **Nefî**
Edelim devlet ü ikbâline sıdk ile duâ

Eşheb-i rûz ile tâ Edhemi şeb peyderpey
Haşre dek birbiri ardınca ola cilvenümâ

Râiz-i bahtı ola rahş-ı Murâd üzre süvâr
Hıfz ede zât-ı şerîfini hatâdan Mevlâ

-18-

DER MEDH-İ RAHŞ-I HAZRET-İ SULTÂN MURÂD

Teâlallâh zihî rahş-ı hümâyûn-ı hümâ sâye
Ki tasvîr-i dilârâsı yeter eğlence dünyâya

Ağa Alcası ol gülgûn-ı hoş endam u ranâ ki
Değildir perçem ü yâl ü dümü muhtâc hinnâya

Nedir ol şîve-i refât ile ol peyker-i mevzûn
Gören hayrân kalır âsâr-ı sun-ı Hak teâlâyâ

Ne dem ki nâz ile cevlân edip meyl-i hırâm eyler
Döner bir dilrübâ-yı alpûş-ı hûb sîmâyâ

O denli sürh u rahşân mûy-ı endâmı ki lâyıktır
Kabâ-yı cismini ger benzetirsem âl dîbâya

Arak mevc ursa gâhî şiddet-i süratle cisminde
Döner ol demde bir mevvâc u rengîn âl hârâya

Dilârâmı koyup Behrâm olurdu Aşkar'a mâil
Eger mâlik olaydı böyle refât-ı dilârâya

Hırâm-ı dilkeşi dünyâyı meftûn ettiği yetmez
Felekler de melekler de mülâzımdır temâşâya

Beşer meftûn-ı etvârı melek hayrân-ı refâtı
Nola düşse hırâm ettikçe hayret zîr ü bâlâya

Temâşâya çıkıp saf saf durur ebkâr-ı endîşe
Ayak bassa eger cevlân için meydân-ı manâya

Uçar kuştur şitâb ettikçe gûyâ benzer anınçün
Kenâr-ı dâmen-i bergüstüvânı bâl-i ankaya

O denli tîzrevdir ki ser-i mîhî nişân etmez
Dokunsa sadme-i nalî eger gülberg-i ranâya

Garâbet bundadır ammâ gelince tündrefâtâ
Eritir berk-ı nali ger dokunsa seng-i hârâya

Şikest eyler ser-i gâv-ı zemîni sadme-i pâyı
Çıkar şiddetle pertâb ettiği mîhî Süreyyâ'ya

Olur mu böyle bir âteş-inân-ı sâikacünbiş
Ki cüret edemez anınla berk u bâd davâya

Cehende âteş-i bâlâdevân derdim eger âteş
Zemînden ok gibi pertâb edeydi evc-i alâya

Burakâsâ zemînden ger azîmet etme eflâke
Eder süratte sebkât tîr-i âh-ı arşpeymâya

Yedisinde güzâr eylerdi nemnâk olmadan pâyı
Yolu düşse eger yel gibi gâhî heft deryâya

Erişmez gerdine peyk-ı serfûsseyr-i endîşem
Kasîde nice mümkün böyle bir rahş-ı sebük pâya

Zihî gülgûn-ı ferhunde-şemâil esb-i ferruh pey
Ki lâyıktır rikâb-ı şehsüvâr-ı âlemârâya

Zihî rahş-ı murassa-raht u zerrîn nal u sîmîn-teng
Ki kıymetde değer satl-ı sıtablı tâc-ı Dârâ'ya

Şehenşâh-ı zamâne Kahramân-ı maşrık u mağrib

Hudâvend-i yegâne âfitâb-ı âsumân sâye

Cihângîr-i müeyyed pâdişâh u şâh-ı ceddbercedd
Cihânân-ı felek mesned serîrârâ-yı Cem pâye

Bisâtendâz-ı dîvânâne-i taht-ı Süleymânî
Şerefbaş-ı serîr-i bârgâh-ı arşpîrâye

Şeh-i vâlâ-güher Sultân Murâd-ı dâdgüster ki
Adâletde nazîri gelmemişdir dahi dünyâya

O sultân-ı sühenpîrâ-yı mülkârâ-yı dînperver
Ki vâcibdir duâ-yı devleti alâ vü ednâya

O şâhenşâh-ı hûrşîd-efser ü Cemşîd meşreb ki
Neşât-ı lutfu gâlibdir safâda keyf-i sahbâya

Safâ-yı meşreb-i pâkinden olsa Bâhaber Cemşîd
Elin sunmazdı ömründe dahî câm-ı musaffâya

Safâ-yı câvidânîdir neşât-ı lufu ahbâba
Belâyı nâgehânîdir hayâl-i tîgı adaya

Şemîm-i sünbül-i hulkuyla hemdem olsa ger bir dem
Yeter sermâye yüz bin yıl nesîm-i gâliyesâyâ

Dönerdi gül kefi attâra lâle nâfe-i müşke
Sabâ bir şemmesiyle uğrasa ger kûh u sahrâyâ

Güzâr etse ger andan sonra bâğ u râğ-ı Firdevs'e
Abîrefşân u anberpâş olurdu ceyb-i havrâyâ

Dönerdi mihr ana nisbetle bir damgâ-yı zerrîne
Eğer aks-i çerâğ-ı reyi düşse çarh-ı vâlâyâ

Olaydı nâmiye ger feyz-i istidâdına mazhar
Gülerdi goncalar ne söylese tûtî-i gûyâyâ

Hudâvenda edâ-yı tehniyettir şimdi maksûdum
Yüzüm ferş eyledikten sonra dergâh-ı muallâyâ

Mübârek eyleye Allâh teâlâ ömr ü devletle
Kudûm-ı hazret-i Şehzâde-i zîşânı dünyâyâ

Nice şehzâde yektâ-gevher-i nüh hokka-i mînâ
Ki kıymette değışmez cân u dil genc-i temennâyâ

Kudûmı pâdişâh-ı âleme sermâye-i behcet
Vücûdu efser-i ikbâle bir dürr-i girân mâye

Revâdır ger Ferîdûn ile Behrâm olsa lâlası
Sezâdır ger Züleyhâ ile Belkîs olsalar dâye

Eğer ki Zühre-i zehrâyı da lâıık görürlerse
Olurdu hâmile olmak için menkûha İsa'ya

Ana hûr u melek dadı vü lâla olmağa hâzır
Ne dem muhtâc olursa hizmet-i dadı vü lâlaya

Ne mümkün medh-i şâhenşâh u Şehzâde Murâd üzre
Eğer mâlik olursam feyz-i enfâs-ı Mesîhâ'ya

Bu da tesîr-i şevk-i iltifâtındır ki tek durmaz
Eder sihriyle hâmem hamle ejderhâ-yı Mûsâ'ya

Tamâm oldu sühen durma duâya başla ey **Nefî**
Niyâz eyle yüzün sür âsitân-ı lutf-ı Mevlâ'ya

Ede tâ râiz-i takdîr cevân-ı şebân-rûzî
Süre tünd eblâk-ı devrânı bu meydân-ı pehnâya

Ola dâim semend-i baht u devlet zîr-i rânında
Vere sıhhatle hem lutf-ı Hudâ ömr-i bilâ-gâye

-19-

DER SİTÂYİŞ-İ SEHZÂDEGÂN-I
SULTÂN MURÂD HÂN
(*aleyhirrahmetüvelgufrân*)

İki şehzâde ki her biri bir rûh-ı musavverdir
Dü nûr-ı çeşm-i yektâ pâdişâh-ı heft kişverdir

İki dürr sûretâ manâda ammâ nûr-ı vâhidtir
Hakîkatte nihâyet her biri gayr-ı mükerrerdir

Biri Sultân Mahmûd u biri Sultân Muhammed ki
İkisi de acep şehzâde-i pâkîze gevherdir

Değildir bunların terkîbi gûyâ bu anâsırdan
Hevâ vü âb u hâk ü âteşi bir özge cevherdir

Müşâbihdir biri birine ol denli vecâhette
Açılmış sanki bir gülbünde iki gonca-i terdir

Ya iki gülbün-i nev hîzdir ki her birisinin
Zemîni başkadır ammâ biri birine hemserdir

İkisi de acep sun-ı İlâhî'dir melâhatte
Biri birine gâlib biri birinden accepterdir

O cân-ı âlem ü bu rûh-ı sânidir letâfette
Berâberdir biri birine anınçün birâderdir

Ne nisbet bunlara Yûsufî ihvânı ki bunlarda

Tefâvüt yok güzellik nâzperverlik berâberdir

Hakîkatte tefâvüt yok meger tarîfde ancak
Ki biri beççe-i şâhîn biri şibl-i gazanferdir

O bir mahdûmı Yûsuf-sûret-i hûrşîd-talatdır
Bu bir şehzâde-i vâlâ nijâd-ı mâh peykerdir

Cebîninde anın envâr-ı devlet zâhir ü bâhir
Nihâdında bunun âsâr-ı istidâd muzmerdir

Zihî âlî neseb şehzâdegân-ı âlemârâ ki
Peder şâhenşeh-i âlem penâh-ı dâdgüsterdir

Şehenşâh ibn-i şâhenşâh u sultân ibn-i sultân ki
Çıkınca âdeme ecdâdı sâhib taht u efserdir

Hudâvend-i zamân ki pâdişâhân-ı cihân ana
Kemîne bende-i fermânber ü dîrîne çâkerdir

Cihânsâlâr-ı âlî fitrat u kudsî-cibillet ki
Tavâf-ı dergehi kerrûbiyâna hacc-ı ekberdir

Kerîm-i kâmrân ki reşki feyz-i dest-i cûduyla
Dil-i kân pür hırâş u hâtır-ı deryâ mükedderdir

Fürûzân şeb çerâğ-ı dudmân-ı Âl-i Osmân ki
Fürûğ-ı talatiyle dîde-i devlet münevverdir

Hıdîv-i pür hüner Sultân Murâd ol şâh-ı dînperver
Ki hem ehl-i dil ü hem hoşnüvîs ü hem sühenverdir

Ne şeh İskender-i Yûsuf şiyem Mehdî-i İsâ dem
Ki adliyle zamân nâzende âlem nâzperverdir

O dânişver hudâvend-i azîmüştân ki İskender
Der-i dîvân-ı iclâlinde bir derbân-ı kemterdir

O Hâkân-ı muzaffer ol cihângîr-i hümâyûn fer
Ki her serdârı bir sâhibkırân-ı baht-ı yâverdir

O mülkârâ-yı meh kevkeb o bezmefrûz-ı Cem meşreb
Ki hûrşîd-i dirahşân ana bir peymâne-i zerdîr

Geh ü bîgâh o denli zerfeşândır âleme sanki
Kef-i dest-i kerîmi âfitâb-ı kîmyâgerdir

Ne gevherler nisâr eyler söze geldikçe güyâ ki
Dil-i dürpâş-ı pür emvâcî deryâ-yı tüvângerdir

Zemîni âsumân çarhı zemîn eyler murâd etse
Kazâ fermândih-i reyince ol denli musahhardır

Riyâz-ı hulkudur ol gayret-i gülzâr-i Firdevs'i
Ki âb u hâk ü eşcârı gülâb u ûd u anberdir

Neşât-ı keyf-i medhiyle dil-i endîşe hurremdir
Nesîm-i bûy-ı hulkuyla dimâğ-ı cân muattardır

Leb-i mucizbeyânı mevrîd-i ilhâm-ı lâhûtî
Dil-i rûşen zamîri matla-ı hûrşîd-i enverdir

Zebânım lâldir tarîf-i tab-ı nüktedânında
Acep şâhenşeh-i nâzik dil ü hoşzât-ı serverdir

Cihân ol denli pür emn ü amândır devr-i adlinde
Ki fitne var ise ancak hat-ı nev hîz-i dilberdir

Eyâ sultân-ı âdil ki zamân-ı adl ü dâdında
Gazâl-ı mâde hahergîr-i şîr-i şerze-i nerdir

Garaz makdûrumu bezl etmedir vasf-ı cemîlinde
Senânı yoksa hak üzre edâ nice müyesserdir

Gıdâ-yı rûhdur endîşe-i medhin dil ü taba
İkisi de senânı etmede nâçâr u muztardır

Dilim endîşe-i medhinle bir deryâ-yı pür gevher
Ana tîg-ı zebânım sanki bir mevc-i mücevherdir

Nazâkette metânette kelâmım benzemez aslâ
Ne Urfiy'e ne Hâkânî'ye bu bir tarz-ı âherdir

Bu davâmı benim inkâr eder yoktur ahâlîde
Hasûd-ı nâbekârı neyleyim söz anlamaz hardır

Bahâdır pehlivân çok gerçi meydân-ı maânîde
Benim tab-ı dilîrim cümleden ammâ dilâverdir

Nice adâya gâlib olmasın **Nefî**-i bîpervâ
Ki meddâh-ı Şâhenşâh-ı cihangîr ü muzafferdir

Duâ-yı devletin etse acep mi sıdk ile şimdi
Ki söz pâyâna erince duâ emr-i mukarrerdir

Sebeb tâ itidâl-i tab u terkîb-i mevâlîde
Usûl-i müfredât-ı nüh peder hem çâr mâderdir

Ola dâim serîr-i saltanatda hurrem u handân
Dil-i pür feyzi ki bir özge istidâda mazhardır

(aleyhirrahmetüverridvan)

Zihî şâyeste vü bâyiste hâkân-ı hümâyûn fer
Ki hem ârâyış-i evreng ü hem pîrâye-i efser

Hudâvend-i mükerrem pâdişâh-ı ârif ü kâmil
Serefrâz-ı hünermend ü serîrefrûz-ı dânişver

Cihâna gelmiştir böyle şâhenşâh-ı sâhib dil
Acep zîbende envâ-ı hünerle zâtı sertâser

Firişte-hûy u meh-rûy u sebük rûh u girân temkîn
Mülâyim tab u hoşzât ü sühendân u sühenperver

Yüzünde pertev-i nûr-ı İlâhî gün gibi zâhir
Sözünde vâridât-ı feyz-i akdes cân gibi muzmir

Neşât-ı ahd-i adliyle güşâde çehre-i eyyâm
Fürûğ-ı gevher-i tâcıyla rûşen dîde-i ahter

Çerâğ-ı dîde-i âdem şeh ü şehzâde-i âlem
Hıdıv-ı muhterem ârâm-ı cân-ı leşker ü kişver

Hümâyûn kevkebe mâh-ı zemînseyr-i cihânpirâ
Muallâ mertebe şâh-ı felek taht u cihân dâver

Azîmüşşân şâhân-ı tâcdâr-ı maşruk u magrib
Cihânân-ı kavî-devlet cihângîr-i zafer-yâver

Cenâb-ı hazret-i Sultân Murâd-ı âlemârâ ki
Odur şimdi yegâne Kahramân-ı mülk-i bahr ü ber

O şâhenşâh-ı zîşân ki yeterdi ana bu devlet
Olaydı mîr-i ıstabl-ı hümâyûnu ger İskender

O çevgân bâz-ı devlet ki ana olmuş saâdetle
Güneş gûy-ı zerendûde felek meydân-ı pehnâver

Cem-i vâlâ nijâd-ı encümenpirâ-yı devrân ki
Devâdır ger olursa câmı tâc-ı Huserv-i hâver

Serîr-i devletine arş-ı rifat nerdübân pâyê
Külâh-ı câhına bâl-ı hümâ-yı saltanat şehper

Zamânında bulunmaz fitneye bir cây-ı âsâyış
Meger ki nevk-i peykân-ı hadeng-i gamze-i dilber

Şemîm-i turra-i hulku erişse evc-i alâya
Olurdu gûyiyâ çarh-ı müşebbek micmer-i anber

Olaydı nûr-ı reyinden eser ger tab-ı âteşte
Bulurdu kıymet-i kuhl-ı cilâyı gerd-i hâkister

Safâ-yı meşreb-i pâkin eger yâd etse bir şâir
Midâd-ı hâmesine reşk ederdî reşha-i kevser

Düşeydi zıll-ı temkîni muhît-i çarh-ı vâlâya
Ederdi zevrak-ı zerrîn mihre zerreyi lenger

Derûnunda nihân etmezdi genc-i dürr-i şehvârı
Eger bîm-i kefi cûduyla deryâ olmasa muztarr

Ger olsa intizâm-ı hükm-i adli âleme sârî
Olurdu mâde-âhû ile şîr-i ner zen ü şevher

Serîrârâ hudâvendâ hidîvâ husrevâ şâha
Eyâ sâhibkırân-ı azam u şâhenseh-i ekber

Kef-i dest-i kerîminden erişti feyz-i nisyânî
Sadeğ gibi nola olsa dehânım pür dür ü gevher

Beni cüllâb-ı câm-ı lutfun etti şöyle şîrîn-kâm
Ki şîrimde bulur her kim okursa lezzet-i sükker

Bu ne lûtf-ı İlâhî'dir bu Vassâf-ı sihirsâza
Ki memdûhu ola zâtın gibi bir nüktedân-server

Bunun şükrun edâ etmek ne mümkündür murâdımca
Meger imdâd ede rûh-ı kerîmüştân-ı Peygamber

Ki bin tâne kasîde nazm edem vasf-ı cemîlinde
Geh ola her biri hüsn-i kabûl-ı tabına mazhar

Ola hem münderic her bir kasîdemde nezâketle
Bu güne bir gazel ki gûş eden lâbüdd eder ezber

Olur mu böyle bir meh-pâre-i mest-i perî peyker
Ki Cibrîl-i emîn tîr-i nigâhından hazer eyler

Temâşâyâ nice tâkat getirsin yâ dil-i âşık
Ki her ebrûsu bir şemşîr ü her müjgânı bir hançer

Meh ü hûrşîd-i âlemtâbı çekmiş sanki zencîre
O pür çîn kâkül-i berdûş o pür ham turra-i derber

Acep matbû u dilkeşdir serâpâ hüsn-i endâmı
Biri birinden alâ vü latîf ü nâzik ü hoşter

O ranâ kâmet-i mevzûn o reftâr-ı hoşâyende
O zîbâ ârız-ı gülgûn o ruhsâr-ı safâgüster

Züleyhâ tâ ebed nevmîd olurdu zevk-ı vuslatdan
Bu istiğnâ vü bu nâzı göreydi düşde Yûsuf ger

Ne sihr ettin yine sözde hezâr ahsente ey **Nefî**

Senin gibi acep olur mu bir câdû-yı efsûnger⁴⁴

Nedîm-i bezlesenc ü nüktedân u rind ü hoşsohbet
Sühenpîrâ vü sihrârâ vü mucizgûy u vahyâver

Ol istidâd ile ammâ acep turfa temâşâdır
Seninle davâ-yı şiir eyleye bir yâvegû kaşmer

Bihamdillâh bilir şâh-ı cihân kadrin ne gam yersin
Ne lâf eylesen etsin itikâdınca o bâtil har

Buna âlem eder şimdi şehâdet ittifâk üzre
Ki sensin ehl-i tab u dâniş ü idrâke serdefter

Sana hasm ittihâz etmek düşer mi ol harı zîrâ
Edersen kendini âdem sanır bir câhil-i ebter

Hemen durma duâya başla söz erişti pâyâna
Duâdır bu mahalde âdet-i nazmâverân ekser

Ola tâ memleket muhtâc-ı sâhib efser ü evreng
Bula tâ saltanat âyîn-i adl ü dâd ile zîver

Vücûduyla şeref kesb ede dîvânihâne-i devlet
Ola ne emr ederse âsumân mahkûm u fermânber

Çıka her subh dem gün gibi dîvân-ı hümâyûna
Dura erkân-ı dîvânı müretteb tâ dem-i mahşer

Ere bir gâyete devrinde hüsn-i hâl-i kişver ki
Duâ-yı imtidâd-ı devletin vird eyleye leşker

-21-

DER MEDH-İ
SULTÂN MURÂD HÂN
(*aleyhirrahmetüvelgufrân*)

Acep mi titrese havfî ile çarhın endâmı
Asıldı küngüre-i arşa tîg-ı Bahrâm'ı

Çalındı bâm-ı felekde nekkâre-i devlet
Pür etti debdebe-i müjde gûş-ı eyyâmı

Yetiştî her yanadan evliyânın imdâdı
Takaddüm eyledi ammâ Hudâ'nın inâmı

Döşendi kasr-ı temennâya işret esbâbı
Dikildi kulle-i ikbâle nusret alâmı

⁴⁴ Bu tegazzül, gazellerin ilgili kafiye sıralamasında ayrıca kaydedilmiştir (G13).

Înâyet-i ezeldir bu gûne feth u zafer
Acep midir ger olursa huçeste encâmı

Zihî alâmet-i ikbâl ü baht-ı rûzefzûn
Ki eyledi mütehayyir ukûl u evhâmı

Mübârek ola saâdetle şâh-ı devrâna
Bu iştiyhâr-ı bülend ü bu rütbe-i Sâmi

Ne şeh şehenseh-i sâhibkırân-ı heft iklim
Ki tuttu âlemi tuğrâ-yı feth ile nâmı

Yegâne safşiken-i fitnebend-i kalagüşâ
Ki her muhârebede ana Hak olur hâmi

O şehsüvâr-ı Nerîmân şükûh-ı zîşân ki
Cihâna şaşaabâr oldu berk-ı Samsâm'ı

O nerre-şîr-i dilîr ü dilâver-i âlem
Ki kıldı burc-ı esed hânedân-ı İslâm'ı

Hizebr-ı mareke Sultân Murâd Hân ki eder
Gazâya Haydar-ı kerrâr gibi ikdâmı

Cihânsitân-ı bahâdır ki tarz-ı peykârı
Unutturur revîş-i rezm-i Rüstem ü Sâm'ı

Göreydi ger revîş-i bezm ü rezmini Behrâm
Komazdı meclisine tîgsiz Dilârâm'ı

Çekerdi aşkına düştükçe hem Dilârâm'ın
Meyân-ı marekede Kahramân ile câmi

Sununca lutf ile ahbâba câm-ı Cemşîd'i
Çekince hışmile adâya tîg-ı Behrâm'ı

Verir hayât-ı dil-i bîdilân-ı nâkâma
Eder şikeste-saf-ı pür dilân-ı hod kâmi

Ger olsa meşrebi rindân-ı âleme sâkî
Bulurdu revnak-ı bayrâmı cuma ahşâmı

Ger olsa mihr-i cihântâb-ı reyi şulefiken
Ederdi zerresi yekrenk subh ile şâmı

Çerâğ-ı dûde-i ikbâl-i gevher-i tâcı
Fürûğ-ı dîde-i devlet gubûr-ı ikdâmı

Kemâl-i aklına hayrân hakîm-i Yûnânî
Rahîk-ı meşrebine teşne ârif-i Câmî

Hayâl-i tîgını dilden geçirse bir şâir

Dü nîm olurdu elinde serâser aklâmı

Şemîm-i hulkunu yâd etse yâ hayâlinde
Verirdi bûy-ı hat-ı yârı satr-ı erkâmı

Gören Tehemten-i çâpûk süvâr zanneyler
Sürünce düşmana ol tevsen-i sebûk kâmı

Ne tevsen âteş-i çâpûk inân ki tek durmaz
Direng ettiği dem jîve gibi endâmı

Ne âteş âb-ı hayât-ı revân ki tasvîrin
Yazınca lerze tutar elde kilik-i ressâmî

Olaydı sürat-i seyri hadeng-i Rüstem'de
Deler geçirdi siper gibi heft ecrâmı

Şitâb edince döner ejdehâ-yı perrâna
Girer şemâil-i hûbâna cilve hengâmı

Güşâde baht hıdvâ şehâ hudâvendâ
Eyâ sipehşiken-i gîrûdâr-ı Behrâmî

Gelince medhine taksîr eder mi endîşem
Çekilse her ne kadar rûzgârın âlâmı

Kadîmi âşık-ı bîkr-i hayâl-i medhindir
Senâna başlamayınca kalır mı ârâmı

Amân verirse eger rûzgâr ahd olsun
Senâna vakf edeyin vâridât-ı ilhâmı

Kasîde söylemeyin gayra tevbeler olsun
Ederse tîg-ı kazâ ile çarh ibrâmı

Tavâf-ı Kabe-i dergâhın etmedir niyyet
Hemen ki ruhsatın oldu kuşandım ihrâmı

Sen ol Şehenşeh-i âlî nijâd-ı âlemsin
Ki cümleden sana eyler zamâne ikrâmı

Ben ol sühenver-i mucizbeyân-ı devrânım
Ki tuttu âlemi hüsn-i edâ ile nâmı

Eder letâfet-i hüsn-i tahayyülüm hayrân
Müfessirân-ı kelâm-ı alîm ü allâmı

Hayâl-i nakş-ı arûsân-ı hacle-i tabım
Eder sanemgede Beytülharâm ifhâmı

Tenezzül eylemem inşâya eylesem belki
Müsebbihân-ı felek vird ederdi inşâmı

Getirdi şavk-ı rubâilerim tekellüfsüz
Çarpâra ile raksa rûh-ı Hayyâmı

Kasîde vü gazelim hod pür etti dünyâyı
Ne Rûm'u koydu ne Hind'î ne mülk-i Acâm'ı

Gelince tîg-ı zebânıyla hod mülâtefeye
Bilirsin ettiğimi hep ne lâzım ilâmı

Belâ budur ki ne denli Ferîd-i asr olsan
Yine inandıramazsın hasûd-ı hod kâmı

Hasûd değme belâ ile söz kabûl etmez
Olursa tîg-ı zebân ile olur ilzâmı

Hasûd münkir olur kısmet-i İlâhî'ye
Sanır hemîşe sitem adl u dâd-ı kassâmı

Hasûda kâfir-i mutlak denir hakîkatte
Olursa zühd ile ger Bâyezîd-i Bestâmî

O nâbekâr-ı siyeh bahtı var kıyâs eyle
Ki hem hasûd ola zât-ı habîsi hem âmî

Buna tahammül olur mu yâ neylesin ârif
Olunca eylemesin rûzgâra düşnâmî

Duâya başla ko tafsîl-i hâli ey **Nefî**
Yeter kasîdenin erdi zamân-ı itmâmı

Hemîşe tâ ki bu meydân-ı pür muhârebede
Muzaffer eyleye bârî livâ-yı İslâm'ı

Müşerref ola vücûduyla mesned-i devlet
Musahhar ede cihânı serâser ahkâmı

Cihânı rûşen ede berk-ı tîg-ı pür güheri
Sipihri gülşen ede aks-ı câm-ı gülfâmı

-22-

DER VASF-I
SULTÂN MURÂD HÂN
(*aleyhirrahme*)

Muzaffer ola serdârın eyâ Şâhenşeh-i Gâzî
Ne Tebrîz'i koya şâh-ı kızılbaşâ ne Şîrâz'ı

Sââdetle otağın kurmadan serhadd-i Îrân'a
Düşer Tûrân-zemîne sâye-i tûğ-ı serefrâzı

Ede munzam yine evvelki gibi kişver-i Rûm'a

Çekip sağa sola şemşîr-i bürrân-ı serendâzı

Şimâlen Nahcivân u Gence vü Tiflîs ü Şîrvân'ı
Cenûben Şehrîzor u Basra vü Bağdâd u Ahvâz'ı

Bula bir mertebe nusret sipehsâlâr-ı mansûrun
Edince arsa-i heycâda gâzîler tek ü tâzı

Boza bir hamlede hem katl ede yüz bin kızılbaşı
Guzâtın her yegâne merd-i çâpük dest-i serbâzı

Erişe müjde-i feth ü zafer etrâf u eknâfa
Tuta dünyâyı hep gülbank-ı kûs-ı nusret-âvâzı

Bu şevk ile yine germ ola Vassâf-ı sihirsâzın
Ede bir tehniyetnâmeyle böyle medhe âgâzı

Teâlallâh zihî kişvergüşâ-yı maşrık u mağrib
Ki yok devletle İskender gibi âlemde enbâzı

Teâlallâh zihî şâhenşeh-i dînperver-i âdil
Ki olmuş ana rûzî devlet-i dâreynin ihrâzı

Keremgüster hudâvend-i hünerver dâver-i kâmil
Zafer-yâver şehensâh-ı dilâver husrev-i gâzî

Sipîhr-i rifatin tâbende-mâh-ı âlemefrûzu
Riyâz-ı devletin zîbende-serv-i kâmetefrâzı

Zamân-ı adl u dâdın Mehdî-i ferhunde âsârı
Cinân-ı himmet-i câdun kerîm-i kîseperdâzı

Şeh-i âlî neseb Sultân Murâd-ı Kahramân kevkeb
Ki lutf u kahrıdır hep devlet ü dînin mühimsâzı

O sultân-ı azîmülkadr ü hâkân-ı bülend efser
Ki lâyıktır ne denli rûzgâr eylerse izâzı

O çâpük şehsüvâr-ı arsa-i devrân ki râm eyler
Ne denli tünd olursa tevsen-i çarh-ı sebük tâzı

Yegâne pâdişâh-ı müstaid ki ana yeksândır
Mezâyâ-yı zebân-ı Fârisî vü Türkî vü Tâzî

Zamîri mûşîkâf-ı hikmetülüşrâk-ı vicdânî
Velî hem pîşe-i allâme-i Şîrâzî vü Râzî

Revândır ol kadar fermânı ki fevrî olur hâzır
Murâd etse geceyle seyre hurşîd-i fişekbâzı

Ger olsa feyz-i hükm-i adl ü dâdı âleme şâmil
Ederdi beççe-i kebk-i derî şehbâz ile bâzı

Ger olsa himmeti âciznüvâz u takvietetgüster
Kebûter cürreşâhîn gibi sayd eylerdi şahbâzı

Zamânında anılmaz oldu nâmı düzd ü ayyârın
Meger yâd ede âşık gamze-i gammâz u tannâzı

Cihânpîrâ şehensâhâ hıdvâ husrevâ şâhâ
Eyâ şâhân-ı dehrin şevket ü şân ile mümtâzı

Bugünden ahdim olsun kimseyi hicv etmeyem illâ
Vereydin ger icâzet hicv ederdim baht-ı nâsâzı

Beni dâr etti zîrâ dergeh-i devlet-penâhından
Nice hicv etmeyim bir öyle gaddâr u çependâzı

Firâk-ı pâdişâhımla dilin şerh edemem derdin
Bu da bir derd-i âher ki ne yârı var ne demsâzı

Saâdetle hemen sıhhate ol her kande olursan
Hayâlidir yine endîşemin demsâz u hemrâzı

Yüzüm ferş etmege yine cenâb-ı bârgâhında
Ederdim kâdir olsam kuş gibi şevk ile pervâzı

Çıkar âh-ı derûnum arşa derd-i iştiyâkımla
Egerçi mansıbın oldum garîk-ı nimet ü nâzı

Yüzün görmek gibi bir devlet olmaz bana âlemde
Yanımda yoksa dünyânın berâberdir çoğu azı

Muhassal yok bir eğlence firâkında dil-i zâra
Meger kilik-i hayâl-i nüktesenc ü nükteperdâzı

Bu gûne âşıkâne bir gazel taksîm eder gâhî
Verir hem nağme-i sıyt-ı sarîri zevk-ı şehnâzı

Nice dil ihtiyâr ile sever ol şûh-ı tannâzı
Kosa öz hâline ger gamze-i fettân u gammâzı

Belâenderbelâdır âşık-ı bîçâreye gûyâ
O hûnî gamze-i sermest ile çeşm-i sihirsâzı

Eder hem âşıkâ bir yüzden istiğnâ-yı pinhânı
Anınçün birbirine uymaz aslâ şîve vü nâzı

Ne denli âfet olursa geçilmez gamzedden yine
Odur vâr ise zîrâ âşıkın bir mahrem-i râzı

Düşer bir böyle matbû u hoşâyende gazel işte
Alınca destine **Nefî**-i sâhir kilik-i icâzı⁴⁵

⁴⁵ Bu tegazzül, gazellerin ilgili kafiye sıralamasında ayrıca kaydedilmiştir (G146).

Kifâyet eylemez mi bu kasîde şâiriyyette
Eger lâzım gelirse hüccet-i davâmın ibrâzı

Duâ ile sözü hatm edelim zîrâ hakîkatte
Sözün gevher olursa yeğdir itnâbından îcâzı

Döne tâ ki felekte sâgar-ı zerrîni hûrşîdin
Ala hem Zühre-i zehrâ-yı çengî destine sâzı

Gece evkât-ı ömrü haşır olunca ayş u işrette
Mübârek ola subh u şâmının encâm u âgâzı

-23-

DER MEDH-İ HAZRET-İ SULTÂN MURÂD HÂN

Ey pâdişeh-i ârif ü dânişver-i âlem
Vey şâh-ı cihângîr ü zafer-yâver-i âlem

Sultân-ı kerem pîşe hudâvend-i mükerrerem
Şâhenşeh-i Cem pâye cihân dâver-i âlem

Sensin o cihânân-ı muazzam ki sürer yüz
Dergâhına şâhân-ı bülend efser-i âlem

Bu şevket ü bu şân ki var sende acep mi
Görünce kulun olsa ger İskender-i âlem

Hem bende-i dergâhın olurlarsa sezâdır
İskender ü Behrâm u Cem ü Kayser-i âlem

Dîdârını görseydi ger olurdu mukarrer
Hûrşîd gibi secde-i şâh ekber-i âlem

Ferş-i harem-i rifatin olursa revâdır
Bu tâk-ı muallâyı zer ender zer i âlem

Ordû-yı hümâyûnuna bir tengfezâdır
Bu arsa-i pür vüsat-i pehnâver-i âlem

Böyle eder evsâfını tabîre gelince
Tazîm ile üstâd-ı sühenperver-i âlem

Cemşîd-i zamân tâcver-i maşrık u mağrîb
Hûrşîd-i zemîn şem-i ziyâgüster-i âlem

Ferzend-i kirâmı güher-i dûde-i âdem
Mahdûm-ı felek reşk-i melek mefhar-ı âlem

Pîrâyedih-i saltanat ârâyîş-i devlet
Sermâye-i ihsân u kerem zîver-i âlem

Fermândih-i küll dâdger-i ferd ü yegâne
Sultân-ı cihân mâlik-i bahr ü ber-i âlem

Memdûh-ı cihân Hân Murâd-ı hünerendûz
Hâkân-ı sühendân u zebânâver-i âlem

İsâ gibi bir rûh-ı melek sîret ü hoşzât
Yûsuf gibi bir mâh-ı perî peyker-i âlem

Tabîr edemem safvet-i âyîne-i tabın
Mirât-ı Hudâ ab-ı rûh-ı cevher-i âlem

Ârâste envâ-ı maârifle vücûdu
Her fende serefrâz-ı cihân bihter-i âlem

Hoş bû o kadar silsile-i şâhid-i hulku
Ki her şiken-i pür hamı bir micmer-i âlem

Eltâfi o gâyetde ki çok görmez ana hîç
Bir bendesinin olsa bütün kişver-i âlem

Ger berk-ı sahâb-ı keremi yaksa olurdu
İksîr-i tılâ cevher-i hâkister-i âlem

Ger eylese hâsıyyet-i temkîni sirâyet
Bir zerreyi tahrîk edemez sarsar-ı âlem

Ferhunde şiyem pâdişehâ dâd-penâhâ
Ey Husrev-i Cem câh-ı Ferîdûn fer-i âlem

Lâyık mı zamânında kala böyle tehî dest
Bir bencileyin şâir-i vahyâver-i âlem

Çala bir iki beyt-i müzahrefle mahalsiz
Bir medrese-i âliye bir kaşmer-i âlem

Ben dâm-ı tahayyürde kalam böyle giriftâr
Acz ile olam mustarib ü muztar-ı âlem

Ettim o kadar ülfeti gussayla ki oldum
Ferzend-i gam-ı bîpeder ü mâder-i âlem

Makûl mudur böyle perîşân ola hâlim
Memdûhum ola sencileyin server-i âlem

Heyhât ki bir devre gele haşr ede devrân
Olmaz bu kadar kıssa-i müşkülter-i âlem

Zâtın gibi bir pâdişeh-i ârif ü kâmil
Benden gibi bir rind-i senâgüster-i âlem

Hep tuhfe-i güftârım için Rûm'a gelirler

Hâlâ ne kadar var ise sûdâger-i âlem

Tabım gibi bir pür hüner-i bülâcep olmaz
İhrâz-ı kemâl etmede serdefter-i âlem

Hem mekteb-i endîşede üstâd-ı sihirsâz
Hem mareke-i fitnede çâpükter-i âlem

Behrâm-ı hayâlim ki yeter tîg-ı zebânım
Bir fitnede cem olsa eger leşker-i âlem

Kim at koparır arsa-i manâda dururken
Tabım gibi bir Rüstem-i cengâver-i âlem

Çok arsa-i manâda dilâver geçer ammâ
Var ise yine ancak odur safder-i âlem

Versem ne acep hükmünü ger medh ile hicvin
Âdemdir olan mazhar-ı hayr ü şer-i âlem

Ebnâ-yı zamân ile müdârâ nice mümkün
Tâ olmayacak bende har ender har-ı âlem

Harlıktan eser komamış ammâ ki ne çâre
Feyyâz-ı ezel mûciz-i küll masdar-ı âlem

Olur yine kıymette ziyâde bu kasîdem
Bir rişteye cem olsa dür ü gevher-i âlem

Davâma yeter şâhid-i âdil bu kasîde
İsbâta eger lâzım ise mazhar-ı âlem

Her beyt-i safâgüsteri bir mey-gede-i feyz
Her nüktesi bir nâdire-i muzmer-i âlem

Hatm eyle duâ ile uzatma sözü **Nefî**
Feryâdına yetmez mi meger dâver-i âlem

Her vakt-i seher tâ ki çıkıp bâm-ı felekte
Cevlân ede tâvus-ı mülemma per-i âlem

Gerdân ola âsâyiş için âdeme tâ ki
Çarh-ı felek ü mihr ü meh ü ahter-i âlem

Sihhatle ola mesned-i devlette serefrâz
Fermânına mahkûm ola sertâser-i âlem

-24-

**DER MEDH-İ
HAZRET-İ SULTÂN MURÂD HÂN**

(*aleyhirrahmetüvelgufrân*)

Nedir ehl-i dile bu cevri firâvân-ı felek
Alıver dâdımız ey dâver-i devrân-ı felek

Bu kadar çevre tahammül mü olur âdemde
Nice bir bu sitem-i bîhad ü pâyân-ı felek

Ne revâ sencileyin pâdişehin devrinde
Böyle cârî ola ehl-i dile fermân-ı felek

Tek sitem eylemesin bana ko mebzûl olsun
Bir alay gâv u hara nimet-i erzân-ı felek

İltifâtın bana dünya dolusu nimet iken
Olamam zillet edip zelle-i berhân-ı felek

Kim çeker minnetin ol siflenihâd u dünün
Başına çalsın eger var ise ihsân-ı felek

Kâşki dehre gelip böyle sitem çekmekten
Olmasam bir dem olursa dahî mihmân-ı felek

Sen eger dâdımı dâd etmez isen seyr eyle
Ne keşâkeşte kalır kûşe-i dâmân-ı felek

Lafı ko dâmenine ermez elin dersin eger
O bilir hasmını var ol kadar izân-ı felek

Tutalım ki elim erişmez imiş dâmenine
Pençe-i âhıma girmez mi girîbân-ı felek

Âh dursun hele şemşîr-i zebân çeksem eger
Ne çeker ben bilirim hep dil-i tersân-ı felek

O dahi bencileyin bende-i dergâhındır
Olsa rifatde nola kulların akrân-ı felek

Bendene böyle sitem etmeden el çekmez ise
Ben vebâlin çekeyim vâir ise husrân-ı felek

Bâri makûl ile mâbeynimiz ıslâh eyle
Ne var ey şâh-ı hikemsenc ü zebândân-ı felek

O letâfet ki var âyîne-i idrâkinde
Görünür hep sana râz-ı dil-i pinhân-ı felek

Neyledim ben ana yâ bana ne verdi alamaz
Hamdülillâh değilim düşman-ı nâdân-ı felek

Kime serkeşlik ederse eder ammâ bilirim
Hiç mümkün müdür ola sana ısyân-ı felek

Serfürû etmez idi pâyına yüz sürmek için
Olsa ısyâna eger kudret ü imkân-ı felek

Ol kadar hükmüne münkâd ki ger emr etsen
Fevrî aksine döner çenber-i gerdân-ı felek

Vakf-ı serpençe-i ikbâl-ı cihângirindir
Gûy-ı hûrşîd-i zerendûd ile çevgân-ı felek

Eder elkâb-ı hümâyûnunu böyle tahrîr
Kalem aldıkça ele münşî-i dîvân-ı felek

Dâver-i devr-i zamân pâdişeh-i âlî şân
Revnağ-ı mülk-i cihân zîver-i eyvân-ı felek

Halef-i dûde-i âdem şeref-i devlet ü dîn
Fahr-ı insân u melek hâsıl-ı devrân-ı felek

Manî-i âyet-i ihsân-ı Hudâ-yı müteâl
Sûret-i âyîne-i sâf dil u cân-ı felek

Hazret-i Hân Murâd ol şeh-i sâhib dil ki
Fahr eder zâtı ile encüm ü erkân-ı felek

Ol şehenşâh-ı sühendân u sühenperver ki
Gevher-i nazmıdır ârâyış-i dükkân-ı felek

Ol cihânbân-ı keremgüster ü Cem meşreb ki
Aks-ı câm-ı zeridir şem-i şebistân-ı felek

Husrev-i Cem haşem-i devr-i zamân ki yaraşır
Nal-i Şebdîz'i olursa meh-i tâbân-ı felek

Safder-i arsa-i devrân ki kifâyet etmez
Cilve-i Eşheb-i ikbâline meydân-ı felek

Şevket ü şânı o gâyetde ki seyr etmek için
Rehgüzârında kalır dîde-i hayrân-ı felek

Pehlivân-ı keremi sofrakeş-i halk-ı cihân
Kahramân-ı gazabı râiz-i yekrân-ı felek

Rîzesinin haremi gevher-i tâc-ı hûrşîd
Gerd-i râh-ı kademi tuhfe-i ayân-ı felek

Tabı âyîne-i meşşâta-i rûy-ı âlem
Fikri üstâd-ı kühen-sâl-i debistân-ı felek

Başlasa tabı dürefşânlığa pür gevher olur
Mevc-i deryâ-yı maânî gibi dâmân-ı felek

Dirhemi encüme dest ursa ger olurdu tehî

Kîse-i âşık-ı müflis gibi hemyân-ı felek

Reşk ederler dil ü dest-i kerem ü dânişine
Bahr-ı dürpâş-ı zemîn mihr-i zerefşân-ı felek

Nehyi ger âlem-i bâlâda yürütse hükmün
Eylemezlerdi kırân Zühre vü Keyvân-ı felek

Bir mahal kalmadı âsâyiş için âlemde
Olsa devrinde nola fitne derenbân-ı felek

Dâverâ tâcverâ Husrev-i âlî güherâ
Ey kader kevkebe fermândih-i zîşân-ı felek

Çep düşer miydi benim gibi sühenperver ile
Az-çok olsa eger dâniş ü irfân-ı felek

Zevki var ehl-i dil ü taba sitem eylemeden
Çâre ne devr edeli böyledir idmân-ı felek

Her ne hâl ise müdârâya olurum râzî
Uysa birbirine evzâ-ı perîşân-ı felek

Hayr eger şer ne medâr üzre olursa dâir
Fevrî aksine döner rey-i peşîmân-ı felek

Münkalib hükmü her eyyâmda vü her demde
Görmedim ben hele bir gerdiş-i yeksân-ı felek

Hayf ol ârif-i ehl-i dile ki derdi için
Kala nâçâr ola minnetkeş-i dermân-ı felek

Ola manâda benim gibi husûsâ kâmil
Ki olur anlamamak kadrimi noksân-ı felek

Tabım ol genc-i firâvân güher-i manâdır
Ki tılısm olmuş ana ejder-i pîçân-ı felek

Sözümün her biri bir gevher-i zî-kıymettir
Ki bahâsın çekemez keffe-i mîzân-ı felek

Bikr-i fikrim o kadar şûh u dilârâdır ki
Reşk eder gamzesine Zühre-i fettân-ı felek

Sühenim âb-ı zülâl-i çemenistân-ı cihân
Tabım âteşgede-i sîne-i sûzân-ı felek

Erdi pâyâna sühen durma hemen ey **Nefî**
Bir duâ eyle ki âmîn diye sükkân-ı felek

Her seher tâ ki döne Cem gibi câm-ı hûrşîd
Her gece tâ ki ola bezm-i çırâğân-ı felek

Ol kadar rûşen ola kevkeb-i bahtı ki anın
Şulesinde güm ola mihr-i dırahşân-ı felek

Ede imdâd o kadar nusret-i Yezdânî ki
Bir ola tâliine müşkül ü âsân-ı felek

Dâimâ hurrem ü ferhunde ola devrinde
Subh-ı mestân-ı cihân şâm-ı garîbân-ı felek

-25-

DER MEDH-İ
SULTÂN MURÂD HÂN
(*aleyhirrahmetüvelgufrân*)

Merhabâ ey pâdişâh-ı âdil-i âlî nijâd
Oldu teşrîfinle şehir-i Edirne reşk-i bilâd

Devlet ü ikbâl ile dârüsselâm olsun sana
Gerçi olmuş bir zaman ecdâdına dârülcihâd

Gündüzü ıyd u şebi Kadr oldu gûyâ halkının
Müjde-i teşrîfin etti dillerin ol denli şâd

Muntazırdır her biri dîdârına ol mertebe
Subh-ı sâdık gibi bu tahkîke eyle itimad

Ki cemâl-i Bâkemâlin zann ederler nâgehân
Âlemi pür nûr edince âfitâb-ı bâmdâd

Hem çekerler şevk-i teşrîfinle derd-i intizâr
Hem ederler cân u dilden arz-ı ihlâs-ı vidâd

Bu senâhân-ı kadîmin hod dilinde bâhusûs
Ol kadar bulmuştu derd-i iştiyâkın iştidâd

Ki helâk olmak mukarrer zannedirdim kendimi
Bulsa birkaç gün dahî eyyâm-ı hicrân imtidâd

Hamdülillâh devlet el verdi açıldı tâliim
Kalmadım künc-i belâyı firkatinde nâmurâd

Düştü fark-ı bahtıma zıll-ı hümâ-yı saltanat
Nâgehânî eyledim devletle kesb-i infirâd

Ölmeden görmek nasîb oldu yine dîdârını
Etmesem şimdiden geri nola gam-ı hicrânı yâd

Başlasam bu şevk ile fevrî hemen evsâfına
Dürr-i medhin eylesem âvîze-i gûş-ı bilâd

Ya çıkarsam nâminı medh-i bülendimle göğe

Eylesem mühr-i zeri mihr üzre bu gûne sevâd

Pâdişâh-ı sûret ü manâ hıdîv-i ehl-i dil
Nüktedân İskender-i Cem câh u Eflâtûn reşâd

Husrev-i sâhib tasarruf mûşikâf-ı akd u hall
Nakd-i vakt-i akl-ı kull sermâye-i rüşd ü sedâd

Âlemefrûz âfitâb-ı âsumân-ı izz ü câh
Mesnedârâ tâcdâr-ı tahtgâh-ı adl ü dâd

Kâmkâr-ı pür kerem şâhenşeh-i âlî himem
Saltanatpîrâ-yı âlem hazret-i Sultân Murâd

Ol şehenşâh-ı bülend ikbâl ü âlî mertebe
Ki eder dergâhına şâhân-ı âlem istinâd

Ol cihânân-ı azîmüştân ki lâyıkdır eger
Olsa cârûb-ı derî perr-i külâh-ı Keykubâd

Ol hudâvend-i sühenver ki sözün fehm eylemez
Bulsa ruhsat meclis-i hâssına akl-ı müstefâd

Kudsiyân olurdu nakd-i cân ile hep müştêrî
Akd-ı mürvârîd-i nazmın ger felek etse mezâd

Olsa bîkr-i fikri ger meşşâta-i mülk-i cihân
Rûzgâra gamzeler eylerdi tasvîr-i cemâd

Görmedi işitmedi bu ana dek kimse dahî
Böyle istidâda mâlik bir şeh-i merdümnihâd

Cân verir gûş etse Hallâk-ı Maânî şiirine
Reşk eder görse hat-ı talîkını rûh-ı İmâd

Nükhet-i hulku muattar eylese ger âlemi
Hâk ile yeksân olurdu kıymet-i müşk ü zebâd

Verse tab-ı âteşe ger nûr-ı reyi terbiyet
Tûtüyâ-yı dîde-i hurşîd olur gerd-i remâd

Ol kadar rûşen ki gâhî yazdığımca vafını
Mâh-ı Nehşeb gibi berk urur devât içre midâd

Çarh urur berk-i hazân gibi felekte sâbitât
Kuvvet-i kahıryla ger çıksa hevâya gird bâd

Dâdgüster dâverâ Şâhenşehâ dînperverâ
Ey hudâvend-i Ömer adl ü Ebûbekr-itikâd

Nice benzer sana tarz-ı pâdişâhân-ı selef
Bir midir pervâz-ı anka ile pervâz-ı cerâd

Sen tamam ahvâl-i dîn ü devlete verdin nizâm
Eyledin hakkâ umûr-ı saltanatta ictihâd

Bir gazâ ettin ki hiç etmiş değil bir pâdişâh
İşidip olsa nola Sultân Selîm'in rûhu şâd

Bir gazâ ettin ki tahsîn eyledi âlem sana
Âferîn ey husrev-i gâzî gazâ ferhunde bâd

Bir gazâ ettin ki memnûn eyledin Peygamberi
Belki Cibrîli dahi *vallâhu alem bir-reşâd*⁴⁶

Katl edip ol fâsidi bozdun tılısm-ı fitneyi
Buldu bâzâr-ı fesâd icrâ-yı hükmünle kesâd

İki hâin idi bunlar ki isâbet oldu pek
İkisinin dahi katli bir sebîl-i ittîrâd

Biri bu iblîsi pür telbîs-i fettân ki müdâm
Etmedeydi fitne vü âşûba tertîb-i mevâdd

Bir de ol ifrît-i küfrendîş-i kâfirkîş ki
Ana mensûb idi hep erbâb-ı bağy ü irtidâd

İkisi de tîg-ı kahrınla cezâsın buldular
Koluna kuvvet ola günden güne ömrün ziyâd

Fitne bir yerde dahî baş gösterir mi gör nice
Gamze-i dilber gibi pinhân olur ehl-i fesâd

Belki dilberler kalur cümle hatâver olmadan
Ol kadar râh-ı zühûr-ı fitne bulur insidâd

Ne memâlikte olur hiç ihtimâl-ı ihtilâl
Ne adû bâc u harâcı vermede eyler inâd

Arşa as şimdiden geri şemşîr-i cevherdârını
Anı talîk etmege lâyük değil *seb-i şidâd*⁴⁷

Düştü gerçi havf-ı tîgınla kulûba tefrikâ
Etti ammâ dîn ü devlet birbiriyle ittihâd

Sana şimdiden sonra yoktur hiç bir emr-i muhâl
Buldun illâ zabt u rabt-ı memlekette itiyâd

Devlete lâzım umûr oldu tamâm illâ hemen
Kaldı erbâb-ı tarîk-ı ilmi etmek intikâd

Ana da kâfidir ednâ iltifât-ı himmetin

⁴⁶ Allah gerçeği en iyi b ilendir.

⁴⁷ Ve beneynâ fevkahüm seb'an şidâdâ : *Ve üzerine sağlam sağlam yedi gök (binâ) ettik* (En-nebe' (78), âyet 12).

Ne murâd eyler ki olmaz sendeki rüşd ü sedâd

Başla şimdiden sonra ey **Nefî** duâya sıdk ile
Tâ kabûl ede duâmı Hazret-i Rabbülibâd

Tâ ki burcundan ede bir burca tahvîl âfitâb
Rûz u şeb gâhî bula noksân u gâhî izdıyâd

Ola devletle serîr-i saltanatda berkarâr
Ede adl ü dâd ile dünyâyı mesrûrûlfuâd

Geh İstanbûl ola gâhî Edirne cevlân gehi
Geh çekip adâya şemşîr eyleye azm-i cihâd

Kaplaya baştan başa dünyâyı nûr-ı kevkebi
Göstere fermânına şâhân-ı âlem inkıyâd

-26-

DER MEDH-İ
SULTÂN MURÂD HÂN
(*aleyhirrahmetüvelgufrân*)

Âferîn lutfuna ey bâd-ı nesîm
Bu kadar ancak olur feyz-i amîm

Âlemi gül gibi açtı nefesin
Eyledi çehre-i eyyâmı besîm

Kışver-i Çîn'e mi düştü güzerin
Yâ nedir bu nefes-i nâfe şemîm

Bin cihân nûkhet-i müşkî-nefesin
Etti bir demde meşâma teşmîm

Bu kadar neşr-i şemîm etmez idin
Olmasan turra-ı dilberde mukîm

Âşika sencileyin yâr olmaz
Olsa yâranile pür heft iklîm

Zülf-i cânâne giriftâr-ı ebed
Dil-i sevdâzedeye yâr-ı kadîm

Nicedir hâl-i dil-i âşüfte
Şânedan çekmez ola renc-i elîm

Şânedan var ise az-çok eleme
Âh edip çekmesin aslâ gam u bîm

Dermendâna biraz ahvâlin
Eylesin mâşitâsına tefhîm

O dahi hâline rahm etmez ise
Yok mudur adl-i şehenşâh-ı kerîm

O cihân dâver-i âdil ki eder
Adli Mehdî-i zamâna talim

O zafer yâver-i gâzî ki olur
Havf-i tıgıyla dil-i fitne dü nîm

Kahramân savlet ü Yûsuf-sûret
Bülaccep sun-ı hudâvend-i alîm

Manî-i âyet-i lutf u ihsân
Sûret-i rahmet-i Rahmân u Rahîm

Revnak-ı silsile-i Osmânî
Zîver-i tâc-i serîr ü dîhîm

Ahter-i tâli-i Sultân Ahmed
Gevher-i efser-i Sultân Selîm

Felek-i madelete mâh-ı tamâm
Sadev-i saltanata dürr-i yetîm

Şâh-ı Cem kevkebe Sultân Murâd
Vâris-i memleket-i heft iklîm

Mesnedârâ-yı mûkerrem ki mahal
Ne kadar etse zamâne tekrîm

Madeletgüster-i azam ki eder
Hâk-i pâyine kasem arş-ı azîm

Merd-i meydân-ı vegâ ki yaraşır
Rahşına atlas-ı çarh olsa gecîm

Böyle şâhenşeh-i mümtâz olmaz
Meclis ü marekede misli adîm

Sipehendâz u safârâ vü dilîr
Nükteperdâz u sühendân u fehîm

Sözün idrâk edemez fehm edip
Fehmine erişemez akl-ı hakîm

Akl-ı küll etmededir kesb-i kemâl
Bezm-i irfânına oldukça nedîm

Kevkebi dâğ-ı derûn-ı hûrşîd
Meşrebi rûh-ı revân-ı Tesnîm

Himmeti muhteri-i tarz-ı cedîd

Devleti nâsic-i kânûn-ı kadîm

Olsa devrinde nola halk-ı cihân
Dâimâ muğtenem-i nâz u naîm

Garazı memlekete emn ü amân
Âdeti leşkere bezl-i zer ü sîm

Eseri takvîyet ü hıfzını gör
Meselâ hükmünü etse tamîm

Kûh-ı Elbürz'ü yakar sadme-i mûr
Mûr-ı pâmâl edemez pîl-i cesîm

Görünen mâh değildir etti
Dâğ-ı fermânı ile çarhı vesîm

Hall olur müşkül-i ahkâm-ı kader
Reyini etse kazâ ger tahkîm

Var kıyâs et ne kadar rûşendir
Görmedim ta bu kadar feyz-i amîm

Kalemi şaşaa-i mihre döner
Medhini her kim ederse terkîm

Husrevâ pâdişehâ dâdgerâ
Ey kaderkevkebe kakhâr-ı halîm

Var mı **Nefî** gibi bir şâir ki
Nazmına ede Nizâmî teslîm

Ne dese medhine lâyıkdır hep
Sözleri olsa nola dürr-i nazîm

Lâf ederse eger ihsân ile
Anı mazûr tut ey şâh-ı kerîm

Seni medh eyleyen ehl-i tabın
Olur endîşesi mağrûr u zaîm

Nice mağrûr u zaîm olmaz ki
Şeb u rûz eyleye medhin tasmîm

Bir senin gibi azîmüştânın
Ki eder halkına Mevlâ tazîm

Gelse bu devre felek eyler idi
Seni Sultân Selîm'e takdîm

Yâ niçin dersen eger pâdişehim
Edeyim aslını bir bir tefhîm

Gerçi Sultân Selîm-i Gâzî
Etti devletle nice feth-i azîm

Âlemi sen yeniden feth ettin
Komadın mürtekib-i şugl-ı zemîm

Ol kadar halkı müselmân ettin
Edemez vesvese şeytân-ı racîm

Sende bu adl ü bu insâf ki var
Ömrün efzûn olur Allâhu alîm

Ömrün efzûn ola bir hû çekelim
Edelim sonra duâyı tasmîm

Tâ ki revnak vere gülzâra bahâr
Tâ ki hoş bû ede âfâkı nesîm

Olasın bâğ-ı cihânda dâim
Gül gibi hurrem ü handân u besîm

Bula hükmünde cihân mülkü karâr
Edesin kullarına hep taksîm

Mesned-i saltanat-ı âlemde
Olasın devlet ü izzetle mukîm

-27-

DER MEDH-İ VEZİR-İ AZAM MURÂD PAŞA

Ne mümkün eylemek hak üzre şükr-i lutf-ı Mevlâ'yı
Ki destûr eyledi Şâh-ı cihâna böyle pâşâyı

Ne pâşâ Rüstem-i sâhibkırân-ı arşa-i âlem
Ki darbı teng eder adâya bu meydân-ı pehnâyı

Ne pâşâ âlemârâ âfitâb-ı matla-i nusret
Ki bir şemşîr ile baştan başa feth etti dünyâyı

Cihânsâlâr-ı cengâver cihângîr-i zafer-yâver
Dilîr-i nâmver şîr-i neyistân-ı safârâyı

Penâh-ı saltanat ehl-i vilâyet hâris-i devlet
Medâr-ı memleket mesnedfürûz-ı kârfermâyî

Vezîr-i azam u ekrem Murâd-ı âlem u âdem
Müşîr-i muhterem revnakfezâ-yı sadr-ı dânyâyı

O serdâr-ı zaferkîş-i adûfersâ ki lâyıkdır
Olursa haymegâhında felek bir çetr-i fersâyî

O sâhib sadr-ı himmet ki kemâl-i kahr u lutfundan
Olur şermende rûh-ı Kahramân u Hâtem-i Tâyi

Zihî düstûr-ı Âsaf-menkıbet pâşâ-yı Haydar dil
Ki hem kânûn-ı dîvânı bilir hem resm-i hiycâyı

Bahâr-ı gülbünefrâz-ı adâlet devr-i iclâli
Çerâğ-ı meclisefrûz-ı saâdet pertev-i reyi

Çerâğ-ı reyidir ol şem-i bezmefrûz-ı kudsî ki
Ana etmiş kader fânûs-ı mînâ çarh-ı vâlâyı

Güneş pervânedir ol şeme pertâb etmege kendin
Dolanır durmayıp şevkile ol fânûs-ı mînâyı

Felek muştâk-ı dîdârı zemîn memnûn-ı pâbûsu
Muhassal bahtı memnûn eylemiş alâ vü ednâyı

Yakar kahrı dil-i imsâke yer yer lâleveş dâğı
Eder gül gibi pür zer lutfu dâmân-ı temennâyı

Alevlendi dilinde âteş-i reşk-i kefi desti
Pür oldu şâh-ı mercân ile sanman ka'r-ı deryâyı

Kosun şimdiden geri tigin niyâma husrev-i hâver
Ki âb u tâb-ı şemşîri verir dehre tesellâyı

Gidermez haşre dek ferş-i zemînden döktüğü kanı
Ana nasb etse çarh ebr-i bahârî gibi sakkâyı

Kaçar durmaz önünce hâr u has güyâ ki sarsardır
Saf-ı adâya sürdükçe semend-i bâdpeymâyı

Teâlallâh ne çâpük rahş olur ol rahş-ı bîhemtâ
Ki berk ü bâd anınla edemez sûratde davâyı

Olurdu peykeri evvel kademde dîdeden gâib
Verip ruhsat inâna raizi gösterse irhâyı

Erişmez gerdine bin serûsseyr-i endîşe
Meger tîr-i nigâhından takaddüm eyleye pâyı

Cihân-ı sûrate güyâ felekdir kâse-i sümmü
Ser-i mîhı sevâbit nal-i zerrîndir yeni ayı

Şikest etmez habâbın etse cevlân rû-yı deryâda
Dokunsa berk-i nali nerm ederken seng-i hârâyı

Dem-i cevlânda ki nali yer eyler câbecâ yerde
Saçar hâk üstüne güyâ sabâ gülberk-i ranâyı

Sanırlar Eşheb-i rûz-ı hümâyûn-fâl-i nusrettir

Gönerler gâhî üstünde çul-ı dîbâ-ı zîyâyı

Dönerdi Edhemi şâm-ı muallâ Kadr-i mirâce
Eger ki ana zînpûş etseler bir miskî kemhâyı

Vezîrâ sâhibâ sadrâ cihân dâver hudâvendâ
Eyâ şâyeste-i taht-ı Cem ü Evren-i Dârâyî

Sen ol Mehdî-i sâhib seyf-i devrânsın ki devrinde
Mesîhâ gelse icrâ edemez âyîn-i ahyâyı

Yakar bir berk-ı âlemsûz-ı tîgîn serteser anı
Misâl-i hâr u has tutsa adû ger rûy-ı gabrâyı

Sikender def-i yecûc etmege sedd yaptı ammâ sen
Bozup bir nice seddî memlekette sürdür adâyı

Yapar bir lahzada adlin harâb olmuş nice mülkü
Bozar bir hamlede tîgîn düzülümüş nice alayı

Senin düşmanla peykâr ettiğîn sâat kıyâmettir
Günü mâh-ı alemdir ki pür etmiş nûru dünyâyı

Livânı şeme teşbîh eyleyenler bezm-i rezm içre
Sanırlar şuledir farkında ol nârencî vâlâyı

Acep def ettin elhak âb-ı tîg-ı tâbdârınla
Sevâd-ı düşman etmişken dimâğ-ı mülkü sevdâyı

Ki oldu kûşe kûşe fitne devrinde meger hûbân
Külâhî kûşesinden göstere zülf-i semensâyı

Çıkardın eşkiyâyı mülk-i Rûm'a verdin âsâyış
Düşürdün kişver-i İrân-zemîne şûr u gavgâyı

O mülkün sâhibinde havf-i tîgîn kıldı âvâre
Gezer geh semt-i Hindi gâh serhadd-i Buhârâ'yı

Tehî bir memlekettir kıl teveccüh anı teshîre
Bulur ol kendi pinhân olmağa bir künc-i tenhâyı

Gubâr-ı pây-ı askerle gözün kör eyle adânın
Düşünde görsün ayân-ı Sıfâhân nûr-ı bînâyı

Kırıp al dâdını Sıddîk u Fârûk'un revâfizdan
Alîlik et koma mülk-i Acem'de bir teberrâyı

Ne âlem mihrisin sen ki hılâf-ı gerdiş-i devrân
Çekersin şarka mağribden çıkıp tîg-ı mücellâyı

Erişmez himmet-i tab-ı bülendim medh-i vâlâna
Ne güç memdûh edinmek böyle bir alâdan alâyı

Husûsâ ol hadengendâz-ı fikrim ben ki bu fennin
Dahi bir pehlivânı çekmemişdir çektiğim yâyı

Hudâvendâ ben ol üstâd-ı mazmûnperver-i nazmım
Ki pest etti kelâmım kıymet-i lülü-yı lâlâyı

Şikest ettim kilidin darb-ı muşt-ı dest-i fikrimle
Bulup derbeste genc-i gevher-i mazmûn u manâyı

Anarlar seyr edenler sihr-i kilik ü muciz-i nazmım
Âsâ-yı dest-i Mûsâyı dem-i nutk-ı Mesîhâyı

Ne kand-ı nazm-ı şîrînim gibi sükker olur hâsıl
Ne hâmem gibi gördü kimse tûtî-i şekerhâyı

Verir tab-ı safâbahşım keder âyîne-i âba
Eder kilik-i dürefşânım hacîl ebr-i güherzâyı

Felek tabım gibi gevher getirmez her zaman dehre
Nice yılda eder hâsıl sadef bir dürr-i yektâyı

Görüp bu silk-i mürvârîd-i pür tâbı hicâbından
Aceptir hâke salmazsa felek ikd-ı Süreyyâ'yı

Bihamdillâh hüner kadrin bilir bir zât-ı kâmilsin
Ne lâzım ben öğüp medh eylemek bu nazm-ı garrâyı

Duâya başla şimdiden sonra ko davâyı ey **Nefî**
Cenâb-ı Hazret-i Hak'tan recâ et bu temennâyı

Ola zât-ı şerîfi Hak teâlâ'nın amânında
Musahhar eyleye hem ana her pinhân u peydâyı

Ne yana azm ederse himmet-i merdân ola hemreh
Önünce feth ü ikbâl ü zafer peyk-i sebükpâyı

Murâd-ı Pâdişâhî üzre adâdan alıp kîni
Yine devletle teşrîf eyleye sadr-ı muallâyı

-28-

DER MEDH-İ VEZÎR-İ AZAM MURÂD PAŞA

Gamzen ne dem ki tîg çekip hûnfeşân olur
Uşşâk-ı dilfigâra ecel mihrîbân olur

Çeşmin o Kahramân-ı gazabnâkdir senin
Ki hışmı zâil olsa dahî bîamân olur

Kim gördü böyle hindû-yı mest-i kemîngüşâ
Ki bir hadengi âfet-i cân-ı cihân olur

Müjgânlarınla seyr eden ol ebruvânı der
Birden bu denli tîr nice derkemân olur

Gamzen suâle başlasa uşşâka her müjen
Gûyâ lisân-ı hâl ile bir tercümân olur

Gamzen görür itâb ile öldürdüğün bizi
Durmaz kırışme dahi ana hem zebân olur

Bu nâz u bu nigâh-ı tegâfûl ki sende var
Hızr olsa âşıkın sebab-i terk-i cân olur

Sen böyle nâz u şîve satınca gedâlara
Narh-ı metâ-ı derd ü belâ râygân olur

Yeksân ise yanında seven sevmeyen seni
Hûbâna bu muâmeleden çok ziyân olur

Râzı değilse ger buna nâmûs-ı dilberî
Uşşâka derse böyle ihânet yamân olur

Her nâmahalle ruhsat-ı nezzâre yâ neden
Bir gün demez misin ki mahallende kan olur

Dil bu hevâ ile kafes-i teng-i sînede
Mânend-i murg-ı bâlşikeste tapân olur

Ki gülşen-i ruhunda vere neğmeye karâr
Tâ ol zamân ki bâğ-ı cihân pür hazân olur

Fikr eyleyince dâm-ı girihgîr-i zülfünü
Bir hâlet el verir ki kafes gülsitân olur

Zülfün mü yâ gezende siyeh mâr-ı hambeham
Ki pâsbân-ı genc-i nihân-ı miyân olur

Yâhûd hümâ şikâr edici şâhbâzıdır
Dâim hevâ-yı sayd ile bâşiyân olur

Gâhî ki halka halka durur pîç ü tâb ile
Tuğrâ-yı hükm-i pâdişeh-i hüsn ü ân olur

Gâhî ki deste deste yatar yerde gûyiyâ
Cârûb-ı âstân-ı memâliksitân olur

Ol safder-i yegâne ki tâb-ı mehâbeti
Cevşen-güdâz-ı Tehmeten ü Kahramân olur

Ol dâver-i zamâne ki âb-ı adâleti
Gülbünfirâz-ı gülşen-i emn ü amân olur

Pâşâ-yı bîkarîne-i âlem ki âleme

İhsânı bînihâyet ü bîimtinân olur

Düstûr-ı kâmkâr ki yekrûze bahşîşi
Dahl-i hezârsâle-i deryâ vü kân olur

Maksûd-ı kâinât u murâd-ı cihâniyân
Ki âsitânı kiblegeh-i ins ü cân olur

Şem-i cihânserây-ı vezâret ki şulesi
Meşalfürûz-ı encümen-i husrevân olur

Mâh-ı felek serîr-i saâdet ki pertevi
Nûr-ı çerâğ-ı baht-ı şeh-i ahterân olur

Rey-i münîri ki felek-i fehm ü dânişe
Bir mihr-i zerrepver arş-ı âsumân olur

Ger zerre denli nûru ziyâ verse âleme
Hûrşîd zerre gibi nazardan nihân olur

Bâd-ı sabâ ki bûy-ı gül ü yâsemîn için
Cerrâr-ı bînevâ-yı reh-i bostân olur

Bir şemmesini bulsa eger bûy-ı hulkunun
Attâr-ı çârşûy-ı zemîn ü zamân olur

Adli ki bir diyâr-ı pür âşûba hükm ede
Düzd-i harâmî bedraka-i kârbân olur

Ger verse iktidârı zaîfâna takviyet
Peşşe harîf-i hamle-i pîl-i damân olur

Ger ankebûta himmeti yâr olsa perdesi
Keşfî-i çâpük i felek bâdbân olur

Tab-ı hazâna olsa mürebbî mürüvveti
Revnakfürûz-ı reng-i gül ü ergavân olur

Dîvâna çıksa Âsaf-ı Cemşîd kevkebe
Meydâna girse Rüstem-i sâhibkırân olur

Tenhâ çıkınca tîg ile meydana gün gibi
Hûrşîddür cilvegehi âsumân olur

Şemşîri gül gül ettiği dem hâki hûn ile
Cemşîd'tir ki bezmgehi gülsitân olur

Diller döyer mi görmeğe ceng içre nîzesin
Ol dem ki hûn-ı gamze-i nâmihrîbân olur

Güyâ ki çeşm-i şâhid-i ranâ-yı nusrete
Müjgân-ı tîr ü gamze-i nâmihrîbân olur

Düştükçe hâke gûy-sıfat kelle-i adû
Pây-ı semendi tut ki ana savlecân olur

Ol âsumân-şitâb ki hengâm-ı pûyede
Her nali bir hilâl-i kevâkibfeşân olur

Ol âteş-i cehende ki oldukça germrev
Pîrâmeninde gerd-i siyâhı duhân olur

Çâpüklüğü o mertebe ki zıll-ı râkibi
Yere düşünce ana mekân lâmekân olur

Saflar düzüp hücûm edecek hayl-i düşmana
Dehşetle âsumân u zemîn pür figân olur

Sarsıldığınca zelzele-i hamleden zemîn
Âşûb-ı rûstehîz-i kıyâmet ayân olur

Gerd-i siyehde şule-i şemşîr-i tâbdâr
Gûyâ sehâb-ı tîrede berk-ı cihân olur

Oklar sihâm-ı kavs-i kazâdan nişân verir
Peykân-ı tîr ise ecel-i nâgehân olur

Evc-i hevâda sıyt-ı çekâçâk-ı tîgdan
Âvâz-ı rad u sâika rehğümkunân olur

Her hamlede hücûm-ı dilîrân-ı nîzedâr
Hayl-i adûya ol kadar âfetresân olur

Ki tenlerinde râh-ı mesâmât serteser
Sûrâh-ı mâr-mührerübâ-yı sinân olur

Gâhî meyân-ı safta durur kendi tîgveş
Gâhî meyân şikâf-ı saf-ı düşmanân olur

Ol demde ki siyâkat-ı tadâd-ı küşteğân
Bîrûn-ı hayta-i ser-i kilik-i beyân olur

Ger âşiyân-ı rûz-ı cezâdan bir ehl-i şer
Seyr etse ol kıyâmeti ki ol zamân olur

Bîrûn eder dilinden o dem bîm-i dûzehi
Meydân-ı mahşer ana rıyâz-ı cinân olur

Ey Âsaf-ı zamâne ki her rey-i sâibin
Rükn-i esâs-ı saltanat-ı câvidân olur

Sensin o safşiken ki yazılsa menâkıbın
Her muhtasar rivâyeti bir dâstân olur

Tahrîr-i medh ü fikr-i nikât-ı sitâyışın
Nazm-ı umûr-ı dest ü dil-i şâirân olur

Manâ ki silk-i gevher-i medhinde yerleşir
Endiŝe ki senân ile ratbüllisân olur

Ol dürr-i gûŝvâre-i Nâhîd'e nâz eder
Bu tercümân-ı râz-ı dil-i kudsiyân olur

Kim vasf ederse zât-ı şerîfin benim gibi
Rûh-ı kelâmı kâlib-i mazmûna cân olur

Hakkâ benim o nâdireperver ki her sözüm
Bir tuhfe gibi elden ele armağân olur

Tabım ki bâd-ı cezbe-i medhinle dembedem
Bir bahr-ı pür hurûş-ı leâlîfeŝân olur

Her gevher-i **Nefs** ki andan zuhûr eder
Ârayîŝ-i hazâin-i kevn ü mekân olur

Kim cem ederse gevher-i mazmûn-ı hâssını
Cemiyyet-i cevâhir ile kâmrân olur

Tabımla kimse bahâ edemez Kahramân gibi
Endiŝe âleminde cihân-pehlevân olur

Tuttu cihânı debdebe-i kûs-ı şöhretim
İŝitmez anı gûŝu hasûdun girân olur

Hâsid benimle davâ-yı nazm eylese nola
Zumunca har sühenver-i İŝâ-beyân olur

Gör itikâd-ı fâsidin etmez bu fikri ki
Rûbeh nice mukâbil-i şîr-i jiyân olur

Bir düzd-i nâbekâr-ı maânî-trâŝ iken
Yârân sözüyle şâir olur nüktedân olur

Hasm ittihâz edinmek o terzîkgûyu ben
Nâmûs-ı ŝâiriyyetime kesr-i şân olur

Anda liyâkat olsa ki ben lâf urup desem
Gelsin benimle vâr ise bir imtihân olur

Nefi duâya başla ko davâyı ki duâ
Nazm âhırında âdet-i nazmâverân olur

Tâ ki fûrûğ-ı câm-ı zerendûd-ı âfitâb
Revnakfûrûz-ı bezmine hâverân olur

Dönsün felekte sâgar-ı ikbâli gün gibi
Tâ ana dek ki âhır-ı bezm-i cihân olur

**DER MEDH-İ
VEZİR-İ AZAM NASÛH PAŞA**

Zihî netîce-i hayr-ı mukaddemât-ı murâd
Ki kıldı lutf-ı zuhûru cihânı hurrem ü şâd

Zihî talîa-i feyz-i saâdet-i tâli
Ki oldu mazhar-ı âsârı bende vü âzâd

Zihî latîfe-i gaybiyye-i İlâhiyye
Ki buldu ins ü perî andan inşirâh-ı fuâd

Açıldı bahtı yine rûzgâr-ı nâkâmın
Göründü âyîne-i tâliinde nakş-ı murâd

Zamâne görmediği devlete erişti nola
Ederse fart-ı safâdan vukûun istibâd

Eğer nücûm-ı felek sa'd-ı ekber olsa tamâm
Verilse hem dahi her rûza revnak-ı ayâd

Olur ne kimse ne denli saâdete fâiz
Görür ne kimse metâ-ı keselde böyle kesâd

Sürûd-ı müjde ile âsumân tarabhâne
Salâ-yı ayş u tarabla zemîn neşât âbâd

Açıldı genc-i kerem gibi bâb-ı emn ü amân
Dükkân-ı müflise döndü derîçe-i bîdâd

Görürse şimdi görür intizâm-ı hâli salâh
Bulursa şimdi bulur inidâm-ı hükmü fesâd

Felekler attı külâhın bu şevk ile arşa
Melekler etti sipâsı zamîme-i evrâd

Uruldu rûy-ı zer i mihr-i âlemârâya
Revâc-ı şöhret için sikke-i mübârek bâd

Bu gûne mevhibeden nâümîd idi dünyâ
Kazâ bu mertebe lutfu değildi hem mutâd

Budur buna sebab-i manevî ki bîkem ü bîş
Bir-iki beyt ile mefhûmun eyledim îrâd

Müessir oldu sitemdîdegân-ı ehl-i dilin
Demâdem eylediği âh u nâle vü feryâd

Kemâl-i merhametinden o mestmendâna
Bu lutfu gördü münâsib cenâb-ı Rabb-i ibâd

Vere zimâm-ı umûru kef-i kifâyetine
Bir ehl-i mekremetin ki ede bu fırkayı şâd

Değil zamânede hod mâsadak buna illâ
O dâver-i alemefrâz-ı mülk-i dâniş ü dâd

Muhît-i cûd u kerem âfitâb-ı şân u şükûh
Sipihr-i hükm ü tasarruf cihân-ı rüşd ü sedâd

Güşâde baht u kavî tâli ü bülend ikbâl
Huçeste-zât u sutûde-sıfât u pâk nihâd

Dilîr-i marekeperdâz-ı Kahramân savlet
Muşîr-i memleketârâ-yı Âsaf-istidâd

Veziir-i azam u ekrem Nasûh Pâşâ ki
Pür oldu debdebe-i kûs-ı şevketiyle bilâd

Yegâne safder-i âlem ki berk-i tîğından
Tutuştı hirmen-i sabr u karâr-ı ehl-i inâd

Fürûğ-ı tîğ-ı cihântâbı vasf-ı düşman
Tulû-ı mihr-i ziyâgüster ü vücûd-ı sevâd

O denli himmeti var baht u tâliin ki ana
Ederse her ne zamân devlet ile azm-ı cihâd

Olur şikârı adû vermeden dahi takdîr
Kemân-ı saht-ı kaderden hadeng-i fethe güşâd

Çeker sipâh-ı melâik önünce tîğ-ı zafer
Ne dem ki sürse adûya semend-i dîv nijâd

O reh neverd-i sebükrev ki gelse reftâra
Ne sâika erişir gerdine ne berk ü ne bâd

Ger olsa nâtıka sûrat deminde kâm şümâr
Erdi göz yumup açınca gâyete tadâd

Uçardı taht-ı Süleymân gibi havâda eger
Çekeydi resmini bir tahta pâreye Bihzâd

Dokunsa arsa-i heycâde nali ger senge
Adûya her şereri bir cahîm eder îkâd

Sââdet ol şeh-i âlî cenâb-ı Cem câha
Kola vezîri bu gûne güzîde-i efrâd

Revâc-ı dîn-i mübîne muâvin-i mukdim
Umûr-ı şer'-i şerîfe mukayyed ü münkâd

Kemîne bahşîşi nakd-i hazâin-i Husrev
Dü rûze masrafı bâc u harâc-ı mülk-i Kubâd

Serây-1 devletine şehper-i melek cârûb
Hıyâm-1 rifatine encüm-i felek evtâd

Nesîm-i hulku güzâr eylese gülistâna
Olurdu nûkhet ü bûy-1 gül ü semen berbâd

Bulaydı ger meded-i himmetiyle neşv ü nemâ
Düşerdi sath-1 semâvâta sâye-i şimşâd

Verirse ger nazar-1 kahır terbiyet âba
Nigâh-1 germ-i habâbıyla nerm olur pûlâd

Olursa ger nazar-1 lutfuna karîn âteş
Verir menâfi-i iksîr-i kimyâyı remâd

Fürûğ-1 reyini yâd etse şebde şule gibi
Görürdü râz-1 dil-i mûru kûr-1 mâderzâd

Ger olsa mazhar-1 feyz-i firâset u fehmi
Olurdu kâbil-i ahz-1 hikem-i nihâd-1 cemâd

Ne cânı var ki zamânında kimsenin döke kan
Meger ki sıhhat-1 cism-i alîl için fassâd

Nefâz-1 hükmü o gâyetde ki murâd etse
Kemâl-i hüsn-i irâdetle ülfet-i azdâd

Verirdi mâmelekin bezl için kerîme leîm
Ederdi hizmet-i rindânı şevk ile zühhâd

Bülend mertebe sadrâ müşîr-i Cem kadrâ
Eyâ medâr-1 nizâm-1 cihân-1 bîbünyâd

Be-hakk-1 sâni-i yektâ ki sun-1 kudrettir
Bu bârgâh-1 muallâ revâk-1 *seb-i şidâd*⁴⁸

Be-hakk-1 Ahmed-i Muhtâr u Müctebâ ki odur
Vucûd-1 encüm ü eflâke illet-i icâd

Ki nazma cüret edelden hemen bu manâdır
Bu nüktesenc-i senâgüstere murâd-1 fuâd

Karîn ederse felek bir güzîde memdûha
Ki ehl-i taba kıla arz-1 iltifât u vidâd

Olunca medh ü senâsına hasr edip nazmım
Koyam zamânede icâz-1 nutk ile bir âd

Olur mu zât-1 şerîfin gibi bihamdillâh

⁴⁸ Ve beneynâ fevkahüm seb'an şidâdâ : *Ve üzerine sağlam sağlam yedi gök (binâ) ettik* (En-nebe' (78), âyet 12).

Bu rûzgârda bir ehl-i dâniş ü nakkâd

Ne himmet eyleyeyim ahdim üzre medhine gör
Ne âşinâ kala reşk etmedik cihânda ne yâd

Revâ mıdır bu dururken senin gibi memdûh
Kasîde tarh ede gayra benim gibi üstâd

Eger olursa icâzet bu fende kudretimi
Hakîkat üzre beyân edeyim bilâisnâd

Benim o kûhken-i Bîsütûn-ı manâ ki
Ne sanat işlediğim seyr edeydi ger Ferhâd

Atardı şerm ile yabana tîşesin elden
Ederdi hem bu bahâneyle başını âzâd

Vücûda gelmedi nazmım gibi güzîde halef
Arûs-ı manâyâ endîşe olalı dâmâd

Ağır bahâlara çıktı cevâhir-i sühenim
Çekildi tâlib olanlar tamâm olunca mezâd

Olurdu bulsa eger feyz-i reşha-i kalemim
Hayâtbahş-ı katîl-âb-ı teşne-i cellâd

Görünmez idi kenârı güherle anberden
Midâd-ı hâmem eger bahra eylese imdâd

Görünce lezzet ü keyf-i kelâmımı yaraşır
Denilse tabıma hem meyfürûş u hem kannâd

Hat-ı müselsel-i şiiirimle hâmemi görsün
Ziyâde dilkeş ü tîz olduğun edenler yâd

Kemend-i silsile-i dilberân-ı Çîn ü Hıtâ
Sinân-ı gamze-i hûbân-ı Helluh u Nevşâd

Söz âhır oldu dua demleridir ey **Nefî**
El aç duâyâ edip lutf-ı Hak'tan istimdâd

Nite ki saltanat-ı husrevân-ı âlem ola
Penâh-ı mülk ü milel hâris-i bilâd ü ibâd

Vere vücûd-ı şerîfi vezârete revnak
Ola saâdeti hadden füzûn u ömrü ziyâd

Ola senâsına meşgûl ahâlî i eşrâf
Süre eşiğine yüzler ekâbir-i emcâd

**DER CEVÂB-I MEKTÛB-I
VEZİR-İ AZAM NASÛH PAŞA**

Ne nâmedir bu ki hüsn-i beyân-ı unvânı
Eder güşâde dil ü tab-ı mestmendânı

Ne nâmedir bu ki keyf-i rahîk-ı mazmûnu
Verir mülâhazaya bir neşât-ı rûhânî

Ne nâmedir bu ki feyz-ı edâ-yı pâki sunar
Dehân-ı sâmia-i câna âb-ı hayvânı

Nazar rubûde-i nakşırâz-ı menşûru
Hıred esîr-i nikât-ı dakîk u pinhânî

Yâ ebrûvân-ı perîdir yâ turra-i hûrî
Sevâd-ı hatt-ı müselselnümâ-yı pîçânî

Gören ibâret-i şîrîn ü dilkeşini sanır
Ki ney-şekerden ola kilik-i anberefşânı

Acep mi hâmesine Hızr-ı pey huçeste desem
Ki gezdiği yeri etmiş riyâz-ı Rıdvânî

Çeker selâsile zülf-i bütân gibi satrı
Nigâh-ı çeşm-i temâşâbeyân-ı hayrânı

Verir hurûf ile terkîb olan maânîsi
Dimâğ-ı dânişe bûy-ı şarâb-ı reyhânı

Hulâsa-i haberi bîtereddüd işarı
Netîce-i kalem-i bîtekellûf ihsânı

Fakîre müjde-i ikbâl-i genc-i bâdâver
Gadâya tehniyet-i mansıb-ı Süleymânî

Erince kise-i sebz ile destime sandım
Ki şem-i sebz sepîde fitîl ola ânı

Ya nâşüküfte berk içinde zanbakdır
Ki gonca iken ola pîç pîç ü tûlânî

Ya bir fasîh-lisân tûtî-i sühengûdur
Ki zevk-i nesri verir dâd-ı nazm-ı Selmân'ı

Başında tâcı yâ bir hüdhüd-i hidâyettir
Ki görmüş Âsaf-ı sâni risâlet erzânî

Ne Âsaf efser-i Dârâyâ mâlik İskender
Ki tuttu âlemi dârât-ı şevket ü şânı

Medâr-ı kevkebe-i ihtîşâm-ı Cemşîd
Dilir-i mareke-i arsa-i Nerîmân'ı

Sipihr-i madeletin mâh-ı âfitâb eseri
Riyâz-ı mekremetin serv-i Sidre âgsânı

Hudâyegân-ı müşîrân-ı memleketperver
Hıdîv-i bârgeh-i mesned-i cihânbanî

Vezîr-i kevkebegüster Nasûh Pâşâ ki
Eder şukûhu hacil husrevân-ı devrânı

O Kahramân-ı zamân ki hücûm-ı ikbâli
Kul etti pâdişeh-i Rûm'a şâh-ı Îrân'ı

O şehsüvâr-ı dilâver ki nal-i rahşından
Çıkan şerâr uyarır şem-i mihr-i rahşânı

O kutb-ı çarh-ı saâdet ki döndürür bahtı
Ne yana istese pergâr-ı çarh-ı gerdânı

Felek imâret-i câh u celâlinin ferşi
Zuhâl serâçe-i ikbâlinin nigezbânı

Zemîn kalemrev-i taht-ı tasarruf-ı hükmü
Zamâne bende-i hizmetgüzâr-ı fermânı

Tufeyl-i unsûr-ı pâki letâfet-i mülkî
Rehîn-i cevher-i zâtı kemâl-i insânî

Kemâl-i dâniş ile akl-ı râsih u evvel
Safâ-yı bâtın ile subh-ı sâdık u sâni

Fürûğ-ı pertev-i rey-i münîri ki oldur
Cihân-ı saltanatın âfitâb-ı tâbânı

O verse terbiyet-i eczâ-yı hâke bir günde
Olurdu seng-i siyeh şeb çerâğ-ı nûrânî

Ederdi dâmen-i deşt ü cibâli pür gevher
Nesîm-i lutfu getirse hurûşa ummânı

Kef-i kerîmine benzerdi ebr eger olsa
Nem-i reşâşe-i âb-ı hayât-ı bârânı

O denli hükmü revândır ki etse ger fermân
Havâda ricat-i seyr-i hadeng-i perrânı

Dönerdi aksine sûfârı nısf-ı menzilden
Olurdu puşt-ı kemâne halîde peykânı

Kerem ki sofrekeş-i dûdmân-ı himmettir
Eder atıyye-i cûduyla kesb-i sâmânı

Sitem ki marekeâşûb-ı zulm ü bidatdir

Şikenc-i pençe-i kahrındadır girîbanı

Hayâl-i tîgını gözden geçirse ger düşman
Dönerdi rumh-ı bürîde sinâna müjgânı

Ger olsa nûkhet-i ahlâkı gülde tesiri
Ederdi dûd-ı buhûr âh-ı andelîbânı

Ger olsa nehyi nasaksâz-ı âlem-i ulvî
Komazdı Zühre ile ıktırâna Keyvân'ı

Ger olsa hıfzı nigezbân-ı nakd u cins-i hayât
Çekerdi düzd-i ecel müflisi vü uryânı

Kazâ selâsil-i devrâna çekti anınçün
Sipihr-i serkeş-i zâlimnihâd u fettânı

Ki adli her ne irâde ederse hükmünden
Tecâvüz etmege olmaya hergiz imkânı

Felek şükûh Vezîrâ melek şiyem sadrâ
Eyâ hulâsa-i takdîr-i sun-ı Yezdânî

Açıldı gonçe-i hâtır nesîm-i lutfun ile
Nola ederse zebânım hezâr destânı

Acep mi tabım olursa sadef gib pür dürr
Kefinden erdi ana feyz-i ebr-i nîsânî

Bu mekremetle ki bu nüktesenc-i Vassâf'ı
Bu âtifetle ki bu çâker-i senâhânı

Nevâziş eyleyip ifrât-ı cûd ile kıldım
Atâ-yı Hâtem'i güm-nâm-ı genc-i nisyânı

Erince bu deme bir ehl-i nazma memdûhu
Bu lutfu bu keremi görmemiştir erzânî

Kerem değil bu kerâmettir eylese ne acep
Kelâmımı dür iken gevher-i Bedahşân'ı

Bu gûne himmet eder andelîb iken tûtî
Beyân-ı nâtika-i tab-ı nüktesencânı

Ola sühende husûsâ benim gibi kâmil
Ki bir ibâretinin yok edâda noksânı

Benim o şâir-i sihrâferîn ki hâmem eder
Edâ-yı hizmet-i çûp-ı Kelîm-i umrânı

Benim o şâir-i vahyâzmây-ı mucizgû
Ki vird eder sühenim kudsiyân-ı Rahmânî

Benim o Hızr-ı maânî ki lüle-i kilkim
Eder ifâza-i âb-ı hayât-ı rûhânî

Olur ney-i kalem-i huşki nahl-i bârâver
Ki etse sebt-i kelâmımda hâme cünbânı

Ger olsa nâmiyede feyz-i neşve-i nazmım
Anınla eylese perverde tâk-ı bustânı

Ne âteş içre ki bir şâh-ı huşki düşse verir
Dem-i semenderi keyf-i şarâb-ı rummânî

Sühen ki gevher-i vâlâ nijâd-ı kudsîdir
Teh-i kemergeh-i kûh-ı dilimde dür kânı

Beyân ki bülbül-i destânserây-ı manâdır
Fezâ-yı vâdî-i tabımdadır gülistânı

Ederdi vıfk-ı girîbân-ı dır'-ı İskender
Bulaydı nüsha-i şîirim hakîm-i Yûnânî

Olurdu kendi kemâl-i kusûruna şâhid
Göreydi nazmımı ger şâir-i Sfâhânî

Sühen-gedâlık ederdi cenâb-ı tabımdan
Geleydi ger bu zamanda vücûda Hâkânî

Uzatma davâ-yı lâf u güzâfı ey **Nefî**
Duâya başla ki söz buldu hadd ü pâyânı

Hemîşe tâ ki sühenperverân-ı pâk edâ
Medâr-ı medh ede bir sadr-ı sâhib izânı

Ola saâdet ile mesned-i vezâretde
Şükûh-ı tâb-ı şikenc-i külâh-ı sultânî

Sühenverân-ı tehî kîse-i senâkâra
Vere gınâ-yı ebed bahşış-i firâvânı

Ne kâr-ı müşküli düşse umûr-ı devlette
Ola hidâyet-i Hak rehnümâ-yı âsânı

Cihânı her seher ettikçe pür ziyâ hûrşîd
Müşerref eyleye devletle sadr-ı dîvânı

VEZİR-İ AZAM NASÛH PAŞA

Yine erişti Temmûz oldu cihân pür tef ü tâb
Girdi bir hilkate hep âteş ü bâd âb u turâb

Erdi bir gâyete tesîr-i hevâ ki bu mûr
Bir dem-i germ ile eyler idi deryâyı serâb

Hâk bir mertebe germ oldu ki devrân edemez
Nice tûfân ile bir zerre gubârın sîrâb

Dökülen hâke bu fasl içre değildir bârân
Hûyfeşân olmadadır tâb-ı Temmûz ile sehâb

Böyle germâda ki deryâları huşk etti hevâ
Kûhdan zâhir ü cârî olanı sanmanız âb

Tâb-ı mihr oldu güdâzende-i tîg-ı kuhsâr
Cûyveş akmadadır her yana pûlâd-ı müzâb

Böyle kalırsa güdâzende-i mihr eyler
Maden-i sîm olan yerleri bahr-ı sîm-âb

Nazm için vafını bu fasl-ı cahîmefrûzun
Etse bir şâir eger tabına tevcîh-i hitâb

Düşmeden dâm-ı hayâle dahi bir demde eder
Tâb-ı endîşesi murgân-ı maânîyi kebâb

Isınırdı yerine ka'r-ı çeh-i dûzahda
Etse Firavn'ı felek böyle hevâda gark âb

Döndü hâkister-i pür ahkere rîk-i ummân
Ahkerî gevher ü tennûr-ı pür âteş girdâb

Aks-ı hâl-i ruh-ı hûbâna döner âyînede
Düşse deryâda eger mihre mukâbil dür-i nâb

Oldu pür tâb o kadar şiddet-i germâdan ki
Andırır hâlet-i sergermî-i uşşâkı habâb

Erdi ol dem ki sipend-i serâteş gibi hep
Sâbitât-ı felegi ede yerinden pertâb

Bir de sâbit ü seyyâr ü müneccimler ele
Hükm için dahi ne takvîm ala ne usturlâb

Nemçekân oldu felek kubbe-i germâbe gibi
Zann eder nâzil olan katreyi ki görse şihâb

Ne durur zerger-i dehr ana taaccüb ederim
Bu kadar olmuş iken pûte-i gerdûn pür tâb

Eridip kurs-ı zeri mihri de meh gibi niçin
Etmez ol râyız-i tünd-i eblak-ı devrâna rikâb

Şehsüvâr-ı saf-ı meydân-ı saâdet ki eder
Peyk-i çâlâk-ı zafer pîş-i rikâbında şitâb

Kâmkâr-ı felek evreng-i adâlet ki olur
Devr-i mîm-i keremi cân u dile tavk-ı rikâb

Takvıyetbahş-ı zafer silsilebend-i adâ
Himmatâmûz-ı kerem ukdegüşâ-yı ahbâb

Müşterî kevkebe düstûr-ı utârid-menşûr
Âsumânâyê hudâvend-i hümâyûn-elkâb

Kıblegâh-ı ulemâ dâd-penâh-ı fukarâ
Pâdişâh-ı vüzerâ Âsaf-ı Cemşîd cenâb

O Nasûh-ism ü Alî kevkebe ki münseddir
Tevbe-i hasmına dergâh-ı rızâ-yı tevvâb

Ol ki şâhân-ı felek mertebe-i rûy-ı zemîn
Azm-ı şân u şükûhundan eder şerm ü hicâb

Ol ki bir kûşesidir bârgeh-i rifatinin
Bu ne eyvân-ı muallâyı zerendûde kıbâb

Ol ki tâc-ı ser-i ikbâline konsa yaraşır
Bu dıranşâh-ı güher bîbedel-i âlemtâb

Kevkeb-i sa'd-i bülendi felek-i haşmete mâh
Meşreb-i pâk u latîfi çemen-i devlete âb

Gökte mihr ahter-i bahtından eder kesb-i şeref
Yerde deryâ kef-i cûdundan alır feyz-i nisâb

Harem-i himmetine devr-i felek halka-i der
Kabe-i ismetine perr-i melek perde-i bâb

Fikri Cemşîd-i cihânbân-ı serîr-i tedbîr
Reyi hûrşîd-i celî şaşaa-i subh-ı savâb

Uyusa fitnesi devrinde nola her mülkûn
Etmede çarh o kadar ana müheyyâ esbâb

Ki olur fitne-i mülk-i dile âsâyiş için
Perde-i çeşm-i bütân çârşeb-i pister-i hâb

Görse ger bârika-i reyini rüyâda olur
Şule-i şem-i seher sehper-i şeb reng-i gurâb

Adli ger şâmil-i ahvâl-i tuyûr olsa dahi

Heves-i sayd-ı kebûterle per açmazdı ukâb

Tâzelense nola gül gibi yine bâğ-ı cihân
Âb-ı adliyle döner şimdi bu köhne dolâb

Edeli madeletin muhtesib-i kişver-i dîn
Alemi vehme düşürdü o kadar bîm-i ikâb

Ki yerin gamze-i dilber gibi her mest-i müdâm
Eyledi dağdağa-i havf ile künc-i mihrâb

Meşreb-i dânişi ol mertebeden âlîdir
Ki felek ede ana sırr-ı kazâyı işrâb

Vasf-ı şemşîrini ki yazsa mürekkebe yerine
Dökülür kâğıda nevk-i kaleminden hûn-âb

Vâdî-i midhat-ı hulkunda ger etse tek u pû
Arak-ı cebhe-i endîşe verir bûy-ı gülâb

Nehyi bu mertebe rüsvâlîğine münkir olup
Etse ger şemse-i burkafiken-i çarha itâb

Çâk edip kûşe-i destâr-ı Mesîhâ'yı o dem
Pâresin rûy-ı cihântâbına eylerdi nikâb

Sadr-ı âlî nazarâ Âsaf-ı sâhib hünerâ
Ey şerefbahş-ı serîr-i Cem ü tâc-ı Dârâb

Erdi bir rifate erbâb-ı hüner devrinde
Ki eder çarh-ı denîperver-i dûn istiğrâb

Gitti ol dem ki felek ârzû-yı devlet ile
Eyleye yok yere erbâb-ı kemâli ittiâb

Âsumân-ı semt-i müdârâya döşendi olalı
Âsitân-ı keremin ehl-i dil ü taba meâb

Cümleden bencileyin şâir-i nâzik taba
Bir dem olmazdı ki çarhetmeye bin dürlü azâb

Hamdülillâh eseri âtîfetinle şimdi
Felege kevkeb-i ikbâlîm eder nâz u itâb

Yalınız kevkeb-i bahtımda değil lutfun ile
Etti tabımda vü nazmımda terakkî îcâb

Bahr-ı tabım nem-i ebr-i kereminle pür dürr
Silk-i nazmım güher-i medhin ile ziynetyâb

Eylesem nazm ile davâ-yı kerâmet şimdi
Eder îkrâr ile dünyâ sözüme redd-i cevâb

Bu kerâmet bana besdir ki midâd-1 hâmem
Dosta âb-1 hayât ola adûya zehr-âb

Lezzetinden kim okursa sühen-1 şîrînim
Şerbet-i şehd-i musaffâ olur ağzında luâb

Nazm-1 rengînimi kim yazsa midâd-1 siyehin
Gösterir aks-i safâgüsteri yâkût-1 müzâb

Lafz-1 rengîne de olmazsa mukarin nazmım
Hüsn-i tabîrim eder yine cihâmı icâb

Reng-i rû öyle midir şâhid-i mazmûnumda
Ki ola çehrenümâ olmada muhtâc hıdâb

Söz değil âb-1 revândır yazılan eşârım
Hâr u hasdır anın üstünde hurûf u irâb

Raks eder nağme-i kânûn-1 belâgatle felek
Destine mutrib-1 endîşem alınca mızrâb

Mest olur nûkhet-i sahbâ-yı maâniyle melek
Sâkî-i tabım edince heves-i bezm-i şarâb

Tâb-1 fikrimle sanemhâne-i manâ rûşen
Âb-1 nazmımla gülistân-1 tahayyül şâd-âb

Benim ol nâdire gavvâs ki olsa ne kadar
Bahr-1 endîşe amîk u dür-i manâ kemyâb

Dalarım ka'rına bir demde yine hem ederim
Sâhilin pür dür-i şehdâne vü şehvâr u hoş âb

Dürr-i meknûn ise de nazmım eger ey **Nefî**
Düşürür yine kesâda anı ayb-1 itnâb

Demidir kuvvet-i sıdk ile gümân-1 dilden
Eylesen tîr-i felekdûz-1 duâyı pür tâb

Nitekim tâb-1 cihânsûz-1 Temmûz ile olur
Âlem-i âteşgede vü âb ü hevâ âteştâb

Rûz-1 nevrûz gibi hurrem olup her rûzu
Görmeye tâb-1 Temmûz-1 gamı târ u zihisâb

Nedir bu feyz-i cihângîr u bu neşât-ı amîm
Meger açıldı der-i lutf-ı Kırdigâr-ı kerîm

Erişti âleme yâ müjde-i hayât-ı ebed
Yâ oldu dehre berât-ı müsellemi teslîm

Neşât-ı zuhreşikâf-ı derûn-ı sîne-i gam
Ümîd-i ukdegüşâ-yı kemend-i gerden-i bîm

Kerem sirâyet-i feyz ile gün gibi meşhûr
Sitem tegallüb-i adl ile muhtefî vü adîm

Ricâ müsâade-i mekrümetle müstağnî
Heves husûl-ı murâd ile pür gurûr u zaîm

Cihân müferreh ü dilkeş cihâniyân hurrem
Zamân şüküfte zemîn reşk-i bostân-ı naîm

Bir ehl-i dâniş ü fehm olsa mahz-ı lutfundan
Bu müşkülâtı bize bir bir eylese tefhîm

Bu inbisâtı basît-i zemîne kim verdi
Bu devr usûlünü çarha kim eyledi talîm

Bu demde gerçi bu gûne tereffüh-i âlem
Olur vücûh ile hayretfezâ-yı akl-ı selîm

Niçin tereddüd eder derk-i hikmetinde bunun
Dekâyık ehli olan tab-ı hurdedân u fehîm

Bunun hakîkati zâhir değil mi dünyâda
Kosun tecâhülü erbâb-ı hikmet ü tencîm

Nice zamân idi aksine döndürüp feleği
Cefâyı âdet edinmişdi rûzgâr-ı leîm

Elinden aldı zimâm-ı tasarrufu şimdi
Yed-i müeyyed-i baht-ı hudâyegân-ı kerîm

O sadr-ı kevkebegüster ki adl için olmuş
Vücûdu mazhar-ı sırr-ı celâl-i Rabb-i rahîm

O safder-i sipehârâ ki sâye-i tîgı
Eder dokunsa siper gibi âfitâbı dü nîm

Müşîr-i şîr-i salâbet-hüner bir merdüm-hû
Cihânsitân-ı kerem pîşe Kahramân-ı halîm

Medâr-ı maslahat-ı mülk-i maşrık u mağrîb
Penâh-ı saltanat-ı şehriyâr-ı heft iklîm

Serîr-i câha cihânbân-ı âfitâb-efser

Cihân-1 şevkete şâhenseh-i felek dîhîm

Sütûde Âsaf-1 devrân-1 Nasûh Pâşâ ki
Eder zamâne Süleymân kadar ana tazîm

Vezîr-i şâh-1 cihân ki ne emr ederse olur
Kazâ rızây ile fermân-1 hükmüne teslîm

Serîr-i devletine âsumân serâ perde
Serây-1 haşmetine lâmekân fezâ-yı harîm

Gedâya künc-i deri müstakarr-1 câh ü celâl
Fakîre hâk-i rehi kîmyâ-yı nâz u nâim

Emel vezâyif-i cûduyla kâmrân u ganî
Kerem letâif-i hulkuyla hande-rûy u besîm

Ederdi kûy-1 zemîni şemâme-i anber
Ger etse nûkhet-i hulku cihâna neşr-i şemîm

Benânı şaşaaaya keffi âfitâba döner
Ki etse midhat-i rey-i münîrini terkîm

Şeref o mertebe zâtında ki tekâverinin
Nişân-1 nali edelden cebîn-i hâki vesîm

Ulûvv-i şânına tazîm için mahallinde
Eder zemîni zamân üstüne kazâ takdîm

Ger olsa mazhar-1 feyz-i hevâ-yı mekrûmeti
Olurdu ebr-i bahâr-1 cinân duhân-1 cahîm

Düşeydi sâye-i ebr-i inâyeti bahre
Cihân-1 nüh pedere nâz ederdî dürr-i yetîm

Yâ feyz-i destini yâd etse bir senâhânı
Olur kıyâmete dek ceybi maden-i zer ü sîm

Görünse lutf-1 sevâd-1 kalemrevi şebde
Ederdi neyyir-i azam nücûma reşk-i azîm

Kitâb-1 cânına nisbet cerîde-i eflâk
Dokuz varaklı perîşân u köhne bir takvîm

Dokunsa ger tef-i kahrıyla rûy-1 bahre semûm
Erişse ger dem-i lutfuyla cevî-i hâke nesîm

Dönerdi pûte-i pertâb-1 sernigûna habâb
Olurdu hızr-1 Mesîhâ-nefes izâm-1 remîm

Kerîm-i ebr kefâ kâmkâr-1 bahr dilâ
Eyâ muhît-i cihân-1 tekerrüm ü tekrîm

Cenâb-ı dergeh-i dâniş penâhına tabım
Acep mi eylese davâ-yı intisâb-ı kadîm

Ki ben ademde iken nüktesenc-i endîşem
Edâ-yı medhini eylerdi cân ile tasmîm

Yâ şimdi hizmet-i vasf-ı cemîl zâtında
Ne gûşîş ettiğimi hep bilir Hudâ-yı alîm

Kosam o hizmeti bir dem huzûr-ı tabım için
Olur o demde dil ü cân esîr-i renc-i elîm

Ne söz ki olmaya mazmûn-ı medhini müşîr
Olur hayâli dile irtikâb-ı şugl-ı zemîm

Kemâl-i naks-ı hünerdir o gûne fikr anın
Eder tahayyülü mazmûnu süst ü nazmı sakîm

Yâ fehm-i nakş-ı hüner etmemek münâsib mi
Benim gibi ser-i hayl-i sühanverân-ı fehîm

Benim ki reşhafaşân olsa kilk-i sersebzim
Verirdi hâsiyet-ı âb-ı Hızırî mâ-i hamîm

Sözüm hulâsa-i mazmûn-ı muciz-i İsâ
Dilim mükâşif-ı sırr-ı kelâm-ı vahy-i Kelîm

Nihâl-i hâmeme dilbeste sidre vü tûbâ
Zülâl-i nazmıma leb-teşne kevser ü tesnîm

Göreydi şîve-i raftâr-ı rahş-ı tabım eger
Ederdi ana hilâlî felek kılâde-i sîm

İşitse nükte-i pür maânî-i kelâmım eger
Gelir olurdu melek meclisimde yâr u nedîm

O bahr-ı mevczen-i pür güherdir endîşem
Ki sâhilinde yatar deste deste dürr-i nazîm

Koyup memâlik-i gayrı metâ-ı nazmım için
Diyâr-ı Rûm'a gelir kârbân-ı heft iklîm

Görünce mûşşikâfi-i fikr-i bârîkim
Acep mi muhkem olursa ger itikâd-ı hakîm

Ki cüz-i lâyetecezzâyı bu tasarruf ile
Eder dü nîme vü her nîmesin yine taksîm

Kosan bu lâfi revâdır ger etsen ey **Nefî**
Söz âhırında duâyı temedduha takdîm

Nite ki mazhar-ı eltâf edip cihânı Hudâ
Vere her ettiği lutfâ kifâyet-i tamîm

Vere memâlik-i rûy-ı zemîne adli şeref
Pür ede dehri zamânında inbisât-ı amîm

Cihâmı adlile evsâfı geşt edip kendi
Ola makâm-ı vezâretde devlet ile mukîm

-33-

**DER MEDH-İ
VEZİR-İ AZAM MUHAMMED PAŞA**

Ol nükte ki endîşesi tahkîknümâdır
Mazmûn-ı hat-ı dilberi ferhunde-likâdır

Yanî ki hakîkatte ruh-ı pâk i hatâver
Ehl-i nazara nüsha-i esrâr-ı Hudâdır

Bir dil ki bu mazmûn-ı hafîden ola gâfil
Dil midir o mecmûa-i tasvîr-i hevâdır

Her âşık olan aşkı bu vâdîye düşürmez
Bu meslek-i aşk-ı dil-i erbâb-ı Hudâ'dır

Bu ehl-i hakîkat yoludur ehl-i mecâzın
Vâdîleri bu berhaleden hayli cüdâdır

Mümzî sühen-ı ehl-i muhabbet budur ammâ
Selb eylemeyiz bu sözü de hakk-ı edâdır

Maksûd eger cevher-i aşk ise mücerred
Yâ fark-ı mecâzî vü hakîkî ne revâdır

Zühhâda vebâl ise eger aşk-ı mecâzî
Rindâna medâr-ı sebep-i naks-ı riyâdır

Yetmez mi bu keyfiyyet-i mahsûsa ana ki
Zevk-ı gamı erbâb-ı dile rûhfezâdır

Söz bahs-i hakîkatde iken nev hevesâna
Tahkîk-i mecâz ettiğimiz gerçi hatâdır

Biz mest-i serâsîme-i câm-ı mey-i aşkız
Mestin sözü mazûr-ı kirâm-ı ukalâdır

Almıştır olan aklımızı bir büt-i nevres
Ki aşkı mey-i köhne gibi hûşrübâdır

Bir âfet-i pür şîve ki her gamze-i şûhu
Sermest iken âmîhte-i şerm ü hayâdır

Dilbeste esîrân-ı ham-ı zülfüne gerçi

Ebrûlarının çektiği şemşîr-i cefâdır

Kaçmaz biri ser vermeden ammâ ki yolunda
Uşşâkı acep tâife-i bîser ü pâdır

Gerçi ser-i kûyundaki âşüfteler ekser
Dilbeste-i gîsû-yı girihgîr-i dütâdır

Dil bağlamayız biz girih-i zülfüne zîrâ
Âzâdelere kayd-ı taalluk ne belâdır

Ammâ ki hayâl-i hatı gitmez gözümüzden
Gûyâ ki gubâr-ı deri sadrelvüzerâdır

Ol sadr-ı felekpâyeye ki fart-ı azametten
Dergâhına şâhân-ı cihân nâsıyesâdır

Ol Âsaf-ı sâni ki Süleymân gibi hükmü
Baştan başa dünyâyâ revân olsa revâdır

Ol safşiken-i şîr-i salâbet ki hücûmu
Dehşetfiken-i kalb-i dilîrân-ı vegâdır

Hemnâm-ı şehensâh-ı rüsûl hazret-i pâşâ
Ki hâk-i deri mabed-i cân-ı fuzalâdır

Düstûr-ı mûkerrem ki kemâl-ı kereminden
Endîşesi tahsîl-i duâ-yı fukarâdır

Serdâr-ı muazzam ki sevâd-ı haşeminden
Meydân-ı zemîn reşk-i şebistân-ı semâdır

Fermândih-i âlem ki zebân-ı kaleminden
Cârî olan ahkâmı hemen hükm-i kazâdır

Dîvân-ı celâlinde kazâ münşî-i ahkâm
Eyvân-ı şükûhunda felek perdeserâdır

Hâk-i haremi menşe-i ikbâl-i ekâbir
Ceyb-i keremi kîse-i erbâb-ı recâdır

Etse nola alâya vü ednâyâ tekerrüm
Hem bahr-ı keremdir kefi hem ebr-i atâdır

İhsânı o gayette ki devrinde gedâlar
Müstağnî-i âlem bir alay ehl-i gınâdır

Eltâfi mühimsâz-ı telâfî-i hasâret
Adli revîşâmûz-ı mükâfât-ı cezâdır

Devlet ki zafer-yâver-i iklîmsitândır
Himmat ki cihânperver-i gencînegüşâdır

Ol pîş-i rikâbında cenîbetkeş-i ikbâl
Bu dergeh-i cûdunda bir üftâde gedâdır

Ahdi çemen-i memlekete mevsim-i nevrûz
Reyi felek-i saltanata şems-i duhâdır

Bir dâiredir devlet ana kevkebi nokta
Bir âyînedir akl ana idrâki cilâdır

Bâd-ı çemen-i hulku ki bir şemmesi anın
Sermâye-i bûy-ı dem-i müşgîn-i sabâdır

Bir mülke güzâr etse sanır halkı o mülkün
Oldukları yer memleket-i Çîn ü Hitâ'dır

Ey safder-i Cem kevkebe ki cevher-i medhin
Pîrâye-i şemşîr-i zebân-ı şuarâdır

Ol cevher ile teşne-i sertîz-i zebânım
Bir tîg-ı celî pertev-i hurşîd-i zıyâdır

Ki âyîne-i pür kederi mâh-ı sipihre
Hem leması bir mıskala-i jengzedâdır

Taklîd ile olmaz bu kadar lezzet-i güftâr
Bu lehçe-i pâkîze bana dâd-ı Hudâ'dır

Bir tâze revîştir bu ki tabîr-i latîfi
Revnaşiken-i hüsn-i beyân-ı kudemâdır

Ol nâdire sencim ki nikât-ı kelimâtım
Hayret dih-i endîşe-i akl-ı hukemâdır

Pâkîze kelâmım ki dür-i bahr-i hayâlim
Âvîze-i gûş-ı dil-i yârân-ı safâdır

Takdîr edemez kıymet-i ikd-ı dür-i nazmım
Endîşe ki simsâr-ı kelâm-ı fusahâdır

Meşşâta-i tabımdan eder kesb-i tezeyyün
Manâ ki arûs-ı tutukârâ-yı edâdır

Tahkîk edemem ne idigini hâmemin elhak
Zîrâ ki o bir sâhir-i icâznümâdır

Geh kalb-i saf-ı mareke-i sihre alemdir
Geh dest-i Kelîmullâh-ı manâya asâdır

Bâl açsa şikâr etmege şahbâz-ı hayâlim
Sayd ettiği elbette yâ anka yâ hümâdır

Yok münkir olur tabıma erbâb-ı sühende

Var ise bir-iki müteşâir süfehâdir

İnkâra kimin cüreti var ise desinler
Yârân-ı sühenfehm ü sühengûya salâdir

Yaklaştı söz itmâme ko laf etmeği **Nefî**
Davâya zaman kalmadı hengâm-ı duâdir

Aşk ehline tâ nüsha-i hatt-ı ruh-ı dilber
Mektûb-ı huçeste-rakam-ı mihr ü vefâdir

Gün başına bir müjde-i lutf erişe Hak'tan
Zâtın o kadar devlete hakkâ ki sezâdir

-34-

DER MEDH-İ KASR-I VEZİR-İ AZAM MUHAMMED PAŞA

Zihî kâşâne-i şâhâne işretgâh-ı düstûrî
Ki olmuş ferş-i zerkeşle müzeyyen şâh-ı düstûrî

Zihî Firdevs-i sâni ki olur sâlis anıldıkça
Zemînın Kabe-i ulyâsı çarhın Beyt-i mamûrî

Zihî âlîbinâ ki reşk-i bünyâdı götürmüşdür
Nice bin yıl mukaddem yer yüzünden beyt-i mezkûrî

Ne mümkün böyle bir âlî binâ bir dahi ger olsa
Kazâ mimârı Sidre nerdübânı çarh müzdûrî

Cihân sahnında bir âmâde bezm-i has-ı şâhâne
Felek bezminde bir şeh-kâse-i yektâ-yı Fağfûrî

Derûnu ol kadar rûşen ki cirm-i âfitâb anlar
Gören revzenlerinde her müdevver câm-ı billûrî

O zerrîn şemse-i tâbân ki reşk-i mihr-i rahşandır
Zıyâpâş olsa ger kevn ü mekâna zerrece nûrî

Vücûdu ol kadar kemyâb olurdu ki felek bulsa
Ederdi vesme-i ebrû-yı Zühre şâm-ı deycûrî

Gubârında nüh üfte âfitâbın nûr-ı rahşanı
Ruhâmında nümâyân âsumanın râz-ı mestûrî

Zemîni âsumân olmuş sanır seyr eyleyen anı
Olunca aks-i eşkâl-i felek ferşinde manzûrî

Gülistânında şeb encümle sünbülzâr-ı pür şebnem
Şebistânında hurşîd-i seher bir şem-i kâfûrî

Nesîmi tâzeler pür müjde olmuş berk-i ezhârı
Hevâ-yı dilkeşi nevrûz eder eyyâm-ı bâhûrî

Bahâr-ı gülşeni endîşe-i Firdevsî-i Tûsî
Buhûrefrûz-ı bezmi rûh-ı Attâr-ı Nişâbûrî

Safâ-yı soffası âb-ı ruh-ı kâşâne-i cennet
Duhân-ı micmeri gîsû-yı hamenderham-ı hûrî

Demâdem sofrâ-i nimet güşâde meclis âmâde
Behişt-i câvidân derdim eger olmasa mahzûrî

Acep mi âsumâne serfürû etmezse ömründe
Mücerred bu şerefle âsitân-rûbân mazûrî

Ki teşrîf ede her gün sadr-ı bâlâhâne-i kasrın
O hurşid-i cihân-ı devletin dîdâr-ı pür nûrî

O düstûr-ı Aristo-akl u İskendersalâbet ki
Umûr-ı dîn ü devlette denilmez bezl-i makdûrî

Şerefbahş-ı vezâret mesnedefrûz-ı cihânbanî
Nizâmülmülk-i ahd ârâyîş-i âyîn-i düstûrî

Vezîrân-ı cihânın şân u şevketle serefrâzı
Müşîrân-ı zamânın hüsn-i tedbîr ile meşhûrî

Şeh-i Cem câh-ı devrânın güzîde sadr-ı dîvânı
Şehensâh-ı cihângîrin sipehsâlâr-ı mansûrî

Semiyy-i Fahr-ı Alem hazret-i Paşa-yı zîşân ki
Adâletde görür yeksân Süleymân ile bir mûrî

Sütûda Âsaf-ı dînperver-i âdil ki olmuştur
Kader fermânberi hükmü kazâ mahkûm u memûrî

Yegâne şehsüvâr-ı Kahramân kevkeb ki lâyıktır
Felek ana silahdâr etse Behrâm-ı silahşorî

Nihâd-ı âb u hâkinde sirişte adl-ı Fârûkî
Kitâb-ı akl u fikrinde nüvişte zühd-i Tayfûrî

Dili âyîne-i sûretnümâ-yı şâhid-i manâ
Zamîri nûrbahş-ı âfitâb-ı âlem-i sûrî

Döner ol mihre ki çarhı şeb ender rûz ola anın
Giyince eġnine bir ak dîbâ kaplı semmûrî

Müsâid ol kadar tedbîrine devrân ki kâsd etse
Eġer bir emr-i zâhirde hılâf-ı rey-i cumhûrî

İsâbet ol taraftayken komaz tahvîl eder çarhı
Görünür fevri ol tedbîrin âsâr-ı şer ü şûrî

Ne kişver ki ana hıfzı nıgehbân ola ol yerde
Eder perverde şâhîn beyza-i küncişk u usfûrî

Ger olsa ihtisâb-ı emr ü nehyi âleme şâmil
Görünmez çeşm-i nergiste dahi âsâr-ı mahmûrî

Ger olsa lutfu rindâna eder perverde tesîri
Zemîn-i şûre-i zühd ü riyâda tohm-ı engûrî

Hudâvendâ hakîkattir sözümlâf u güzâf etmem
Olur yârân-ı hoş tabın güzâf u lâf-ı manfûrî

Benim ol Husrev-i sâhibkırân-ı mülk-i endîşe
Ki münşî-i kader yazmış berâtımda bu menşûrî

Cihângîr-i hayâl efserrübâ-yı baht-ı İskender
Sipehsâlâr-ı manâ safşikâf-ı rezm-i Timûrî

Zebânım bir mücevher tîg-ı bürrândır ki hemvâre
Hırâş eyler hayâli sînelerde zahm-ı nâsûrî

Kalem bir Kahramân-ı sahtbâzûdır zamânımda
Ki teyîd-i hayâlimle olur endîşe makhûrî

Sühen bir genc-i bîpâyân-ı esrâr-ı İlâhî'dir
Ki tab-ı nüktedânımdır o gencin şimdi gencûrî

Arûs-ı medhini tezyîn için ol genc-i gevherden
Çıkardım silke dizdim bir tabak lülü-yı menşûrî

Olurdu vâdî-i eyemen gülistân-ı Halîlullâh
Alevlendirse ger âh-ı derûnum âteş-i Tûrî

Ger olsa âb u tâb-ı feyz-i tabım tab-ı Feyzî'de
Ederdi feyze müstağrak sevâd-ı mülk-i Lâhor'ı

Nizâmî görse ger tarz-ı kasîdem dahi anmazdı
Hadîs-i sergüzeşt-i Husrev ü Şîrîn ü Şâpûr'ı

Okundukça bu şiir-i dil pezîrim bezm-i âlemde
Eder zinde revân-ı Urfî-i merhûm u mağfûrî

Sühen hatm oldu ey **Nefî** revâdır pîr-i endîşe
Verirse ger duâ-yı devlet ü ömrüne destûrî

Nitekim ola sâlim bu hisâr-ı şîşe dîvârın
Gezend-i mancınık-ı fitneden dervâze vü sûrî

Saâdetle o işretgâh-ı hoş tarh-ı dilârâda
Safâlar kesb ede dâim dil-i pür feyz-i mesrûrî

Ne kâr-ı müşküli düşse umûr-ı dîn ü devlette

Düſe makbûl-1 ſâhenſâh-1 âlem sa'y-1 meſkûrî

-35-

**DER MEDH-İ
VEZİR-İ AZAM MUHAMMED PAŞA**

Minnet Allâha ki bîminnet-i baht u ikbâl
Oldum âsâr-1 saâdetle yine ferruh-fâl

Ne dedimse sözümü tuttu sipihr-i hodrey
Ne murâd ettim ise verdi Hudâ-yı müteâl

Düſtü ebrû-yı niyâza girih-i istiğnâ
Girdi dest-i hevese genc-i temennâ-yı muhâl

Güyyâ âh-1 ſerernâk-i dil-i nâkâmın
Eyledi terbiyet-i hikmet-i Hak celle celâl

Dûdun ebr-i çemenârâ-yı gülistân-1 tarab
Berkın âteſfiken-i hürmen-i endûh u melâl

Esti bir lutf ile bâd-1 dem-i subh-1 tevfiik
Ki hemen oldu güzâr ettiğî demde filhâl

Çemen-i bahtımın ezhârı serâser bîdâr
Turra-i tâliimin her hamı bir devlete dâl

Buldu bu ſevk ile bir gûne neſât endîſem
Ki bu mikdâr safâ vermek olur mahz-1 hayâl

Çehre-i dilbere feyz-i nazar-1 âſık-1 pâk
Meſreb-i âſıka keyfiyyet-i sahbâ-yı visâl

Oldu tabım o kadar hurrem ü âſüfte ki ſevk
Fikr-i ſiir etmege bir lahza komaz fâriğ-i bâl

Fikr-i ſiir olsa da yâ el mi değer tahrîre
Ne kadar eylese endîſe eğer isticâl

Yere değmez ayağım ſevk ile raks eylemeden
Feleğî bâri bu takrîb ile etsem pââmâl

İhtiyâr elde değil olsam destefſân
Bu neſât ile semâ etmemeğe var mı mecâl

Sadr-1 dîvâna ſeref verdi yine devlet ile
O cihânân-1 hümâ-zıll ü hümâyûn-ikbâl

O hıdîv-i azametgüster ü âlî himmet
Ki Hudâ vermiş ana mertebe-i âlülâl

O vezîr-i hünerendûz-ı reâyâperver
Ki adâlettir ana gâyet ehemmi-i işgâl

Âsumân sâye cihân dâver-i vâlâmesned
Pâdişeh kevkebe düstûr-ı pesendîde hisâl

Dâver-i tûğ ü kalem nâzım-ı hâl-i âlem
Sâhib-i lutf u kerem sadr-ı sûtûde-ahvâl

Hâris-i saltanat-ı memleket-i heft iklîm
Cümletülmülk-i şehensâh-ı kader-istiklâl

Arştemkîn ü felekpâye Muhammed Paşa
Ki der-i devletidir kıble-i câh u iclâl

Alemefrâz-ı nigezbânî-i âlem ki düşer
Şukka-i râyeti sath-ı felege ferş-i zılâl

Âsaf-ı Husrev-i zîşân ki revâdır olsa
Edhemi şeb ana Şebdîz-i murassa düm ü yâl

Zîr-i ankâ-yı şükuhunda felek bir beyza
Kef-i mîzân-ı vakârında zemîn bir miskâl

Vakf-ı endîşe-i medhi dil-i erbâb-ı sühen
Vasf-ı mâhiyyet-i zâtı sühen-ı ehl-i kemâl

Fitne pinhân olacak yer bulamaz devrinde
Dâmeni turra-i dilberde meğer ki hat u hâl

Tûde-i anber olur gerd-i zemîn ile nevâ
Bûy-ı hulkuyla eğer âlemi devr etse şimâl

Girdbâd-ı gazabı uğrasa ger kuhsâra
Çekilir devr ederek cânib-i gördûna cibâl

Düşse ger vâdî-i manâya fûruğ-ı reyî
Görünür zerre gibi gerd-i reh-i hal-i hayâl

Verse ger ebre bihâr-ı keremi feyz müdâm
Dizilir sübha gibi rişte-i bârâna leâl

Erse ger sâye-i câhında kemâle hürşîd
Çeşmi rüyâda dahi görmez idi rûy-ı zevâl

Kadri ol mertebe âlî olur mâh-ı felek
Rahşına nal ü rikâb olmak için bedr ü hilâl

Habbezâ rahş-ı felekseyr ü cihânpeymâ ki
Olsa seyyâre revâdır ana zer mîh-ı niâl

Mûy-ı şeb-renk dümi leyle-i Kadr-i Ramazân
Nal-i zerrîn sümi yekşebe mâh-ı şevvâl

Cüst ü çâlâk o kadar ki eger evsâfin anın
Başlasa yazmağa bir şâir-i sencîde-makâl

Zabt olunmazdı kümeýt-i kalemi destinde
Hat-ı şiirinden eger urmasa pâyına şikâl

Eremez gerdine süratde Burâk-ı cennet
Berk-i hâtifden ola ana meğer ki per ü bâl

Erişir mağribe ol sâyesi maşrıkda iken
Sehv ile râkibi ger eylese tahrîk-i düvâl

Cilve ettikçe döner bir sanem-iranâya
Ki hırâmında nümâyân ola sad genc ü delâl

Sıfat-ı şîve-i refâtârını gör ki meselâ
Olsa ger cilvegehi tahta-ı rîg-i remmâl

Ol kadar çâpük ü nâzik hareket eyler ki
Ne olur rîg perîşân ne bozular eşkâl

Âsafâ dâdgerâ memleketârâ sadrâ
Ey hudâvend-i hümâyûn güher-i ferruh-fâl

Sensin ol dâver-i sâhib dil ü dînperver ki
Eder endîşe-i evsâfını vahy istikbâl

Zât-ı pür cûdunu medh etmeyen ehl-i tabın
Sözü ger sihr-i helâl etse olur vizr ü vebâl

Böyle memdûh-ı melek sîretin evsâfında
Küfr olur mezheb-i endîşede etsem ihmâl

Yoksa tabım benim ol mertebeden âlîdir
Ki edem mâl için endîşe-i medh-i erzâl

Neyleyim mâl ü menâli ki benim himmetime
Harc-ı yekrûzedir olursa cihân mâlâmâl

Tîşe-i fikr ile bir kân-ı güher buldum ben
Ki değer her güheri nice cihân mâl ü menâl

Benim ol hâce-i bâzâr-ı maânî ki felek
Gerden-i Zühre için benden alır ikd-ı leâl

Benim ol şâir-i müşgîn dem-i pâkîze edâ
Ki olur reşk ü haset eylememek emr-i muhâl

Bûy-ı endîşeme enfâs-ı dilâvîz-i nesîm
Satr-ı eşârıma emvâc-ı girihgîr-i zülâl

Tabım ol bülbül-i şûh-ı çemen-i manâdır

Ki esîr-i kafes ü dâm iken olmaz yine lâl

Nüşa-i akd-ı lisân-ı şuarâdır sühenim
Edemez ben söze geldikçe biri bast-ı makâl

Tutsa meydânı dilrân-ı sühen yine benim
Sipehârâ-yı saf-ı mareke-i ceng ü cidâl

Hâmem ol ejder-i gencîne-i manâdır ki
Nûr-ı manâ deheninden görünür şule misâl

Cürre şâhîn-i hümâ sayd-ı hayâlim ki benim
Feyz-i tevîk-ı İlâhî'dir ana şehper ü bâl

Havfidir dâim anın nesr-i felekte komayın
Sûret-i kâse-i Çînî gibi pervâze mecâl

Buldu bir gûne revâc-ı emtia-i güftârım
Ki felek eyler iken kadrini pest ü pâmâl

Sonra gördü ki harîdârına yok hadd ü hisâb
Başladı kendi mezâd etmeğe oldu dellâl

Söz tamâm oldu ko lâf-ı süheni ey **Nefî**
Ehl-i dil tabını şiirinden eder istidlâl

Şimdiden sonra duâya el açıp eyle niyâz
Vere maksûdunu her neyse Hudâ-yı müteâl

Tâ ki takdîr-i İlâhî kereminden gâhî
Eyleye âlemi bir lutf ile mesrûrülhâl

Dâimâ hurrem ü hoşhâl ola hem gitdikçe
Mesned-i sadr-ı vezârette bula istiklâl

Yüz süre dergeh-i ikbâline dünyâ her rûz
Devlet ü ömrünü efvân ede Mevlâ her sâl

-36-

DER MEDH-İ VEZÎR-İ AZAM HALÎL PAŞA

Sefer mübârek ola ey Vezîr-i Ferrûh dem
Seninledir bile gam çekme evliyâ-yı ümem

Sunuldu bahtına dest-i inâyet Hak'tan
Berât-ı mansıb-ı sâhibkırânî-i âlem

Çekildi nâmına dîvân-ı arş-ı alâda
Bilâmücâdele tuğrâ-yı feth-i mülk-i Acem

Acem değil Arab u Hind ü Çin ü Bulgâr'ı
Sana müsahhar eder hep elindeki hâtem

Tamâm-ı kişver-i İrân'ı belki Tûrân'ı
Elindedir ger edersen memâlike munzam

Sana bu kuvvet-i baht ile kimse hasm olamaz
Olursa askerinin her birisi bir Rüstem

Bu feth ü nusret için müjdeler sana benden
Bu oldu tabıma zîrâ vücûh ile mülhem

Ki sen muzaffer olursan ne hâl ise basa gör
Rikâb-ı himmete pâ-yı tevekkülü muhkem

Görünce zât-ı şerîfin bu devlete mazhar
Edâ-yı midhatin oldu dile bir emr-i ehemem

Bu gûne yazdı senâ safhasına elkâbın
Alınca destine hâme debîr-i endîşem

Tehemten-i vüzerâ Kahramân-ı Cem kevkeb
Şükûh-ı tâb-ı şikenc-i külâh-ı Behmen ü Cem

Penâh-ı ehl-i hüner dâver-i huceste nihâd
Mürebîi fuzalâ Âsaf-ı sûtûde şiyem

Cihân-ı adl ü kerem âsumân-ı şevket ü şân
Muhît-i âlem-i cûd âfitâb-ı evc-i himem

Serîr-i câha cihân dâver-i felekdergâh
Cihân-ı haşmete şâhenşeh-i sitâre-haşem

Sipehşikâf-ı yegâne Halîl Paşa ki
Cihâna âteş urur berk-ı tîgı çekdiği dem

Yegâne şâhşüvâr-ı dilîr ü çâpük ki
Olur şikârı adû basmadan rikâba kadem

O ki reşâşe-i âb-ı hayât meşrebidir
Medâr-ı zindeği-i cân-ı lutf u cism-i kerem

O ki eşi''a-i pertâb-ı nûr-ı kevkebidir
Fitîl-i şem-i zerendûd-ı neyyir-i azam

Melek rikâb-ı semendinde peyk-i perrende
Felek sirâçe-i kadrinde ferşrûb-ı harem

Gedâ-yı müflis-i dergâh-ı devleti Kârûn
Emîn-i mahzen-i lutf u mürüvveti Hâtem

Dili cemâl-i hakîkatnümâya âyîne
Zamîri perde-i sırr-ı hakîkate mahrem

Şemîm-i hulkunu yâd etse gâhi bir şâir
Anınla başlasa tabı sühendân urmağa dem

Devâtı gâliyedân u buhûr olur kalemi
Benefşezâr-ı behişte döner sevâd-ı rakam

Hadîs-i tîgını zikr edemez zebân zîrâ
Yazınca medhin olur serteser berîde kalem

Dönerdi şule-i gevherle keff-i mihre sadef
Çekeydi çeşme-i reyinden ebr eger bir nem

Ne yer ki adli mürebbi ola o kişverde
Olur gazâle hemâgûş-ı nerre-şîr-i ücem

Görünmez oldu zamânında fitne-i eyyâm
Meger ki çehre-i hûbânda zülf-i hamderham

Zafer penâh Vezîrâ cihângüşâ sadrâ
Eyâ sûtûde cihânân-ı adel ü ekrem

Edâ-yı medhine tâkat mı var zebânımda
Aceptir olmadığım kahr-ı dehr ile ebkem

Felek dedikleri ol nâbekâr-ı keçrevden
Nedir bu ehl-i dilin çektiği azâb ü elem

Bir-iki mültezimi eyledi havâle bana
Ki iştirâk ile etmişler iltizâm-ı sitem

Biri müdebbir-i mülk ü biri muhassal-ı mâl
Biri birinden ahass ü müzevvir ü azlem

Belâ budur ki bu denli fesâd-ı fâhiş ile
Yine vücûdları dîn ü devlete elzem

Birini sen götürüp eyledin Stanbulu şâd
Birin de Hak götürüp ede âlemi hurrem

Götürmez ise de bârî getirmeye sadra
Gelirse hâli nolur yine âlemin bilmem

Olurdu halk-ı cihân yine ekmeğe muhtâc
Kalırdı yine tehî ceyb ü kîse-i âlem

Hemen mülâhaza-i bîmeâl olurdu yine
Hayâl-i âşık-ı müflis gibi cihânda direm

Tamâm-ı vefk-ı murâd üzre halka lutf ettin
Kerâmet olduğuna sende kalmadı şübhem

Budur duâsı sana **Nefi-i** şikeste dilin

Ki dâimâ olasın şâh u hurrem ü bîgam

Nitekim Husrev-i zerrîn livâ-yı seyyâre
Çeke memâlik-i mağrib-zemîni fetha alem

Ola saâdetile her ne yana azm etsen
Sipâh-ı feth ü zafer mevkibinde hayl ü haşem

-37-

DER SİTÂYİŞ-İ VEZİR-İ AZAM ALİ PAŞA

Barekallâh zihî Âsaf-ı sâhib ferheng
Ki olur kevkebe-i şevketine âlem teng

Nice Âsaf selefîn görmemiş ebnâ-yı zamân
Gerd-i kutb-ı feleği devr edeli heft evreng

Nice Âsaf o cihân dâver-i dînperver ki
Edemez fitne zamânında fesâda âheng

Râstgirdâr-ı kader kevkebe ki havfindan
Başını hırkaya çekdi felek-i pür nîreng

Hem yegâne halef-i dûde-i akl-ı evvel
Hem kirâmı güher-i nüh sadef-i âyîne reng

Âlem-i cûd u cihân-ı azamet ki olmuş
Velî deryâ-yı kerem tîgı meyânında neheng

Safşikâf-ı sipehendâz ki olsa yaraşır
Kehkeşân Edhem-i çâpükrevine sîmîn teng

Sipehendâz-ı safârâ ki revâdır olsa
Âfitâb Eşheb-i çâlâkine zer pâlâheng

Merd-i meydân-ı hüner merdüm-i pâkîze güher
Müddeâbahş-ı zafer safşiken-i arsa-i ceng

Safder-i sadrnişîn Âsaf-ı âlî meşreb
Meclisefrûz-ı Cem ü marekeperdâz-ı Peşeng

Felek Kişverârâ-yı kerem pîşe Ali Paşa ki
Reşk eder hâme vü şemşîrine tâc u evreng

Sadr-ı azam o cihânân-ı azîmüşşân ki
Rizesinin dürüdür gevher-i tâc-ı Hûşeng

Kârfermâ-yı adâlet ki olursa lâyık
Kahramân ana silahdâr u Nerîmân şerheng

Mihr sanman görünen kesb-i uluvv etmeğe çarh
Vurdu dâmân-ı serâ perde-i iclâline çeng

Kilk-i Mısırî-kasabı mâşita-i keşver-i Rûm
Tîg-ı Hindî-nesebi memleketâşûb-ı freng

Verse ger mâşita-i adli cihâna revnak
Şîr-i bâlin-i münakkaş olur âhûya peleng

Bulsa ger terbiyet-i madeletin âteş ü âb
Bir olur tab-ı semenderle mizâc-ı harçeng

Feyzbahş olsa cemâdâta ger istidâdı
Tartılır cevher-i mâhiyyet-i insân ile seng

Feyz-i ihsânını yâd eylese bir şâir olur
Hâmesi kufl-ı deri genc-i maânîye medeng

Yûsuf-ı hulkudur ol şâhid-i manâ ki olur
Dil-i akl âfet-i aşk ile serâsîme vü deng

Husrev-i reyidir ol safder-i yektâ ki vurur
Heft seyyâre-i peyk gibi rikâbında şeleng

Kendi hûrşîd-i cihântâb u felektir gûyâ
Zîr-i rânında rehvar u sebük pûye küreng

O cihângerdi sebükpây ki ettikçe şitâb
Bırakır sâyesini yolda hezârân ferseng

Kûh-ı sermenzile evvel erişir sarsardan
Olsa ger sürat-ı seyri sebakâmûz-ı direng

Yine anınla berâber olamaz süratde
Olsa şehbâl-i melâikden eger perr-i hadeng

Harekâtı o kadar mutedil ü nâzik ki
Ablâk-ı çarh ana nisbet görünür keçrev ü leng

Etse ol peyker-i mevzûn ile âheste-hırâm
Sanki refâre gelir nâz ile bir dilberşeng

Dâverâ dâdpenâh Âsaf-ı âlî güherâ
Ey cihân dâver ü Cem câh u Felâtûn ferheng

Ben de ıkrâr ederim aczime evsâfında
Şöyledir neyleyeyim lâzıme-i gayret ü neng

Gûşunu tutsa felek penbe-i hûrşîd ile ben
Olurum hakkı edâda yine bîtâb u direng

Hak budur lâzım idi devlete bir sencileyin
Dâver-i âdil ü düstûr-ı adâlet-evreng

Edeyim olmaz isem silk-i leâl-i medhin
İkd-ı lülü-yı Süreyyâ gibi arşa âveng

Gösterir bûkalemûn şule-i fikrim gerçi
Bostân gibi şebistân-ı dili rengâreng

Ne cevâhir dizeyim silk-i senâna göresin
Ki ede şaşaaşı çarh-ı dü rengi yek reng

Ne cevâhir ki birin versem olurdu Zühre
Haşre dek bezm-i hayâlimde nevâzende-i çeng

Şöyle mest etti beni keyf-i şarâb-ı medhin
Ki mezâk-ı dile yeksân görünür şehd ü şereng

Hâba varmaz dil-i şûrîdenihâd-ı tabım
Çekmese sînesine şâhid-i endîşeyi teng

Düşte fikr eylerim evsâfımı bîdâr olıcak
Bulurum levh-i hayâlimde serâser bîreng

Sonra tasvîr edip âyîne-i endîşemde
Hem yazar hem tutarım nağme-i kilke âheng

Hâmem ol Mânî-i icâznümâdır ki eder
Nokta-i nûn-ı sühen üstüne tarh-ı Erjeng

Tabım ol gamze-i şûh-ı büt-i manâdır ki
Hûn-ı şemşîr-i zebân ile verir fitneye reng

Düşse ger aks-i ruh-ı bîkr-i hayâlim eyler
Âfitâb-ı felegi câm-ı şarâb-ı gül reng

Şimdiden sonra duâ eyle hemen ey **Nefî**
Heves-i lâf u güzâf eyleme ki kâfiye teng

Tâ ki âyîne-i hûrşîd-i cihântâb-ı felek
Levh-i pâk ı dil-i endîşe gibi görmeye jeng

Jeng-i gamdan dili âyîne gibi pâk olsun
Görmesin safha-i pîşânî-i bahtı âjeng

-38-

**DER SİTÂYİŞ-İ
VEZİR-İ AZAM HÜSEYİN PAŞA**

Zihî ikbâl-i baht-ı kâmrân u tâli-i hurrem
Ki oldu muğtenem esbâb-ı zevk u şevk ile âlem

Pür etti âlemi gülbang-ı kûs-ı müjde-i devlet

Görünmez oldu anka gibi âlemde vücûd-ı gam

Bu denli şevkbahş olmaz dil-i nâşâda ger olsa
Felek peymâne-i sahbâ cihân işretserâ-yı Cem

Zemîn feyz-i neşât-ı adl ile mamûr u nâzında
Zamâne ârzû-yı intizâm-ı hâl ile hurrem

Ne fevt eylerse esbâb-ı safâdan devr-i çarhı dûn
Kazâ hüsn-i tedârikle telâfî etmede her dem

Bu dem bir özge demdir böyle ferhunde zamân olmaz
Nice şâd olmasın âlem nice kâm almasın âdem

Dem-i evvel bahâr u mevsim-i nevrûz-ı sultânî
Zamân-ı devlet ü ikbâl-i sadr-ı kâmrândır hem

Sütûde Âsaf-ı zîşân ki fahr eyler vücûduyla
Süleymân u sipâh u taht u mülk ü efser ü Hâtem

Muallâ pâye destûr-ı şehensâh-ı zemîn kolmuş
Vekîl-i rey-i pür nûru felekte neyyir-i azam

Mürebî-i ahâlî kâmbahş-ı madeletgüster
Nizâmülmülk-i ahdârâyış-ı mamûre-i âlem

Güzîde merdüm-i kâmil yegâne dâver-i âdil
Güşâde-rûy u nâzik dil hucestezât u Ferrûh dem

Cihânsâlâr-ı âlî şân cihângîr-i kader-fermân
Cihânân-ı felek eyyân vezîr-i azam u ekrem

Hüseyin-ism ü Alî sîret hıdv-i âlemârâ ki
Neşât-ı ahd-i adliyle cihâna sûr olur mâtem

Teâlallah zihî paşa-yı mülkârâ-yı cengâver
Ki lâyıktır denilse hem Nizmâmülmülk hem Rüstem

Adâlet-pişe düstûr-ı muazzam ki cenâbında
Revâdir olsa ger serheng ü derbân keykubâd u Cem

Hevâ-yı ebr-i tîgıyla bahâr-ı mareke şâd-âb
Necîs-i hâme-i rumhıyla zırh-ı safderi mulem

Cihân-ı şevket ü câhına mülk-i lâmekân mülhak
Zamân-ı devlet ü ömrüne devrân-ı bekâ munzam

Fürûğ-ı âfitâb-ı rey-i âlemgîri ki oldur
Fürûzân şeb çerâğ-ı dûdmân-ı âlem ü âdem

Düşeydi âlem-i endîşeye ger zerrece nûru
Görünürdü dile râz-ı derûn-ı mana-yı mübhem

Keder çekmezdi hergiz rûzgârın inkılâbından
Tutaydı dâmen-i ikbâlini ger âsumân muhkem

Biri birine girdi fitne havfinden zamânında
Sabâdan sanma ki gîsû-yı hûbânı olur derhem

Sabâ ger micmeregerdân olaydı bûy-ı hulkuyla
Komazdı nûkhet-i gîsû-yı yâra ârzû-yı şemm

Vereydi lutf-ı tabı terbiyet ger ebr-i nevrûza
Behişt âbâd ederdi dûzahı bir katre-i şebnem

Yem-i cûdundan alsa mâye ger ebr-i zemistânî
Biterdi hâr-ı huşk üzre şükûfe yerine dirhem

Nesîm-i himmetiyle ger temevvüc etse bir demde
Güherden kûhsâr olurdu sertâser kenâr-ı yem

Süvâr oldukça gûyâ Kahramân-ı hamlegüsterdir
Ki meydâna girip cevân edince sarsılır âlem

Ne çâpük rahş olur ol Döldül-i sîmurg per elhak
Ki olmuş âlem-i fitratda sehmülgayb ile tevem

O denli cüst ü çâpükdür ki ger süratle deryâdan
Nesîmâsâ güzâr eylerse pâyına dokunmaz nem

Nihâd-ı cilvesinde şûhî-i tab-ı sabâ muzmer
Sevâd-ı peykerinde rûh-ı berk u sâika müdgam

Kimi tâvûs-ı ranâ der kimi perrende ejderhâ
Edince gâhi pertâb-ı bülend ü cilvesin derhem

Ne ejderdir ne anka ol Burâk-ı berk-sürattir
Ki irişür muntehâ-yı menzile Cibrîlden akdem

Dem-i cevlanda gâhî germ olup tünd etse reftârın
Hevâ-yı cünbişinden çâk olur bu nîlgûn târem

Hevâ-yı cünbişin yâd eylesem gâhî hayâlimde
Verir dünyâya lerze ıztırâb-ı bahr-ı endîşem

Bu denli tünd iken reftârı ammâ cilveler eyler
Ki dilber gibi tarz u tavrına meftûn olur âdem

Sanırlar nâzperver bir sanemdir ki hırâm eyler
Humâr-ı hâbdan olmuş perîşân turra vü perçem

O mevzûn peyker ol tarz-ı hırâm ol cilve-i nâzik
O sîmîn sâk o müşkîn yâl ü düm ol kâkül-i pür ham

Hırâm-ı dilkeşe mâlik olan ranâ sehî-kadler
Görünce hüsn-i reftârın olurlar şîvede mülzem

Veziâ kâmkârâ safderâ sâhibkırân sadrâ
Eyâ leşkerküş ü kişvergüşâ-yı adel ü ekrem

Ne mümkündür senânı itikâdımca edâ etmek
Eger derc eylesem bir nüktede bin mana-yı mülhem

Garaz arz-ı hulûs u bezl-i makdûr etmedir yoksa
Olur hak üzre medhinde zebân-ı nâtika ebkem

Benimde aczime var itirâfım lîk şevkımdan
Hulûsum bundan özge nice tahkîk eylesem bilmem

Hayâl-i fikr-i evsâfınla bir mecmûadır hâtır
Hevâ-yı hüsn-i ahlâkıyla bir gülzârdır sînem

Hayâl-i medhini şevkımdan istikbâl eder tabım
Verir mevcûd olan manâyı hem şükrâne-i makdem

Sarîr-i hâmemi gûş eyleyince şevk-ı medhinle
Safâsından olur kerrûbiyân-ı nüh felek sersem

Hevâ-yı şevk-ı medhindir beni gûyâ eden yoksa
Dem urmazdım sühenden ger olaydım İsi-i Meryem

Nice söz söylenir ol yerde ki şâir satar kendin
Galatperdâz-ı manâ bir müzevvir Türk-i lâyefhem

Ne mikdârın bilir ne kadr-i güftârı acep bâtıl
Mesihâ geçinir ammâ har-i Deccâl ile tevem

Meta-ı kâsidi hüsn-i kabûl-ı taba nâçesbân
Hayâl-i fâsidi dûşize-i manâya nâmahrem

Yegâne şâir-i sihrâferîn-i rûstâhâne
Mukallid-yâve Eflâtûn echel bahtek-i alem

Muhassal böyle bir eblehfirîb-i rûzgâr olmaz
Acep halk eylemiş hakkâ Hudâ-yı alem ü ahkem

Tamâm oldu sühen durma duâya başla ey **Nefî**
Duâ-yı devlet ü ikbâlidir şimdiden geri elzem

Mürûr-ı dehr ile tâ ki felek bin yılda bir gâhî
Döne ehl-i dilin kutb-ı murâdı üzre bîş ü kem

Saadetle şeref verip serîr-i devlete her gün
Adâletle ibâdet ecrini tahsîl ede her dem

Ola tâ haşre dek tedbîr-i rey-i pür savâbıyla
Binâ-yı saltanat muhkem esâs-ı mülk müstahkem

DER SİTÂYİŞ-İ
SADR-I AZAM HUSREV PAŞA
(*aleyhirrahme*)

Âferîn ey alemefrâhte serdâr-ı dilîr
Safder-i kalagüşâ safşiken-i kişvergîr

Feth-i Hayber olalı eylememiştir kimse
Zûr-ı bâzû ile bir böyle hisârı teshîr

Bârekallâh zihî devlet-i feth ü nusret
Levhaşallâh zihî âtifet-i hayy-ı kadîr

Gulgul-i kûs-ı zafer tuttu cihânı o kadar
Cünd-i ervâh ü melek birbirin etti tebşîr

Başladı güş edecek Sûre-i fetha Cibrîl
Eyledi Hızr ile İlyâs duâ vü tekbîr

Hayradır niyyet-i endîşe-i pâkin ne acep
Düşse tebdîrine elbette muvâfik takdîr

Bir seferde bu kadar hizmete kim kâdirdir
Fikr olursa burada mât olur ehl-i tebdîr

Eser-i adl ü mükâfât-ı adâlettir bu
Bu kadar ancak olur hak bu ki hükm-i tesîr

Yürü feth eyle ne Îrân'ı ko ne Tûrân'ı
Gam yeme *eyyedekallâhü taâlâ vü nasîr*⁴⁹

Bu adâletle bu ikbâl-i bülend ile sana
İtikâdım bu ki hiç olmaya bir feth-i asîr

Sen hemen cümle umûrunda adâlet eyle
Gayriye müşkül olan sana olur emr-i yesîr

Evvelâ fırka-i erbâb-ı dile lutf eyle
Eşkiyâ kısmını öldürmede etme tehîr

Eşkiyâ lutfunu zîrâ unuttur bir demde
Ehl-i dil böyle eder medhini ammâ tahrîr

Kahramân-ı vüzerâ safşiken-i kalagüşâ
Merd-i meydân-ı vegâ safder-i Haydar-şemşîr

Âlem-i himmete fermândih-i hurşîd-i kerem
Mesned-i madelete Âsaf-ı Cemşîd serîr

⁴⁹ Allah sana güç versin, yardımcın olsun !

Dâver-i âdil ü âlî nazar u pâk nihâd
Safder-i pür dil ü vâlâgüher ü sâf zamîr

Sadr-ı Pervîz-haşem Hazret-i Husrev Paşa
Ki salâbetde bulunmaz ana mânend ü nazîr

Pâdişeh kevkebe düstûr-ı mükerrerem ki ana
Yaraşır her ne kadar etse zamâna tevkîr

Kâmkâr-ı azametgüster ü âlî himmet
Ki görünür kef-i cûdunda cihân şey-i hakîr

O cihânbân-ı muazzam ki felek devr edeli
Görmedi adl ile pîrâste bir böyle vezîr

Tavk-ı fermânı ile gerden-i fitne mağlûl
Satr-ı ahkâmı ile pây-ı sitem derzencîr

Çeşm-i feth ü zafere gerd-i rikâbı sürme
Kimyâ-yı kereme hâk-i cenâbı iksîr

Fikri üstâd-ı kühen-sâle-i akl-ı evvel
Reyi ferzend-i kirâmı güher-i subh-ı ahîr

Kadri ol mertebe âlî ki revâdır olsa
Harem-i devletine bâl-i hümâ ferş-i hasîr

Olsa fermânı revân memleket-i hüsne dahi
Edemez turra-i dilber dil-i uşşâkı esîr

Adli ger nâzım-ı ahvâl-i ded ü dâm olsa
Alır âhûbereyi dâye gibi dûşuna şîr

Hıfzı ger istese eyler katarât-ı arakı
Dür gibi zîver-i zerrîn güle şem-i mühîr

Bulamaz nûkhet-i gülzâr-ı bahâr hulkun
Dâmenin bâd-ı sabâ eylese pür müşk ü abîr

Kendi Rüstem sanasın Aşkar'ı anka perdir
Zîr-i rânında o sarsar tek-i seyyâre mesîr

Bârekallâh o cihângerde-i zemînpeymâ ki
Bâd-ı refâtı ile sarsılır eyvân-ı esîr

Eremez gerdine sûratde hadeng-i Rüstem
Çarh destinde kemân olsa hilâli zihgîr

Var kıyâs eyle sebükrevliğini ki meselâ
Eylese râkibi ger kasd-ı şikâr-ı nahcîr

Zûr-ı bâzûda Nerîmân-ı zamân olsa yine
Pes pâyına düşer sâye gibi attığı tîr

Bâl açar uçmağa mânend-i Burâk-ı cennet
Etseler şeklini bir levh-i ruhâma tasvîr

Serverâ nâmverâ Âsaf-ı âlî güherâ
Ey alî kevkebe sâhib kerem-i âlemgîr

Olmasam ger gam-ı dehr ile perîşânhâtır
Medhini böyle mi eylerdi zebânım tabîr

Bu perîşânlık ile nazma nice cüret eder
Nola endîşemi makûl ile etsem tazîr

Bâis-i kîne nedir ehl-i kemâle bilmem
Müddeâsından olaydım feleğîn âh habîr

Duyalı sayımı tekmîl-i hüner eylemeğe
Etmedi hiç cefâ etmede bir dem taksîr

Değışirdim hele harlıkla sühanverliğı ben
Mümkün olaydı eger hükm-i kazâyı tağyîr

Zerresin mihr-i cihântâba değışmem ammâ
Olıcak zât-ı şerîfîn gibi nakkâd u basîr

Alayım miskala-i hâme-i medhin elime
Ne kadar olmuş ise mihnet ile jeng pezîr

Bir cilâ vereyim âyîne-i endîşeme ki
Eyleye şaşaaı dîde-i hurşîdi darîr

İtimâd etmez isen eylediğim davâyâ
İktidârım edeyim fenn-i sühende takrîr

Benim ol nâzım-ı endîşe ki simsâr-ı kazâ
Edemez kıymet-i akd-ı dür-i nazmım takdîr

Ne bilir kadrimi erbâb-ı maânî vü beyân
Sözümü Ârifibillâh eder ancak tefsîr

Bülacep şâir-i kudsî-nefes ü hakkgûyum
Fikr-i manâda ne hîle bilirim ne tezvîr

Fahr eder kevkebe-i tabım ile Hâkânî
Cân verir lehçe-i pâkîzeme Selmân u Zahîr

Gülşen-i manâyâ feyz-ı nefesim bâd-ı bahâr
Çemenistân-ı hayâle kalemim ebr-i matîr

Arz-ı hâli ko duâ demleridir ey **Nefî**
Az olur kıymeti zîrâ sözün olunca kesîr

Tâ ki serdâr-ı cihângîr-i sipâh-ı encüm

Eyleye âlemi bir günde serâpâ teshîr

Sadr-ı devlette saâdetle serefrâz ola hem
Ede düşmanlarını kahr-ı İlâhî tahkîr

Eksik olmaya ser-i düşman-ı bedbahtından
Sâye-i perr-i hümâ yerine zahm-ı şemşîr

-40-

DER TEHNİYET-İ VEZİR-İ AZAM HUSREV PAŞA

Hamdülillâh ki saâdetle Vezîr-i azam
Âfiyet buldu yine oldu memâlik hurrem

Sıhhati âleme bir ıyd-ı meserret oldu
Güldü açıldı cihân kalmadı bir sîne gam

Attı şevk ile külâhın feleğe mihr ile mâh
Kudsiyân eyledi tesbîhe sipâs-ı munzamm

Bir safâ buldu bu müjdeyle cihân ki yaraşır
Dil-i erbâb-ı gam olursa tarabhâne-i Cem

Dehre bir bunculayın müjde olur mu dahi
Nice hazz etmesin Allâhı seversen âlem

Buldu dîvân-ı hümâyûn yine tâze revnak
Oldu erkân-ı saâdet yine şâd u hurrem

Etti devlet yine evvelki makâmında karâr
Bastı çün devlet ile sadr-ı muallâya kadem

Uyudu fitne cihân oldu yine âsûde
Az kalmıştı ki baş kaldıra yecûc-ı sitem

Habbezâ kevkebe-i tâli-i Âl-i Osmân
Dikdi devletleri tâ küngüre-i arşa alem

Böyle düstûr-ı cihânâna kim oldu mâlik
Ki vezîr ola dilîr ola Felâtûn ola hem

Ne Süleymân'a nasîb oldu ne İskender'e bu
Ki vezîri ola bir Âsaf-ı sâhib hâtem

O hudâvend-i hünerperver-i cengâver ki
Münhasır devletine terbiyet-i tîg ü kalem

O yegâne sipehendâz-ı zafer yâver ki
Cünd-i ervâh-ı melâikdir ana hayl u haşem

Safder-i marekeperdâz-ı Nerîmân savlet
Dâver-i memleketârâ-yı pesendîde şiyem

Âsumân-ı azamet âlem-i cûd u himmet
Bahr-ı mevvâc-ı kerem ebr-i güherpâş-ı himem

Kâmkâr-ı vüzerâ kıble-i câh-ı fuzalâ
Destgîr-i fukarâ dâd penâh-ı âlem

Mehdî-i devr-i zamân Hazreti Husrev Paşa
Ki adâletde adîl olmaz ana bir âdem

Sadr-ı azam o güzîde halef-i âdem ki
Fahr eder zât-ı şerîfiyle sanâdîd-i ümem

Kişverârâ-yı kerem pîşe ki böyle Paşa
Sadr-ı dîvâna şeref vermedi bundan akdem

Gelmemiştir dahi dünyâya nazîri belki
Gelecek vâir ise Allâhü Taâlâ alem

Hak mübârek ede şâhenşeh-i devrâna hele
Böyle olsa olacak işte vezîr-i azam

Aklı kâmil dili pâk âyîne-i sînesi sâf
Hükmü cârî sözü söz ahdi metîn ü muhkem

Sözleri müntehab-ı nüsha-i esrâr-ı kazâ
Dili erbâb-ı serâ perde-i gayba mahrem

Feyz-i reşh-i kalemi mâye-i iksîr-i murâd
Bez-i dest-i keremi mâhasal-i maden ü yemm

Reşk eder câhına dîvana çıkınca Âsaf
Baş eğer tîgına meydâna girince Rüstem

Peyk-i ikbâli ile feth ü zafer peyderpey
Nûkhet-i hulku ile bâd-ı sabâ demberdem

Kişver-i Çîne döner rûy-ı zemîn sertâser
Şâhid-i hulku ne dem olsa perîşân perçem

Dergeh-i devleti ki Kabe-i ehl-i dildir
Olsa lâyıık per-i Cibrîl ana cârûb-ı harem

Hâbdan göz açamaz fitne zamânında meğer
Sarsar-ı kahrı ile sarsıla bu nüh târem

Havf-i tîgıyla diyâr-ı ademe cân attı
Döymedi hamle-i pür savletine şâh-ı Acem

Şahne-i madeleti fitneyi zencire çeker
Hâl ü hat üzre değil silsile-i hamderham

Kimse olmazdı zamânında müşevveş-ahvâl
Zülf-i şimşâdı sabâ etnese gâhî derhem

Olsa ger hâsiyet-i hıfzı cihâna sârî
Merdüm-i dîde-i hurşîd olurdu şebnem

Hükmü ger istese tağyîr-i mezâk u meşreb
Câm-ı Cemşîd kadar neşve verir reşha-i semm

Sadr-ı Âsaf-menişâ safder-i sâhibreşiâ
Ey hüma sâye hudâvend-i hümâyûn makdem

Kâsırım her ne desem vasf-ı cemîlinde senin
Şâirim gerçi hakîkette hoşâmed bilmem

Ne kadar davi-i nazm eyler isem zumumca
Olurum zâtını tarîfe gelince mülzem

İtikâdımca edâ eyleyemem neyleyeyim
Özr-i taksîrimi mazûr tut ey kân-ı kerem

Vasf-ı zâtın nice mümkün yine olmuş tatalım
Bir nefeste nice bin manâ-i gaybı mülhem

Hâsılı hayyiz-i imkânda değil evsâfın
Almasın yok yere bir şâir ele hiç kalem

Mümkün olaydı eğer medhini hak üzre edâ
Ben ederdim yine yâ nâtıka-i endîşem

Keşf olur kûşe-i çeşmiyle bakınca zîrâ
Tabıma levh-i maânîdeki râz-ı mübhem

Benim ol şâir-i sihrâver-i muciz dem ki
Reşk ederler sözüme nâdiresencân-ı hikem

Sühenim sihr-i mübîn ü kalemim çûp-ı kelîm
Nefesim mağz-ı dem-i nutk-ı Mesîh-i Meryem

Nûr-ı feyz âteş-i Mûsâ gibi dilde rûşen
Sırr-ı Hakk cevher-i cân gibi sözümde müdgam

Der gören reşha-i hâmem ne temâşâdır bu
Çeşme-i âb-ı hayât ola dehân-ı erkam

Sofi nefsin helâk eylemez tâ o kadar
Zindedir âb-ı hayât-ı sühenimle âlem

Büte secde olalı görmedi bir kimse dahi
Bıkr-i fikrim gibi bir şûh-ı dilâşub sanem

Söz tamâm oldu ne lâzım ne güzâf ey **Nefî**

Sana şimdiden geri sıdk ile duâdır elzem

Tâ ki ahkâm-ı anâsırla vücûd-ı insân
Gâh sıhhatde ola gâh çeke renc ü elem

Dâimâ devlet ü izzetle geçe evkâtı
Ola sıhhatte selâmette vücûdu her dem

Arz-ı Rûm'u nice feth etti ise devlet ile
Eyleye memleket-i Rûm'a Horasân'ı da zamm

-41-

**DER MEDH-İ MERHUM
VEZÎR-İ AZAM HÂFİZ AHMED PAŞA**

Ey sadr-ı cihân safder-i yektâ-yı zamâne
Muhtâc-ı der-i devletin ebna-yı zamâne

Âlemde acep sencileyin bir dahi var mı
Hem safder ü hem memleketârâ-yı zamâne

Hem memleketârâ vü hem ehl-i dil ü dâniş
Pîrâyedih-i sûret ü manâ-yı zamâne

Dârâtına yok kudreti şâhân-ı cihânın
Olursa eğer her biri Dârâ-yı zamâne

Eyvân-ı şukûhunda mekân tutsa olurdu
Kadriyle piristû beçe anka-yı zamâne

Hurşîd gibi olsa nola kevkeb-i câhın
Ârâyîş-i devrân-ı dilârâ-yı zamâne

Cemşîd gibi olsa nola meşreb-i pâkin
Sâkî-i mey-i bezm-i tarabzây-ı zamâne

Sen olmasan olmazdı güşâde dil-i âlem
Ey mâhasal-ı sırr-ı muammâ-yı zamâne

Olmaz sana bir kimse fazîlette berâber
Olursa eğer Bû Alî Sînâ-yı zamâne

Kadrin nice malûm olur ki sana nisbet
Ednâ görünür mansıb-ı alâ-yı zamâne

Etse nola Kabe gibi dergâhına secde
Cümle gerek alâ gerek ednâ-yı zamâne

Eylerdi rikâbında peyik gibi tekâpû
Olmasa eğer silsilede pâ-yı zamâne

Lâyıktır eğer şânına tazîmen olursa
Ferş-i kademin çeşm-i temennâ-yı zamâne

Böyle eder evsâfını levh-ı dile tahrîr
Nevk-i kalem-i nâtıkapeymâ-yı zamâne

Feyyâz-ı kerem mısdar-ı âsâr-ı mekârim
Hurşîd-i zemîn kevkebebahşâ-yı zamâne

Serhalka-i erbâb-ı sehâ Mâtem-i devrân
Zerdûz-ı sühen nâdirepîrâ-yı zamâne

Fahr-ı şuarâ kıble-i erbâb-ı maârif
Kutb-ı vüzerâ Âsaf-ı dâna-yı zamâne

Hemnâm-ı hudâvend-i rüsûl Hâfız-ı devlet
Ki ancak odur vâir ise paşa-yı zamâne

Ol sadr-ı kavî rey -i cihândîde ki yoktur
Reyine hilâf etmege yâ rey-i zamâne

Ol Âsaf-ı Cem câh-ı muazzam ki hemîşe
Reyine muvâfık görünür rey-i zamâne

Düstûr-ı kerem pîşe ki pür olmada dâim
Gûlbang-ı senâsiyle zevâyâ-yı zamâne

Cengâver-i yektâ ki yedi defa zarûrî
Şâh-ı Acem'i eyledi rüsvây-ı zamâne

Ger tefrikaendâz-ı cihân olsa hücûmu
Gelmezdi dahi bir yere eczâ-yı zamâne

Reşh-i kalemi mâye-i âsâyîş-i âlem
Hân-ı keremi sofrâ-i yağmâ-yı zamâne

Tabı sadef-i gevher-i şehvâr-ı maânî
Endîşesi mirât-ı mücellâyı zamâne

Ey sadr-ı sühen pîşe bunu sen de bilirsin
Ki sözde bulunmaz bana hemtâ-yı zamâne

Gittikçe güzellenmededir Yûsuf-ı nazmım
Artarsa nola derd-i Züleyhâ-yı zamâne

Ârâste ol gûne arûsân-ı hayâlim
Ki her biri bir âfet-i ranâ-yı zamâne

Hâlâ benim ol sâhir-i üstâd ki yoktur
Bir bencileyin şâir-i garrâ-yı zamâne

Feyz-i nefesim mucizeperdâz-ı belâgat
Sihr-i kalemim âyet-i kübrâ-yı zamâne

Tahkîk-i tasavvurda Aristo-yı sebûk rûh
İhyâ-yı maânîde Mesîhâ-yı zamâne

Ben Enverî-i devr-i zamânım nola olsam
Mûsa gibi sâhib yed-i beyza-yı zamâne

Ben şâir-i muciz dem-i ilhâmtrâzım
Bilmezse nola kadrımı mollâ-yı zamâne

Molla ne acep bilmeseydi ammâ bu aceptor
Hiç olmaya bir nâkîd-ı kâlâ-yı zamâne

İllâ yine şâhensâh-i devrân ki cenâbı
Devletle ola melce ü mevâ-yı zamâne

Şimdi odur ihyâ eden erbâb-ı kemâli
Ahsente zihî himmet-i vâlâyı zamâne

Hiç ana nazîr olmaz iken tâli gör ki
Anı da komaz hâline iğvâ-yı zamâne

Mazûr tut evsâfını bu merteye zîrâ
Lâl etti beni şîve-i bîcây-ı zamâne

Bir kûh-ı belâ oldu dile bir yere geldi
Eczâ-yı gam-ı lâyetecezzâ-yı zamâne

Devrân o kadar aks-i murâd üzre döner ki
Gamnâk eder oldu dili sahbâ-yı zamâne

Olmaz yine def-i gamaçâre eğer olsa
Sahbâ ile pür sâgar-ı mînâ-yı zamâne

Çarhın sitemi cânıma geçti nola olsa
Destimde kalem fitne-i berpây-ı zamâne

Ben sâde dil ebnâ-yı zamân ise münâfık
Güçtür bana gâyetinde müdârâ-yı zamâne

Elminnetülillâh ki yoktur hele aczim
Olsa ne kadar hasmım eşirrâ-yı zamâne

Şemşîr-i zebânımla cezâsını bulurlar
Bahteklik ederlerse ahibbâ-yı zamâne

Çok tecrübe ettim hele tahkîk budur ki
Yeğdir yine ahbâbdan adâ-yı zamâne

Birdir bana şimdiden geri çün zillet ü izzet
Ne bîm-i gam-ı dehr ü ne pervâ-yı zamâne

Yok tîg-i zebân çekmeden özge dahi çâre

Gâyette şakî oldular ebnâ-yı zamâne

Baştan başa dünyâyı dolaşsan bulamazsın
Bir ârif-i hoş sohbet ü bâbâ-yı zamâne

Ammâ olurum yine bununla mütesellî
Ki böyledir ahvâl-i serâpâ-yı zamâne

Pek müşkül olurdu ger olaydı bana mahsûs
Bu gûne taaddî-i gamefzâ-yı zamâne

Yoklansa her eyyâmda elbette mukarrer
Ehl-i dile bir hasm-ı tûvânâ-yı zamâne

Ammâ kimi hasm etti bana gör felek-i dîn
Tabîr edemem özge temâşâ-yı zamâne

Bir Ehrimen-i bâtıl u İfrît-şemâil
Deccâl-ı yavân sîret ü sîmâ-yı zamâne

Bu şekl ü bu endâm ile dünyâyı beğenmez
Turfa-har-ı bîhûde-i hodrây-ı zamâne

Nopran görünür gerçi ki olmaz dahi böyle
Bir bunzede câdû-yı cigerhâ-yı zamâne

Bin türlü maraz etse isâbet zarar etmez
Lutf ede meğer merg-i müfâcâ-yı zamâne

Nefî bu şikâyet nice bir başla duâya
Düşmez bu kadar ârife şekvâ-yı zamâne

Tâ devr ede dolâb-ı felek gelmeye bir dem
Devr eylemeden hiç tesellâyı zamâne

Devletle saâdetle ola kevkeb-i bahtı
Hurşîd gibi encümenârâ-yı zamâne

Püremn ola devrinde cihân tâ o kadar ki
Bir yerde zuhûr etmeye kavgâ-yı zamâne

-42-

DER VASF-I HÂFİZ AHMED PAŞA

Bana gerekmez kerem-i rûzgâr
Olmasa tek dilde gam-ı rûzgâr

Def-i gama çâre mi var olsa ger
Elde kadeh câm-ı Cem-i rûzgâr

Derd bu ki kor mu kadeh tutmağa
Keşmekeş-i dembedem-i rûzgâr

Böyle çeker mi bu gamı ehl-i dil
Niceye dek bu sitem-i rûzgâr

Ehl-i dile zulm ü sitem gibi yok
Hiç bir emr-i ehem-i rûzgâr

Ehl-i dilin tâlii yok olsa ger
Pâdişeh-i muhterem-i rûzgâr

Dilde safâ olmayıcak ârife
Bîmezedir hep niam-ı rûzgâr

Gördü mü bir ârifi bir kimse hiç
Devlet ile muğtenem-i rûzgâr

Bir har-i düpâda görünür hemen
Devlet-i sâbit kadem-i rûzgâr

Har diyemem belki sitemdir hara
Fazla-i haşv-i şikem-i rûzgâr

Çâre ne çün devr edeli böyledir
Kâide-i mültezim-i rûzgâr

Bâri yıkılsa yere geçse felek
Bertaraf olsa elem-i rûzgâr

Kalmasa tâ fırka-i erbâb-ı dil
Sînefigâr u dijem-i rûzgâr

Bana ne ben rind-i cihândîdeyim
Etmez eser bana gam-ı rûzgâr

Belki hutûr eylemez aslâ dile
Yâd-ı vücûd u adem-i rûzgâr

Gam mı çeker devlet-i dünyâ için
Rind-i Felâtûn-hikem-i rûzgâr

Az-çok ehl olana vermez keder
Kayd-ı gam-ı bîş ü kem-i rûzgâr

Ola husûsâ ki mürebbî ana
Himmat-i sâhib kerem-i rûzgâr

Ol ki olur himmeti yanında bir
Bahşîş-i nakd u selem-i rûzgâr

Ol ki ana masraf-ı yekrûzedir
Mâhasal-i kân u yem-i rûzgâr

Ol ki serâ perde-i iclâlidir
Şukka-i zerrîn alem-i rûzgâr

Ol ki fûrûğ-ı güher-i tîgıdır
Şaşaa-i subh dem-i rûzgâr

Âsaf-ı Cem mesned-i devr-i zamân
Safder-i âlî himem-i rûzgâr

Safşiken-i memleket-i şark u garb
Rüstem-i Dârâ-haşem-i rûzgâr

Dâver-i pür şevket ü pür ihtişâm
Muhterem ü muhteşem-i rûzgâr

Marekeperdâz-ı pesendîde rey
Haydar-ı Yûsuf şiyem-i rûzgâr

Hâfız-ı dîn hazret-i sadr-ı cihân
Mehdî-i Ahmed alem-i rûzgâr

Sadr-ı muazzam ki der-i adlidir
Kible-i şeyhülharem-i rûzgâr

Bârgehi mahkeme-i adl ü dâd
Dergehi kehfülümem-i rûzgâr

Desti yem-i lutf u dili kân-ı cûd
Kendi veliyyünniam-i rûzgâr

Reşha-i kilk-i kefi-i ihsândır
Merhemi zahm-ı elem-i rûzgâr

Muciz-i güftar ile dersem nola
Îsî-i ferhinde dem-i rûzgâr

Bânû-yı Meryem-meniş-i fikridir
Encümenârâ sanem-i rûzgâr

Ana nazîr ola mı âlemde hiç
Zühre gibi müttehem-i rûzgâr

Hamlesine tâb getirmez adû
Olsa eğer Güstehem-i rûzgâr

Ömrü olunca yazamaz medhini
Münşî-i çâpük kalem-i rûzgâr

Dâdgerâ nâmverâ dâverâ
Ey halef-i muhterem-i rûzgâr

Böyle mi eylerdim edâ medhini

Olmasa muhkem samem-i rûzgâr

Yoksa ederdim güher-i vasfını
Zîver-i gûş-ı niam-i rûzgâr

Başla duâ etmeğe **Nefî** yeter
Şekve-i zulm ü sitem-i rûzgâr

Tâ ki felek devr ede bozulmaya
Silsile-i muntazam-ı rûzgâr

Eyleyeler tâ hukemâ-yı zamân
Bahs-ı hudûs ü kadem-i rûzgâr

Ola müsâid o kadar bahtına
Gerdiş-i pür pîç ü ham-i rûzgâr

Nakş ede nâmın zer-i murşîde tâ
Sikketirâz-ı direm-i rûzgâr

Kadri bülend ola o mikdâr ki
Nâmına ola kasem-i rûzgâr

Çok yaşaya tâ o kadar ki ana
Ola nümâyân harem-i rûzgâr

-43-

**DER MEDH-İ
VEZİR-İ AZAM HÂFİZ AHMED PAŞA**

Bihamdillâh felek döndü yine vefk-ı murâd üzre
Olurdu hâl pek müşkül kalaydı ger inâd üzre

Acep reyimce döndü hem acep lutf etti dünyâya
Olursam nola şimdiden sonra hüsn-i itimâd üzre

Bu imdâdı recâ etmezdim aslâ baht u tâliden
Değildim rûzgâra hak bilir bu itikâd üzre

Ki terk edip kadîmi kînesin ehl-i dil ü taba
Güler yüz göstere lutf eyleye ola vidâd üzre

Murâdım üzre tâ bu gûne devr etmezdi ger olsa
Felek mahkûm-ı fermânım zamâne inkıyâd üzre

Tealallah zihî devr-i dilârâ-yı murâdâver
Nolaydı çarh bu devre olaydı itiyâd üzre

Muhâl ise eğer devr-i çependâz-ı felekten bu
Hudâ kâdirdir etse bârî hükmün imtidâd üzre

Ümîdim bu ki mümtedd ola ger olmazsa bîşüphe
Olur kişver yine pür fitne vü leşker fesâd üzre

Bununçün şükr-i hak dünyâya lâzım lîk vâcibdir
Teveccüh imtidâd-ı devlet-i Sultân Murâd üzre

Ki böyle sâhib istidâd u ârif pâdişâh olmaz
Tamâm ahvâl-i dîn ü devletinde ictihâd üzre

Sühenver olduğundan mâadâ seyr eyleyen kimse
Hat-ı talîkını tercîh eder hatt-ı İmâd üzre

Ne gûne eyledi gör yine icrâ hükm-i idrâkin
Ola günden güne idrâki yâ Rab izdiyâd üzre

Acep hüsn-i tedârik eyledi billâh aşk olsun
Felâtûn olsa ger olmazdı bu gûne reşâd üzre

Zimâm-ı devleti aldı elinden bir apardosın(?)
Ki zerrâfa olur râcih o gâv-ı har nijâd üzre

O nopran ki müselmân olduğu takdîrce farzâ
Kalaydı kendi hâline olurdu irtidâd üzre

O terkîb ile beşbin yıl mukaddem gelse dünyâya
Acep çoban olurdu gûsfend-i kavm-i âd üzre

Umûr-ı saltanatdan ol harı tarh ettiği yetmez
Olur kat kat isâbet fikr olunca ittirâd üzre

Ki emr etti vezâret hizmetin teslîm edip mührü
O sâhib rüşde ki ahvâl-i dehri intikâd üzre

Revâ mıdır saâdetle dururken Âsaf-ı devrân
Sadâret eylemek bir dîv-i sadr-ı adl ü dâd üzre

Nice Âsaf ki manâda tasavvur olsa râcihdir
Şükûhu şevket-i Efrâsiyâb u Keykubâd üzre

O dînperver hudâvend-i kerîm ü kişverârâ ki
Vücûdu rahmet-i mahz-ı İlâhî'dir ibâd üzre

O sadr-ı azam u fermânrevâ-yı maşrık u mağrib
Ki şâhân-ı zamâne dergehine istinâd üzre

O yektâ feylesof-ı kâmkâr u müsteşâr-ı küll
Ki istidâdı her tedbîrde rüşd ü sedâd üzre

Vezîr-i nüktedân düstûr-ı ehl-i ilm ü sâhib dil
Ki gâlibdir zekâda fikri akl-ı müstefâd üzre

Müşîr-i kâmrân u kâmbahş-ı madeletgüster
Ki vâcibtir duâ-yı devleti ehl-i bilâd üzre

Cenâb-ı Hâfız-ı hazret-i Paşa-yı Ahmed-nâm
Ki nâmın nakş eder erbâb-ı dil levh-i fuâd üzre

Zihî paşa-yı mülkârâ-yı rûşen rey -i âlî şân
Ki dâim rey ü tevbîriyle tevfik ittihâd üzre

Zihî sâhib serîr-i madelet ki bîm-i kahrıyla
Ne cânı var ki devrinde ola fitne fesâd üzre

Kimse sirâyet etse bûy-ı hulku ger dünyâya olurdu
Bir avuc hâk gâlib tûde-i müşk ü zebâd üzre

Ederdi hâk-i cennet gibi fevrî şâh-ı gül peydâ
Olaydı ger çekîde şebnem-i lutfu remâd üzre

Olur zinde Mesîhâ gibi hem mürde eder ihyâ
Dem-i nutku eğer dokunsa tasvîr-i cemâd üzre

Menârâsâ kıyâmet kopsa deprenmez dururdu ger
Düşeydi sâye-i temkîni fark-ı girdbâd üzre

Zer i mahlûl-ı rahşende gibi olurdu nûrânî
Düşeydi pertev-i reyi eğer reşh-i midâd üzre

Acep mi olmasa devrinde farkı mest ü huşyârın
O denli lutfu cârîdir dil-i nâşâd u şâd üzre

Eyâ sadr-ı sühenperver ki idrâkin olur câzim
Tekellüm etmeden bir lafzı manâ-yı müfâd üzre

Kusûr ettimse ger mazûr ola vasf-ı cemîlinde
Reh-i mecrâ-yı feyz olmuştu gâyet insidâd üzre

Nice demdir ki zîrâ Haydar-ı kerrâr-ı endîşem
Geçirdi rûzgârın rûzgâr ile cihâd üzre

Tehî ceyb-i maîşet hem maâş ahvâli pek muhtell
Vebâlim gerden-i endîşe-i akl-ı maâd üzre

Ki bir lahza komaz âsûde kendi hâlime tâ ki
Olam bir-iki günlük ömr için tahsîl-i zâd üzre

Ne sihr eyler yine gör vasf-ı zât-ı bînazîrinde
Hele tabım biraz evsâfa olsun itiyâd üzre

Benim ol sâhir-i vahyâzmâ ki görse âsârım
Olurdu sihr için Mûsâ'da tertîb-i mevâdd üzre

Müfid ü muhtasardır her kelâm-ı hikmetâmîzim
Olur destimde gerçi hâme teksîr-i sevâd üzre

Harâc u bâc-ı mülk-i âlem olmazdı ana kıymet

Dizilse ger dür-i nazmım külâh-ı Keykubâd üzre

Hakikat böyledir ammâ ne denli medh edersem de
Olur isbât-ı hak güç Âsaf-ı vâlâ-nihâd üzre

Meta-ı nazmımın sen olmasan zîrâ harîdârı
Kalırdı haşre dek bâzâr-ı endişem kesâd üzre

Bahâ tahmîn eder bir kimse yok erbâb-ı manâda
Otuz yıldır felek ıkd-ı dür-i nazmım mezâd üzre

Midâd-ı kilk-i vasfinla vurur dil merhemi teskîn
Olur derd-i zahmı rûzgârın istidâd üzre

Anınçün kadr-i erbâb-ı dili fark eylemez devrân
Ki anlar sâye salmaz âr eder *sebûn şidâd* üzre⁵⁰

Vücûdu her birinin başka âlemdir hakîkatte
Olur anançün ehl-i dil cihânda infirâd üzre

Yeter söz kalmadı hem kafiye teng oldu ey **Nefî**
Duâya başla yüz sür dergeh-i Rabbülibâd üzre

Ola tâ ki cihân gâhî pür emn ü gâh pür fitne
Döne tâ ki felek bin yılda bir vefk-ı murâd üzre

Veâret eyleye devletle dîvân-ı hümâyûnda
Ola fermânına şâhân-ı âlem inkıyâd üzre

Mühimmâtın müheyyâ ede hep eltâf-ı Rabbânî
Ola tâ haşre dek eyyâm-ı ömr imtidâd üzre

-44-

KASÎDE DER SÎTÂYİŞ-İ VEZÎR-İ AZAM BAYRAM PAŞA

Felek isterse dahi mertebe-i vâlâyı
Eylesin dergeh-i Paşa'ya cebînfersâyı

Nice dergâh cenâb-ı harem-i Kabe-i câh
Ki eder pâyede tâ kürsî ile davâyı

Dergeh-i bârgeh-i sadr-ı cihân ki örter
Sâyesi Kabe gibi çarha siyeh dîbâyı

Der-i düstûr-ı cihânân-ı Sikender şân ki
Gösterir şâhlara kevkebe-i Dârâyı

Feylesof-ı vüzerâ sâni-i akl-i evvel

⁵⁰ Sümme ye'tî min ba'di zâlike seb'un şidâd : *Sonra bunun ardından yedi kurak yıl gelecek* (Yusuf Sûresi 12/48).

Merdüm-i çeşm-i cihânbin-i dil-i dânyâyı

Revnağ-ı saltanat-ı memleket-i heft iklîm
Hâmî-i dîn-i alemefrâz-ı cihânârâyî

Sadr-ı rûşen dil ü meh kevkebe Bayram Paşa
Ki eder devleti bir demde ganî dünyâyı

O yegâne hünerendûz-ı ahâlîperver
Ki bu vâdîde müsellemdir ana yektâyî

Halef-ı akl-ı mücerred ki revâdır etse
Cevher-i medhine lülü-yı sühen lâlâyı

Döndürür çarhı murâdınca hakîm-ı aklı
Sûre-i Nûr okutur mihre edîb-i reyi

Devleti âleme pîrâyeye-i Abadânî
Sohbeti âdeme sermâye-i rûhefzâyî

Olsa ger feyz-i nem-i meşrebi dünyâyaya revân
Lüle-i kevser eder gerden-i ejderhâyı

Girdbâd-ı gazabı etse zemîne gavta
Sarsar-ı himmeti yâd etse felekpeymâyı

Çâh-ı Bâbil gibi yere geçirir kûhsârı
Ebr-i tûfan gibi çarha çıkarır deryâyı

Behreyâb olsa sabâ nûkhet-i hulkundan eder
Tabla-i rîze-i müşk uğradığı sahrâyı

Uğrasa memleket-i Çîn'e eğer şerminden
Dilde habs eyler idi nâfe dem-i bûyâyı

Sünbül-i hulkuna benzer der idim turra-i yâr
Müşk bîz olsa eğer sâye-i anbersâyı

Olsa yekrengi-i mâhiyyeti ger nâmiyede
Kimse görmezdi dahi rûy-ı gül-i ranâyı

Vasf-ı temkînini bin yılda ederdi tahrîr
Dediğim yerde duraydı kalem-i hercâyî

Hâba varmazsa nola dîde-i bahtı bir dem
Âfitâb olmuş ana merdümek-i binâyî

Olalı nâzım-ı kânûn-ı umûr-ı devlet
Tuttu âvâze-i adli o kadar dünyâyı

Ki edemez gamze-i Tâtâr nijâd-ı hûbân
Mülk-i cân u dil-i âşıkta dahi yağmâyı

Ey cihân dâver -i devrân ki neşât-ı lutfun
Hurrem etti gerek alâyı gerek ednâyı

Mâh-ı nev sanma felek yüz süreli dergehine
Gösterir çîn-i küleh kûşe-i istiğnâyı

Dâmen-i lutfuna erişse benim de destim
Rûzgâr ile dahi etmez idim kavgâyı

Sihir ederdim o kadar vasf-ı cemîlinde ki tâ
Gösterirdim feleğe ben de Yed-i beyzâ'yı

Sihir edersem de belâ bu ki edâ eyleyemem
Levh-i âyîne-i medhinde olan manâyı

Bilirim aczini endîşemin ammâ nideyim
Yenemem tab-ı hevesnâk u dil-i şeydâyı

Her biri tâ o kadar medhine meftûn olmuş
Hâba varsa görür elde kalem-i gûyâyı

Neylesin râyız-i endîşe nice zabt etsin
Rahş-ı tabım gibi bir tevsen-i çâpûk pâyı

Şevkî'vâr vâdî-i manâda tekâpû biraz
Nola gösterse inân-ı kaleme irhâyı

Âcizim husrev-i manâ iken evsâfında
Bâri tahkîk edeyim dâiye-i manâyı

Kuvvet-i tabımı medhinde olan aczimi gör
Bilesin tâ ne imiş şubede-i Mevlâyı

Benim ol çehregüşâ Mânî-i tasvîr-i hayâl
Ki eder akli sevâd-ı kelemim sevdâyı

Görse ger şâhid-i mazmûnumu düşte Mecnûn
Zülf-i pür tâbına dilbeste görür Leylâyı

Ben ol Çemşîd-i tarabhâne-i feyzim ki müdâm
Husrevânî hum ile nûş ederim sahbâyı

Gördü sâkî-i ezel ritl-ı girân-ı bezmim
Sernigûn eyledi bu nüh kadeh-i mînâyı

Fitne mahlûk olalı görmedi çeşm-i eyyâm
Tabı şûhum gibi bir sâhir-i bîpervâyı

Kalmasa ger per-i şâhîn hayâlinde mecâl
Târ-ı endîşe ile dâme çeker ankayı

Gark olur kevn ü mekân âb-ı hayât-ı feyze
Aldığımca elime kilik-i sühen pâlâyı

Tâzeler lâle gibi dâğ-ı derûn-ı feleği
Eyledikçe kalemim nağme-i nev peydâyı

Kime ızhâr edeyin sihr-i beyânı ammâ
Hâba vardıkça meğer düşde görem Mûsâ'yı

Kimi işhâd edeyim eylediğim davâya
İndirem sihr ü füsûn ile meğer Îsâ'yı

Başla sıdk ile duâ etmeğe **Nefî** nice bir
Davî-i marifet ü lâf-ı sühenpîrâyı

Tâ ki bir Âsaf-ı zîşana Süleymân-ı zamân
Mührü teslîm ede zabt etmek için dünyâyı

Sadr-ı devlette saâdetle serefrâz ola hem
Sadme-i kahrı nigûn ede ser-i adâyı

Günü günden yeğ ola devlet ile sıhhat ile
Bilmeye hiç nedir fikr-i gam-ı ferdâyı

-45-

KASÎDE-İ RAHŞİYYE
DER MEDH-İ
MUSTAFA PAŞA

Zihî semend-i mülâyim ki hüsn-i refâtârı
Unutturur dil-i uşşâka cilve-i yârı

Tamâm gösterir ettikçe nâz ile cilve
Usûl-i tarz-ı bütân-ı tırâz-ı Ferhâr'ı

Olurdu halk-ı cihân sernihâde-i revîşi
Ger olsa bir sanem-i dilrübâda etvârı

Nigâhı gamze-i hûbân gibi tecessüs eder
Hırâm-ı dilkeşine dil veren giriftârı

Fütâde-i ser-i râhı Burâk-ı firdevsî
Esîr-i dâm-ı nigâhı gazâl-ı Tatârî

O denli dilkeş ü matbûdur şemâili ki
Eder görünce serâsîme akl-ı ayyârı

Tasavvur eylese ger peyker-i dilârâsım
Dem-i firâkte anlardı âşık-ı zârı

Murâdı üzre hayâlinde seyr için şeklin
Şikâl ederdi ana belki zülf-i dildârı

Cebîni ki seher-i rûz-ı ıyd-ı sürattir
Sevâd-ı perçem-i müşgînidir şeb-i târî

Nesîm-i goncagüşâ gibi seyri bir demde
Açar şüküfte dil eyler nice dilefkârı

Gelince bâd-ı sabâ gibi hurde reftâre
Yol üzre tarh eder eşkâl-i mevc-i enhârı

Bu denli şûh u mülâyimhırâm iken gâhî
Neüzübillâh eğer etse tündreftârî

Gubâr-ı pâyı verir bâd-ı sarsara temkîn
Hevâ-yı cünbişi sarsar nihâd-ı kûhsârı

Eder şitâbı hacîl âb ü âteşi olsa
Reh-i nişîb ü firâze cehende vü cârî

Kümeyt-i hâme gibi âlem-i tahayyülde
Müsellem olsa ana ger tarîk-ı rehvârı

Ederdi hiddet-i reftâr-ı tündü peyveste
Sipihri manaya gerd-i zemîn-i eşârı

Çekeydi sûretini levh-i âfitâba eğer
Sûr-ı nigâr-ı revâk-ı sipihri jengârî

O denli sürat ile tayy ederdî âlemi ki
Düşürmez idi zemîne zılâl-ı eşcârı

Gubârına eremez şehsüvâr-ı endîşe
Ne denli rahş-ı hayâle verirse mişvârı

Meğer ki bâl üper ede Burâk gibi ana
Sütûr-ı medh-i vezîr-i sûtüdegirdârı

O şehsüvâr-ı Tehemten şükûh-ı zîşân
Revâdır olsa eğer Kahramân silahdârı

O hamlegüster-i leşgerşiken ki lâyıkdır
Yazılsa levh-i dile dâsitân-ı peykârı

O fitnebend-i memâligüşâ ki lutf-ı Hudâ
Müsahhar eylemiş ana her emri düşvârı

Güzîde dâver-i divân-ı adl-i Fârûkî
Yegâne safder-i meydân-ı rezm-i Kerrâr'ı

Veliyy-i nimet-i erbâb-ı dâniş ü idrâk
Revâcbahş-ı metâ-ı dükkân-ı huşyârî

Kıvâm-ı tıynet-i terkîb-i âlem ü âdem
Hulâsa-i eser-i sun-ı kudret-i Bârî

Sühensinâs-ı kerem pîşe Mustafa Paşa
Ki şimdi gevher-i nazmın odur harîdârı

Hidîv-i azam u sâhib tasarruf-ı âlem
Ki münhasırdır ana mansıb-ı nikûkârı

Cihânpenâh-ı adâlet ki sadme-i kahrı
Eder şikest eser-i çarh-ı medüm-âzârî

Zamîr-i cevher-i küll gibi sâf izânı
Zülâl-i çeşme-i dil gibi pâk güftârı

Rahîk-i meşrebi hurrem tutar dil-i Hızır'ı
Nesîm-i hulku eder zinde rûh-ı Attâr'ı

Metâ-ı mahzen-i sîne hayâl-i evsâfi
Cilâ-yı âyîne-i dîde nûr-ı dîdârı

Şükûfte gamze-i sermest-i bahtı ki oldur
Güşâde nergis-i bağ-ı behişt-i bîdârı

Ger etse kûşe-i çeşmiyle rûzgâra nazar
Ederdi âlemi hâb-ı humârdan ârî

Zamân-ı madeletinde kemînden çıkamaz
Ne denli fitnenin olursa germ bâzârı

Meğer ki cezbede âşık nigâh-ı hasret ile
Hadeng-i tırkeş-i nâz u tegâfûl-i yârı

Ger olsa çarh-ı vakârında cilveger hûrşîd
Olurdu kûh-ı girân zerre-i sebûk bârı

Bulaydı feyz-i nem-i cûdun ebr-i nîsânî
Ederdi gark-ı cevâhir muhît-i zehhârı

Kerem-şîâr hidîvâ hünerverâ sadrâ
Eyâ kirâm-ı dükevnin yegâne sâlârı

Safâ-yı hâtır olaydı göreydin evsâfi
Yere geçe göreyim çarh-ı dûn u gaddârı

Ki ne safâ kodu hâtırda ne safâya mahal
Yeriyle kalmadı dilde meserret âsârı

Ne çâre devr edeli rûzgâr-ı dûnperver
Hemîşe böyledir ehl-i dilin ser ü kârı

Kiminle söyleşelim yâ kiminle cenk edelim
Hudâ bilir ki nedir bunda hikmet-i Bârî

Hemen kazâyâ rızâdır bu bâbda çâre

Kabûl ederse Hudâ ger rızâ-yı nâçârî

Duâya başla ko tafsîl-i hâli ey **Nefî**
Kasîde gâyete erdi uzatma güftârî

Kecîm-i sîmkeş ü zerrikâb ile tâ ki
Ede tekâver-i çâlâk-i çarh reftârî

Semend-i bahtı çeke zîr-i rân-ı devletine
Saâdet ile süvâr ola Kahramân'vârî

-46-

**KASÎDE DER TARÎF-İ KANDİLLİ
PÂDİŞÂH-I KİŞVERSİTÂN
HAZRET-İ SULTÂN MURAD HÂN**

Habbezâ bağçe-i pâdişeh-i rûy-ı zemîn
Görse Rıdvân eder üstadına yüzbin tahsîn

Ferşi dîbâ-yı Hitâyî gibi pür nakş ü nigâr
Tarhı revnakşiken-i ravza-i Firdevs-i berîn

Yaz u kış açılır ezhârî tefâvüt etmez
Ne dem-i ürd-i behişt ü ne mehi Ferverdîn

Dâimâ hurrem ü şâdâb u müferrih çemeni
Tutsa nergisleri elde nola câm-ı zerrîn

Bülbülü âşık-ı sermest-i gazelhân gibi şûh
Gülleri dilber-i ranâ gibi pür çîn-i cebîn

Reng-i ruhsâr-ı gül ü lâlesi bir mertebe ki
Medhini fikr edenin olur edâsı rengîn

Lâlesi hâl-i rübâyende-i rûy-ı dilber
Sünbülü bâc-ı sitânende-i zülf-i müşgîn

Dâmen-i çarhı muattar eder estikçe nesîm
Nükhet-i yâsemen ü sünbül ü bûy-ı nesrîn

Cennet altında yâ üstünde demek câiz idi
Bir letâfette eğer cennet olaydı tayîn

Cennet olmuş tatalım var mı acep cennette
Böyle bir kasr-ı safâgüster-i turfa âyîn

Böyle bir kasr-ı zer ender zer i pür sanat ki
Reşk eder hâme-i nakkâşına sûretger-i Çîn

Tarh-ı matbûuna reşk etmemeğe çâre mi var
Beyt-i mamûr-ı felek Kabe-i ulyâ-yı zemîn

Hindû-yı bâm u deri merdüm-i çeşm-i hurşîd
Turra-i tâk u revâkı per-i Cibrîl-i emîn

Açılır gönlü temâşa edenin elbette
Ne kadar olsa gam-ı dehr ile dil teng ü hazîn

Bu mahalde acep evsâfına çeşbân görünür
Nola bu beytini Bâkî'nin edersen tazmîn

*Def-i Yecûc-ı gama eşiğidir sedd-i sedîd
Men-i ceyş-i eleme dergehidir hısn-ı hasîn*

Dil-i âşık gibi işretgede-i rûhânî
Beyt-i şâir gibi rindâne vü mevzûn ü metîn

Nedir ol mermer-i berrâk ile ol havz-ı latîf
Nedir ol şemse-i şeffâf ile ol şâhnişîn

Nice şâyeste-i Sultân-ı cihân olmaz ki
Bezl-i maktûr ede icâdına ol sadr-ı güzîn

Mâlik-i bahr-ı kerem hazret-i Cafer Paşa
Ki eder mâmelekin çarh-ı reh-i devlet ü dîn

Hakk muîn ola hemen özge kerâmettir bu
Yoksa bu himmete mümkün değil aslâ tahmîn

Yaptıra pâdişeh-i âleme bir böyle sarây
Hem donanma çıkarıp ede cihânı tezyîn

Böyle düstûr-ı kavî-himmet ü zîşân olamaz
Sarf eder hayr işe bulsa nice bin genc-i defîn

Harc eder vârını deryâ gibi deprenmez hiç
Bârekallâh zihî Âsaf-ı sâhib temkîn

Bilse kîrat ile kadrin nola Sultân Murâd
Olur ihsân-ı Hudâ şâhlara böyle karîn

Fikri makûl ü sözü puhte vü miyârı dürüst
Dâniş ü bînişi berkâide vü reyi rezîn

Ol kadar âkil ü dânâ dil ü dânişver ki
Fitne-i âlemi makûl ile eyler teskîn

Adli bir kişver-i pür şûra nigehbân olsa
Eder âhûbere zânû-yı pelengi bâlîn

Mâde âhû ile şîr-i ner olur hemhâbe
Heves-i sayd-ı kebûterle per açmaz şâhîn

Dâverâ böyle mi eylerdim edâ vasfını hem

Olmasam ger sitem-i çarh ile gâyet gamgîn

Benim ol rind-i belâdîde-i âzâdenihâd
Ki eder kasdına her kûşede bin fitne kemîn

Gam değil kâmrevâ olmaz isem âlemde
Rûzgârın tek olaydım şer ü şûrundan emîn

Bu kadar nazma da kim cüret ederdi hâlâ
Etmese tabıma ilhâm-ı İlâhî telkîn

Hele mazûr ola medhinde olan taksîrim
İnkisâr ile denen sözde olur gass ü semîn

İnşâallâh eğer olursa safâ-yı hâtır
Edeyim nüsha-i evsâfını başka tedvîn

Ne kasîde ne gazel nazm edeyim medhinde
Ki ola her birisi bir dizi lülü-yı semîn

Söz tamâm oldu hemen sıdk ile durma **Nefî**
Bir duâ et ki diye ehl-i hakîkat âmîn

Tâ ki mamûr ola bu köhne sarây-ı âlem
Tâ ki devr ede felekte meh ü mihr ü pervîn

Dâimâ âtıfet-i şâh-ı cihândâverile
Ola bîcûn u çerâ mesned-i devlette mekîn

Kadrin alâ bile gittikçe şeh-i dânişver
Her ne müşkül işi düşsa ola Allâh muîn

Bula sıhhatle sarâyında safâ-yı hâtır
Sefer ettikçe müyesser ede Hakk feth-i mübîn

-47-

DER MEDH-İ VEZİR-İ AZAM MERHÛM İLYÂS PAŞA

Kerîm-i kâmran var ise ger İlyâs Paşa'dır
Ki dest-i zerfeşânı kân-ı dil dürpâşı deryâdır

Cihân-ı cûd u nimmettir acep mi bahr ü kân olsa
Dil ü desti ki dâim lutf u ihsâna müheyyâdır

Acep mecmûa-i sırr-ı İlâhî'dir hakîkate
Ki her ne gûne istidâd dersen anda peydâdır

Civânmerd-i cihândır şûh meşrebdir melek-hûdur
Sahîdir ehl-i dildir nüktedândır nüktepîrâdır

Dilîr-i safşikendir Erdşîr-i şîrefkendir
Müşîr-i mütemendir müsteşâr-ı kârfermâdır

Penâh-ı saltanattır Kahramân-ı dîn ü devlettir
Medâr-ı memlekettir kâmkâr-ı kişverârâdır

Sipîhr-i izz ü câha âfitâb-ı zerrepervendir
Serîr-i adl ü dâda dâver-i dîndâr u dânadır

Saf-ı rezminde Rüstem bir tehî tîrkeş sipâhîdir
Deri cûdunda Hâtem bir gedâ-yı bîser ü pâdır

Zihî cengâver-i meydân-ı hûn agışte-i nusret
Ki hengâm-ı vegâda safderi bîbâk ü pervâdır

Zihî ârâyış-i eyvân-ı dîvânâne-i devlet
Ki cârûb-ı deri âlempenâhı bâl-i ankadır

Veliy-yi nimet-i âlem desem haktır sözüm zîrâ
Simât-ı cûdu dünyâya çekilmiş hân-ı yağmâdır

Garîb âyîne-i saf u mücellâdır dil-i pâki
Ki aks-i âlem-i idrâk sertâser hüveydâdır

Cihân gûyâ ki bir şahs-ı muayyendir cenâbında
Felek ebrû-yı ham geşte vücûdu çeşm-i bînâdır

Hemîşe kudsiyân-ı âsumândır hemdem-i bezmi
Harîm-i hâsı gûyâ Beyt-i mamûr-ı muallâdır

Biri birinden alâdır kıbâb-ı nüh felek ammâ
Revâk-ı câhına nisbet biri birinden ednâdır

Cenâb-ı bârgâh-ı rifati ol denli âlîdir
Ki hâk-i pâyına sükkân-ı ulvî çehrefersâdır

Müsellem şânına ferr ü şükûh-ı baht-ı İskender
Anınçün ihtişâmı nâsih-i dârât-ı Dârâ' dır

Çerâğ-ı baht-ı bîdârıdır ol şem-i İlâhî ki
Melâik ana pervâne felek fânûs-ı mînâdır

Değil şâm Eşheb-i câhına zînpûş-ı serâserdir
Değil subh Edhem-i bahtına pâyendâz-ı dîbâdır

Semend-i râyiz-i ikbâlidir ol rahş-ı ferruh pey
Ki gerd-i hâk-i meydânı muhît-i çarh-ı vâlâdır

Müsâid ol kadar ahkâmına teyîd-i Yezdânî
Ki ne emr eylese çarha hemen mevkûf-ı îmâdır

Zamânında vücûdu kalmadı tarrâr u ayyârın
Hemen bir gamze-i fettân iki zülf-i mutarrâdır

Gönül sayd etmeden kalsa acep mi bîm-i kahrıyla
Gerek zülf-i dilâvîz ü gerek hatt-ı dilârâdır

Sadâ-yı zeng-i şâhinden gelir kebk-i derî raksa
Zamân-ı adl ü insâfı acep devr-i tarabzâdır

Ne kişver ki ana adli nigezbân ola ol yerde
Gazâle saydgâh-ı şîr-i ner cây-ı temâşâdır

Ne leşger ki ana serdâr-ı azmi ola serasker
Peyâpey müjde-i feth-i bilâd u kahr-ı adâdır

Hayâl-i tîg-ı bürrânı adûya âfet-i cândır
Neşât-ı feyz-i lutfu dostâne keyf-i sahbâdır

Sabâ devr etse bû-yı sünbül-i hulkuyla dünyâyı
Nice sünbül ki reşk-i turra-i pür çîn-i havrâdır

Eder ol mertebe feyzi sirâyet ki gören kimse
Sanır cirm-i zemîn bir nâfe-i pür müşk-i bûyâdır

Eyâ sâhibkırân-ı ehl-i dil ki zât-ı pür cûdun
Bu devr erbâbına bîşübhe mahz-ı lutf-ı Mevlâdır

Husûsâ zümre-i ashâb-ı istidâd ü idrâke
Ki çarh ol firkaya devr edeli hasm-ı tüvânâdır

Bihamdillâh zamanında be-kavl-i Sabrî-i şâkir
Girîbân-ı felek mehcûr-ı dest-i âh-ı şekvâdır

Ferâmûş eyledi kendin bu zevk u şevk ile tabım
Kalem ammâ yine destimde mutâd üzre gûyâdır

Gazelperdâz olursa nola bîtâbâna bu demde
Gazel tarh etmede zîrâ garîb üstâd-ı garrâdır

Nigâhı âfet-i dîn gamzesi âşûb-ı dünyâdır
Bu gûne şûha dil vermek acep dert özge sevdâdır

Gönül âşûfte yâr âlüfte çeşm-i baht ise hufte
Acep âşık acep dilber acep olmaz temennâdır

Nice keşf eylesin dil râzımı ol gamze-i şûha
Ki kat kat perdede pinhân iken bir mest-i rüsvâdır

Demek güç saklamak güç gamzeden hâl-i dil-i zârı
Belâ-yı ehl-i aşkı gör ne derd-i hayretefzâdır

Belâenderbelâdır dilde derd-i aşk-ı yâr ammâ
Yazıklar ana ki bir böyle sevdâdan müberrâdır

Nihânî bir nigehle çeşmi bin fitne eder peydâ

Anınçün şehir-i dârülmülk-i dil pür şûr u gavgâdır

Tahammül hiç mümkün mü gam-ı hicrâna ey **Nefî**
Muhabbet gâlib-i mutlak dil ise nâşikîbâdır⁵¹

Kasîde bir bahâne hem gazel efsânedir ancak
Garaz ihlâsımı sıdk ile hâk-i pâye inhâdır

Hulûsum nice mümkündür murâdımca edâ ammâ
Dil-i pür iştiyâka az-çok esbâb-ı tesellâdır

Behakk-ı girdgâr-ı münim ü bahşende ki lutfu
Mürebbi-i Müselmân u Yehûd u Gebr ü Tersâ'dır

Derûnumda o denli câygîr olmuşdur ihlâsın
Ki yanımda kul olmak sana şâh olmakdan evlâdır

Tavâfa Kabe-i kûyun be-kavl-i Bâkî-i merhûm
Derûn-ı dilde niyyet âb-ı zemzemden musaffâdır

Zebân-ı hâmede evsâfin evrâd-ı şebân rûzî
Derûn-ı dilde mihrin şule-i dâğ-ı süveydâdır

Dilimde bikr-i fikrimle hayâl-i şâhid-i hulkun
Yazılmış bir kitâba nakş-ı Yûsuf'la Züleyhâ'dır

Olur mu şâhid-i hulkun gibi âlemde bir dilber
Ki zencîr-i cünûn-ı zülfünün Mecnûn'u Leylâ'dır

Seni medh etmesin yâ neylesin ehl-i dil ü dâniş
Ki envâ-ı mekârimle vücûdun ferd ü yektâdır

Şecâat sende himmet sende ilm ü marifet sende
Sıfât-ı zât-ı pâkin hep birbirinden alâdır

Benim gibi senâhânın sen olsan nola memdûhu
Ki zâtın gibi tabım dahi bîmânend ü hemtâdır

Sühen ben olmasam manâda bir gencîne-i nâbûd
Kerem sen olmasan âlemde ism-i bîmüsem mâdır

Keremde güç seni tarîf ammâ ruhsat olursa
Sühenda bende-i vassâfını gör ne temâşâdır

Hakîm-endîşe şairdir kerâmet pîşe sâhirdir
Tefekkürde Felâtûn'dur tekellümde Mesîhâ'dır

Kelîmullâh'tır endîşem dilim Tûr-ı maânîdir
Kelâmım serteser şerh-i mezâyâ-yı tecellâdır

⁵¹ Bu tegazzül, gazellerin ilgili kafiye sıralamasında ayrıca kaydedilmiştir (G36).

Lisânım tercümân-ı sırr-ı gaybulgayb-ı lâhûtî
Kitâbım nüsha-i dîvân-ı pür mazmûn u manâdır

Nice divânçe metn-i hikmetülişrâk-ı endîşe
Ki hurşîd-i cihântâb ana bir cild-i mutallâdır

Değil levh-i zamîr ü güft ü gûy-ı hikmetâmîzim
Sturlâb-ı Ebû Maşer Şifâ-yı İbn-i Sînâ'dır

Cihânı etmede reşh-i midâdım dembedem ihyâ
Ney-i hâmem meğer âb-ı hayât ile murabbâdır

Yine geldi hurûşa bahr-ı gevherpâş-ı endîşem
Değildir bu kasîde bir dizi lülü-yı lâlâdır

Bulaydı ger bununla zîb ü ziyet gerden-i Zühre
Felekte zann ederdi seyr eden ıkd-ı Süreyyâ'dır

Bana âmî diyen bâtıl ne herze yer köpek câhil
Edepte ol dahi zumunca sâhib tab u mollâdır

Mukallid mashara mudhik tutalım Mantıkî olmuş
Nice molla olur ol har acep bîhûde davâdır

O gûne mudhikin eşârına söz der mi ehl-i dil
Nihâyet ol kadar vardır ki mevzûn u mukaffâdır

Nazîre diye Kurân'a niçin katl olmaz ol bîdîn
O gûne kâfirin katli niçin muhtâc-ı fetvâdır

Beni medh anı zemm etmek değil manâda maksûdum
Hakîkattir sözüm sözde murâdım hakkı icrâdır

Yeter şimdiden geri tasdîfa ruhsat yoktur ey **Nefî**
Sühen hatm oldu hengâm-ı duâ-yı arşpeymâdır

Ola sâbit kadem devletle dârülmülk-i sıhhatte
Felek tâ böyle berpâ vü zemîn tâ böyle bercâdır

Hudâ hıfz eyleye dâim hatâlardan belâlardan
Vücûd-ı bînazîrin ki medâr-ı dîn ü dünyâdır

-48-

DER CEVÂB-I MEKTÛB-I VEZİR-İ AZAM İLYÂS PAŞA

Teâlallâh zihî hırz-ı mükerrem
Muhabbetnâme-i düstûr-ı ekrem

Ne nâme vâridât-ı feyz-ı akdes
Ki olmuş kalb-i münşîsine mülhem

Ne nâme güft ü gûy-ı Rûh-ı kudsî
Ki kılmış akl-ı küll anı mütercem

Ne nâme hemdem-i erbâb-ı dâniş
Nedîm-i bîzebân gûyâ-yı ebkem

Denilmez hüsn-i tabîr-i beyânı
Lisânülgaybtır Allâhualem

Sevâdında fûrûğ-ı nûr-ı vahdet
Hurûfunda havâss-ı İsm-i azam

Midâdı vesme-i hûbân-ı Keşmîr
Sütûru turra-i Türkân-ı Deylem

Maânîsinde zevk-i keyf-i bâde
Edâsında safâ-yı âb-ı zemzem

Serâpâ müjde-i mihr ü muhabbet
Okudukça safâ kesb eyler âdem

Ne keyfiyyet ne hâlet ne eser var
Rahîk-i feyz-i mazmûnunda bilmem

Ki Bû Cehl okusa ömründe bir kez
Safâsından behişt olur cehennem

Ebû Cehl'e edince böyle tesîr
Dil-i sâhib sühende kor mu yâ gam

Husûsâ teşne-i medh ola tabı
Nice olmak gerektir şâd u hurrem

Anınçün destime erince nâgeh
Safâdan oldu dil ol gûne sersem

Ki bîtabâna filhâl oldu sâdır
Bu evsâf-ı perîşân u ferâhem

Zihî mektûb-ı ferhunde edâ ki
Dili şâd eyler okunmazdan akdem

Safâdan nice mest olmaz o dil ki
Anı yâd ede ol sadr-ı mükerrem

Vezîr-i nüktedân düstûr-ı hoşzât
Kerîm-i kâmurân Pâşâ-yı ekrem
Müşîr-i saltanat akl-ı musavver
Penâh-ı memleket adl-i mücessem

Sütûde sadr-ı dîvân-ı adâlet
Yegâne safder-i meydân-ı âlem

Cihânpîrâ hıdîv-i dâdgüster
Cihân dâver hudâvend-i muazzam

Cenâb-ı hazret-i İlyâs Paşa
Ki lâyıkdır olursa sadr-ı azam

Dilâver Kahramân-ı leşgerendâz
Ki döymez hamle-i tîğına Rüstem

Sahî sâhibkırân-ı kişverârâ
Ki âh eyler elinden maden ü yemm

Nice âh etmesin bîçâreler ki
Ne gevher kodu itlâfı ne dürr hem

Olurdu haşre dek hissetle meşhûr
Zamânında geleydi dehre Hâtem

Derûnu gevher-i tevhîde mahzen
Zamîri perde-i takdîre mahrem

Tedârikte tasarrufta muvaffak
Şecâatte mürüvvette müsellel

Nihâd-ı tab-ı derrâkinde muzmer
Harîr-i kıl-ı çâlâkinde müdgam

Şerâr-ı âteş-i Mûsâ-yı umrân
Havâss-ı muciz-i İsâ-yı Meryem

Olaydı feyz-i lutfu dehre şâmil
Dil-i pür gam olurdu sâgar-ı Cem

Sabâ ger bulsa bûy-ı hulkun eyler
Buhûr-ı dâmen-i pür çîn-i perçem

Ger olsa tîr-i mîzân-ı vakârı
Olurdu mihver-i çarh-ı felek ham

Müessir ol kadar hükmü ki bâğa
Vezân olsa nesîm-i hıfzı bir dem

Dür-i yektâ gibi ziynet verirdi
Külâh-ı kelle-i hûrşîde şebnem

Kerîmâ kâmkârâ kâmbahşâ
Eyâ düstûr-ı zîşân-ı müfahham

Buna Allâh teâlâ şâhidimdir
Ki mektûb-ı şerîfinden mukaddem

İşitmekle mücerred lutf-ı tabın

Edâ-yı medhin olmuştu musammem

Görünce şimdi böyle iltifâtın
Ki kıldı bendeni mahsûd-ı âlem

Nice gûyâ olur gör tab-ı şûhum
Nice inşâ eder medhi demâdem

Olur mu bir nefes hâmûş tabım
Durur mu bir zamân âsûde hâmem

Tamâm oldu kasîde durma **Nefî**
Duâya başla gayrı fikri ko hem

Duâ-yı devleti dünyâyâ lâzım
Husûsâ ehl-i istidâda elzem

Ola tâ ki cihânda âşinâlık
İki sâhib vefâ beyninde muhkem

Döne dâim murâdı üzre devrân
Ola devlet nedîm ü baht-ı hemdem

Ola erbâb-ı dil cümle muhibbi
Senâsın edeler evrâda munzam

Ede her müşküli düştükçe âsân
Hudâ-yı kâdir ü kayyûm u ahkem

-49-

BAHÂRİYYE
DER MEDH-İ
ŞEYHÜLİSLÂM MUHAMMED EFENDİ

Bahâr erdi yine bâğa dõşendi nat-ı jengârî
Yine sultân-ı gül etti müşerref taht-ı gülzârı

Yine båd-ı sabâ üftân u hîzân erdi gülzâra
Dem-i İsvâş ihyâ eyledi ezhâr u eşcârı

Letâfetten zemîn ferş-i münakkaş oldu aksiyle
Murassa sâyebân edince çarh ebr-i güherbârı

Erişti pertev-i feyz-i bahâr âyîne-i çarha
Acep mi şimdi olsa jeng-i ebr-i tîreden ârî

Değildir lâle yer yer zâhir oldu andan âteşler
Zamâne tuttu çarh-ı âfitâba tîg-ı kuhsârı

Dönüp girdâb-ı bahr-ı hûna her gül lâlezâr içre

Dolaştırmakta keştî-i karâr bülbül-i zârı

Nesîm ol denli nâzik tarh eder âb üzre emvâcı
Ki levh-i sîme üstâd edemez öyle kalemkârî

Sanır damgâ-yı zerrîndir gören bir mâî hârâda
Niyân-ı âba düşmüş aks-i hürşîd-i pür envârı

Yer etti bûy-ı gül şöyle dil-i pür hûn-ı bülbülde
Ki oldu cismi reşk-i nâfe-i âhû-yı Tâtârî

Açıldıkça görünür mihr-i âli Husrev-i aşkın
Berât-ı şevk-ı bülbüldür değildir gonca tûmârı

Çerâğın hüsnünü inkâr edenler rûz-ı rûşende
Semenzâr içre görsünler fûrûğ-ı şem-i gülnârı

Döner gül mîh-ı sîme câbecâ zerrîn sebz üzre
Döküldükçe gül-i zerd üstüne bâdâmın ezhârı

Konup çeng edecek bülbül nihâl-i gülbün-i sebzi
Gümüş telden dizer ebr-i bahârî ana evtârı

Görüp dûd-ı derûnun halka halka bülbül-i zârın
Hevâdan öğrenir murgân-ı gülşen ilm-i edvârı

Habâb u kef değil mestâne reftâr etmeden cûyun
Düşüp başından olmuşdur perîşân tâc u destârı

Değil şebnem zebân-ı süsen etti âb ile peydâ
Şu denli kıldı vâsf-ı dâver-i pâkîzegirdârı

Serefrâz-ı zamâne mesnedârâ-yı hudâvendî
Hünermend-i yegâne çehrepîrâ-yı nikûkârî

Sütüde kehf-i ümmet iftihâr-ı şer'-i Peygamber
Güzide fahr-ı millet mahz-ı lutf-ı hazret-i Bârî

Ser-i erbâb-ı fazl üstâd-ı küll allâme-i âlem
Serîr-i ilm ü irfânın şehensâh-ı cihândârı

Cenâb-ı müftî-i âlem ki ahkâm-ı fazîletde
Benân-ı fikri âsân hall eder her emr-i düşvârı

O dâna-yı bülend ahter ki olmuş neyyir-i reyi
Cihânda şem-i cemârâ-yı bezm-i derk ü huşyârı

O çâpük râyiz-i rahş-ı girânreftâr-ı hikmet ki
Revâdır olsa Eflâtun önünce peyk-i rehvârı

Mühimperdâz-ı kânûn-ı hüner idrâk-i çâlâkı
Mürettebsâz-ı esbâb-ı kerem tab-ı sebûkbârı

Zihî Dârâ-yı dârülmülk-i hüsn-i hulk u sîret ki
Olur erbâb-ı dil bin cânile meftûn-ı etvârı

Zihî cevherşinâs-ı çârsû-yı nüktedânî kim
Bilir kîrat ile kadr-i dür-i mazmûn-ı eşârı

Ger olsa ihtisâb-ı adli mâni seyr-i gülzâra
Sabâ zencîr-i emvâc ile bende eylerdi enhârı

Ger olsa pâs-ı hıfzı hâris-i mamûre-i sıhhat
Görünmez çeşm-i dilberde dahi âsâr-ı bîmârı

Eğer sultân-ı kahrı habse fermân etse hurşîdi
Zamâne ana zengî pâsbân eyler şeb-i târı

Eğer salsa sipihre mihr-i lutfu zerrece pertev
Kevâkib haşre dek görmez sevâd-ı şebden âsârı

Nola olsa zamân-ı devletinde âlem âsûde
Bıraktı fitneyi zındân-ı hâba baht-ı bîdârı

Ederdi nokta-i kilik-i celâl ü câhını merkez
Eğer devr etmeğe çarhın kifâyet etse pergârı

Nesîm-i nevbahâr-ı hulkunu yâdetse bir şâir
Olur endîşesi sermâye-i dükkân-ı attârı

Felek mesned hudâvendâ hıdîvâ dâverâ sadrâ
Eyâ erbâb-ı dîn ü devletin serdâr u sâlârı

Sen ol sâhib serîr-i mülk-i himmetsin ki kurtardın
Keşâkeşten kemâl ehliyle çarh-ı dûn u gaddârı

Anılmaz oldu nâmı devr-i adlinde sitemkârın
Meğer yâd ede âşık gamze-i merdümküş-i yârı

Sitemden ol kadar pâk etti dehri âb-ı lutfun ki
Cihânda bertarafdır şimdi resm-i merdümâzârı

Sanırlar girdbâd hâk-ı dergâh-ı celâlindir
Fezâ-yı lâmekân içre görenler çarh-ı devvârı

Acep mi mübtelâ-yı lerze-i mevc olsa endâmı
Giriftâr-ı teb-i reşk etti tabın bahr-ı zehhârı

Tutan muhkem esâs-ı mülkü kilik-i bîkarârındır
Binâ vîrân olur ger sâbit olmayınca mısmârı

Hüner gûyâ denizdir mâliki kilik-i güherpâşın
Kerem gûyâ sadeftir tab-ı pâkin dürr-i şehvârı

Tükendi reşha-i hâme tükenmez kıssa-i medhin

Meğer göz merdümün edem mürekkeb yerine cârî

Yazam tâ dilde bir nâzik gazel takrîb-i medhinle
Anınla anlayam sînemde bu cân-ı dilefkârı

Sabâ çevgân edince turra-i pertâb-ı dildârı
Gelip âşıkların bir yere top oldu dil-i zârı

Döküldü sîneden peykân-ı yâr u penbe-i dâğım
Diraht-ı huşke döndüm hâke düşmüş berg ile bârı

Geçer bir tîri bin dilden bulaşmaz kana peykânı
Ne sihr eyler kemânkeşlikte gör ol çeşm-i hûnhârı

Anın cismi bunun cânı yanar bundan kıyâs eyle
Nice benzer esîr-i dûzehe hicrân giriftârı

Edâsı âb içinde yer yer âteşpâre mazmûnlar
Acep mi etse **Nefî** nazm ile davâ-yı sehârı⁵²

Alır levh-i kaderden cezbe-i fikr ile mazmûnu
Tabîat zâtını tarîfe hasr ettikçe güftârı

Çekerdim gevher-i râz-ı sipihri rişte-i nazma
Şebistân-ı senânın ana rağbet etse ebkârı

Bir ednâ mevci eyler dâmen-i eflâki pür gevher
Getirse cûşa bâd-ı şevk-ı vasfın bahr-i efkârı

Sühen kâlâ-yı fâhirdir ne bilsin her denî kadrin
Bu cinsün hâce-i hüsn-i kabûlüdür harîdârı

Hüner dünyâ değer bir gevher-i pür kadr ü kıymettir
Zamân-ı devletindir bu metân rûz-ı bâzârı

Nola şimdiden geri şevk ile âheng-i duâ kılsam
Duâdır söz karârın bulsa âyîn-i senâkârı

Nitekim şâh-ı gül gülşende ızhâr eyleye şevket
Çeke sünbül önünce tûğ ola süsen silahdârı

Bula bâğ-ı murâdın gülbün-i ikbâl ile revnak
Ola câh ü sürûr ü emn ü râhat çâr dîvârı

-50-

**DER MEDH-İ
ŞEYHÜLİSLÂM MEZKÛR MUHAMMED EFENDİ**

⁵² Bu tegazzül, gazellerin ilgili kafiye sıralamasında ayrıca kaydedilmiştir (G138).

Meşreb-i ehl-i muhabbetden alan lezzet-i kâm
Hûn-ı dil nûş eder olmazsa şarâb-ı gül fâm
Gül gibi oldu husûsâ ola câm-ı pür mey
Aklı başında olan ârif eder mi ârâm

Başka bir âlemi var bezm-i meyin ki anda
Görünür rind-i cihândîde-i huşyâra müdâm

Mâye-i feyz-i hayât-ı ebedî neşve-i mey
Menşe-i hikmet-i devr-i ezeli gerdiş-i câm

Bâdedir zevkini idrâk edene âb-ı hayât
Muterifdir buna Hızır ile Sikender de tamâm

Ola ben istediğim bâde-i pür feyz ammâ
Ki neşâtı getirir cânâ cinândan peygam

Nice mey tâb-ı fûrûğ-ı ruh-ı mâh-ı Nehşeb
Nice mey pertev-i envâr-ı dil-i ârif-i câm

Nice mey dest-i Mesîhâ'da çeker sâgarını
Kalem alsa ele sûretger-i deyr-i ifhâm

Nice mey râyiha-i rûhfezâsından eder
Kudsiyân-ı felek-i âlem-i cân itr-ı meşâm

O mey-i encümenefrûz-ı celi şaşaa ki
Verse hurşîd-i cihântâba eğer tâbını dâm

Hiddet-i bârika-i pertev-i pür nûrundan
Düşe tâ çâh-ı amîk-ı ademe zulmet-i şâm

Çenber-i dâire-i meclisi çarh-ı işret
Devr-i bezmi tarab âgâz u meserret encâm

Keyfi bir mertebe cünbişdih-i istiğnâ ki
Meselâ etmek için def-i gumûm u âlâm

İçse bir cürasını Berhemen-i sad sâle
Bir olur seng-i mezâr ile yanında asnâm

Çekse bir mest-i serendâz-ı mey-i nâkâmı
Cûra-i câmını vermez Cem-i devrâna selâm

Getir ey sâkî-i ferhunde-likâ bu meyden
Cânı var ise desin sûfî-i dilmürde harâm

Mest olup râzımı keşf eyleyeyim görsünler
Ne imiş nükte-i serbeste-i sırr-ı İlhâm

Dürc-i dilden çıkarıp nice girân mâye güher

Vereyim silk-i dür-i bahr-ı maânîye nizâm

Edeyim medhine âgâz o kerîmüştânın
Ki ne gördü ne görür mislini çeşm-i eyyâm

O güzîde halef-i dûde-i âdem ki eder
Cevher-i pâkine ecrâm u anâsır ikrâm

O felek mesned-i meh-talat u kudsî-fitrat
O cihân dâver-i deryâ-kerem ü ebr-i inâm

Bahşîşâmûz-ı himem havsalasûz-ı hisset
Kîseperdâz-ı kerem kâfilesâlâr-ı kirâm

Müşterî rey ü utârid kalem ü mihr âsâr
Arş-temkîn ü kazâ-temşiyet ü çarh-ahkâm

Mültecâ-yı vüzerâ sadr-ı kibâr-ı ulemâ
Kâmkâr-ı fuzalâ fahr-ı mevâlî i ızâm

Hâdî-i vâdî-i dîn bedreka-i râh-ı yakîn
Peyrev-i müctehidîn hazret-i Şeyhülislâm

Sadr-ı Cem pâye ki cemmâzekeşân-ı eflâk
Eylemiş kâid-i ikbâline teslîm-i zimâm

Âstîn-i keremi kîse-i erzâk-ı cihân
Âsitân-ı haremi kible-i hâcât-ı enâm

Lutf-ı tabı şeref-i akl-ı mücerred gibi hâss
Feyz-i desti kerem-i ebr-i bahârî gibi âm

Düşse ger hâke nem-i ebr-i bahâr-ı lutfu
Kesb-i rûh eyler idi zîr-i zemînde ecsâm

Ger dokunsa feleğe sadme-i dest-i kahrı
Dökülürdü yere hep cevher-i tîg-ı Behrâm

Nükhet-i nâfegüşâ-yı çemen-i hulkunu ger
Etseler gâliyesâyân-ı bahâr istişmâm

Itrsûz olmağ için bezm-i güle dahi nesîm
Hâven-i lâlede sahk etmez idi anber-i hâm

Serteser sâye-i adlinde uyurdu âlem
Sıyt-ı iclâli kosa çeşm-i kevâkibte menâm

Reyi bir mertebe rûşen ki yazarken vasfin
Şema gâlib görünür şule-i nevk-i aklâm

Hadd-i imkânı nola etse tecâvüz hükmü
Şöyle kılmış feleği hikmet-i Hakk emrine râm

Fark olunmazdı tulû vü gurûbu mihrin
Şâmı subh et dese bir demde sabâhı ahşâm

Serverâ dâdgerâ dâver-i vâlâ güherâ
Ey hudâvend-i felek sadr ü melâik-huddâm

Gelmeye âleme bir sencileyin zât-ı latîf
Olsa ger hâmil-i ervâh-ı mücerred erhâm

Devr-i cûdunda görür hâlini bahr ü kânın
Ağlayıp ana saçar eşk-i firâvânı gamâm

Bulsa ger nâmiye-feyz-i kefi-i ihsânın olur
Direm-i râyic-i bîsikke bahâr-ı bâdâm

Verdi mimâr-ı kazâ hendese-i tedbîrin
Tâk-ı pür zelzele-i devlete bir istihkâm

Ki felekler yıkılıp olsa cihân zîr ü zeber
Olur erkân-ı binâsında anın yine devâm

Tutsa dünyâyı nola şöhret-i lutf u keremin
Etmede mekrûmetin âleme îsâr-ı merâm

Vasf-ı zâtında husûsâ ede bezl-i maktûr
Bir benim gibi sühensenc-i pesendîde kelâm

Nâmını nazm-ı bülendimle çıkardım feleğe
Ede tâ hâzin-i esrâr-ı kazâ nakş-ı hitâm

Giderek arşa çıkarmada olur arşa değil
Ederim gâyet-i imkâna varınca ikdâm

Minnet Allâha ki vermiş o kadar istidâd
Nazm için eylemezin tabıma zûr u ibrâm

Eylesem her ne zaman fikre azîmet erişir
Gûşuma zemzeme-i zeng-i berîd-i ilhâm

Nâvek-i fikrim eder tîr-i kazâ gibi güzer
Olsa pûlâd-ı Dımışkî'den eğer heft ecrâm

Zûr-ı endîşe vü âsâr-ı hayâlimdir eden
Neydügin nükteşinâsân-ı zamâne ilâm

Kuvvet-i kâhire-i fikr-i Kemâl ü Husrev
Sanat-ı nâdire-i nazm-ı Nizâmî vü Nizâm

Nefi-i tîg zebânım ki zamânımda benim
Safşikâf-ı şuarâ-yı sühenârâ-yı benâm

Tîg-i sertîz-i zebânım o kadar keskindir

Ki dü nîm olur anı ansa dil-i Rüstem ü Sâm

Şule-i şem-i hayâlim o kadar rûşendir
Ki görünür dil-i manâdaki râz-ı güm nâm

Cilve-i şâhid-i nazmım o kadar nâzikedir
Ki komaz hâtır-ı endîşede sabr u ârâm

Sanki gencîne-i tabımda nihân idi ezel
Genc-i esrâr-ı hudâvend-i âlîm ü allâm

Gâvuş-i tîşe-i endîşe edip şimdi ayân
Oldu her gevheri ârâyîş-i silk-i eyyâm

Sâmia gevher-i mazmûnum ile nâzende
Nâtika lezzet-i güftârım ile şîrîn kâm

Sâfdır âb-ı revân gibi o denli nazmım
Ki yazarken kalem-i çâpük ü zîbende hırâm

Olmasa seyr ü sebât anları temyîze sebeb
Aks-i hâmeyle sûtûru edemez fark evhâm

Beytimin her biri bir bütgededir ki yaraşır
Olsa seng-i dil-i hûbândan ana ferş-i ruhâm

Yâ sarây-ı şeh-i manâdır olursa lâyık
Merdüm-i çeşm-i melâikden ana Hindû-yı bâm

Şimdi seccâde-i manâda benim mürşid-i küll
Hırkapûşân-ı beyân benden alır feyz-i kelâm

Ederin kuvvet-i kudsiyye-i efkârım ile
Cünd-i ervâh-ı ricâl-i süheni istihdâm

Hâfız u İbn-i Yemîn'im gazel ü kıtada ger
Söylesem belki rübâide olurum Hayyâm

Urfi-i Rûm idüğüm cümle ederler teslîm
Görseler ger bu kasîdem büleğâ-yı Acâm

Şâir-i nâdiregûyum ne desem hisse çıkar
Düşman ü dostu bîtevriye vü bîihâm

Verir dostu bir harf ile tevkî-i kabûl
Ederim düşmanı bir nokta ile şöhre-i âm

O letâfet mi var eşâr-ı safâbahşımda
Ki keder vere ana dahl-i hasûd-ı hod kâm

Dahl eden de sözüme bârî bir üstâd olsa
Söyledikçe beni makûl ile kılma ilzâm

Nevheves bir müteşâir ki dahi bin yıl eğer
Fıkr-i şiir etse görünür yine endîşesi hâm

Ne bilir zevk-i sühen neydügin olursa Mesîh
Tıfl-ı nev reste-i nâşüste-leb-i şîr âşâm

Eb ü ceddiyle tefâhür eden ebcedhânın
Ehl olan redd ü kabûlüne verir mi ahkâm

Kûh-ı Kaf olsa gelir nokta-i fâ denli hafif
Merd-i Rûyîntene tıfl-ı müteharrîk-endâm

Erdi söz gâyete şimdiden geri lâfi koyalım
Edelim sıdk ile âgâz-ı duâ-yı encâm

Tâ ki sâkî-i felek sâgar-ı sîmîn mehi
Geh tehî gâhî pür edip kıla devrini tamâm

Düşmeye câm-ı mey-i devlet elinden bir dem
Bezm-i ikbâli müretteb dura tâ rûz-ı kıyâm

-51-

DER MEDH-İ ŞEYHULİSLÂM MEZKÛR MUHAMMED EFENDİ

Habbezâ ıyd-ı ferahbahş-ı hümâyûn makdem
Ki dil-i âlemi bir câm ile kıldı hurrem

Nice ıyd evvel-i cemiyet-i şâdî vü sürûr
Nice ıyd âhir-i hengâme-i endûh ü elem

Nice ıyd âyîne-i rû-yı cihântâb-ı neşât
Nice ıyd âfet-i cângâh-ı dil tîre-i gam

Müjde-i yümn-i kudümüyle safâ peyderpey
Feyz-i teşrîf-i visâliyle ferah demberdem

Eser-i feyzi tarâvetdih-i gülzâr-ı cihân
Pertev-i lutfu bisâtefken-i bezm-i âlem

Sanki bir dilber-i ferruh-ruh ü meh-talattir
Gecesi ana siyeh-kâkûl ü müşğîn perçem

Ya şeh-i zer alem-i mülk-i tarabtır ki anın
Çetr-i atlas çeker üstüne sipihr-i azam

Ey hoş ol şeh-i mükerrerem ki ola hemvâre
Böyle bir ıyd-ı hümâyûn ile kadri ekrem

Yani şevvâl-i safâbahş-ı cihân ki yaraşır

Ana tazîm için eylerse felek kaddini ham

O meh-i muteber-eyyâm-ı mübârek dem ki
Reşk eder bir demine devr-i Mesîh-i Meryem

Gurre-i fâtiha-i gerdiş-i câm-ı Cemşîd
Selhî târîh-i şikest-i hum-ı meyhâne-i Cem
Misl ü mânendi bulunmazdı o mâhiyyet ile
Olmasa bunculayın şehr-i latîfe tevem

Şehr-i hoş âb u hevâ yanî Stanbul ki eğer
Tarihini görse behiştî unutturdu Âdem

Maden-i hüsn ü bahâ mesken-i erbâb-ı düvel
Kân-ı pür gevher ü gencîne-i dînâr u direm

Bulmuş anınla zamân feyz-i şereften behre
Eylemiş rûy-ı zemîni bu gülistân-ı İrem

Hâsılı ikisi de kadr ü şerefle mümtâz
Fark eğer var ise Allâhu teâlâ alem

Sebeb-i kadri anın ıyd-ı mübârek-fitrat
Şeref-i bahtı bunun dâver-i ferhunde şiyem

Şem-i meh pertev-i bezm-i harem-i dîn ü düvel
Mâh-ı hurşîd-i fûrûğ-ı felek cûd u himem

Kişver-i câha cihân dâver-i gerdûn mesned
Mülk-i lutfâ şeh-i meh-çaker-i seyyâre-haşem

Hâmi-i şer'-i beni hüccet-i ehl-i sünnet
Kible-i mülk ü milel Kabe-i erkân-ı ümem

Müftî-i devr-i zamân mâhasal-i kevn ü mekân
Sûret-i cevher-i cân mana-yı lafz-ı âlem

O şeh-i tahtgeh-i memleket-i dâniş ki
Mülk-i manâda Süleymân'lık eder bihâtem

Vâdî-i fikri fütûhât-ı kemâle meslek
Dergeh-i fazlı füyûzât-ı ulûma maksem

Gerd-i hâk-ı kademi rûşenî-i çeşm-i emel
Feyz-i ihsân-ı kefi zindegî-i cân-ı kerem

Âsaf-ı madeleti hâris-i mülk-i insâf
Kahramân-ı gazabı safşiken-i hayl-i sitem

Hitta-i fazlına iklîm-i adâlet mülhak
Kişver-i himmetine mülk-i mürüvvet munzamm

Akl-ı evvel gibi efâli metânetde mesel

Subh-ı sâni gibi akvâli sadâkatda alem

Adli ger istese ıslâh-ı mazarrât-ı cihân
Nûş dârû-yı şifâsâz ola nîş-i erkam

Lutfu gösterse ger emvâce rüsûm-ı bezli
Kesret-i dürr ü güherden kem ola sâhil-i yemm

Dâverâ nâmverâ dâd penâhâ sadrâ
Ey sûtûde halef-i sıdk-ı İmâm-ı Azam

Sensin ol ki dil-i dâna olur bir demde
Nice bin müşkül-i pür nükte maânî mülhem

Olsa eflâke zamîrin göz ucuyla nâzır
Görünürdü dil-i İsâ'daki râz-ı mübhem

Şem-i fânûs-ı habâb eylese hıfzın şereri
Bâd-ı sarsarda güzâr etse ana vermez elem

Olsa ger tab-ı nebâtâta mürebbî gazabın
Gürbe-i bîd ola bâzûşiken-i şîr-i ücem

Derd-i hırmana tabîb olsa revâdır kalemin
Hokka-i Çinî devât ana mürekkebe merhem

Şâhid-i memlekete çeşm-i siyehdir o devât
Nâvek-i gamze-i dildûzudur anın o kalem

Ne kalem bir büt-i ranâ ki hırâmân olsa
Zîr-i pâyında kılar zülf-i siyâhın derhem

O sehî-kâmet-i pür şîve ki refât etmez
Etmeyince dür-i güftârı nisâr-ı makdem

Ey Ömer adl ü Alî-ilm ü Aristo-hikmet
Vey Hızır dâniş ü Ahmed reviş ü İsâ dem

Necm-i baht-ı felekârâna yemîn ü sevgend
Kuvvet-i tâli ü ikbâline sevgend ü kasem

Ki bu manâ idi hâtırda medâr-ı fikrim
Eylemişdi bu medâr üzre karâr endîşem

Yâ verem medhin ile mülk-i vücûda revnak
Yâ tutam gayret ile râh-ı beyâbân-ı adem

Demidir eyler isem davâ-yı isbât-ı hüner
Sıdk-ı davâma eder şimdi şehâdet âlem

Zer i nevsikke kadar rağbeti var sözlerimin
Nâm-ı pâkin edeli nâsiye-i nazma rakam

Kapladı medhin ile Rûm'u sevâd-ı nazmım
Hind'e azm etse nola reşk ile yârân-ı Acem

Rûtbe-i nazmımı inkâr edemez kimse meğer
Kendi mikdârını bilmez bir-iki lâyefhem

Kadrim ammâ ki bilip münkir olan ehl-i hased
Her ne derse ko desin çekmezin aslâ ana gam

Tab-ı keç-fıkr-i hasûd u sühen-ı nâzik ü şûh
Dîde-i pür havel ü gamze-i pür nâz ü sitem

Totalım olmuş anın dahi edâsı rengîn
Reng-i yâkûta berâber mi olur reng-i bakam

Kuvvet-i tabîde ger vâr ise teslîm edelim
Ola mı Haydar-ı Kerrâr'a mukâbil Rüstem

Benem ol şâir-i hoş nükte ki her lafzımda
Nefy-i gam müzmer ü isbât-ı meserret müdgam

Nefehât-ı sühenim gülşen-i efkâra nesîm
Reşehât-ı kalemim bâğ-ı hayâle şebnem

Eder ebkâr-ı maânîyi perîveş davet
Basdıgınca kalemim dâire-i nazma kadem

Erdi söz gâyete **Nefî** nice bir lâf ü güzâf
Lâfi ko durma duâ kıl ki odur şimdi ehemm

Nitekim ıyd erişip ede cihânı teşrîf
Nitekim ola cihân ıyd ile şâd u hurrem

Bula zâtıyla şeref mesned-i sadr-ı devlet
Neşve-i devlet ile gönlü ferahnâk ola hem

Şâhid-i bahtına ikbâl ü saâdet meftûn
Harem-i devletine lutf ü mürüvvet mahrem

-52-

DER TARÎF-İ SAÂDETHÂNE-İ ŞEYHÜLİSLÂM MUHAMMED EFENDİ

Bârekallâh ey behişt âbâd u ey reşk-i cinân
Sânekallâh ey serây-ı dilgüşâ vü dilsitân

Südde-i Bâbil'e pâyende esâs-ı kâinât
Tarh-ı matbûıyla nâzende zemîn ü âsumân

Görmemiştir çarh-ı çârümla behişt seyr eden
Böyle bir rûşen-makâm u böyle bir hurrem-mekân

Dergeh-i devlet penâhı mültecâ-yı hâs u âm
Hâk-i pâk i âsitânı bûse cây-ı ins ü cân

Turra-i tâk u revâkı hemseri zâtülbürûc
Sâye-i sakf-ı bülendi hâbgâh-ı ahterân

Pîş-i dergâhında berpâ saf nişînân-ı felek
Zîr-i eyvânında pervâz etmede kerrûbiyân

Resm-i gülmîh-ı deri gül bang-ı murg-ı bâmıdır
Gülşen-i dehre veren berk ü nevây-ı câvidân

Künc-i halvethânesinde ilm ü irfân münzevî
Kûşe-i bâmında ikbâl ü saâdet pâsıbân

Rast kılsa kaddini ermez yine kasrına çarh
Ede tertîb anâsırdan meğer ki nerdübân

Misk-i ezfer yerine korlardı anı nâfeye
Ger sabâ hâk-i derin ilete idi Çîn'e armağan

İrtifâın almağa olmuş mühendis çarh ana
Mihri usturlâb edip kılmış şuâın rîsmân

Çûp-ı zerrîn ile eyler her seher ızhâr-ı şevk
Olmağa derbân-ı dergâhı şeh-i hâversitân

Muntazır her gece çarh-ı pür kevâkible kamer
Yakmağa sahnında bir şem-i murassa şamdân

Zîr-ı tâkında fûrûzân şem-i kâfûrî değil
Oldu zer peykân ile sehm-i saâdet derkemân

Kubbesinde levha-i sîmîn ile gülmîh-ı zer
Müşterîdir ki felekde mâh ile etmiş kırân

Her ruhâm-ı ferşi bir âyîne-i âlemnümâ
Her gezen ferrâşı bir İskender-i gîtîsitân

Zerre nûr-ı şemsesi pîrâye-i hurşîd ü mâh
Rîze seng-i mermeri sermâye-i deryâ vü kân

Katre-âb-ı havzı reşk-i cûybâr-ı selsebîl
Muşt-ı hâk-i rehğüzârı sürme-i hûr-ı cinân

Mevlevîdir san o şadırvân-ı sergerdânı ki
Hem döner hem eşkini eyler safâsından revân

Zer külâhıyla yahud bir dilber-i rakkâsdır
Bir ayak üzre semâ etmekte dâmendermeyân

Hasta-i derd ü gama âb u hevâsı sâzkâr

Mübtelâ-yı kahr-ı dehre dergehi kehfûlamân

Çekmeğe meyl-i şihâb ile felekler çeşmine
Dûdı kuhl-ı ruşenâdır dûdgâhı sürmedân

Berk urur revzenlerinde âbgîne câmlar
Gösterir dünyâda cennet olduğun günden ıyân

Bir safâ var câm-ı billûrunda ki âyîneveş
Kim bakarsa görünür gönlündeki râz-ı nihân

Bir mülûku gülsitândır nüsha-i gülzârı ki
Câbecâ mühür-i Süleymân resmidir ana nişân

Kabe-i İslâm'dır dersem acep mi sâhibin
Şeyhülislâm eylemiş lutf-ı Hudâ-yı müsteân

Ol hudâvend-i hudâvendân-ı fazl u câh ki
İlm ü irfânıyla olmuş izz ü devlet tevemân

Avn-i millet fahr-ı ümmet müsteşâr-ı saltanat
Âlem-i himmet cihân-ı mekrümet cân-ı cihân

Merkez-i pergâr-ı dâniş kutb-ı gerdûn-ı hüner
Mâlik-i mülk-i fazâil müftî-i devr-i zamân

Fitnebend-i dehr-i dîn müşkülgüşâ-yı rûzgâr
Çâresâz-ı dîn ü devlet feylesof-ı kârdân

Âsumân-ı mülke reyi âfitâb-ı bîzevâl
Gülsitân-ı dehre lutfu nevbahâr-ı bîhazân

Bânû-yı halvetserây-ı fikrine şeb perdedâr
Nevarûs-ı hacle-i reyine subh âyînedân

Meh stabl-ı râiz-i bahtında satl-ı nukrekûb
Çarh bezm-i sâkî-i cûdunda câm-ı zer nişân

Câme-i ikbâline devlet tırâz-ı âstîn
Hâne-i iclâline himmet revâk-ı âsitân

Nokta-i kilki izâr-ı şâhid-i manâya hâl
Cevher-i rûh-ı kelâmı kâleb-i irfâna cân

Her pulu bir dâğ-ı âteşnâk olur mâhîlerin
Ger nesîm-i lutfu külhandan yana olsa vezân

Dâverâ dânişverâ sadrâ efâzılperverâ
Ey cihânsâlâr-ı iklim-i maânî vü beyân

Sensin ol dârende-i yarlıg-ı ahkâm-ı kader
Hâmen olmuştur rumûz-ı âsumâna tercümân

Şöyle pür emn oldu devrânında dünyâ ki senin
Cây-ı fitne kûşe-i ebrû-yı dilberdir hemân

Gonceveş açılmadık devrinde bir dil kalmadı
Nevbahâr-ı devletin dünyâyı etti gülsitân

Tâb-ı hûrşîd-i sitem sûzân ederdi âlemi
Ger sehâb-ı adl ü dâdın olmasaydı sâyebân

Halk-ı âlem serteser bîmâr-ı derd-i ihtiyâc
Dehr bir dârüşşifâ lutfun tabîb-i mihrîbân

Çeşme-i âb-ı hayât-ı feyzdir tabın nola
Kilk-i halkârî olursa ana zerrîn nâvedân

Şânına nisbet efâzıl müstehıkkân-ı zekât
Devlet-i fazl ile sen sâhib nisâb-ı kâmrân

Hâtıra esnâ-yı evsâfında feyz-i şekk ile
Lâyih oldu âşıkâna bir gazelde nâgehân

Olmasa Mecnûn-ı aşkı ol mehin ger âsumân
Nesr-i tâir eylemezdi bâşı üzre âşiyân

Dîdelerdir zâhir ü bâtın cemâlin seyrine
Dilde zahm-ı nevk-i tırın tende dâğ-ı hûnfeşân

Dikdi nal-i sîneme çeşmin sinân-ı gamzesin
Nîzesini halkadan gûyâ geçirdi Kahramân

Hâne-i ağıyâr u uşşâka tenezzül eylemez
Bir hümâdır ol peri ammâ hümâ-yı lâmekân

Tab-ı **Nefî** bülbül-i gûyâdır ol gülşende ki
Goncaveş dembestedir anda dehân-ı şâirân⁵³

Tâb-ı gamdan şule-i sûzân olur ağzımda dil
Olmasam medhinle ger süsen gibi ratbüllisân

Başladıkça vafına başlar hücûma vâridât
Şöyle ki tâkat getirmez anı takrîre zebân

Yer bulunmaz gâh olur mihmânserây-ı sînede
Ol kadar uğrar maânî kişverinden kârbân

Erişirdi gûşuma âvâz-ı tahsîn-i melek
Medhine ger âsitânında varıp açsam dehân

Arsa-i pehnâ-yı manâyı kılar pür zelzele

⁵³ Bu tegazzül, gazellerin ilgili kafiye sıralamasında ayrıca kaydedilmiştir (G100).

Şehsüvâr-ı tabım etse rahş-ı fikri zîr-i rân

Vâdî-i medhinde cevlân ettiğiyçün yaraşır
Atlas-ı çarh olsa rahş-ı tabıma bergüstüvân

Arsa-i medh ü senânın haddi yok pâyânı yok
Peyk-i endîşe acep mi olsa bîtâb ü tüvân

Edelim sıdk u niyâz ile duâ şimdiden geri
Tâ ki makbûl olduğunda kalmaya reyb ü gümân

Nitekim ola esâs-ı kasr-ı gerdûn pâyidâr
Zîver-i eyvân ola ana nücûm u kehkeşân

Olsun erkânı müretteb ol saâdethânenin
Kopmasın bir taşı ger kopsa yerinden ferkadân

Devlet ü ömr ile berhûrdâr edip hak sâhibin
Haşre dek mamûr u âbâdân ola ol hânedân

-53-

DER MEDH-İ ŞEYHÜLİSLÂM MEZKÛR MUHAMMED EFENDİ

Girih-i gonca-i maksûdumu çarh etmedi hall
Pençe-i mihr-i cihântâbı meğer oldu eşell

Esmemi bâd-ı himem doğmadı hurşîd-i kerem
Kaldı pejmürde vü efsürde gülistân-ı emel

Rûzigâr etti hebâ berk-i hevâ vü hevesi
Gülbün-i gülşen-i ikbâle dahi ermeden el

Âleme câm-ı safâ sunduğu dem bana felek
Bir kadeh sunmadı ki vermeye bin dürlü kesel

El safâ câmını aldıkça ele reşk ile ben
Hûn-ı dil nûş ederim bâde-i gülgûna bedel

Dilde bünyâd-ı serâ-yı gam u gussa muhkem
Kalmadı kâh-ı safâdan meğer âsâr-ı talel

Benim ol zâr u perâkende dil ü tab u dimâğ
Ki felek eyledi ahvâlimi bir bir muhtell

Hâtırım şâhsüvârın gama cevlângeh
Meşrebim turfa gazâlân-ı belâya münhel

Katre-i eşkim ile rûy-ı zemîn tâze vü ter
Dûde-i âhım ile çeşm-i kevâkib ekhel

Görmesin deyü gözüm rûy-ı arûs-ı bahtı
Çeker âhım felege perde-i müşğîn-i hacel

Ermesin menzil-i maksûda diye peyk-i heves
Serteser eşkim eder arsa-i dünyâyı dahil

Kevkeb-i tâliimin yok bana hüsn-i nazarı
Hışm ile şöyle bakar ki eder ızhâr-ı hıvel

Ka'r-ı târîk çeh-i gamda ben yâ göremez
Dîde-i baht-ı siyehkârıma yâ indi sebel

Bilemem ben de sitâremde nedir bu kevkeb
Reşk ederler ana tesîrde Mirrîh u Zuhâl

Nice yıl aksine dönse yine çarh-ı gerdân
Olmaya rişte-i dilden girih-i gam münhall

Bu belâ ile ki tâkat komamışdır dilde
Bu felâketle ki âlemde benim darb-ı mesel

Yine hâtırda tesellî bulunur baktıkça
Görünür dilde bu manâ-yı latîf ü mücmel

Nice bir kevkeb-i baht ile bu bahs ü gavgâ
Nice bir tâli-i bed ahd ile bîhûde cedel

Dâğ-ı hırmân ile sînem pür olursa yeridir
Tîğ-ı bîdâd çekip gam beni öldürse mahal

Niçin ol fâzıl-ı devrâna varup arz etmem
Ki ide bir lutf ile bin müşkülüme ol dem hall

Ol ki ahkâm-ı kaderden ne olursa zâhir
Nakşî mirât-ı zamîrinde görünür evvel

Ol ki etvâr-ı felekten ne görürse münker
Döndürür aksine ol an komaz anı mühmel

Müftî-i maşrik u mağrib ki kavî olmadadır
İctihâdiyle anın şer'-i nebiyy-i Mürsel

Muktedâ-yı ulemâ server-i hayl-i fudalâ
Mültecâ-yı vüzerâ dâver-i dîn fahr-i milel

Hâkim-i mahkemepîrâ-yı şerîat ki bulur
Her dem emriyle meyân-ı hak u bâtıl faysal

Nevbahâr-ı çemen-i bâğ-ı adâlet ki olamaz
Devr-i adlinde güşâde gül-i bostân-ı hiyel

İtidâl istese ger adli umûr-ı dehre
Veremez bâd-ı hazân revnak-ı gülzâra hâlel

Hükmü bir mertebe cârî ki eğer emr etse
Şöyle râm etmiş ana âlemi Hallâk-ı ezel

Çıka deryâ ser-i kuhsâra hılâf-ı mutâd
Serfûrû eyleye gavvâs gibi bahre cebel

Serverâ nâmverâ fâzıl-ı ferhunde dilâ
Ey hudâvend-i fuhûl-i ulemâ-yı kümmel

Sensin ol fâzıl-i bîmisl ü muâdil ki felek
Görmemiştir dahi devr edeli senden efdal
Mantıkın yine beyân etmeğe kâdirdir anı
Gitse mahv olsa eğer kâide-i nahv ü ilel

Kadrin ol mertebe ki mas'ad-ı ilâ-yı melek
Tâir-i devletine mehbit-i dûn u esfel

Lutfun ol mertebe ki kârgah-i âlemde
Komadı illet ü esbâba yeriyle medhal

Yitirirdi yolunu subha çıkınca hûrşîd
Yakmasa bedraka-i rey-i münîrin meşal

Dûd-ı âh eyler idi âyîne-i çarhı siyâh
Pertev-i madeletin vurmasa ana saykal

Haşre dek hâmemi medhinde ederdim cârî
Sedd-i reh olmasa ger nükte-i mâ kall ü dell⁵⁴

Benim ol **Nefî**-i efkende ki şimdi ettim
Hâk-i dergâhına yüz sürmeği aksâ-yı emel

Nice takrîr edeyim hâlîmi sultânıma ki
Gam-ı mâzîyi komaz dilde gam-ı müstakbel

Çekmezin sâgar-ı bezm-i kereminden elimi
Bir ayak suna meğer sâkî-i sahbâ-yı ecel

Kullarınla oturup hizmetin etsek derler
*Celesû hayre celîsin amelû hayre amel*⁵⁵

Yazılan sînede ihlâs-ı ubûdiyyettir
Dâğlar noktaları şerhalarımıdır cedvel

Yaraşır sem-i şerîfde dür-i güftârım
Nitekim gûşe-i gûş-ı güle dürdâne-i tall

Lafz-ı rengîn-i musaffâ vü edâ-yı nermim

⁵⁴ Mâ kalle ve delle : az-öz, az sözle çok şey anlatma (Kelâm-ı kibar).

⁵⁵ İyi bir şey için toplanıp güzel bir karar verdiler.

Giydirir şâhid-i manâya libâs-ı muhmel

Her ne gevher ki çıkarsam sadef-i dilden eder
Bıkr-i fikr-i şuarâ gûy-ı girîbân-ı hulel

Lîk hur-ı mühre kadar kıymetini bilmezler
Bir bölük bîhired ü mâsadak-ı *belhüm edall*⁵⁶

Demidir sıdk u safâ ile duâ eyleyelim
Tâ kabûl ede anı hazret-i Hakk azze ve cell

Nitekim her ser-i sâl erişe rûz-ı nevrûz
Cilvegâhın ede hurşîd-i felek burc-ı hamel

Gece gündüz nitekim ola tedahülde müdâm
Eşheb-i rûz ede edhem-i şâmı ercel

Râiz-i bahtını olup rahş-ı murâd üzre süvâr
Eşheb ü edhem-i rûz ü şeb ola ana kütel

Hayme-i kadrini gerdûn gibi Hakk ede bülend
Ola zımında hep encüm gibi erbâb-ı düvel

-54-

DER MEDH-İ MERHÛM ŞEYHÛLİSLÂM ESAD EFENDİ

Hamdülilâh yine insâfa gelip çarh-ı anîd
Eyledi bahtım ile ahd-ı vifâkı tecdîd

Ne acep döndü murâd üzre yine olmuş iken
Böyle bir devr-i muvâfık feleğe emr-i baîd

Ol kadar döndü murâdımca ki her bir demde
Etti sad sâle telâfî-i gam-ı ahd-i medîd

Başladı hem yine bir devre ki gitdikce eder
Eseri kâide-i ahd-i vifâkı temhîd

Habbezâ devr-i dilârâ-yı cihânpîrâ ki
Verdi eyyâma serâser eser-i revnak-ı ıyd

Buldu ziynet ruh-ı dilber gibi rûy-ı eyyâm
Oldu rûşen dil-i hûrşîd gibi çeşm-i ümmîd

Levhaşallâh zihî cilve-i hüsn-i tâli
Bârekallâh zihî kevkebe-i baht-ı saîd

Böyle bir mevsim-i ferhunde eser ki âlem

⁵⁶ Hatta daha sapıktırlar (El-arâf, âyet, 179).

Bulur endîşe-i feyziyle neşât-ı câvîd

Niçin ol feyz-i safâgüsteri ehl-i dâniş
Eylemez tabına sermâye-i mazmûn-ı müfîd

Bir safâ buldu bu takrîb ile tabım gûyâ
Oldu bezm-i tarab-ı manaya câm-ı Cemşîd

Yine düştü ser-i endîşeme sevdâ-yı sühen
Yine koptu dil ü cândan söze bir şevk-i cedîd

Bîtereddüd taleb-i feyz için oldum filhâl
Evliyâ-yı sühene sıdk-ı irâdetle mürîd

Kuvvet-i câzibe-i sıdkımı gör bir yerden
Oldu âsâr-ı teveccühleri tabımda bedîd

Her ne müşkül işi düştüyse reh-i manâda
Kıldı endîşemi tevfiik-i İlâhî teyîd

Eyledi sun-ı mededkârî-i feyyâz-ı ezel
Hâmemi kufl-ı deri genc-i maânîye kilîd

Hâsılı terbiyet-i feyz ile oldu nazmım
Müstaid-i şeref-i medh-i hudâvend-i ferîd

Bu Hanîfe şiyem ol şeyh-i efâzıl ki olur
Bû Alî medrese-i hikmet ü fazlında muîd

Mürşid-i savmaa-i halvetiyân-ı manâ
Dânişâmûz-ı dil-i akl-ı kül-i üstâd-ı reşîd

Hâkim-i mahkeme-i şer'-i şerîf-i nebevî
Mazhar-ı sırr-ı kemâl-i kerem-i Rabb-i mecîd

Kişver-i madelete dâver-i Mehdî sîret
Âlem-i câha cihânân-ı Mesîhâ-tecrîd

Müftî-i devr-i zamân Esad Efendi ki felek
Eder imzâsını pîşânî-i mihre tesvîd

Mesnedârâ-yı fazîlet ki sunulmuş eline
Kilk-i fetvâ-yı şerîat betarîkittebid

Nâfizühüküm-i şerîat ki urur dest-i kazâ
Sûret-i hüccet-i ahkâmına mühr-i tekîd

Nükteperdâz-ı maânî ki beyân-ı kalemi
Hall eder müşkül-i râz-ı feleği bîtakîd

Dili genc-i güher-i marifet-i Rabbânî
Sözü miftâh-ı der-i mahzen-i sırr-ı tevhîd

Nâmesi nüsha-i mecmûa-i esrâr-ı ezel
Hâmesi lüle-i serçeşme-i feyz-i câvîd

Görünür hâl-i siyah gibi rûh-ı dilberde
Düşse ger âyîne-i reyine aks-i hûrşîd

Atsa endîşesi ger çarha kemend-i reyin
Gündüz olur gecede kâhkeşân gibi bedîd

Hükmü ger istese tebdîl-i nihâd-ı ezdâd
Aks olur reng-i duhân-ı siyah ü nûr-ı sefîd

Adli ger nehy-i fesâd etse umûm üzre olur
Gerden-i fitnede zencîr-i cezâ habl-i verîd

Etse hâsiyyet-i temkîni sirâyet âba
Mevc olur rehğüzer i sarsara bir sedd-i sedîd

Bulsa ger hiddet-i azminden eser tab-ı hevâ
Bâd-ı perr-i megesi sedd edemez kûh-ı hadîd

Alsa ger sâye-i dest-i kereminden behre
Pençe-i mihr-i zerefşâna döner dest-i ümîd

Olsa ger nâmiyede kuvvet-i kahr u gazabı
Çâk ederdi dil-i pûlâdı ser-i hançer-i bîd

Dânişefrûz hıdîvâ sühenârâ sadrâ
Ey hünermend-i yegâne hünerendûz-ı vahîd

Benim ol şâir-i hakgûy u cerî ki edemez
Tabıma nâdiresencân-ı müzevvir taklîd

Benim ol safder-i endîşe ki ebnâ-yı zamân
Fitneyi tîg-ı zebânımla ederler tehdîd

Nâvekendâz-ı hayâlim ki benim havfîmden
İki tırkeş götürür gamze-i çeşm-i nâhîd

Husrev-i kişver-i nazmım ki debîrân-ı hayâl
Eder elkâbımı her dilde bu gûne tesvîd

Alemefrûz-ı beyân Enverî-i devr-i zamân
Sühenârâ-yı cihân muhteri-i tarz-ı cedîd

Hâmem ol ebr-i güherpâş-ı sühendir ki eder
Sadef-i sâmia-i âlemi pür mürvârîd

Nazmım ol silk-i güherdir ki olur hemvâre
Halka tahmîn-i bahâsı sebab-i güft ü şinîd

Ukde-i reşk ü haset yok dil-i bîbâkimde

Olmasa nazm-1 selisimde acep mi takîd

Söz tamâm oldu ko lâf-1 sühenı ey **Nefî**
Gam-1 reşk ile helâk oldu yeter hasm-1 anîd

El açıp sıdk u niyâz ile duâya demidir
Eyle deryûze-i bâb-1 kerem-i Rabb-i mecîd

Tâ ki insâfa gelip gâhî sipihr-i gaddâr
Ede ehl-i dil ü tab ile vifâkı tecdîd

Sadr-1 fetvâda müebbed ola hem gittikçe
Devlet ü rifat ü iclâlini Hakk ede mezîd

-55-

DER SİTÂYİŞ-İ ŞEYHÜLİSLÂM ESAD EFENDİ

Şükr ki bir bârgâh-1 lutfu kıldım intisâb
Ki olur hâk-i derinden baht u devlet behreyâb

Şükr ki bir dergeh-i ikbâle ettim istinâd
Ki olur himmet nasîb-i feyz-i cûdundan nisâb

Bahtımı bir âsitâna pâsıbân etti felek
Ki sadâ-yı kûs-1 devletle gözümde gitti hâb

Ol cenâb-1 âsumân-rifat ki olsa yaraşır
Hâr u hâşâk-i deri müjgân-1 çeşm-i âfitâb

Ol der-i çâkernevâz u bendeperver ki eder
Halkasın bîihtiyâr âzâdeler tavk-1 rikâb

Âsumân-1 dîn ü devlettir o âlî âsitân
Matla-1 mihr-i cihântâb-1 saâdetdir o bâb

Râst gerdiş âsumân-1 sifle-hasım u ehl-i dost
Âlemârâ âfitâb-1 ceahsûz u ilm-i tâb

Ol sipihr-i ilm ü fazl u âfitâb olmuş ana
Pertev-i rey-i münîr dâver-i devlet-meâb

Mehdî-i İsâ-nefes Numân-1 Hâtem-mekrûmet
Hızr-1 Yûsuf-talat Eflâtûn-1 İskender cenâb

Peyrev-i ashâb-1 Peygamber imâm-1 ehl-i dîn
Haydar-1 Osmân şiyem Sıddîk-1 Fârûk-ihtisâb

Muzhir-i şer'-i Muhammed mazhar-1 sırr-1 ehad
Zâhir u bâtında zât-1 Ahmed'e nâib menâb

Necm-i baht-1 kâinât Esad Efendi ki eder
Sad-i ekber hâk-i pâyından saâdet iktisâb

Ol ki şem-i rûşen-i pür tâb-1 nûr-1 reyidir
Hânümânsûz-1 hatâ vü meclisefrûz-1 savâb

Ol ki âb-1 pâk 1 pür emvâc-1 bahr-1 lutfudur
Çehre-şûy-1 şefkat ü keştî nigûnsâr-1 itâb

Devr-i lutfu gülsitân-1 âleme fasl-1 bahâr
Ahd-i adli rûzigâr-1 pîre eyyâm-1 şebâb

Avn-1 insâfiyla mülk-i madelet bûhtilâl
Sadme-i kahrıyla iklîm-i sitem pür inkılâb

Edhem-i iclâline bir raht-1 sîmîn kehkeşân
Eşheb-i ikbâline bir nal-i zerrîn âfitâb

Reyi pîr-i züfünûn bahtı civân-1 pür şükûh
Olsa etvârı nola makbûl-1 tab-1 şeyh u şâb

Verse tab-1 âteşe ger tâb-1 kahrı takviyet
Ka'r-1 deryâda dil-i hârâdan eyler iltihâb

Ger mizâc-1 âba verse hıfz u adli terbiyet
Kûre-i âteşfürûz olurdu bin yıl bir habâb

Şöyledir tesîr-i zühd ü tâatı âlemde ki
Etse bir bezm ehline himmet olur bîirtiyâb

Sâkîye tâc-1 inâbet câm-1 gamfersâ-yı mey
Mutribe tevhîd-i Bârî nağme-i çeng ü rebâb

Kâmkârâ serverâ sadrâ mekârimperverâ
Ey cihân dâver felek yâver hıdv-i kâmyâb

Sensin ol deryâ-yı bîpâyân-1 dâniş ki olur
Dürr-i lafzın zîb-i gûş u gerden-i ümmülkitâb

Her hayâlin saykal-1 âyîne-i hüsn-i edâ
Her kelâmın gevher-i gencîne-i faslulhitâb

Fitne bir kişverde devrinde uzatmaz zulme el
Mülk-i hüsn içre meğer ki turra-i pür pîç ü tâb

Ger erişse nükhet-i bâd u bahâr-1 ismetin
Dûzah-1 isyân olurdu reşk-i Firdevs-i sevâb

Hâksâr-1 dergeh-i kadr-i bülendin âsumân
Şermsâr-1 dest-i deryâ feyz-i ihsanın sehâb

Dîv-i buhlı hıtta-i cûdunda olmuş rahm için

Keff-i destin âsumân u kilik-i zerrînin şihâb

Bir şeb-i târîkdir gûyâ sevâd-ı kâinât
Tâb u nûr-ı kevkeb-i ikbâl ü bahtın mâhtâb

Kişver-i câh ü celâlindir o mülk-i bîkerân
Ki anı tayy etmeğe peyk-i kader edip şitâb

Ermeden pâyânına pâyı kalıp reftârdan
Etti kat kat âb ile peydâ değıldir nüh kıbâb

Medhine manen yine etmez kifâyet olsa ger
Nazmımın her sâde beyti bir kitâb-ı müstetâb

Feyz-i mihr-i iltifâtındır ki etti tabımı
Saf u rengîn nüktelerle maden-i lal-i müzâb

İstedim ol şevkile gavvâs-ı bahr-i fikr olup
Zîver-i sem-i kabûl olmağa lâyıık dürr-i nâb

Silk-i nazma ol kadar çektim dür-i sırâbı ki
Tâb-ı endişeyle ettim bahr-ı manâyı serâb

Lafz-ı rûşen içre manâ-yı latîfi gösterip
Câm-ı billûr-ı safâbahşa kodum sâfi şarâb

Reng-i lafz u nûkhet-i manâ-yı nazm-ı pâkime
Nola eylerse haset rûy-ı gül ü bûy-ı gülâb

Bir gülistândır kasîdem ki safâ vermiş ana
Bu neşâtengîz ü cânperver gazel mânend-i âb

Göz ucuyla âşıkâ geh lutf eder gâhî itâb
Bir suâle yer komaz ol gamze-i hâzır-cevâb

Çeşmi bezm-i fitne kurmuş işve câm almış ele
Bâde-i nâz ile etmiş gamzesin mest ü harâb

Lebleri üzre gubâr-ı hatt-ı nev hîzi değıl
Nâfe-i âhû-yı çeşminden dökülmüş müşk-i nâb

Çeşm-i mesti tîg çekmiş gamzeden bir Kahramân
Ebrû-yı müşkini bir şemşîrden hâlî kırâb

Nice tutsun tîr-i yâra sînesin **Nefî** nişân
Anı kor mu bir karâr üzre dil-i pür ıztırâb⁵⁷

Ben o mîr-i meclis-i nazmım ki bezm-i marifet
Sûz-ı şiir ü reşha-i hâmemle buldu âb u tâb

⁵⁷ Bu tegazzül, gazellerin ilgili kafiye sıralamasında ayrıca kaydedilmiştir (G10).

Bir serây-ı dilgüşâdır her biri ebyâtımın
Cilveger sahnında ebkâr-ı maânî bîhicâb

Yaraşır dense sevâd-ı hatta bîkr-i fikrime
Pâk-dâmen şâhid-i meh-talat ü müşgîn-nikâb

Tabım ol bahr-ı güherpâş-ı sühendir ki anın
Rîze seng-i sâhilinden ter düşer dürr-i hoşâb

Bâhusûs ettim arûs-ı medhini tezyîn için
Bir bir andan gevher-i mazmûn-ı hâsı intihâb

Ben öğünmem rahş-ı tabı her kimin çâlâk ise
İşte meydân-ı hüner olsun benimle hemrikâb

Vaktidir dest-i edeble bâğbân-ı sıdk-ı pâk
Olsa gülçîn-i gülistân-ı duâ-yı müstecâb

Tâ ola bu hayme-i pîrûze reng-i zer nigâr
Arsa-i âlemde berpâ bîsütûn u bîtinâb

Çetr-i ikbâlin ola kevn ü mekâna sâyebân
Sâyesinde kâinât âsûde tâ rûz-ı hisâb

-56-

DER MEDH-İ KÂİMMAKÂM MUHAMMED PAŞA

Müjde halk-ı âleme ki lutf-ı Rabbülâlemîn
Kâinâtı devlet-i sermedle kıldı kâmbîn

Müjde hayl-i müstaidân-ı perîşân hâle ki
Oldu nâdim aksine devr etmeden çarh-ı berîn

Müjde erbâb-ı kemâl ü ehl-i mülk ü mâla ki
Yine mamûr olmağa meyl eyledi dünyâ vü dîn

Yani sadr-ı azamın serdâr edip şâh-ı cihân
Eyledi ana Nizâmülmülk-i ahdi cânişîn

Nola bu sâbit o seyyâr olsa çarh-ı devletin
Kutbudur bu mihridir ol safder-i nüsret-karîn

Çıktı teshîr etmeğe gün gibi mülk-i şarkı ol
Bekledi bu mesnedin mânend-i subh-ı râstîn

Subh ammâ subh-ı rûz-ı devlet-i ferhunde-fâl
Ki çeker hûrşîdi hasm-ı devlete şemşîr-i kîn

Habbezâ dîvân-ı âlî ki anı teşrif ede

Böyle düstûr-ı ahâlî perver-i dâniş güzîn

Habbezâ erkân-ı devlet ki ana revnak vere
Böyle sadr-ı memleketârâ müşîr-i hurdebîn

Zîb-i erkân zîver-i dîvân vezîr-i şeh-nişân
Sâhib-i lutf-ı firâvân mâlik-i rey-i rezîn

Kâmkâr-ı mülk ü millet iftihâr-ı saltanat
Hâris-i kânûn-ı devlet nâsır-ı ahkâm-ı dîn

Hazret-i Paşa-yı dînperver ki zât-ı kâmilî
Olmuş istidâd ile hemnâm-ı Fahrülmürselîn

Mâh-ı mülkârâ-yı gerdûn-ı vezâret ki olur
Nûr-ı reyinden nihân şem-i revâk-ı çârümîn

Pertev-i hûrşîd-i reyi şem-i eyvân-ı felek
Sâye-i çetr-i celâli hâl-i ruhsâr-ı zemîn

Râyet-i iclâline mihr-i zafer mâh-ı alem
Hâtem-i ikbâline resm-i kerem nakş-ı nigîn

Meşrebinden bir rivâyet çeşme-i âb-ı hayât
Meclisinden bir hikâyet ravza-i Huld-ı berîn

Matlaulenvâr-ı mihri sîne-i erbâb-ı dil
Mahzenülesrâr-ı ihlâsı kulûb-ı ârifîn

Lutfunu alâ vü ednâ gördüğün izhâr eder
Âsumânda nakd-ı encüm hâkde genc-i defîn

Nola hem zer hem güher bezl etse desti âleme
Kîse-i deryâ vü kândır sâinde âstîn

Aksa âb-ı çeşme-i lutfu eder sahrâların
Hâr-ı huşkin gonca haşâk-i dürüştin yâsemîn

Düşse tâb-ı şule-i kahrı eder deryâların
Dürrin ahkerpâre girdâbın tenûr-ı âteşîn

Yazsa vâsf-ı nûkhet-i hulkunu bir sâhib sühen
Bezm-i nazma hâmesi olur buhûr-ı anberîn

Hükmü ger tedbîl-i meşreb istese ol dem eder
Şehd-i şîrîni şereng ü zehr-i telhî engübîn

Âsefâ deryâ kefâ dînperverâ dânişverâ
Ey vezîr-i âsumân-kadr-i şeh-i rûy-ı zemin

Sensin ol ki eyledi sıyt u sadâ-yı himmetin
Âlemi pür velvele tâs-ı sipihri pür tanîn

Ger Süleymân'ın saâdetle sen olsan Âsaf'ı
Bir dem ârâm eylemezdi dîvde engüşterin

Ger mizâc-ı bâda verse adl ü dâdın terbiyet
Turra-i sünbül perîşânlıktan olurdu emîn

Kûşe-i ebrûda ancak gamze-i dilber değil
Kanda fitne var ise devrinde oldu derkemîn

Tâk-ı eyvân-ı celâlidir o âlîbârgâh
Ki erişmez ana sehm-i fikr-i erbâb-ı yakîn

Etmese ger ârzû-yı secde-i hâk-i derin
Mihrin olmazdı vücûdu cümleten rûy u cebîn

Herkesin haddi değil hak üzre medhin ki eger
Muhtasar tarîf olunsa böyle memdûh-ı güzîn

Bin cihân manâ gerek hâzır yâhut **Nefî** gibi
Bir serâmed şâir-i pür zûr-ı manââferîn

Tâ vere hükmün senâ-yı zât-ı âlî şânının
Rütbesin nazmın kıla mâfevk-ı çarh-ı heft ümîn

Hak budur ben ol sühensenc-i maânîperverim
Kim olur reşk ü hasetden dâimâ endûhgîn

Lafz-ı manâdâr-ı meh câm-ı şarâb-ı pür neşât
Mana-yı rengînime lal-i bütân-ı nâzenîn

Gevher-i mazmûn halâs olmaz elimden ger yeri
Cevher-i hançer gibi olsa hisâr-ı âhenîn

Âlem-i manâyı eyler pür tezelzül çünbişi
Râiz-i tabım edince rahş-ı fikri zîr-i zîn

Bu kasîdem ravza-i huld-i maânîdir benim
Nazm-ı pâki âb-ı kevser bikr-i fikri *hûrun în*⁵⁸

Yâ sevâd-ı tahtgâh-ı kişver-i endîşedir
Bir sarây-ı dilgüşâdır anda her beyt-i metîn

Yâ cihân-ı nazm-ı âlemgîrdir olmuş ana
Vasf-ı bûy-ı hulkunu yâd ettiğim yer mülk-i Çîn

Rişte-i bârîk-i fikr etmez tahammül korkarım
Midhatinde ol kadar dizdim ana dürr-i semîn

Vaktidir şimdiden geri etsem duâlar şevk ile
Ol duâlar ki ana âmîn diye RûhulEmîn

⁵⁸ Ve zevvecnâhüm bi-hûrin 'în : ...Biz onlara şâhin gözlü hûrileri eş yaptık. (Et-tûr Süresi 52/20).

Tâ ola âlemde cârî hükm-i kânûn-ı münîf
Tâ ola dünyâda zâhir revnak-ı şer'-i mübîn

Şer' ü kânûnu edip ihyâ kemâl-i adl ile
Haşre dek ol mesned-i sadr-ı vezâretde mekîn

Eyleye her müşkülün âsân Hudâ-yı müsteân
Olmaya eksik cenâbından gürûh-ı müsteîn

Her ne emre iştigâl etsen saâdetle ola
Avn-ı Rabbânî zahîr ü lutf-ı Yezdânî muîn

Emrine âlem müsahhar lutfuna dünyâ esîr
Zâtına sıhhat mülâzım bahtına devlet karîn

-57-

DER SİTÂYİŞ-İ KAİM-MAKÂM MUHAMMED PAŞA

Benim ol nâdiregû şâir-i manâperdâz
Reşk eder mertebe-i şiirime sihr ü icâz

Feyzbahş olsa eğer tab-ı sühengüyüm olur
Kıssaperdâz-ı maânî suver-i perde-i râz

Şevk-i takrîrim ile hâtır-ı mazmûn hurrem
Hüsn-i tabîrim ile şâhid-i manâ tannâz

Şîve-i nazmıma erbâb-ı fesâhat meftûn
Nağme-i kilime kânûn-ı belâgat demsâz

Tab-ı rûşen-güherim âyîne-i sûret-i Çîn
Bikr-i fikr-i sühenim reşk-i arûsân-ı tırâz

Buldu şöhret o kadar hüsn ile bikr-i fikrim
Ki ana tâlib olan istemez esbâb-ı cihâz

Oldu nâzik sühenim Muhteşem ü Urfiden
Nola reşk eyleseler Rûm'a Irâk u Şîrâz

Âr eder almağa çengâline nesr-i feleği
Sayd için eylese şehbâz-ı hayâlim pervâz

Nice sayyâd-ı sühen var ise devrimde nola
Bir midir hiç şikâr almada bâz şahbâz

Rahş-ı endîşem eğer başlasa cevlâna çıkar
Evc-i eflâk-i maânîye gubâr-ı tek ü tâz

Beyt-i nazmımla şeref buldu zemîn-i eşâr

Nitekim Kabe-i hitta-i ekalîm-i Hicâz

Ederim davâ-yı tezvîrini hasmın ibtâl
Eylesem hüccet-i mazmûn-ı kelâmım ibrâz

Gelmedi dahi benim gibi cihân-ı nazma
Devre âğâz edeli nüh felek-i dâiresâz

Nüktesenc ü sühenârâ vü maânîperver
Kitapîrây u gazelgûy u kasîdeperdâz

Yâ niçin vasf edip olmaya zebânım her dem
O şehenşâh-ı diyâr-ı kereme vahyitrâz

O hünermend-i hümâ sâye ki istidâdı
Eylemiş dâniş ü izân u kemâli ihrâz

Mâh-ı mihr-efser ü encüm haşem ü çarh-ı serîr
Sadır-ı dînperver ü hasmefken ü ahbâbnevâz

Madeletkîş ü kerem pîşe Muhammed Paşa
Revnakefrûz u şerefbahş-ı serîr-i izâz

Âsumânâyê hudâvend-i cihân ki yaraşır
Eylese ana felek atlasını pâyendâz

Sîreti sûret-i eltâf-ı Hudâ'ya manâ
Hâtırî hâzin-i esrâr-ı kazâyâ hemrâz

Evvel-i devleti eyyâm-ı zevâle encâm
Gâyet-i himmeti devrân-ı kemâle âğâz

Rîze çîn-i niamı sofragüşâ-yı himmet
İmtilâ-yı keremi dîv-i şikemperver-i âz

Nükhet-i gülşen-i ahlâkı nesîm-i gülbîz
Berk-ı ebr-i gazabı sâika-i kûhgüdâz

Hıtta-i câhıdır ol kişver-i bîpâyân ki
Etseler andan eğer mülk-i cihânı ifrâz

Bir mühendis yine fark eylemez noksânın
Ne kadar fenn-i mesâhatda olursa mümtâz

Hükmü bir mertebe ki istese devrinde olur
Âşiyân tutmada şâhîn ü kebûter enbâz

Erse nehyinden eğer âlem-i bâlâyâ haber
Zühreye rişte-i tesbîh olur ebr şiyemsâz

Adli ger muhtesib-i kişver-i hüsn olsa dahi
Çeşm-i mahmûr-ı bütân çekmez idi sâgar-ı nâz

Sanmanız şaşaaşdır görünen hûşîdin
Ki olur anın ile her tarafa tâbendâz

Her seher dehre tulû etmeğe âb-1 zer ile
Destine rey-i münîrinden alır hatt-1 cevâz

Âsafâ bahr kefâ gevher-i gerdûn sadefâ
Ey nîkûkâr-1 melek-hulk u mekârîmperdâz

Medhini böyle mi eylerdim eğer hâtırda
Olmasa âteş-i sûzân-1 gam-1 endîşegüdâz

Ah elinden felek süst-i karâr u ahdin
Etmedi bahtım ile ettiği vadi incâz

Beni bir yerde esîr etti ki feryâd etsem
Kimseden hâlîme şefkatle işitmem âvâz

Bir vilâyette ki böyle biline kadr-i sühen
Anda eşrâf u ahâlî yâ çoğ olmuş yâhut az

İtibâr etse de nazm ehline eşrâfî ede
İtibâr-1 müteşâbih ne hakîkat ne mecâz

Kâmyâb olmaya bir şâir-i âlî meşreb
Kâmbahş ola nice siflenihâd-1 keçbâz

Şem-i nazmımla felek fer bula etrâfında
Çarh urup etmeye pervâne-i himmetpervâz

Dinlemez kimse niyâz eylemeyince turalım
Eylemiş nağmelerin mutrıb-1 hâmem şehnâz

Lutfun olmasa tahammül edemezdım buna ben
İhtiyâr eyler idim bir sefer-i dûr u dırâz

Hâl malûm-1 şerîfin olıcak sultânım
Etse **Nefî** nola özr ile kelâmın îcâz

Erdi söz gâyete şimdiden geri davâyı koyup
Edelim sıdk u niyâz ile duâyâ âgâz

Tâ ki dürr-i süheni nâdiresencân-1 cihân
Ede pîrâye-i memdûh-1 senâ gûynevâz

Sadr-1 devlette mürebbî olup ehl-i nazma
Etmeye mekrümetin anları muhtâc-1 niyâz

Gevher-i zâtın ola efser-i çarha zîver
Müddet-i ömrün ola dâmen-i eyyâma tırâz

DER SÎTÂYIŞ-İ SARÂY-I ŞEYHÜLİSLÂM MERHÛM AZİZ EFENDİ

Zihî sarây-ı felek âsitân-ı Sidre-sütûn
Ki tarh u vazını görse behişt olur meftûn

Nedir o kasr-ı muallâ kenâr-ı deryâda
Ki aks-i kubbesi olmuş nazîre-i gerdûn

Olurdu nüh tabak-ı âsumâna bir serpûş
Düşünce olmasa ger âb içinde aksi nigûn

Derûn-ı kubbesi evc-i felek gibi rûşen
Sütûn-ı soffası kadd-i bütân gibi mevzûn

Fürûğ-ı şemse-i tâkı sipihre nûr-ı basar
Gubâr-ı dergehi hurşîd ü mâha kuhl-i uyûn

Bülend o mertebe ki sakf-ı âsumânın olur
Esâs-ı tâkına nisbet tefâvütü mâdûn

Ederdi harc-ı esâsına sarf anı mimâr
Kifâyet eylese nakd-ı hazâin-i Kârûn

Acep mi olmasa âlemde misl ü mânendi
Kasîdede bir olur beyt-i nâdirülmazmûn

O tarh u vaz-ı garîb ol nukûş-ı rengârenk
O havz-ı pâk u latîf ol ruhâm-ı âyînegûn

Harîm-i gülşeni dârülkarâr iken câna
Komaz hevâ-yı temâşâsı dilde sabr ü sükûn

O denli hurrem ü behcetfezâ ki bir dem eğer
Açılma feyz-i nesîmiyle bir dil-i mahzûn

Olurdu gonca-i gül gibi tâ kıyâmete dek
Güşâde-çehre vü handân-leb ü şüküfte-derûn

Hevâsı nûkhet-i cân gibi rûh ile memzûc
Fezâsı halvet-i dil gibi feyz ile meşhûn

Teferrüc etmeğe sahn-ı riyâzını Rıdvân
Gelince olmasa hüsn-i rizâ ile mezûn

Bahâ-yı ruhsat için kordu bâğbânında
Hezâr özlü ile miftâh-ı cenneti makrûn

O kâmkâr-ı felek mesned-i firişte şiyem
Ki lutf-ı tabına kerrûbiyân olur meftûn

O ki kitâbe-i cild-i kitâb-ı dânişidir

Hulâsa-i sühen-1 Bû Alî vü Eflâtûn

O ki mukaddime-i ecr-i zühd ü tâatıdır
Netice-i vera-1 İbn-i Edhem ü Zünnûn

Penâh-1 şer'-i Peygamber mürebbî ümmet
Mahall-i âtıfet ü lutf u Hâlık-1 bîçûn

Girihgüşâ-yı umûr-1 mesâlih-i cumhûr
Kılâdebend-i rikâb-1 şer'iat ü kânûn

Azîz Efendi o sadr-1 yegâne-i âlem
Ki vermiş ana Hudâ ilm ü fazl-1 rûz efsûn

Hıdîv-i sadr-1 saâdet ki fart-1 rifatden
Ulüvv-i kadrini fark eylemez felek gibi dîn

Sutûde râstrev-i râh-1 dîn ki havfinden
Ana muhâlefet etmez zamâne-i vârun

Felek reh-i kademinde bisât-1 pâyendâz
Zemîn yem-i kereminde cezîre-i meskûn

Safâ-yı sohbet-i hâsına kudsiyân müştâk
Cemâl-i şâhid-i reyine akl-1 küll mecnûn

Sözünde nükte-i lafzı nevâdir-i manâ
Dilinde genc-i maânî cevâhir-i mahzûn

Zamân latîfe-i hulkuyla dembedem hurrem
Cihân vazîfe-i cûduyla serteser memnûn

Nesîm-i hulku güzâr eylese cihâna olur
Kesâd-1 kıymet-i müşk ile halk-1 Çîn mağbûn

Olurdu belki harîdâr-1 misk olanlara hep
Şemîmi cânib-i iklîm-i Rûm'a râhnümûn

Sirâyet eylese lutfu tabiat-1 nâra
Verirdi hâsiyet-i sır-i gülşeni kânûn

Ger olsa kuvvet-i bâzû-yı kahrı sarsarda
Ederdi kulle-i kûhsârı muşt ile hâmûn

Ger etse himmeti imdâd-1 âcizân-1 cihân
Herîf-i dîv-i Süleymân olurdu mûr-1 zebûn

Hurûf-1 câhını meşk etse kilik-i kudret olur
Güsiste dâire-i âsumân numûne-i nûn

Sühen penâh hıdîvâ hünerverâ sadrâ
Eyâ mühendis-i müşkûlgüşâ-yı küll-i fûnûn

Garaz hulûsumu arz etmedir biraz da nola
İcâzetinle olursam temeddühe mezûn

Benim o rind-i cihân ki yanımda yeksândır
Nemed külâh-ı gedâ ile tâc-ı Âferîdûn

Tenezzül etmem edânîye câh ü devlet için
Ederse tîg-ı kazâ ile cebr eger gerdûn

Bu lutf-ı tab ile sultânıma kul olsam eğer
Hudâ bilir ki olur dem-i vücûh ile memnûn

Kul eylemez mi o lutfun yâ ehl-i dânişi ki
Düşürdü sevk-i İlâhî mahalline makrûn

Edâya çâre mi var şükrünü ol ihsânın
Olursa tabım eğer bin kasîdeye medyûn

Nice kasîde ki her beyti bir kitâb-ı metîn
Nice kitâb ki her fasl u bâbı şerh-i mütûn

Muhassalî dür-i nazmımla dâmen-i medhin
Pür eylesem yine mümkün değil edâ-yı düyûn

Benim bu demde husûsâ o cevherî-i sühen
Ki silk-i nazmıma dilbestedir dür-i meknûn

Benim o Mânî-i endîşe kilk-i çâpük dest
Ki eyledikçe hayâl-i bedî ü gûnâgûn

O denli tarh-ı garîb eylerim ki bir demde
Döner sanemgede-i Çîn'e kârgâh-ı derûn

Zamân düşer ki olur levh-i sâde-i tabım
Nukûş-ı sihr ile reşk-i cihân-ı bûkalemûn

Midâd-ı sürh u siyehle yazıp hat-ı şiiirim
Edince hâmemi geh şulepâş u geh şebgûn

Gören sanır bu iki hâlet ile noktaların
Şerâr-ı şem-i sühen şebnem-i gül-i mazmûn

Neûzübillâh eğer intikâm için etsem
Adûya tîg-ı zebânı niyâmdan bîrûn

Yine terahhum edip der-i niyâm edince olur
Fezâ-yı marekeçây-ı hayâl-i garka-i hûn

Söz âhır oldu ko lâfî bilirsin ey **Nefî**
Tamâm olunca duâdır kasîdede kânûn

Nite ki ola bu kasr-ı bülend-i halkârî
Gezend-i zelzele-i fitneden emîn ü masûn

Ola saâdet ile ol sarây-ı zîbâda
Dili güşâde safâsı ziyâde ömrü füzûn

-59-

**DER MEDH-İ
AĞA-YI DÂRÜSSAÂDE**

Elminnetülillâh ki zamânı ahd-i keremdir
Ebnâ-yı zamân mugtenem-i nâz u niamdir

Def-i gama devrân-ı müsâid bu zamândır
Âzâdelere mevsim-i ferhunde bu demdir

Âgâz-ı dem-i subh-ı cihântâb-ı safâdır
Encâm-ı şeb-i tîre vü târîk-i elemdir

Esbâb-ı safâ vade-i dilber gibi vâfir
Gam sabr-ı dil-i âşık-ı şeydâ gibi kemdir

Âlem o kadar feyz-i neşât ile lebâleb
Gûyâ ki felek câm-ı tarabhâne-i Cem'dir

Yâ devr-i felek sâkî-i sahbâ-yı tarabdır
Âlem ana bir meclis-i sad gûne niamdir

Yâ sahn-ı cihân bir çemenistân-ı dilârâ
Tabım ana bir bülbül-i şûrîde nagamdır

Ol bülbül-i hoşzemzeme-i gülşen-i Rûmu'm
Ki nağmelerim şube-i nevrûz-ı Acem'dir

Destânzen-i kudsî-nagamâtım ki terânem
Âvîze-i gûş-ı gül-i bostân-ı İrem'dir

Nazmâver-i muciz-kelimâtım ki fesânem
Ârayış-ı dîbâce-i dîvân-ı hikemdir

Endişem edîb-i hikemendûz-ı ezeldir
Nutkum sebakâmûz-ı debistân-ı kıdemdir

Hâlâ o sühensenc-i hoşâyende kelâmım
Ki var ise mislim dahi güm nâm-ı ademdir

Çok mu bu kadar hüsn-i edâ tabıma zîrâ
Vassâf-ı hudâvend-i pesendîde şiyemdir

Ol kible-i ikbâl-i ekâbir ki cenâbı
Mihrâb-ı niyâz-ı dil-i eşrâf-ı ümemdir

Ol bârgehârây-ı sarây-ı azamet ki

Cârûb-1 deri perr-i kûlehgûşe-i Cemd'ir

Ol mâsadak-1 iffet-i ashâb-1 Nebî ki
Şâhenşeh-i devrâne nighbân-1 haremdir

Aga-yı mûkerrem ki kef-i dest-i kerîmi
Ebr-i çemenefrûz-1 gülistân-1 keremdir

Vâlâgüher-i mekrûmet-endîşe ki reyî
Mâh-1 alemefrâz-1 şebistân-1 himemdir

Sâhib kerem-i memleketârâ ki duâsı
Ashâb-1 dile cümleden evlâ vü ehemdir

Ol kâfilesâlâr-1 kirâm-1 hünerendûz
Erbâb-1 dil ü dâniş ana hayl ü haşemdir

Âlem haşem-i devletine tengfezâdır
Gerdûn sipeh-i şevketine gerd-i kademdir

Lutfuyla şerer-i katre-i bârân-1 bahârı
Kahrıyla nem-i âb-1 Hızır reşha-i semdir

Makbûl-i dil-i dânişi erbâb-1 bahârı
Merdûd-1 kef-i himmeti dînâr u diremdir

Hükm-i kalemi hüccet-i ihsân-1 muaccel
Şer'-i keremi nâsih-i kânûn-1 selemdir

Devrinde kerem âleme şâmil o kadar ki
Âvâz-1 ricâ gûş-1 derd-i savt-1 niamdir

Fehm-i dil-i pür feyzi ki kuvvette meseldir
Feyz-i kef-i pür cûdu ki himmette alemdir

Tahsili anın mâhasal-i dâniş ü irfân
İtlâfî bunun mâmelek-i maden ü yemdir

Olsa nola tedbîrine vâbeste memâlik
Endîşesi mustağnî-i şemşîr ü kalemdir

Yüz sürmededir dâmen-i iclâline dâim
Hemvâre anınçün feleğin kâmeti hamdır

Vasf-1 güher-i zât-1 ferîşte-sıfâtı ki
Her şâir-i Îsâ-nefese muciz-i demdir

Takrîri kemâl-i hüner-i nutk u zebândır
Tahrîri medâr-1 şeref-i kilik ü rakamdır

Ey mesned-i ehl-i dil ü erbâb-1 düvel ki
Zâtın şeref-i memleket-i Rûm u Acem'dir

Mazûr ola medhinde olan acz u kusûrum
Tabım nice demdir ki leked hûrde-i gamdır

Tabîr edemem çektiğim âlâmı felekden
Zîrâ ki anın zikri de bir gûne elemdir

Şükrüm bu ki şimdiden geri endîşe-i medhin
Cân u dile sad sâle telâfi-i sitemdir

Bir şevk ile düştüm reh-i vâdî-i senâna
Ki bu sözü lâf anlama vallâhi kasemdir

Oldum o kadar teşne o vâdîde ki şimdi
Deryâ-yı maânî bana bir katre-i nemdir

Hep feyz-i İlâhî meded eyler bana yoksa
Ol olmasa sermâye-i fikrim katı kemdir

Nefî ko bu tahkîki tamâm oldu kasîde
Şimdiden geri âgâz-ı duâ etmek ehemdir

Tâ gerdiş-i gerdûn ile ahvâl-i zamâne
Geh muntazam u gâh perîşân u dijemdir

Hak müntazamülhâl ede devletle vücûdun
Ol pâyede ki merci-i eşrâf-ı ümemdir

-60-

KASÎDE DER SÎTÂYİŞ-İ ÂLÎ BERÂY-I DÂDEN-İ MAHLAS-I NEFÎ

Bir seher ki açılıp defter-i dîvân-ı sühen
Geçti yerli yerine sâhib-i erkân-ı sühen

Hâme-i fikri alıp destine münşî-i hîred
Yazdı sernâme-i levh-i dile ünvan-ı sühen

Verdi bu resm ile iklîm-i maâniye nizâm
Dizdi bu nev' ile nazma güher-i kân-ı sühen

Ey olan ârif-i esrâr-ı rumûz-ı irfân
Vey olan vâkîf-ı gencîne-i pinhân-ı sühen

Sana bir remz ile malûm edeyim bu sırrı
Olasın sen dahi serhalka-i rindân-ı sühen

Bir güherdir ki sühen madeni bahr-ı manâ
Değme insan olamaz kâbil-i izân-ı sühen

Anı taksîm edecek Hazret-i Feyyâz-ı ezel

Herkesi eylememiş mazhar-1 ihsân-1 sühen

Kimi kâmil kimi irfânına nisbet nâkıs
Kimi üstâd-1 sühen kimisi nâdân-1 sühen

Ol ki üstâd-1 sühenperver imiş sâbıkda
Biri Hâfız ki odur murg-1 hoş elhân-1 sühen

Biri de hazret-i Sadî-i saîd-i Şîrâz
Olmuş ol dahi mürebbî-i Gülistân-1 sühen

Biri de fâzıl-1 Câmî ki Hudâ vermiş ana
Kâsegerdân-1 mey-i bâdyanûşân-1 sühen

Neşe-i sâgar-i tabında olan hâlet ile
Eylemiş âlemi hep meclis-i mestân-1 sühen

Enverî Kâsım-1 envâr ile ol encümene
Vaz edip her biri bir şem-i şebistân-1 sühen

Eylemiş itr-1 kelâm ile muattar Attâr
Bezm-i irfâna olup micmeregerdân-1 sühen

Âsafî hizmetine muntazır olmuş ki gelip
Mesned-i nazmı müşerref kıla sultân-1 sühen

Kimdir ol câlis-i seccâde-i fazl ü dâniş
Kimdir ol bedreka-i râhneverdân-1 sühen

Kimdir ol tâcver-i mülk-i maânî vü beyân
Kimdir ol pâdişeh-i dâver-i devrân-1 sühen

Kârfermâ-yı edâ hazret-i Âlî Beg ki
Vasf-1 zâtında anın yokturur imkân-1 sühen

Şiir ü inşâda adîl olmaz ana ancak odur
Nesr ile Hâce Cihân nazm ile Sahbân-1 sühen

Sînesi âyîne-i çehrenümâ-yı mazmûn
Hâtırı matla-1 hûrşîd-i direhşân-1 sühen

Zulmet âbâd -1 devâtında nihândır ki olmuş
Hâmesi lüle-i serçeşme-i hayvân-1 sühen

Eylemişler felek-i tab-1 refîinde kırân
Neyyir-i evc-i maârif meh-i tâbân-1 sühen

Fem-i kilkiyle ter ü tâze gülistân-1 hüner
Âb-1 nazm ile safâ bulmada bustân-1 sühen

Behremend olmağa etfâl-i kulûb-1 şuarâ
Eylemiş zâtını Hak pîr-i debistân-1 sühen

Nice Hallâk-ı Maânî gibi şahs-ı kâmil
Olsan yanında revâ tıfl-ı sebakhân-ı sühen

Sade-i tab-ı güherbârının ednâ güheri
Sade-i lülü-yı sad dâne-i ummân-ı sühen

Tâcdârâ sen o sultân-ı maânîsin ki
İlticâ eylediler tapuna şâhân-ı sühen

Kâmkârâ sen o serhayl-ı maârifsin ki
Nazm-ı pâkinle zuhûr etti senin şân-ı sühen

Nola ey Husrev-i iklîm-i kemâl ü irfân
Beni de terbiyetin eylese Selmân-ı sühen

Tavk-ı tâlîme çekip gerdenim etsen irşâd
İltifâtınla kılıp silsile cünbân-ı sühen

Mülk-i manâda biraz kûşîş edip kullansan
Eylesen bendene serdâr-ı dilîrân-ı sühen

Feth edip tîg-ı zebânımla diyâr-ı nazmı
Olsam emrinle senin umde-i mîrân-ı sühen

Vâkıa lutfuna mazhar düşebilsem umarım
Reşk ede mertebeme sadrnişînân-ı sühen

Kilk-i üstâd-ı kader eyleye bu matlamı
Hallile ziynet-i serlevha-i eyvân-ı sühen

Rahş-ı izanım eger eylese cevlân-ı sühen
Teng ola cünbişine arsa-i meydân-ı sühen

Eyledin mahlas-ı **Nefî** ile kadrim efzûn
Zihn-i pâkimde görüp kuvvet-i izân-ı sühen

Himmetinle giderek buldu terakkî şiirim
Oldu her bir gazelim âleme destân-ı sühen

Benim ol şâir-i mümtâz ü müsellemler şimdi
Bana peyrevlik eder nâdiregûyân-ı sühen

Benim ol zerger-i kâmil ki bugün fennimde
Sözlerim gevheridir zîver-i dükkân-ı sühen

Benzemez hâtır-ı feyyâzıma kalb-i cehele
Bir midir gülşen-i eşâr ile zindân-ı sühen⁵⁹

⁵⁹ Bu tegazzül, gazellerin ilgili kafîye sıralamasında ayrıca kaydedilmiştir (G113).

Koyalım lâfi hele hayr duâ eyleyelim
Çün duâdır ezelf lâzım-ı pâyân-ı sühen

Nitekim şöreti var marifetin âlemde
Nitekim âlem olur tâlib-i evzân-ı sühen

Zer i hâlis gibi makbûl ola her yerde sözün
Cân ile rağbet ede nükteşinâsân-ı sühen

Kaplaya âlemi hûrşîd sıfat âsârın
Olasın devlet ile şâh-ı cihânân-ı sühen

-61-

[İBRAHİM PAŞA MEDHİ]

Merhabâ ey safder-i kâmil Vezîr-i kâmyâb
Sâhib-i sultân-ı âlem dâver-i âlî cenâb

Merhabâ ey mesnedârây-ı serîr-i adl ü dâd
Âsaf-ı Cem pâye pâşâ-yı adâlet iktisâb

Sen safâ geldin kudûmundan safâ kesb etti halk
Oldular Mısr ehli yümn-i makdeminle behreyâb

Nâmın İbrâhim Paşa olduğu için gâlibâ
Verdi taht-ı Yûsuf'a zâtınla Mevlâ ferr ü tâb

Sana teslîm eyledi gerdenkeşân-ı Mısr'ı çün
Kıldı emrinde isâbet Husrev-i mâlik rikâb

Hak budur ki sana ikbâl eyleyelden oldu hep
Vaz-ı devrân-ı felek makbûl-ı tab-ı şeyh u şâb

Düştü hâk-i Mısr u âb-ı Nîl'e zıll-i refetin
Âbı kevser oldu anın hâki güyâ müşk-i nâb

Lâyık-ı sadr-ı vezâret olduğun âlem bilir
Çarh eder ol lutfu bir gün âleme bîirtiyâb

Gayrılar tutmaz yerin dîvân-ı şâhîde senin
Hiç olur mu gökte hurşîde kamer nâib menâb

Sen o mihr-i âsumân-ı baht u devletsin bu gün
Zâhir eyler pertevin her zerreden bir âfitâb

Baht-ı bîdârın ne mümkündür ki meyl-i hâb ede
Gerçi her şeb çarh eder hâzır münakkaş câmeheb

Etse deryâlar nola keff-i yemîninden suâl
Sen dururken cûd u ihsâna yemîn etmiş sehâb

Âb-1 lutf u âteş-i kahrın kifâyet etmese
Devlet-i Osmâniyân bulmazdı böyle âb u tâb

Lutf u kahrın birbirin müstelzim olursa nola
Eksik olsa ger biri çarha ererdi inkılâb

Hışmın ol gâyettedir ki âb-1 lutfun ermese
Âteş-i kahrın ederdi sevr-i gerdûnu kebâb

Lutfun ol gâyettedir ki nâr-1 kahrın olmasa
Cûy-1 eltâfin ederdi delv ü hûtu gark-1 âb

Lâzım oldukça eğer sen bir tedârik kılmasan
Bugün olurdu muattal kârgâh-1 nüh kıbâb

Tahtını berbâd eder miydi Süleymân'ın felek
Olsa ger Âsaf'ta böyle rey ü tedbîr-i savâb

Feyz-i ihsân-1 kefin eyler kifâyet âleme
Akmasa ger çeşme-i mihr olsa deryâlar serâb

Çarh ederdi cûybâr-1 tîgîn üstünde karâr
Ber-karâr olsa eğer âb-1 revân üzre habâb

Âlemi âvâze-i adlin tutaldan havf edip
Perdeden çıkmaz arûs-1 nağme-i çeng ü rebâb

Her kaçan olsa gulam-1 kevkeb-i bahtın süvâr
Birbirinden evvel ihzâr etmeğe eyler şitâb

Hâle bir tavk-1 murassa kehkeşân bir sîm raht
Çarh bir dikme abâlî mâh-1 nev zerrîn rikâb

Bir kasîdeyle kanâat etmedi medhinde dil
Safha-i hâtırdan ettim bir gazel de intihâb

Dürr-i mengûşunla rûyun denli bulmaz nûr u tâb
Zühre ger olsa felekte gûşvâr-1 âfitâb

Devr ederler bîkarâr olup cihânı rûz u şeb
Hep esîr-i tâb-1 rûyun âfitâb u mâhitâb

Dil nice nerm olmasın girdikçe bezm-i hüsnüne
Gerdenin sîmîn-sürâhî leblerin lalîn şarâb

Hâller zîbâ yaraşmış leblerinde câbecâ
Hak bu ki hûb imtizâc etmiş şarâb u habb-i nâb

Terlese rûyun hatt-1 müşgîn anı hoşbûy eder
Hûb olur ger perveriş bulsa benefşeyle gülâb

İhtiyâr etsin sana kul olmağı **Nefî** gibi

Her kim isterse nasîb-i kâmrânîden nisâb⁶⁰

Serverâ hakkâ ki lutfun eyledi ihyâ beni
İltifâtınla henüz oldum felekte behreyâb

Hayme-i âmâli kurdurmazdı bana rûzigâr
Rişte-i lutfundan olmasa ana muhkem tınâb

Kevkebim menhûs u bahtım şûm idi bu ana dek
Hayra tahvîl etti lutfun çekmez oldum ıztırâb

Tâliimle her zamân bir cins idi bâzârımız
Ben muhabbet arz ederdim ol bana zerc ü itâb

Çarh bir âh eylesem bin cevrederdi cânıma
Bin suâl etsem nücûma biri vermezdi cevâb

Hakka yüz minnet ki oldum ol felâketden halâs
Eyledim Sultânıma ihlâs ile çün intisâb

Çehre-i ikbâl ü bahtım oldu tâbân gün gibi
Râm olup açsa nola dûşîze-i devrân nikâb

Cân u dilden bana vâcibtir duân etmek senin
Hak'tan ümmîdim budur ede duâmı müstecâb

Günbegün olsun terakkîde celâl ü şevketin
Eylesin maksûdunu herkes tapundan iktisâb

Sen civân baht ol felek pîr olduğunca dembedem
Bahtına olsun müyesser revnak-ı ahdi şebâb

Hasmının Hak hâne-i cismini vîrân eylesin
Eylesin mamûre-i kalbin harâb ender harâb

-62-

[HAFIZ AHMET PAŞA?]

Devrân-ı güldür sâkiyâ dönsün yine câm-ı tarab
Uşşâka bülbüller gibi ol bâis-i şûr u şegab

Devr-i kadeh yâ devr-i gül devrân budur gayrı değil
Ammâ ki devr-i câm-ı mül devr-i safâdır cümle heb

Açıldı bağın gülleri feryâd eder bülbülleri
Sun sen de câm-ı mülleri durma peyâpey derakeb

Mey gibi kanı bir güher her katresi cânlar değer

⁶⁰ Bu tegazzül, gazellerin ilgili kafiye sıralamasında ayrıca kaydedilmiştir (G13).

Hakkâ ki câna cân katar yâr ile olsa lebâleb

Dey faslının encâmıdır zevk u safâ hengâmıdır
Yanî bahâr eyyâmıdır nûş edelim âb-ı ineb

Çün gitdi sâkî fasl-ı dey olup mürettep câm-ı mey
Ol dâver-i ferhunde pey şâyet kıla meyl-i tarab

Ol kutb-ı devrân-ı felek ol reşk-i esnâf-ı melek
Ol cûd u lutfu bîdilek ihsânı bîsa'y ü taleb

Ol müsteşâr-ı mütemen ki reşk ederler cümleten
Hükkâm-ı Bağdâd u Yemen fermândih-i Şâm ü Haleb

Düstûr-ı vâlâ-menzilet Pâşâ-yı sâhib madelet
Lutfuyla memlû şeş cihet tabında yok meyl-i gazab

Hemnâm-ı Fahrülmürselîn makbûl-ı Sultân-ı güzîn
Fermanrevâ-yı akl u dîn dârende-i hilm ü edeb

Deryâ dil ü kân havsala bir dahi yok böyle hele
Bezî etmede lutfun ile eller gibi sormaz sebeb

Şol denli âlîdir dili dünyânın olmaz mâili
Arz etseler velhâsılı yanında bir seng ü zeheb

Ceng etse düşmanla ne gün olur o gün sûr u düğün
Tedbîri bestir ceng için lâzım değil sâz u seleb

İzhâr edip Hak kudretin tahmîr edince tıynetin
Kılmış mübârek hilkatın halk-ı cihândan müntehab

Ey dâver-i kâmilnihâd sâfi dil ü pâk itikâd
Zâtınla kılmış ittihâd hulk-ı hasen tavr-ı aceb

Zâtın gibi zât-ı şerîf tabın gibi tab-ı latîf
Vardır diyen ahmak zarîf kizbi görürmüş müstehab

Yok hadd ü hasr ihsânına gelmiş mürüvvet şânına
Düşsem nola dâmânına ben de edip lutfun taleb

Nefî ki sana bendedir bir abd-i serefkendedir
Mâdâm ki cânı tendedir eyler senânı rûz u şeb

Tabım gibi bir dürr-i pâk olmak revâ mı zîr-i hâk
Oldum bu gamla ben helâk ammâ gelir gayra aceb

Bulmaz bir öyle cevheri encümle olsa Müşterî
Tâ devr-i Âdem'den berî nakdin felek sarf etse heb

Oldu sözüm bîkeyf ü kem tabım müsellemler tuttumu hem
Pâkîzegûyân-ı Acem sihrâferînân-ı Arab

Ammâ kesâdı var katı nazmın denilmez kıymeti
Nazm ehlinin yok rağbeti budur belâ budur taab

Lutf u keremle nâmdâr fazl u hünerle behredâr
Medhin kılam bîihtiyâr yok öyle bir âlî neseb

Hep şimdi erbâb-ı düvel bilmez nedir şiir ü gazel
Makbûl imiş gerçi ezel herkes görürmüş müstehab

Bir devre geldik hâliyâ olmuş maârif bîbahâ
Arz etse dil hüsn-i edâ etmiş olur sû-i edeb

Buldum hele sultânımı kem anlamaz izânımı
Kâmil görüp noksânımı lutf eyleyip şiirimde heb

Bestir bu denli himmetin şimdiden geri gör midhatın
Evvel duâ-yı devletin dinle gör ey nîkû-haseb

Tâ ki zemîn ile zamân ola medâr-ı âsumân
Tâ ki bahâr ile hazân dehri kıla pür tâb u teb

Devr-i gül ü devr-i kadeh verdikçe dünyâya ferah
Def ede dillerden tarah oldukça âlem pür şegab

Dönsün murâdınca tamâm olsun felek münkâd u râm
Maksûdunu cümle enâm kılsın kapında mükteseb

Hak kadrin efzûn eylesin adânı mahzûn eylesin
Gittikçe mağbûn eylesin düşmanların takdîr-i Rabb

KITAI KEBİRELER

-1-

MUKATTA DER TARÎF-İ ŞEYHÜLİSLÂM ESAD EFENDİ

Nefî-i sâhirim ki üstâdım
Sun-ı endîşe-i İlâhî'dir

Feyz-i tabım cihân-ı manâya
Tâb-ı hûrşîd-i subhgâhîdir

Çeşm-i endîşem ol kadar rûşen
Sanki hûrşîd anın siyâhıdır

Kalemim ol kadar şinâverdir
Tut ki bahr-ı sühende mâhîdir

Nokta-i kilik-i anberefşânım
Âlemin dâğ-ı mihr ü mâhıdır

Mülk-i manâ kalemrevimdir hep
Tabım endîşe pâdişâhıdır

Gevher-i nazm-ı âlemefrûzum
Şehlerin zîver-i külâhıdır

Yûsuf-ı tabımın sipihr-i büleñd
Sernigûn teng ü tîre çâhıdır

Nâzenin bîkr-i fikrimin Zühre
Şûh-ı gîsûberîde dâhıdır

Zühd ü rindî yanımda yeksândır
Bu husûsun Hudâ güvâhıdır

Her hevâdan ferâgat etti gönül
Şevk-i manâ yine kemâhîdir

Ehl-i dildir hemîşe yârânım
Nev mevâlî ne hod sipâhîdir

Lanet ol har arîf-i hodreye
Ki şeref ana mâl ü câhıdır

Fikr-i mazmûn-ı hâs için hâlâ
Dil bu tedbîr ile mübâhîdir

Ki nedîmim bu köhne meygedenin
Bir iki rind-i bâdehâhıdır

Bâhusûs ol güzîde tâifenin
Hem ıŖık biri hem sipâhıdır

Dili sâfi eğerçi terkîbi
Âlemin nüsha-i günâhıdır

Hemdem ister gönül ne çâre dilin
Kimse ne hâkimi ne Ŗâhıdır

Bu safâya velî olan münkir
Bir iki mülhid-i tebâhıdır

Bir iki sûret uğrusu har ki
Ne kalender ne hânkâhıdır

Kiminin baŖı penbe dükkânı
Dili iblîs tekyegâhıdır

Kiminin sûreti veliyy-i Hudâ
Manîde düşman-ı İlâhî'dir

Kimi herze nifâk u hercâyî
Sanatı gıybet ü melâhıdır

Kim çeker sikletin bu eşhâsın
Bilirim bu kimin günâhıdır

Nâmını ifŖâyâ çâre yok ammâ
Her dem endîŖe özrhâhıdır

Gerçi erbâb-ı taba böyle sitem
Feleğin köhne resm ü râhıdır

Hele Ŗükrüm budur ki memdûhum
Âlemin sadr-ı dînpenâhıdır

Müftî-i kâmrân ki dergâhı
Feleğin sadr-ı bârgâhıdır

Ol ki endîŖesenc-i ilm-i yakîn
Hired-i sâhib intibâhıdır

Ol ki imzânüvis-i hüccet-i dîn
Hâme-i muciz-iŖtibâhıdır

Ol ki endîŖe-i senâsı ile
Ehl-i dil dâimâ mübâhıdır

Feylesof-ı dakîkapeymâ ki
Aklı pür hikmet-i İlâhî'dir

Âsumân-1 cihân-1 şevket ü şân
Dâmen-i sâyebân-1 câhıdır

Rûzgâr ihtisâb-1 adli ile
Ol kadar dâfi-i menâhîdir

Ki meyin sürh u âl iken rengi
Bîm-i kahrıyla zerd ü kâhîdir

Tâ ki rûşençerâğ-1 bezm-i cihân
Feleğin şem-i mihr ü mâhıdır

Pâyîdâr ola devleti zîrâ
Dili endîşe kiblegâhıdır

-2-

MUKATTA DER TARÎF-İ ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ EFENDİ

Ey pâdişeh-i serîr-i dâniş
Vey husrev-i bârgâh-1 manâ

Cem rütbe şeh-i sühen kalemrev
Meh kevkebe pâdişâh-1 manâ

Deryûzeger cenâb-1 tabın
Şâhân-1 cihânpenâh-1 manâ

Tabîr-i bülend-i şâh beytin
Unvân-1 berât-1 câh-1 manâ

Saf çekse ne dem sûtûr-1 hattın
Ey safder-i rezmgâh-1 manâ

Gûyâ ki olur devât u hâmen
Tabl u alem-i sipâh-1 manâ

Gülmîh-1 der-i harîm-i fazlın
Hûrşîdbeyân u mâh-1 manâ

Muzmir dem-i nutk-1 dilkeşinde
Feyz-i dem-i subhgâh-1 manâ

Zâhir hat-1 nazm-1 revişinde
Mehtâb-1 şeb-i siyâh-1 manâ

Perverde-i feyz-i ebr-i fikrin
Bostân-1 sühen giyâh-1 manâ

Vâdî-i hayâl-i dilfirîbin

Nezzâregeh-i nigâh-ı manâ

Her dürr-i sitâre tâb-ı nazmın
Pîrâye-i şeb külâh-ı manâ

Her şâhid-i nâzenîn lafzın
Revnaqdih-i ıydgâh-ı manâ

İdrâk-ı tahayyül-i dakîkin
Fehm-i hîred-i intibâh-ı manâ

Endîşe-i intihâ-yı medhin
Vehm-i galat iştibâh-ı manâ

Tâ ki ola kişver-i sühende
Âmed-şüd-ı şâhrâh-ı manâ

Ol mesned-i mekrumette dâim
Memdûh-ı sühen penâh-ı manâ

-3-

MUKATTA DER MEDH-İ AĞA-YI DÂRÜSSAÂDE İSMÂİL AĞA

Hemdem-i şâhenşeh-i Cem pâyeye İsmâil Ağa
Ki küdüretten berîdir meşrebi zezem gibi

Kâle gelmez vasf-ı lutf-ı unsûr-ı mâhiyyeti
Zât-ı pâki cevher-i cân u dil-i âlem gibi

Yaraşır ger cevherin idrâk edip şâh-ı cihân
Elde tutsa dâimâ gönlünü câm-ı Cem gibi

*Kadr-ı zer zergerşinâsed kadr-i gevher gevheri*⁶¹
Kadrin anıçün bilir yoktur şeh-i ekrem gibi

Rûhdur sertâkadem güyâ mübârek heykeli
Olmuş anıçün mücerred İsí-i Meryem gibi

Haslet ü hûy-ı firişte var nihâdında tamâm
Görünür zâhirde gerçi peykerî âdem gibi

Rey-i mülkârâsıdır ol şeb çerâğ-ı tâbdâr
Ki verir dünyâya şule neyyir-i azam gibi

Lutf u ihsânı bunun mahsûsdur ehl-i dile
Bezî-i makdûr eylemez zâid yere Hâtem gibi

⁶¹ Altının kıymetini kuymcu, cevherin kıymetini mücevherci bilir.

Bu kerâmet ana yetmez mi ki dahi görmeden
Bir senâhânı ola **Nefî-i** muciz dem gibi

-4-

**KITA DER TARÎF-İ
MÛSÂ ÇELEBİ MÛSÂHİB-İ
HAZRET-İ SULTÂN MURÂD HÂN**

Yûsuf-ı Îsâ şiyem Mûsa Ağa ki talati
Gün gibi bir şuledir gûyâ çerâğ-ı Tûr'dan

Tıynet-i pâkinde yok aslâ kudûretten eser
Cismini halk eylemiş Bârî teâlâ nûrdan

Böyle zîbâ-sûret ü pâkîze sîret görmedim
Bir melektir gûyiyâ etmiş tevellüd hûrdan

Cebhe-i berrâk ile ol gerden-i kâfûrgûn
Zâhir oldukça girîbân-ı siyeh semmûrdan

Seyr eden kimse tulû etti kıyâs eyler hemen
Âfitâb-ı âlemârâyı şeb-i deycûrdan

Hemdem-i şâh-ı cihân olsa acep mi rûz u şeb
Zâtı bir mecmûadır ahlâk-ı nâmahsûrdan

Münderic zâtında envâ-ı mekârim ol kadar
Fark olunmaz tabı bir gencîne-i mestûrdan

Cebr-i hâtır etmedir lutf ile dâim âdeti
Budur anınçün duâ ana dil-i meksûrdan

Kurb-ı sultân-ı cihânda ola dâim kâmrân
Hak vücûdun hıfz ede âsîb-i dûrâdûrdan

-5-

**KITA DER TARÎF-İ TÂRÎH-İ TÎRENDÂHTEN-İ
PÂDİŞÂH-İ CEM CÂH SULTÂN MURÂD**

Hazret-i Hân Murâd ki ömrü
Ola dâmân-ı rûzgâra tırâz

Ne kadar var ise cihânda hüner
Eyledî bir bir anı hep ihrâz

Şehsüvâr-ı dilîr ü kıtanüvîs
Hem sühen fehm ü hem sühenperdâz

Her hünerde serâmed illâ ki

Cümlesinden ok atmada mümtâz

Rüstamâne kemâna sunsa elin
Zûr-ı bâzûda gösterir icâz

Yaraşır ger felekte nâvekinde
Hedef olsa hilâl-i dâiresâz

Şest-i destin göreydi Toz Koparan
Dergehine sürerdi rûy-ı niyâz

Tevbe eylerdi dahi etmemeye
Hiç tîr ü kemâne dest-i dırâz

Atmadı böyle bir uzak menzil
Dahi bir pehlevân-ı serefrâz

Gördü çün zûr-ı dest ü bâzûsın
Ok atarken o Şâh-ı bendenevâz

Tîrinin düştü fikrim ardınca
Cüst ü cûda çok eyledi tek ü tâz

Bulmayıp tîrini dedi târîh
Âferîn ey hıdv-i tîrendâz

-6-

DER TARÎF Ü TÂRÎH-İ KASR-I PÂDİŞÂH-İ CEM CÂH SULTÂN MURÂD

Habbezâ kasr-ı latîf ü zer nigâr
Ki nazîrin görmemiştir şeyh ü şâb

Ol kadar matbû u şûh u dilfirîb
Ki gören cennet sanır bîirtiyâb

Ol kadar rûşen ki fark olmazdı hiç
Ana câm-ı revzen olsa âfitâb

Sanki bir beyt-i musannadır felek
Ravza-i cennetten etmiş intihâb

Yâ dilârâ bir arûs-ı hûbdur
Âyîne olmuş ana havz-ı pür âb

Benzetirdim kasr-ı Behrâm'a eger
Bunda Behrâm olmasa ferrâş-ı bâb

Böyle bir kasr-ı muallâ var mıdır
Ki ola dâim şereften behreyâb

Evvelâ yetmez mi ana bu şeref
Anı teşrîf ede şâh-ı Cem cenâb

Hazret-i Sultân Murâd-ı dâdger
Ki odur şâhenşeh-i mâlik rikâb

Ol şehenşeh ki eder hûrşîd ü mâh
Hâk-i pâyinden saâdet iktisâb

Bu makâm-ı dilgüşâda dâimâ
Eyleye zevk ü safâ-yı bîhisâb

Tâze revnak vere dîn ü devlete
Köhnedikçe rûzgâra pür şitâb

Fikr edip **Nefî** dedi târîhini
Kasr-ı zerendûd-ı şâh-ı kâmyâb

-7-

KITA DER TARÎF-İ CÂNBEK GİRAY HÂN

Hân-ı vâlâ nijâd-ı pâk nihâd
Yani Cânbeğ Giray-ı Çingîzî

Ki olmuş ana nasîb tâ ezeli
Taht-ı Cemşîd ü baht-ı Pervîzî

Husrev-i kâmrân ki lâyıktır
Âfitâb olsa nal-i Şebdîz'i

Sadme-i kahrı sernigûn etti
Çarh-ı gaddâr-ı fitneengîzi

Kesti ırkını hayl-i adânın
Verdi hükmünü tîg-ı sertîzi

Oldu güyâ hadeng-i hûnpâşı
Bâğ-ı fethin nesîm-i gülrîzi

Dilerin devlet ü saâdet ile
Hasma çektikçe tîg-ı hûnrîzi

Serbeser gark-ı seyl-i hûn olsun
Düşmanın kişver-i sitemhîzi

Dil-i kerrûbiyânı sayd etsin
Tûgunun perçem-i dilâvîzi

İltifât ile serfirâz etti

Bu fakîr-i hakîr-i nâçîzi

Bir mübârek zamân-ı ferrûhda
Geldi mektûb-ı behcetâmîzî

-8-

KITA DER HASB-İ HÂL-İ HODGÛYED

Benim ol Nefî-i rûşen dil ü sâfî gevher
Feyz alır câm-ı safâ meşreb-i bîbâkimden

Âsumân himmet umar kevkebe-i tabımdan
Akl-ı küll ders okur endîşe-i derrâkimden

Himmetim hîçe sayar genc-i temennâyı velî
Gamı dünyâyâ değişmem yine imsâkimden

Feyz-i Hak berk urur âyîne-i endîşemden
Çeşm-i cân rûşen olur maşrık-ı idrâkimden

Devr eder şeş ciheti hem yine merkezde mukîm
Çok değildir bu tecessüs dil-i çâlâkimden

Kabe-i manâyâ bir yoldan ilette beni ki
Kudsiyân sürme çeker gerd-i reh-i pâkimden

Âlem-i manâyım âzâde kazâ hükmünden
Kimse rencîde değil gerdiş-i eflâkimden

Kulzüm-i marifetim ceyb ü kenârım pür dürr
Sâhilim pâkdir âlâyîş-i hâşâkimden

Ben bu hâletle tenezzül mü ederdim şiire
Neyleyim kurtulamam tab-ı hevesnâkimden

Bu heves böyle kalırsa dil-i tabımda eğer
İşitilmezse sözüm sîne-i sad çâkimden

Ben ölürsem yine âşüfte olur halk-ı cihân
Hüsn-i tabîr-ı zebân-ı çemen-i hâkimden

-9-

KITA DER TARÎF-İ TABLBÂZ-İ SULTÂN MURÂD HÂN

Şehensâh-ı memâlikgîr ü şâhîn-i şikârefgen
Ki medhe ihtiyâcı yok kemâl-i imtyâzından

Cenâb-ı Hazret-i Sultân Murâd-ı Kahramân savlet
Ki âlem sarsılır rûz-ı vegâda türktâzından

Saâdetle nice sayd u şikâra olmasın mâil
Halâs olmaz hümâlar gökte ceng-i şâhbâzından

İşitip gulgul-ı sıyt u sadâ-yı zeng-i şebbâzın
Azîmet etti kûh-ı Kâf'a Sîmurg ihtirâzından

Acep midir ki andan dahi pervâz etse dehşetle
Haberdâr olsa gülbang-ı bülend-i tablbâzından

-10-

KITA

Eyledi bu çeşmeyi bir pâk eser
Hazret-i şâhenşeh-i sâfî nihâd

Dense nola çeşme-i âb-ı hayât
Ki eder içtikçe dil-i Hızr'ı şâd

Niyyeti dâim eser-i hayradır
Eyleye Hak devlet ü ömrün ziyâd

Hâtif-ı kudsî dedi târihini
Ayn-ı safâ çeşme-i Sultân Murâd

MESNEVÎ

DER VASF-I HATT-I HÜMÂYÛN-I SULTÂN MURÂD HÂN

Ahsentü zihî hatt-ı hümâyûn-ı mübârek
Elkudretü lillâhi teâlâ ve tebârek

Hat mı bu yâ pîrâye-i dîbâce-i kudret
Hat mı bu yâ sermâye-i dükkânçe-i fitrat

Hat mı bu yâ sernâme-i unvân-ı İlâhî
Tahkîk edemez sırrını endîşe kemâhî

Bu hatt ile yazılsa eğer seb-i mesânî
Reşk eyler idi rütbe-i elfâza maânî

Bu hatt-ı dilâşûb ile bir nâme-i mergûb
Dildârdan olaydı eğer âşıkâ mektûb

Çekmezdi gam-ı hattını yârin dahi aslâ
Anlardı anınla dil-i bîtâbını tenhâ

Tayy oldu ise ömrü eğer Mîr İmâd'ın
Hakk ömrünü efvân ede Sultân Murâd'ın

Verdi o kadar hükmünü talîk-ı celînin
Nesh eyledi hep kıtaların Mîr Alî'nin

Anmaz giderek kimse dahi Mîr İmâd'ı
Gerçi ana mahsûs idi devrinde bu vâdî

Nevk-i kalemi ol kadar icâznümâdır
Gûyâ hat-ı talîk değil sun-ı Hudâ'dır

Ser çeşme-i Hızr olmasa ger çâh-ı devâtı
Mümkün mü idi hiç hurûfun harekâtı

Ol mertebe râst çeker aksine yâyı
Makûs demek olur ana yâvederâyî

Var kilik-i bedînde o mikdâr nezâket
Terkîb-i hurûfunda hem ol denli metânet

Taklîd edemez etse kalır şerm ile mebhût
Elmâsdan olursa eğer hâme-i yâkût

Bir silsilede görmedik işitmedik aslâ
Şâhenşeh-i talîknüvîs ü sühenârâ

Mahsûsdur ancak bu hüner Hân Murâd'a
Zîrâ ne selâtînde var ne hulefâda

Sertâkadem ârâste aksâm-ı hünerle
Bir nahl-i murassa gibi envâ-ı güherle

Vechinde nümâyân eseri pertev-i manâ
Hem pâdişehsûret ü hem Husrev-i manâ

Etvârı pesendîde her ahvâl u her işde
Himmette husûsâ revîş-i dâd u dihişte

Kul etti beni tâ o kadar hulk-ı kerîmi
Yâd eylemez oldum dahi Sultân Selîm'i

Tabîr edemem sâye-i lutfunda safâmız
Dâim budur Allâh bilir ana duâmız

Durdukça cihân devlet ile ola şehenşâh
Günden güne efzûn ede ikbâlini Allâh

MUSAMMATLAR

-1-

MÜSEDDES-İ MÜTEKERRİR

-I-

Ne hikmettir bu ki dil olmayınca mest-i rusvâyî
Taakkul edemem âlemde her pinân u peydâyî
Ne denli aklu fikr eyleser teklîf-i temâşâyî
Gözüm dünyayı görmez görmesen câm-ı musaffâyî
Getir âyîne-i âlemnümâ-yı câm-ı sahbâyî
Benim de sâkiyâ görsün gözüm bir pâre dünyâyî

-II-

Gönül âlüfte cân âşüfte ben hayretteyim muhkem
Belâyı aşk ile kıldım ne çâre neyleyem bilmem
Tutalım âlem olmuş şâd âlem halkı hep hurrem
İçip mest olmayınca bana teng ü dâr olur âlem
Getir âyîne-i âlemnümâ-yı câm-ı sahbâyî
Benim de sâkiyâ görsün gözüm bir pâre dünyâyî

-III-

Kemâl u câh u ikbâl ile olsam âlemin şâhı
Çerâğ-ı hânem olsa âsumân-ı devletin mâhı
Bakıp mirât-ı câma görmesem rûy-ı safâ gâhî
Cihânın varı yoğu hiç görünmez bana vallâhî
Getir âyîne-i âlemnümâ-yı câm-ı sahbâyî
Benim de sâkiyâ görsün gözüm bir pâre dünyâyî

-IV-

Nice demdir çeker âlâm-ı dehr ile taab gönlüm
Tecerrüd de nedir hiç kendi de bilmez sebep gönlüm
Muhassal def-i gam kılmağa şimdi rûz u şeb gönlüm
Sikender gibi seyretmek diler dünyâyı hep gönlüm
Getir âyîne-i âlemnümâ-yı câm-ı sahbâyî
Benim de sâkiyâ görsün gözüm bir pâre dünyâyî

-V-

Bulurken bezm ol tâb-ı şarâb-ı nâb ile revnak
Riyâ-yı mahz olur anın safâsın bilmemek ancak
Riyâ ehline ben Nefîveş oldum münkir-i mutlak
Nice bir zâhid-i hodbîn olup kendim görem ancak
Getir âyîne-i âlemnümâ-yı câm-ı sahbâyî
Benim de sâkiyâ görsün gözüm bir pâre dünyâyî

-2-

MATLA-I FUZÛLÎ TESDÎS-İ NEFÎ

-I-

Esîrin olalı bin cân ile ey şâh-ı hûbânım
Gamından kalmamıştır dilde tâb ü tende dermânım
Belâyı aşkın âhır çekmeden nevmîd olup cânım
Ümîdim sana tutmuşdum muhassal sen de sultânım
Perişân hâlin oldum sormadın hâl-i perîşânım
Gamınla derde düştüm kılmadın tedbîr-i dermânım

-II-

Vücûdum halk edelden dest-i sun-ı Kadir-i mutlak
Hayâlidir veren halvetserâ-yı hâtıra revnak
Nazîrin görmedim daha bu hüsn ü ân ile elhak
Murâdımca güzelsin budur incinmem sana ancak
Perişân hâlin oldum sormadın hâl-i perîşânım
Gamınla derde düştüm kılmadın tedbîr-i dermânım

-III-

Bilirken sana mâil olduğum ey serv-i âzâdım
İşitirken kapında rûz u şeb âh ile feryâdım
Neden âr eylemek yanında yâd oldukça yâ adım
Demez misin kıyâmette Hudâ senden ala dâdım
Perişân hâlin oldum sormadın hâl-i perîşânım
Gamınla derde düştüm kılmadın tedbîr-i dermânım

-IV-

Gehî âşıklara mihr ü vefâdan bahs edip cânâ
Müsellemdir bana âyîn-i hûbî dersin ihyânâ
Değil etvârına ammâ muvâfık ettiğin davâ
Ko yâ bu lâfi ihsân eyle işte ben kulun zîrâ
Perişân hâlin oldum sormadın hâl-i perîşânım
Gamınla derde düştüm kılmadın tedbîr-i dermânım

-V-

Kapında bunca feryâd eyledim dâd etmeden âhır
Visâlinle dil-i mahzûnumu şâd etmeden âhır
Bilip kul olduğum ammâ ki âzâd etmeden âhır
Unuttun bendeni bir kerre hiç yâd etmeden âhır
Perişân hâlin oldum sormadın hâl-i perîşânım
Gamınla derde düştüm kılmadın tedbîr-i dermânım

-VI-

Eser kılrsa sana âh-ı derûnî sîne-i sâfin
Olurdu sende de zâhir vücûdu rahm ü insâfin
Hakîkatten dem urma bâri artık terk edip lâfin
Bu matladan kıyâs et hasb-i hâl-i hadd-i insâfin
Perişân hâlin oldum sormadın hâl-i perîşânım
Gamınla derde düştüm kılmadın tedbîr-i dermânım

-VII-

Edersin diye ihsânımla eller gibi şermende
Kul olmağı kabul etmedim sana bin cân ile ben de
Olup **Nefî** gibi âhır gam-ı hicrânla efkende
Ümmîdim kat edip bildim hakikat yoğimiş sende
Perişân hâlin oldum sormadın hâl-i perîşânım
Gamınla derde düştüm kılmadın tedbîr-i dermânım

-3-

SÂKÎNÂME
[TERKİBBEND]

-I-

Merhabâ ey cân-ı mînâ-yı mey-i yâkût reng
Devri gelsin senden öğrensin sipihr-i bîdireng

Merhabâ ey yâdigâr-ı meclis-i devrân-ı Cem
Âb-ı rûy-ı devlet-i Cemşîd ü âyîn-i Peşeng

Merhabâ ey şâhid-i işretserây-ı meygede
Duhter-i pîr-i mugân hemşîre-i sâkî-i şeng

Sensin ol rûh-ı revân-ı mürde-i endûh u gam
Sana nisbet çeşme-i Âb-ı Hızır ayn-ı şereng

Sensin ol sermâye-i bâzâr-ı şevk-ı ehl-i aşk
Düştü feyzinle kesâda cevher-i nâmûs u neng

Sensin ol pîrâye-i hikmet ki feyz-i kâmilin
Kıldı mirât-ı zamîr-i ehl-i dilden ref-i jeng

Cürana vermezdi cân her âşık-ı efsürde dil
Olmasan tâbefgen-i her hâtır-ı bîtâb u teng

Mey değil rûh-ı revân-ı mürde-i gamsın hele
Âlemin cânı değilsen cân-ı âlemsin hele

-II-

Râhsın râhatfezâ-yı hâtır-ı mestânesin
Rûhsun nakd-ı revân-ı âşık-ı dîvânesin

Cüra-i cânbahşına leb-teşnedir Hızır u Mesîh
Âb-ı hayvânsın yâhut lal-i leb-i cânânesin

Âbsın manâda ammâ âb-ı âteşpâresin
Lalsın sûretde reng-i rûy ile ammâ nesin

Başlasan meclisde devre sâgar-ı mînâ ile
Lâle-i sîrâb-ı bâğ-ı bezm-i işrethânesin

Pürsafâdır tâb-ı dîdârın ile bezm ü bezmgâh
Rûşenâyîbahş-ı kalb-i meclis ü peymânesin

Bîser ü sâ mân edersin nice Sâm u Rüstem'i
Duhter-i rezsın velî akl almada merdânesin

Zevka dâirdir safâ-yı hâlet-i keyfiyyetin
Meclis-i rindâna mahrem gayrıya bîgânesin

Benzemez bir keyfe keyfinde âlem var senin
Rûhsun elkıssa râh olmanda şübhem var senin

-III-

Bâdî-i zevk u safâsın gerçi nâmın bâdedir
Cüranı nûş eyleyenler gussadan âzâdedir

Cân u dilden kimse yok ki sana meftûn olmaya
Şâh u derviş ü gedâ hep feyzine dildâdedir

Her ne dem lutf eyleyip bezmi müşerref eylesen
Ehl-i bezm ayağına yüz sürmeğe âmâdedir

Şâh-ı evreng-i safâsın lutf u kahrındır sebep
Kimisi sulh üzre mestânen kimi kavgâdadır

Ehl-i aşka sana benzer hemdem olmaz ki dilin
Hem küdüretten beri hem gıll u gışdan sâdedir

Sende neyler gıll u gış bir pâk u sâf âyînesin
Var ise az-çok küdüret sâgar-ı mînâdadır

Netsin ol esbâbı âşık ki sana rehn olmaya
Âteşe yansın gerek hırka gerek seccâdedir

Meclis-i erbâb-ı dil bir lahza sensiz olmasın
Hürmetin inkâr eden âlemde hürmet bulmasın

-IV-

Ben hele bir sana benzer yâr-ı hemdem bulmadım
Hem senin bezmin gibi bir bezm-i hurrem bulmadım

Nice mesrûr olmasın ol meclisin ashâbı ki
Katreni nûş eyleyende zerrece gam bulmadım

Sana hâşâ benzedem afyon u bengin neşvesin
Anların dahi husûsâ keyfini kem bulmadım

Bir yere cem olsa âşık şem ile mahbûb ile
Hiç o bezm-i hâsa senden özge mahrem bulmadım

Ehl-i aşka turfa işrethâne buldum âlemi

Sensiz ammâ âlemin zevkinde âlem bulmadım

Edeli seyl-i hüçûmun hâne-i zühdü harâb
Tevbenin bünyâdını hâtırda muhkem bulmadım

Zevkine vâsıl olunca tevbesin bozmak değil
Tevbeyi hiç ihtiyâr etmiş bir âdem bulmadım

Dilgüşâdır meclisin gâyetinde hem rindânedir
Her ne derlerse senin hakkında hep efsânedir

-V-

Keyf-i cânbahşın ki cism ü câna râhat bundadır
Hikmetin inkâr eder vâiz hamâkat bundadır

Mürde-i endûha söz yok cân bağışlar sohbetin
Cân verir çok zevkine anın da sohbet bundadır

Gerçi varın sarf edersin sen gönüller açmağa
Harc eder varın da herkes sana hikmet bundadır

Ehl-i hikmet bilmemiş bu ana dek keyfiyyetin
Yoksa her bîmâr için derlerdi sıhhat bundadır

Sükkerî şerbetden alâsın hele ehl-i dile
Telhkâm etsen nola gayrı halâvet bundadır

Hâsılı hemmeşreb olsan yaraşır rindân ile
Ter değil tabın arak gibi letâfet bundadır

Öldürür renc-i humârın dirgürür feyzin yine
Âşık-ı bîmârı bir demde garâbet bundadır

Nefi-i bîmârı gel keyfinle ihyâ kıl yine
Hâtır-ı mahzûnunu gamdan müberrâ kıl yine

GAZELLER

-1-

Şâh-ı aşkım âlem-i manâ müsellemdir bana
Sernigûn peymâne-i Cem tâc-ı Edhem' dir bana

Aşk ile gâhî harâbâta düşürsem gönlümü
Bâzgûne tâc-ı Edhem sâgar-ı Cem' dir bana

Her nefeste hançer-i bürrân gibi bir zahm açar
Hemzebân-ı dilnevâz âh-ı demâdemdir bana

On sekiz bin âlemi seyr eylemek lâzım değil
Her nefeste feyz-i Hak bir özge âlemdir bana

Halk-ı âlem bir nefes şâd olmaya cânlar verir
Cânımın cânânı güyâ dildeki gamdır bana

Âşıkım ammâ yine düşîzegân-ı fikrime
Cebraîl'im Meryem-i endîşe mahremdir bana

Bana sor **Nefî** hemen kadr-i dür-i güftârını
Nüktesencân-ı İlâhî cümle hemdemdir bana

-2-

Girih-i kâkülüne dilleri bend etti sabâ
Kadr-i erbâb-ı dili haylî bülend etti sabâ

Ne acep kendi de ger dâma giriftâr olsa
Dilleri dâne vü zülfünü kemend etti sabâ

Bağladı boynuna zülfünü hamâil yerine
Bu bahâneyle acep def-i gezend etti sabâ

Bir gazel okudu mecmûa-i gülden bülbül
Lehçe-i şûhunu gâyette pesend etti sabâ

Sohbet-i bâde için gülşene teklîf ederek
Tab-ı **Nefî**'yi de bir rind-i levend etti sabâ

-3-

İki zülfün ki biribirine bend etti sabâ
Dil-i Cibrîl'i giriftâr-ı kemend etti sabâ

Târ-ı zülfünde katar oldu o denli diller
Bir girihle nice bin kâfile bend etti sabâ

Iztrâb-ı dil-i uşşâk ile durmaz hemvâr
Sanma gîsûlarımı pest ü bülend etti sabâ

Kesti bîhûde figân eylemeden gülşende
Gûşmâl-i gül ile bülbüle pend etti sabâ

Dese **Nefî** bu zemînde nola tekrâr gazel
Tarh-ı vâdîsini çün haylî pesend etti sabâ

-4-

Nice mest olmasın âşık felek peymâne gam sahbâ
Münâsib bezm-i aşka hak bu hem peymâne hem sahbâ

Ne feyz alır sıfâl-ı bâdeden pîr-i mugan
Çekerdi reşkden kandil ile Şeyhülharem sahbâ

Humâr öldürdü hem gam cânımızdan eyledi bîzâr
Meded yok mu bize ey sâkî-i sâhib kerem sahbâ

Gam-ı rindân-ı âlemdir benim de çektiğim yoksa
Yegâne hûn-ı dil nûş eylerin ger bulmasam sahbâ

Acep tiryâk-i nâfidir cihânın zehr-i kahrına
Koma **Nefî** elinden rind isen mânend-i Cem sahbâ

Hem eyle dâimâ himmet ki hâlî durmasın yârân
Kurulsun câbecâ meclis çekilsin dembedem sahbâ

-5-

Gamze dildûz olıcak nâz u tegâfûl ne belâ
Dilde sabr olmayıcak nâza tahammül ne belâ

Çîn-i ebrûya tahammül edemezken âşık
Girih-i pür şiken-i turra-i kâkûl ne belâ

Turralar gökte hümâ saydına âmâde iken
Dil şikâr etmek için hâke tenezzül ne belâ

Dile her mûyu bir ejder görünür ol zülfün
Nice bin ejderi bir yerde tahayyül ne belâ

Âşıkâ nâlesi eğlence yeter ey **Nefî**
Nağme-i dilkeş için minnet-i bülbül ne belâ

-6-

Ben mest-i harâbım dil mestâne değil mi yâ
Gerdûn yine ol bezme peymâne değil mi yâ

Çün âşîka rüsvâlık elbette mukarrerdir
Mestâneliğim böyle rindâne değil mi yâ

Keyfiyyet-i nazmımla mest olsa nola âlem
Her beyt-i safâbahşî meyhâne değil mi yâ

Bin genc-i güher olsa pinhân nola sînemde
İşretgede-i tabım vîrâne değil mi yâ

Uşşâkı niçin kırmaz gamzen ne durur bilmem
Keskin mi değil tîgî mestâne değil mi yâ

Kadrim nola bilmezse yârân-ı sühenperver
Ehl-i dile tab ehli bîgâne değil mi yâ

Nefî dil-i şeydâya bir pâre tesellî ver
Lâyık mı değil aşka dîvâne değil mi yâ

-7-

Akar mîzâb-ı çeşmimden sirişk-i dîde âb âsâ
Nola kendim döğersem taşlar ile âsyâb âsâ

Hevâ-yı aşk ile deryâ-yı eşkim cûşa geldikçe
Kıbâb-ı nüh felek anda görünür bir habâb âsâ

Gecemiz rûz-ı rûşen oldu belki rûzdan rûşen
Şu dem ki şem-i rûyun arza kıldın âfîtâb âsâ

Kemâne döndü kaddim târa benzer za'fdan cismim
Acep mi nâle kılsam bezm-i aşkında rebâb âsâ

Acep mi Nefî'yâ bârân-ı eşkim dinmese bir dem
Ne yerdeyim ne gökte bâd-ı aşk ile sehâb âsâ

-8-

Cân ü dil hâk-i reh-i tevsen-i dildâra fedâ
Pâre pâre dil-i sad pâre seg-i yâra fedâ

Çemen üzre görünen jâle değil bülbül ol
Eyledi cân güherin ol gül-i gülzâra fedâ

Sen büt-i deyre gelir deyüben ey rûh-ı revân
Cânların kıldı sanemler der ü dîvâra fedâ

Öleyim dirileyim dünyâda Cîrcîs gibi
Günde bir kez kılayım cânım o hünkâra fedâ

Nefî'yâ iki cihânda budurur baş murâd

Ki edem cânımı ol şîvesi bisyâra fedâ

-9-

Şu denli bâde-i ter verdi reng ü tâb sana
Meğer ki var ise gülgûnedir şarâb sana

Şikest-i gamzen iken sâkıyâ senin pûlâd
Tahammül eyleye mi beyza-i habâb sana

Nigâh-ı şule-i rûyun olur bana mâni
Şuâ-i mihirden olmuş meğer nikâb sana

Derûn-ı âyîneye tâb-ı talatın sığmaz
Revâdır âyîne olursa âfitâb sana

Şuâ-i mihri dil âyînesine ey **Nefî**
Düşelden oldu muhassal bu ıztırâb sana

-10-⁶²

Göz ucuyla âşika geh lutf eder gâhî itâb
Bir suâle yer komaz ol gamze-i hâzır cevâb

Çeşmi bezm-i fitne kurmuş işve câm almış ele
Bâde-i nâz ile etmiş gamzesin mest-i harâb

Lebleri üzre gubâr-ı hatt-ı nev hîzi değil
Nâfe-i âhû-yı çeşminden dökülmüş müşk-i nâb

Çeşm-i mesti tîg çekmiş gamzeden bir Kahramân
Ebrû-yı müşgîni bir şemşîrden hâlî kırâb

Nice tutsun tîr-i yâra sînesin **Nefî** nişân
Anı kor mu bir karâr üzre dil-i pür ıztırâb

-11-

Gönlümü her dem bir âteştir kılan pür ıztırâb
Ki ol âteşden bir ahkerdir felekte âfitâb

Nâr-ı âhım tuttu dehri yine mahv olmaz felek
Berkarâr olmak acceptir âteş üstünde habâb

Gelse peykân-ı hadeng-i yâr kalmaz sûz-ı dil
Gör nice teskîn eder bir külheni bir katre âb

Âbdır peykân-ı yâr ammâ gelince sîneye

Olur âteşpâre ol dahi verir bir gûne tâb

Âb u tâb eksik değil şirinde ey **Nefî** senin
Yâr gâhî lutf eder gibi sana gâhî itâb

-12-

İltifât etmez dirîgâ ol şeh-i âlî cenâb
Gam helâk etti bizi sun sâkîyâ lutf et şarâb

Jeng-i gamdan pâk eder mirât-ı kalbin âşıkın
Zâhidâ iç mevsim-i güldür şarâb-ı lal-i nâb

Darb-ı ta'n-ı hâside âhen siperdir gûyîyâ
Sînem üzre hasret-i hâlinle dâğ-ı bîhisâb

Benzetirmiş kendüyi âyîne rûy-ı dilbere
Her işi aksine ancak kimseden etmez hicâb

Öykünürmüş çeşm-i yâra **Nefî**'yâ nergis dahi
Yok imiş anda basîret var ise mest-i harâb

-13-⁶³

Dürr-i mengûşunla rûyun denli bulmaz nûr u tâb
Zühre ger olsa felekte gûşvâr-ı âfitâb

Devr ederler bîkarâr olup cihânı rûz u şeb
Hep esîr-i tâb-ı rûyun âfitâb u mâhitâb

Dil nice nerm olmasın girdikçe bezm-i hüsnüne
Gerdenin sîmîn-sürâhî leblerin lalîn-şarâb

Hâller zîbâ yaraşmış leblerinde câbecâ
Hak bu ki hûb imtizâc etmiş şarâb u habb-i nâb

Terlese rûyun hatt-ı müşgîn anı hoşbûy eder
Hûb olur ger perveriş bulsa benefşeyle gülâb

İhtiyâr etsin sana kul olmağı **Nefî** gibi
Her kim isterse nasîb-i kâmrânîden nisâb

-14-

Cân almağa dilteşne olan gamze imiş hep
Âlüfte imiş hançeri cân ile lebâleb

Ağyâra neden tâ bu kadar ruhsat ü temkîn
Âdem midir ol nar ki ola bir kuru kâleb

⁶³ 62. Kasidenin tegazzülüdür.

Arz eyler idi hâlini feryâd ederek ol
Ammâ görecek rûyunu hurşîdi tutar teb

Ol hatt-ı dilâşûb ile ol zülf-i perîşân
Sunmakta acep âleme dîvân-ı müretteb

Kasd eyleyeni bilmez idi cânına **Nefî**
Cân almaya dilteşne olan gamze imiş hep

-15-

Öyle mi nâzik geçer ol gamze-i câdûfirîb
Âşîka zahm urduğun idrâk ede anın rakîb

Ol ilâc etmekte âciz derdimin meftûnu ben
İkimiz de kurtulurduk geçse dermândan tabîb

Yâ bu gün olmuş yâ erte çekmeyiz vuslat gamın
Yâdır çünkü bize dünyâ vü ukbâdan nasîb

Cezbe-i hüsne nice tâkat getirsin ehl-i aşk
Bir nigâh-ı germe döyemez bin cihân sabr ü şekîb

Yâr u bîgâne müsellemler tutsa ey **Nefî** nola
Şiirimizin hep âşînâdır lafzı manâsı garîb

-16-

Bildirirdim derdimi bir âh ile cânâne hep
Korkarım sûz-ı derûnumdan felekler yana hep

Gün gibi bilmem kimin gamhânesin pür şevk eder
Halk-ı âlem mübtelâ bir âfet-i devrâna hep

Dâne vermez hırmeninden merdüm-i dânyaya çarh
Bezl eder varını ammâ bulsa bir nâdâna hep

Ceng ederler dîdede her şeb hayâl-i yâr için
Girseler müjgânlarım nola boyunca kana hep

Olmaz ey **Nefî** bu vâdîde benimle heminân
Gelsin esb-i tabına mağrûr olan meydâna hep

-17-

Bulmazam tenhâ ki hâlim arz edem cânâna hep
Derd-i hecri bildirem ol âfet-i devrâna hep

Bir nigele bildirir uşşâka hecr ü vuslatı

Âşıkız ol güft ü gûy-ı dîde-i fettâna hep

Rûz u şeb kûyunda feryâd etse âşıklar nola
Murg-i diller düştü dâm-ı turra-i pîçâna hep

Tîg-ı sertîz ile ben âşüfte dil mecrûh iken
Teşnedir âlem yine ol hançer-i bürrâna hep

Bakmaz oldu kâmil ü dânyâ **Nefî** çarh-ı dîn
Halk-ı âlem mâil ancak câhil ü nâdâna hep

-18-

Mihr-i âlem davi-i hüsne dirâz ettikçe dest
Rûy-ı pür tâbında anı ay düşürdü hor u pest

Ey sanem verir leb-i lalin Mesîhâ'dan haber
Gûyiyâ hâl-i lebin bir Hindû-yı âteşperest

Darb-ı seng-i hicr ile âyîne-i dil münkesir
Câm-ı vaslından umarlar âşık-ı hâtırşikest

Nûş edelden câm-ı lebrîz-i muhabbetden gönül
Oldu güyâ mest-i medhûş-ı mey-i bezm-i elest

Ehl-i aşk olan çeker bu bezm-i fânîden ayağ
Nefiyâ ger rind isen ol kûşe-i vahdetnişest

-19-

Gamzesi mahmûr olup sundukça câm-ı nâza dest
Nâz u şîveyle vurur her bir müje bir sâza dest

Çeşmi yüz bin kan eder bir cünbiş-i müjgan ile
Dest-i kudrettir meğer ol mest-i tîrendâza dest

Dil elinde tutmak ister zülfün ammâ neylesin
Erişir mi hiç şahbâz-ı hümâpervâza dest

Vâsita çok vuslata ammâ hemen lâzım olan
Yâra dâmân-ı keşîde âşık-ı serbâza dest

Devlet el vermezse geçdik neyleriz dünyâyı biz
Olmadan erişse tek bir dilber-i mümtâza dest

Nice mümkün böyle vâdîde bu gûne penc beyt
Vurmayınca tab-ı **Nefî** hâme-i icâza dest

Böyle hoş tabâna rindâne gazel mi derdi ol
Sunmasa ger Câm-ı feyz-i Hâfız-ı Şîraz'a dest

Şimdi ammâ böyle rifat mi bulurdu pâyesi
Vurmasa ger dâmen-i Sultân-ı serefrâza dest

Şeh Murâd Hân ki devâm-ı ömrün eylerler ricâ
Vurduğunca evliyâ miftâh-ı genc-i râza dest

Âfitâb-ı kîmyâger müflis olurdu eğer
Açmasa her subh o Hâkân-ı keremperdâza dest

-20-

Bir yüzden idi yâr ile üslûb-ı muhabbet
Hattıyla erişti hele mektûb-ı muhabbet

Gûy-ı zekanın seyr edeli mâî kabâda
Ağdı göğe hûrşîd gibi top-ı muhabbet

Ne gamze esîr edebilirdi dili ne gam
Olmasa eğer fitne vü âşûb-ı muhabbet

Sînemde ne var ise gamın sildi süpür dü
Pâk etti harîm-i dili cârûb-ı muhabbet

Mecnûn ne bilir kâide-i nâz u niyâzı
Âşık mı sanır kendin o meczûb-ı muhabbet

Dil gamzen ile turrana pek uydu ulaştı
Hak saklaya ki olmaya mağzûb-ı muhabbet

Nefî gibi küstâh ol eğer âşık olursan
Zîrâ eremez vuslata mahcûb-ı muhabbet

-21-

Kâmet mi bu yâ fitne-i berpâ-yı kıyâmet
Salınsa tutar âlemi gavgâ-yı kıyâmet

Reftâr değil âleme bir turfa belâdır
Seyr eden eder sanki temâşâ-yı kıyâmet

Dehre bu kadar velvele verince hırâmın
Sarsılsa nola zelzeleden cây-ı kıyâmet

Olursa kıyâmette kadin gibi dilâşûb
Cân ile eder halk-ı temennâ-yı kıyâmet

Dildâde-i kaddinde kalır mı dahi nâmûs
Hak eylesin kimseyi rüsvâ-yı kıyâmet

Rüsvâ-yı dü kevn etti beni ol kad ü kâmet
Şimdiden geri ne bîm ü ne pervâ-yı kıyâmet

Nefî gibi yok pâyna yüz sürmeğe çâre
Tutsam nola dâmânını ferdâ-yı kıyâmet

-22-

Reftârına vâbeste mühimmât-ı kıyâmet
Eylerse o kâmet nola isbât-ı kıyâmet

Dünyâyı esîr etti o reftâr acep mi
Vakf olsa temâşâsına evkât-ı kıyâmet

İmdâd-ı nigâh ile cihângîrî-i fitne
Âşûb-ı hırâmıyla mübâhât-ı kıyâmet

Ol şîve-i reftâra ki olursa giriftâr
Dünyâda mübârek ola âfât-ı kıyâmet

Sâyen gibi yanınca sürünmek yeter ana
Nefî'ye ger olursa mükâfat-ı kıyâmet

-23-

Uşşâk ile dolsun der isen kûy-ı muhabbet
Gösterme rakîb olmayana rûy-ı muhabbet

Kim görse olur gamzene elbette giriftâr
Yâ Rab ne füsûn eyler o câdû-yı muhabbet

Uşşâkı esîr etmek ise âdet-i gamze
Hûbânı şikâr eylemedir hûy-ı muhabbet

Kana boyadı kûyunu seylâb-ı sirişkim
Hûn-ı dil ile taşı meğer cûy-ı muhabbet

Nefî gibi mest anlama bîhûş görürsen
Almıştır olan aklımız dârû-yı muhabbet

-24-

Aldıkça ele gamzeleri sâz-ı muhabbet
Dünyâyı tutar nağme-i şehnâz-ı muhabbet

Kim söyleşir ol çeşm-i füsûnsâz ile zîrâ
Her bir müje bir nâdireperdâz-ı muhabbet

Âşık nice ketm edebilir râzî dururken
Ol gamze-i fettan gibi gammâz-ı muhabbet

Gönlünde yer eylerse nola âşıkın olmaz
Bir bunculayın hemdem ü hemrâz-ı muhabbet

Ammâ yine gamzeyle müdârâ nice mümkün
Tâ olmayacak âşık-ı serbâz-ı muhabbet

Hem öldürür üftâdesini hem eder ihyâ
Mahsûsdur ol âfete icâz-ı muhabbet

Rüstem gibi geh safşiken-i leşker-i uşşâk
Nefî gibi mest-i serendâz-ı muhabbet

-25-

Meyhâne-i nâz olmuş o çeşm-i siyeh-i mest
Her kûşe-i pür fitnesi bir hâbgeh-i mest

Hışm ile çeker gamzesi peymâne-i nâzı
Âşûb-ı cihân olsa nola her nigh-i mest

Almış ele Rüstem gibi şemşîrini gamze
Olmuş ana müjgânları saf saf siyeh-i mest

Bezm-i Cem'e revnak veremez olmayıcak tâ
Cârûb-ı deri meygede perr-i küleh-i mest

Mestâne niyâz eylese **Nefî** nola yâre
Mazûr-ı kirâm-ı ukalâdır güneş-i mest

-26-

Cibrîli helâk etse o çeşm-i siyeh-i mest
Mazûr-ı kirâm-ı ukalâdır güneş-i mest

Cibrîl değil Hızır u Mesîhâ da olursa
Öldürmemege çâre mi var ol nigh-i mest

Câm olmayıcak âlem olur çeşmine târik
Hûrşîd-i cihântâb ise de şeb-küle-i mest

Sûfî ne bilir kadrini zevk-i mey-i nâbın
Bilseydi ger olurdu hemen hâk-i reh-i mest

Ne bütgede ne Kabe gerek âşîka **Nefî**
Hâk-i der-i meyhâne yeter secdegeh-i mest

-27-

Her kimi esîr etse o çeşm-i siyeh-i mest
Bir zahm vurur elbette ana her nigh-i mest

Âşûb-ı dil ü cân olıcak gamze-i sâkî
Mestâne ne işlerse sorulmaz güneş-i mest

Yüz sürmede hâk-i der-i meyhâneye her gün
Eflâke ererse nola taraf-ı küleh-i mest

Seng-i der-i meyhâneye kor başını düşde
Zânû-yı melek olsa eğer hâbgeh-i mest

Sûfî değilim rind-i harâbâtî-i aşkım
Nefî gibi olsam ne acep hâk-i reh-i mest

-28-

Gamze mahmûr u girişme sâkî vü müjgân mest
Olsa gördükçe acep mi âşık-ı hayrân mest

Göz ucuyla nâz eder mestâne hem hançer çeker
Görmedim ol gamze-i câdû gibi fettân mest

Gönlü açılmaz elinde câm-ı gül fâm olmasa
Bâdesiz bâg-ı behişt olsa sanır zindân mest

Başına çalsın dokuz câmını devrân bâdesiz
Sabra kâdir mi kadeh pür olmasa bir ân mest

Oldu Nefî fikr-i lal-i yâr ile mest-i müdâm
Bâde de nûş etse olmaz sûfî-i nâdân mest

Hak teâlâ Pâdişâhın ömrün efvân eylesin
Etmez oldu devletinde yok yere efgân mest

-29-

Gamzen ne kadar olsa niyâz etmeğe bâis
Âhım olur ol mertebe nâz etmeğe bâis

Allâh için ey âh dolaş zülfüne durma
Ol silsile-i aşkı dırâz etmeğe bâis

Zevki budur âlem-i aşkın ki hevâsı
Olur dili pür sûz u güdâz etmeğe bâis

Rind isen eğer âlem-i vahdet gibi olmaz
Def-i gam-ı tahkîk ü mecâz etmeğe bâis

Nefî gibi gamzen de sana cân ile âşık
Budur dili hep mahrem-i râz etmeğe bâis

-30-

Ölmek âsân âşıka bir dem firâk-ı yâr güc
Böyle müşkül derd esîri hastaya tîmâr güc

Aşk mühlik yâr gâfil mübtelâlar neylesin
Birbirine derdini inkâr güc ikrâr güc

Gerçi aşk izhârı bîtâb olmayınca cürm olur
Dilber ammâ müddeâ fehm olacak inkâr güc

Yâr eğer âşık ne eylerse muhabbet iktizâ
Etmemek olur mahallinde ânı izhâr güc

Olsa **Nefi** nola ger endîşesiyle hemzebân
Neylesin yâ sohbet-i yârân-ı nâhemvâr güc

-31-

Pürsafâ dâim dili bir şûh hemdemdir kadeh
Tâ ezelden meclis-i rindâna mahremdir kadeh

Bezm-i bâğâ bir sebû-yı pür mey ise gonca ger
Bâğ-ı bezme bir gül-i şâdâb u hurremdir kadeh

Bir tutarsa pâdişâh ile gedâyı mey nola
Hem sifâl-ı meygede hem tâc-ı Edhem'dir kadeh

Gösterir dünyâyı mirât-ı habâbında tamâm
Kendi başka başına bir özge âlemdir kadeh

Nola pür şevk etse dünyâyı dil-i **Nefi** gibi
Rûzgâra yâdigâr-ı meclis-i Cem'dir kadeh

-32-

Çekemem derd-i firâkın meded ey mâh meded
Görmedim bunculayın bir gam-ı cângâh meded

Garazın cân ise ger gamzene fermân eyle
Eylesin nâz ile bir şîve-i dilhâh meded

Zabt-ı âh eylemedir âşıkâ evvel çâre
Ben ise âhsız ârâm edemem âh meded

Dâğlar lâle gibi tâzelenir miydi eğer
Âteş-i sîneme âh etmese her gâh meded

Çîn-i zülfünde giriftâr kalırdı dil-i zâr
Erişip bâd-ı sabâ etmese nâgâh meded

Hâl pek müşkül eğer etmez ise ey **Nefi**
Himmat-i Âsaf-ı sâhib dil-i âgâh meded

Hâfiz-ı genc-i kerem hazret-i Ahmed Paşa
Ki eder ehl-i recâya geh ü bîgâh meded

Kaldım ayakda perîşân u mükedder ahvâl
Destgîr ol bana ey Âsaf-ı Cemgâh meded

Böyle dermândelerin derdine dermân et ki
Her işinde sana da eyleye Allâh meded

-33-

Yazanlar peykerim destimde bir peymâne yazmışlar
Görüp mest-i mey-i aşk olduğum mestâne yazmışlar

Bana tekîf-i zühd etmezdi idrâk olsa zâhidte
Yazıklar ki anı âkil beni dîvâne yazmışlar

Değildir gözlerinde sâye-i müjgânı uşşâkın
Hatın resmin beyâz-ı dîde-i giryâne yazmışlar

Benim âşık ki rüsvâlîkle tuttu şöhretim şehri
Yazanlar kıssa-i Mecnûn'u hep yâbâne yazmışlar

Nice zâhirdir ey **Nefî** sözünden dildeki sûzun
Yazınca nüsha-i şirin kalemler yâne yazmışlar

-34-

Ol ebrûlar ki levh-i cebhe-i cânâne yazmışlar
Cemâlî matlaıdır ki ser-i dîvâne yazmışlar

Değil gird-i lebinde hattı ol Îsâ demin güyâ
Duâ-yı Hızr'ı bir mercândan fîncâna yazmışlar

Musavvirler yazıp Ferhâdı kûh-ı Bîsütûn üzre
Verip destine tîşe haylî üstâdâne yazmışlar

Sanırlar halka halka dûd-ı âhım evc-i alâda
Bir ejderdir ki sakf-ı künbed-i gerdâne yazmışlar

Bu tarz-ı hâsa ey **Nefî** yine sûret veren sensin
Nazîre söyleyenler ekserî efsâne yazmışlar

-35-⁶⁴

Olur mu böyle bir meh-pâre-i mest-i perî peyker
Ki Cibrîl-i emîn tîr-i nigâhından hazer eyler

Temâşâyâ nice tâkat getirsin yâ dil-i âşık
Ki her ebrûsu bir şemşîr ü her müjgânı bir hançer

Meh ü hûrşîd-i âlemtâbı çekmiş sanki zencîre
O pür çîn kâkül-i berdûş o pür ham turra-i derber

Acep matbû u dilkeşdir serâpâ hüsn-i endâmı
Biri birinden alâ vü latîf ü nâzik ü hoşter

O ranâ kâmet-i mevzûn o reftâr-ı hoşâyende
O zîbâ ârız-ı gülgûn o ruhsâr-ı safâgüster

Züleyhâ tâ ebed nevmîd olurdu zevk-ı vuslatdan
Bu istiğnâ vü bu nâzı göreydi düşde Yûsuf ger

Ne sihr ettin yine sözde hezâr ahsente ey **Nefî**
Senin gibi acep olur mu bir câdû-yı efsûnger

-36-⁶⁵

Nigâhı âfet-i dîn gamzesi âşûb-ı dünyâdır
Bu gûne şûha dil vermek aceb derd özge sevdâdır

Gönül âşüfte yâr âlüfte çeşm-i baht ise huftu
Aceb âşık aceb dilber aceb olmaz temennâdır

Nice keşf eylesün dil râzını ol gamze-i şûha
Ki kat kat perdede pinhân iken bu mest-i rüsvâdır

Demek güç saklamak güç gamzeden hâl-i dil-i zârı
Belâ-yı ehl-i aşk gör ne derd-i hayretefzâdır

Belâenderbelâdur dilde derd-i aşk-ı yâr ammâ
Yazıklar kimse kim bir böyle sevdâdan müberrâdır

Nihânî bir nigehte çeşmi bin fitne eder peydâ
Anuçun şehr-i dârülmülk-i dil pür şûr u kavgâdır

Tahammül hîç mümkün mü gam-ı hicrâna ey **Nefî**
Muhabbet gâlib-i mutlak dil ise nâşikîbâdır

-37-

Değil hatt-ı muanber sâye-i zülf-i siyâhıdır
Değil ebrû-yı pür çîn gamzenin perr-i külâhıdır

Ne gamze Kahramân-ı kişverârâ-yı melâhat ki
Dizilmiş leşker-i müjgân anın saf saf sipâhıdır

İki saf asker-i hûnhârdır gûyâ ki müjgânı
Girişme ana safpîrâ vü serasker nigâhıdır

Girişme dilfirîbâne tegâfüllerle nâzende
Nigah mestâne katl-i bîgünâh ile mübâhîdir

⁶⁵ 47. Kasidenin tegazzülüdür. (Bir mecmuada gazeller bölümünde kayıtlıdır: Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, yk.30a).

Nice hâba varır ol gamze-i ayyâr ki çeşmi
Hezârân fitne-i mestânenin ârâmgâhıdır

Hat-ı nev hîzi ancak bir belâ oldu dile yoksa
Güzellik dilrübâlık şûhluk yine kemâhîdir

Esîr oldu gönül çâh-ı zenahdânında ey **Nefî**
Değildir zülfü anın dûd-ı pîçâpîç-i âhıdır

Halâs olmak ne mümkündür deme zinhâr o mahbesden
Hemen mevkûf-ı hüsn-i iltifât-ı pâdişâhîdir

O şâhenşâh-ı zîşân u bülend ikbâl-i devrân ki
Cenâbı pâdişâhân-ı cihânın kiblegâhıdır

Şeh-i mehkevekebe Sultân Murâd-ı madeletgüster
Ki dünyâya vücûdu rahmet-i mahz-ı İlâhî'dir

-38-

Ne tende cân ile sensiz ümîd-i sıhhat olur
Ne cân bedende gam-ı firkatınle râhat olur

Ne çâre var ki firâkınla eğlenemem bir dem
Ne tâliim meded eyler visâle fırsat olur

Ne şeb ki kûyuna yüz sürmesem o şeb ölürüm
Ne gün ki kâmetini görmesem kıyâmet olur

Dil ise gitti kesilmez hevâ-yı aşkından
Nasîhat eylediğimce beter melâmet olur

Belâ budur ki alıştı belâlarınla gönül
Gamın da gelse dile bâis-i meserret olur

Nedir bu tâli ile derdi **Nefî**-i zârın
Ne şûhu sevse mülâyim dedikçe âfet olur

-39-

Niçin şâh-ı nihâl-i gülde bülbül âşyân eyler
Bu günler hod muhabbet ehli terk-i Hânümân eyler

Nola bu demde âşık mest ü dilber mey perest olsa
Bu bir demdir ki hep şâh u gedâyı kâmrân eyler

Hoşa feyz-i ferahbahş-ı nesîm-i subh-ı cânperver
Ki hem gam mürdesin ihyâ kılar hem şâdmân eyler

Benefşe kâmet-i ham-geşte arz etmek temâşâdır

Bu faslın hükmü hod pîr-i dütâyı nevcevân eyler

Serâpâ nergis encüm gül mehi tâbâne dönmüşdür
Bahârın sunını gör ki zemîni âsumân eyler

Müzeyyen reng ü bûy ile dil-i **Nefî** gibi gülşen
Meğer ol cân-ı âlem gâhî geşt-i gülsitân eyler

-40-

Kâse-i ser ki yolunda garka-i hûn âb olur
Bahr-ı aşka geh habâb olur o geh girdâb olur

Âhına incinme gâhî âşık-ı dîvânenin
Neylesin bîçâre gördükce seni bîtâb olur

Aşkî olmaz yine hâlî hiç âb u tâbdan
Kendisi bîtâb olursa dîdesi pür âb olur

Dil giriftâr olmamak kâbil mi bend-i zülfüne
Anı dâma çekmeğe her halka bir kullâb olur

Ârif ol gam çekme **Nefî** böyle kalmaz rûzgâr
Lutf eder bir gün Hudâ elbette feth-i bâb olur

-41-

Âh u feryâd ile dil her zamân dâd ister
Kahramân-ı nigehi hışm ile cellâd ister

Olmaz ol gamze-i cellâd gibi bir âfet
Ki ne tîg-ı müje ne hançer-i pûlâd ister

Dil ise bend-i ham-ı silsile-i zülfünde
Ne döyer mihnete ne cânını âzâd ister

O sitemkâr-ı dilâşûb ise dildâdesini
Dâimâ bend-i belâ çekmeğe mutâd ister

Kimse taklîd edemez sözde sana ey **Nefî**
Böyle pâkîze gazel tab-ı Hudâdâd ister

Kimsede tab-ı Hudâdâd bulunmazsa eğer
Kilk-i allâme-i âlem gibi üstâd ister

Müftî-i mucizeperdâz ki idrâkinden
Akl-ı küll vâdî-i endîşede imdâd ister

-42-

Felekte misli yok bir mâh-ı mihrefrûzumuz vardır
Güzel sevmekte elhak tâli-i firûzumuz vardır

Takınsın dilrübâlar gamzelerden tîg-i âşıkküş
Bizim de âhımızdan nâvek-i dildûzumuz vardır

Nola seyl-i sirişk-i çeşm-i giryân durmayıp aksa
Söyünmez sîne de bir âteş-i cânsûzumuz vardır

Günü günden yig olsun rûzedârân-ı gam-ı aşkın
Demezler ki bizim de ıydımız nevrûzumuz vardır

Acep mi bûriyâbâfân-ı nazma kılmasak rağbet
Bizim **Nefî** gibi bir şâir-i zerdûzumuz vardır

-43-

Mahşer olmuş sahn-ı Kâğıthâne dünyâ bundadır
Cennete dönmüş güzellerle temâşâ bundadır

Bu da bir gündür kıyâmetten nişânı âşikâr
İşte gör ol âfitâb-ı âlemârâ bundadır

Dilberin bâlâ-bülendi âşıkın üftâdesi
Bir yere gelmiş bu gün alâ vü ednâ bundadır

Anmasın sûfî dahi kesrette vahdet âlemin
Yârı tenhâ avlayan uşşâk-ı şeydâ bundadır

Cümleden ol gûne sermestân-ı sâhibhâlden
Nefî-i şûrîde-i bîbâk ü rüsvâ bundadır

-44-

Söyleşilmez çarh ile geh şöyle gâhi böyledir
Münkalibdir bu cihânın resm ü râhı böyledir

Zâhid ol rind ol hemen sûrette kalma ârif ol
Âlem-i manâda hükm-i pâdişâhî böyledir

Gark eder bir noktada nûr-ı siyâha âlemi
Ârifin sermâye-i kilik-i siyâhı böyledir

Subh u şâmı fark olunmaz âsumân-ı tabımın
Maşrık-ı endîşemin hurşîd ü mâhı böyledir

Yalnız **Nefî** değil güstâh-ı bezm-i marifet
Yoklasan cümle nedîmân-ı İlâhî böyledir

-45-

İhyâ eden endîşeyi feyz-i nefesimdir
Endîşe benim tıfl-ı dil-i nev hevesimdir

Ben mest-i mey-i meygede-i aşk-ı Hüdâ'yım
Takdîr-i rikâbımda sebûkeş asesimdir

Oldum güher-i feyz ile deryâ-yı maânî
İrâb u hurûf-ı sühenim hâr u hasımdır

Ol kâfilesâlâr-ı reh-i Kabe-i aşkım
Ki nâle-i uşşâk-ı sadâ-yı ceresimdir

Olsam nola **Nefî** gibi Hallâk-ı Maânî
İhyâ eden endîşeyi feyz-i nefesimdir

-46-

Nâz ederse gamzesi uşşâk-ı zâra nâz eder
Zülfü bir âşüftedir ki rûzgâra nâz eder

Böyle şûha mübtelâ olmak ne güç âşık değil
Bulsa cümle dilberân-ı şivekâra nâz eder

Çeşmi gâhî mest olur ruhsat verir nezzâreye
Durmaz ammâ gamze ol ahd ü karâra nâz eder

Dehre mağrûr olma ey gâfil ki bunda âdeme
Tâlii yüz döndürür gâhî sitâra nâz eder

Görmedim **Nefî** gibi bir rind-i âlî meşrebi
Hem gedâ hem pâdişâh-ı kâmkâra nâz eder

-47-

Dil bir cevân-ı nev heves-i dilrübâ bilir
Vasf edemem lisân ile ancak Hudâ bilir

Ammâ o denli tıfl-ı nevâmûz-ı nâz ki
Ne âdet-i cefâ vü ne resm-i vefâ bilir

Çeşmi o denli mest iken erbâb-ı dil yine
Müjgân-ı hünfeşânını sehm-i kazâ bilir

Yâ bilmesin mi ârif olan ki kazâ dahi
Her bir nigâh-ı germini hâzır belâ bilir

Gelsin benimle var ise meydâna **Nefî**'yâ
Bir böyle tarz-ı tâze vü nâdir edâ bilir

-48-

Çektiğim derdi ne hemhâne ne hemrâh bilir
Âşıkım hâl-i dil-i zârımı Allâh bilir

Dâd o zâlimden eğer böyle kalırsa nâzı
Ne figân-ı şeb ü ne âh-ı sehergâh bilir

Söyleşilmez nigeş-i şûhu acep müstağnî
Ne zabân-ı dil ü ne şîve-i dilhâh bilir

Gamzesi âteş-i sûzana girer bir câdû
Ne dil-i şulefeşân ne alev-i âh bilir

Böyle dilber ne belâdır başına ey **Nefî**
Her nigâhımı kazâ âfet-i cângâh bilir

-49-

Vuslat hevesin ko gam-ı hicrân ne belâdır
Var tâlib-i derd ol yürü dermân ne belâdır

Dâim dolaşıp gezme ser-i kûyunu yârın
Bilmez misin ol âfet-i devrân ne belâdır

Âh etmemeğe çâre mi var âşık-ı bîtâb
Habs-i nefes ü çâk-ı girîbân ne belâdır

Cemiyet-i hâtır mı kalır âşık olunca
İllâ gam-ı gîsû-yı perîşân ne belâdır

Dünyâyı girişmeyle esir eyledi bilmem
Câdû mudur ol gamze-i fettân ne belâdır

Göz habsine saldı dili mestâne nigeşle
Bir kûşede meyhâne vü zindân ne belâdır

Biz rind-i sebük rûh-ı cihânız bize hemdem
Rind olmayacak sıklet-i yârân ne belâdır

Var hâk-i reh-i ehl-i dil ol kaçma sitemden
Erbâb-ı dile gayret-i akrân ne belâdır

Nefî sözünü vird-i zebân eyledi âlem
Şimdiden geri yâ defter ü dîvân ne belâdır

-50-

Seni hüsn ile gâyet bînazîr ü bîbedel derler
Ne derlerse senin hakkında sultânım güzel derler

Vefânı mutlak ağıyâra münâsibtir demez kimse
Velî cevri ü cefânı âşık-ı zâre mahal derler

Bize pend ile vâizler kesel verdikleri yetmez
Kesel def'ini ko câm-ı safâdan hem kes el derler

Hüner addeyleyip cânâ acepdır âlemin hâli
Leîme mugtenem derler kerîme muhtezel derler

Gazelde kuvvet-i tabın bilindi elhak ey **Nefî**
Ne bu vâdide söz mümkün ne bir böyle gazel derler

-51-

Durme sâkî sebû-yı bâde getir
Zevk-i bezm-i Elest'i yâde getir

Mey-i pür gişle tîredir dilimiz
Bize bir dilrübâ-yı sâde getir

Çîn-i ebrûya yok tahammülümüz
Dilrübâ-yı cebîngüşâde getir

Olma meftûn-ı bâde-i Cemşîd
Câmını bezm-i Keykubâd'a getir

Ârif ol bir nüh üfte nükte ile
Nice bû-cehli itikâde getir

Cebr-i noksâna bakma ey **Nefî**
Eksik aldınsa ger ziyâde getir

-52-

Rindân-ı harâbâtî vü mestân-ı elestiz
Mahşerde dahi câm-ı mey-i aşk ile mestiz

Yok bâde için minnetimiz pîr-i mugâna
Sâkî-i mey-i vahdet ile destbedestiz

Düşmezse nola gül gibi sâgar elimizden
Ne tâib-i bîhûde vü ne tevbeşikestiz

Dense ne acep tabımıza bahr-ı maânî
Sahbâ gibi bir hâlet ü cûra gibi pestiz

Olsak nola **Nefî** gibi rüsvâ-yı dü âlem
Hem âşık u hem şâir ü hem bâdeperestiz

-53-

Erişti bahâr oldu yine hemdem-i nevrûz
Şâd etse nola dilleri câm-ı Cem-i nevrûz

Gül gibi cihân oldu yine hurrem ü handân
Gör neyledi feyz-i eser-i makdem-i nevrûz

Yıldı bir olur bu dem-i ferhunde acep mi
Olmazsa her eyyâmda ger âlem-i nevrûz

Rind isen eger ko heves-i bâğ-ı behiştî
Cennet mi değil bezmgeh-i hurrem-i nevrûz

Nefî yaraşır bu gazeli eylese taksîm
Bülbül gibi bir mutrib-ı muciz dem-i nevrûz

Bezm-i şehe bu nazm ile olsan güherefşân
Güyâ ki gülistâna düşer şebnem-i nevrûz

Ârâyış için bezmini Sultân Murâd'ın
Erişti bahâr oldu yine hemdem-i nevrûz

-54-

Âşık olduk dâm-ı zülf-i yâre düştü gönlümüz
Akla uyduk bir garîb âvâre düştü gönlümüz

Gamdan âzâd olmağa bilmem ne çâre eylesek
Kaldı hayrette acep bîçâre düştü gönlümüz

Âşık olmaktır yine evlâsı ammâ derd bu
Bir mülâyim âfet-i mekkâra düştü gönlümüz

Çeşmi bir zahm urdu tîg-ı gamze-i bürrân ile
Göz yumup açınca yüz bin pâre düştü gönlümüz

Fâriğ olsak nola dilber sevmeden **Nefî** gibi
Hüsn-i hulk-ı şâh-ı mehdîdâra düştü gönlümüz

Şevkimiz yok zevk-i câm-ı lal-i nâb-ı dilbere
Şiir-i hâkân-ı şeker-güftâra düştü gönlümüz

Hazret-i Sultân Murâd Hân-ı kerîmüşşân ki
Şevk-i medhiyle garîb efkâra düştü gönlümüz

Cüst ü cû ettik nazirin âlem-i endîşede
Iztırârî vâdî-i inkâra düştü gönlümüz

-55-

Baht uyansa hâba varsa dîde-i bîdârımız
Düşte bârî gayrıdan tenhâ düşürsek yârımız

Gökte her bir ahtere yüz bin şerâr eyler kırân
Kevkebe bastırdı çarhı âh-ı âteşbârımız

Şâh-ı aşkız her ne emr etsek musahhardır felek
Oldu mâh-ı neyle hizmetkâr-ı hançerdârımız

Biz hazân u hâr kaydından beri bülbülleriz
Sîne-i pür dâğımızdır bâğımız gülzârımız

Biz reh-i aşk içre terk-i ser kılan âşıkınız
Çıkmasa Ferhâd' veş başa acep mi kârımız

Bezm-i gamda cismimiz bir şem-i şevkengîz olur
Âteş-i dilden tutuşsa gûşe-i destârımız

Bâde-i aşka hum olmuş bir tabîattan çıkar
Âlemi mest etse ey **Nefî** nola eşârımız

-56-

Eşk ile sînedeki şerhayı nemnâk ederiz
Âşıkız mihr ü muhabbet yolunu pâk ederiz

Kendimizden ne kadar bîhaber etse bizi aşk
Ol kadar zevk-i gam-ı firkati idrâk ederiz

Çekmesin diyü taab girmede peykânı dile
Tîrine karşı durup sînemizi çâk ederiz

Yine sen istediğin yerde gezersin güzelim
Cismimiz yok yere yolunda hemen hâk ederiz

Nazmımızla nola kılsak gamı şevka tebdîl
Zehri ey **Nefî** biz efsûn ile tiryâk ederiz

-57-

Esrâr-ı lebin söylemeyiz gerçi hamûşuz
Ammâ ki hum-ı mey gibi pür çûş u hurûşuz

Cevrin çekerek zevk-i gam idrâk olunurdu
Müşkül bu ki biz aşk ile bîtâkat u hûşuz

Nâgeh getirir diyü sabâ müjde-i vaslın
Baştan ayağa şâh-ı gül-i ter gibi gûşuz

Zâhid bizi kor gayra satar şimdi riyâyı
Duymuş bizi ki mutekid-i bâdefürûşuz

Nefî gibi tâib değiliz dilber ü meyden
Biz anlar ile lebbeleb ü dûşbedûşuz

-58-

Sahbâ yerine zehrkeşân-ı gam-ı aşkız
Reşk etme bizim câmımıza biz Cem-i aşkız

Bir zevk olmuş hikmet-i Hakk meşrebimizde
Ki mest-i gam ârâm-ı dil-i hurrem-i aşkız

Çok mu bu kadar feyz bize ehl-i diliz hem
Perverde-i rindân-ı Mesîhâ dem-i aşkız

Nâz eyleyemez hiç bize gamze-i dilber
Biz rind-i melâmetzede-i âlem-i aşkız

Bir gamzeye bin nâz ederiz istesek ammâ
Kîrat ile makûl bilir sersem-i aşkız

Dursak ne acep ger saf-ı müjgâna mukâbil
Başka başına her birimiz Rüstem-i aşkız

Olsa sözüümüzde nola tesîr-i cibillî
Nefî gibi bîgâne değil mahrem-i aşkız

-59-

Erbâb-ı gamız âşık-ı dildâde-i aşkız
Öldürse bizi gam yine âmâde-i aşkız

Nâz etsek olur gamze-i hûbânede gâhî
Yârân-ı tenük meşreb-i şehzâde-i aşkız

Ne turra esîr etmeğe kâdir ne girişme
Kimse bizi bend edemez âzâde-i aşkız

Cem gibi nola çekmez isek renc-i humârı
Rindân-ı sabûhîzede-i bâde-i aşkız

Sûfî gibi münkir değiliz keyf-i şarâba
Biz mutekid-i mürşid-i seccâde-i aşkız

Yok tâkatımız kûyuna yüz sürmeğe yârin
Mestân-ı harâbâtî vü üftâde-i aşkız

Nefî gibi mâil değiliz şîve-i nazma
Meftûn-ı edâ-yı gazel-i sâde-i aşkız

-60-

Gamzesi mahmûr u çeşmi nîm mest-i hâb-1 nâz
Biribirine nezâketle eder işrâb-1 nâz

Katl-i uşşâk etmeden âr eylemezdi gamzesi
Olmasa şemşîr-i istiğnâsı ger şâdâb-1 nâz

Bir nigele Kahramânı katl eder Rüstem gibi
Baksan ammâ çeşmine bir hasta-i bitâb-1 nâz

Her nigâhı bir belâ-yı nâgehânîdir dile
Gayrı dilberler gibi lâzım değil esbâb-1 nâz

Kime şekvâ eylesin bîçâre **Nefî** neylesin
Gamzesi mahmûr u çeşmi nîm mest-i hâb-1 nâz

-61-

Olmuş o şûh o mertebe mest-i şarâb-1 nâz
Ki bâde içre aksine eyler itâb-1 nâz

Kalmazdı rûzigârda bir zinde âşıkı
Ger olmayaydı gamzesi mest-i harâb-1 nâz

Bir Kahramân-ı şûhdur ol gamze gûyiyâ
Olmuş musâhibi nigele-i pür hicâb-1 nâz

Çeşmi hadeng-i hışmı yine kıldı derkemân
Ebrûlarına düşse nola pîç ü tâb-1 nâz

Nefî göreydi bu gazel-i pür niyâzını
Tahsîn ederdi gamze-i hâzır-cevâb-1 nâz

-62-

Kırmada uşşâkı hep tîg-1 cihântâb-1 nâz
Gamzesi ammâ yine mest-i şekerhâb-1 nâz

Gamze değil âleme turfa belâdır ki hiç
Halkı esîr etmeğe istemez esbâb-1 nâz

Def-i humâr etmeğe tâkatı yok çeşminin
Durmaz eder dâimâ gamzesi işrâb-1 nâz

Dâmen-i zülfünden el çekmez idi dil eğer
Pençesini burmasa pençe-i pür tâb-1 nâz

Âşık eder miydi hiç sencileyin ârifi
Bilmese **Nefî** o şûh şîve-i âdâb-1 nâz

-63-

Âşüfte esîrân-ı ham-ı zülf-i dütâyız
Dîvâne değil silsilecünbân-ı belâyız

Bilmem ne füsûn eyledi ol turra-i câdû
Ki böyle serâsime vü âşüftenümâyız

Top eylemişiz kelleyi çevgân-ı belâya
Meydân-ı muhabbetde yeler bîser ü pâyız

Âhile perâkende gubâr-ı dil-i aşkız
Ne teşne-i şebnem ne talebkâr-ı sabâyız

Bir dâma tutulmaz dilimiz turradan özge
Zîrâ kafes-i aşktan âzâde hümâyız

Pişânî-i hürşîde düşer sâyemiz ancak
İsbât-ı vücûd eylemiş erbâb-ı fenâyız

Sâhir değil şâiriz ammâ söze gelsek
Nefî gibi muciz dem ü pâkîze edâyız

-64-

Bâde gam verir bize biz âşık-i dîvâneyiz
Gelmeden bu bezme câm-ı aşk ile mestâneyiz

Çekmeyiz renc-i humârı ömrümüzde gerçi biz
Gam değil mahmûr olursak sâkî-i meyhâneyiz

Âşık-ı yek reng ü rindângüşâde meşrebiz
Bezm-i hâs-ı vahdete hem bâde hem peymâneyiz

Hem gülüz hem bülbülüz germiyyet-i aşk ile biz
Dâğ-ı derde şule vü şem-i gama pervâneyiz

Rind-i aşkız hâsılı **Nefî**-i bîpervâ gibi
Âşinâya âşinâ bîgâneye bîgâneyiz

-65-

Gözü meyhâne-i nâz u kaşı mihrâb-ı niyâz
Yaraşır her ne kadar etse niyâz ehline nâz

Sabra tâkat mı kor âh etmemeğe dillerde
O girişme o hırâm ol revîş-i sabrgüdâz

Görmedim gamze-i fettâmı gibi şûh-ı cihân
Sûret-i fitnede bir dilber-i uşşâknevâz

Böyle pîrâste vü bûkalemûn-hüsn olmaz
Kendi güyâ ki melek gamzeleri şubedebâz

Güft ü güy-ı dili bilmez görünür gamzeleri
Şivede her nigehi sâhir-i manâperdâz

Dil-i Cibrîli şikâr eylemek ister zülfü
Nola eylerse hümâ gibi yukardan pervâz

Sen de **Nefî** dilini kurtar eğer kâdir isen
Sözü yâ silsile-i zülfü gibi etme dirâz

-66-

Rüstem-i ehl-i dilim aşk kemânım çekemez
Pâdişâh-ı sühenim fitne nişânım çekemez

Âfitâb olsa eğer kevkeb-i câh ile hasûd
Kîn-i şemşîr-i cihângîr zebânım çekemez

Mest-i meyhâne-i feyzim yine rindân-ı cihân
İttifâk etse biri rıtl-ı girânım çekemez

Bana bir dilber-i şûh olsa hemen hâzırvakt
İntizârı dil-i fettân-ı cihânım çekemez

Dil-i dilberden anınçün sakınır endîşe
Gam-ı aşkı bilir ol âfet-i cânım çekemez

Bileli kendimi ben gönlümü âşık buldum
Bâr-ı gayrî ten-i bîtâb ü tûvânım çekemez

Nefî'yim kimse benim gibi şetâret edemez
Hiç bir kimse dahi derd-i nihânım çekemez

-67-

Dil ehlinden deme cân istesem cânâ revân vermez
Seni cânandan seven âşık ya neyler sana cân vermez

İçirmez hançerin cân almayınca âşık-ı zâra
Bir içim suyu ol mâh hastanesine râyegân vermez

Verir her tâlibe matlûbun ammâ hazret-i Mevlâ
Güzellikte murâdımca bana bir nevcevân vermez

Yeter ömr-i dırâzı dil sana zülfü ko lalin ki
Hayât-ı nev bağışlarsa hayât-ı câvidân vermez

Bu denli sana bâis himmet-i âlîdir ey **Nefî**
Gazel tarhında senden gayrı kimse böyle şân vermez

-68-

Sûfî bu sûreti gel manâ-yı takvâyâ değiş
Kalbi pâk et nemedi atlas u dîbâyâ değiş

Dem bu demdir be hey idrâksiz endîşeyi ko
Kevseri havzı ile sâgar-ı sahbâyâ değiş

Feyz bir demde erer âdeme zinhâr o demi
Bul ne bu âleme ne âlem-i ferdâyâ değiş

Yoklasan noktada mevcûdtur esrâr-ı hurûf
Rind isen gafleti ko kesreti tenhâyâ değiş

Olsa pür gevher-i esrâr-ı maânî âlem
Sen yine anı dil-i **Nefî**-i şeydâyâ değiş

-69-

Oldukça dilden âteş-i âhım zebânekeş
Bir şem-i bîfürûga döner gûyîyâ güneş

Nevrûz erişti başladı nerd oynamağa çarh
Hasmâne rûz u şeb nola ger atsalar düşeş

Hâlin acep mi olsa izârında dîlfirîb
Rûm'a düşünce kâbil olur merdüm-i Habeş

Âşık surâhî gibi eder varını nisâr
Dilber güşâde meşreb olunca piyâleveş

Dil küştîgîr-i arsa-i nazm oldu **Nefî**'yâ
Tutsun anınla kuvvet-i tabı olan güreş

-70-

Hattı yaklaştı niçin urmaz dil-i uşşâka dâğ
Geldi akşam erdi yakmaz mı dahi ol meh çerağ

Sînede her dâğ-ı sürh andan bir ahkerpâredir
Sûz-ı firkatle dil olmuşdu firûzân bir ocâğ

Fikr-i zerd-i ârız ile gönlüm âram eylemez
Âşık-ı dîvâneym tutmaz beni bend ile bâğ

(Ciltleme hatası nedeniyle kesilmiştir)

-71-

Görse hüsnün olur elbette her âdem âşık
Nice olmasın o mehpâreye âlem âşık

Kahramân gamze-i fettânına meftûn u esîr
Çeşm-i câdû-yı sihirsâzına Rüstem âşık

Söyleşir gamze-i fettân ile rindâne yine
Ne kadar olsa gam-ı aşk ile sersem âşık

Iztırâb-ı dil-i bîtâb anı râhat kor mu
Gamze katl eylese durmaz yine epsem âşık

Zevk-i vuslatda hakîkatte bilinmez elhak
Cân fedâ etmeyecek yâre mukaddem âşık

Güft ü gûy-ı nigehtin dil nice idrâk eyler
Az çok olmasa ger gamzeyle mahrem âşık

Ehl-i dil bâde vü dilbersiz olur mu bir dem
O da **Nefî** gibi hem şâir ola hem âşık

-72-

Hazz eder dil gam-ı cânân ile bîtâb olacak
Ol safâyı bulamam mest-i mey-i nâb olacak

Gam-ı aşkın dile geldikçe komaz cânda elem
Yer kalır mı kedere hânede ahbâb olacak

Dil değil kevn ü mekân olsa yerinden koparır
Halka-i turra-i zülfün gibi kullâb olacak

Götürür tenden okun pârelerin eşk-i revân
Has u hâşâki komaz hâkde seylâb olacak

Nola gark olsa felek âb-ı hayât-ı sühene
Lüle-i hâme-i **Nefî** mîzâb olıcak

-73-

Yâre derdim diyemem bezm-i şarâb olmayıcak
Cürmüm ikrâr edemem mest-i harâb olmayıcak

Âfitâb ol ruh-ı pür tâba nazîr olsun mu
Bu yakar âlemi bir lahza nikâb olmayıcak

Cezbe-i hüsnü gönül hattına talîk eyler
Nice hall etmek olur anı kitâb olmayıcak

Tutalım rûz-ı şumâr olsa kim eyler davâ
Ettiğin zulme senin hadd ü hisâb olmayıcak

Sen bu rûsvâlığı ey **Nefî** komazsın elden
Yârdan yine sana hışm u itâb olmayıcak

-74-

Gamze-i tûgkeş ü çeşm-i sihirsâzına bak
Kasd-ı cân eyler iken şîvesine nâzına bak

Kahramân karşı durur mu gör o müjgânlara
Leşker-i gamze-i mest-i sipehendâzına bak

Fitnede turralarının yed-i tûlâsını gör
Şîvede gamzesinin sihrine icâzına bak

Nice ârâstedir şîve ile sertâpâ
Rûzigârın hele ol dilberi mümtâzına bak

Gamze-i nergis-i mahmûrların seyr eyle
Cilve-i serv ü sehî kadd-i serefrâzına bak

Var mı **Nefî** gibi üstâd-ı sühen insâf et
İhtirâ-ı kalem-i nâdireperdâzına bak

-75-

Sînemi deldi müjen okları tâ cânıma dek
Söyle ebrû-yı kemândârına tutsun çekerek

Tîr-i âhım yine bir demde erişti feleğe
Şehper-i bâl-i melektendir ana sanki yelek

Âşık oldur ki rakîbi ola alâ ednâ
Sevdiğin yanî seve yerde beşer gökde melek

Biricik ehl-i dil ü taba da gün göstere
Bu kadar aksine devr eylemese çarh-ı felek

Kadrin anlar katı az olsa nola ey **Nefî**
Çok hünerdir gazeli böylece pâkîze demek

-76-

O şeh cân u dile rahm eyleyip dâd ettiğin görsek
Bir-iki zâr u nâşâdı felek şâd ettiğin görsek

Gönül mamûresin cevriyle vîran etti ol zâlim
Gelip insâfa bir gün yine âbâd ettiğin görsek

Kul etti âlemi refâtına ol serv-i âzâdım
Ne var bir bendesin lutfundan âzâd ettiğin görsek

Nice bin hânümânı bâda vermiş bir felektir bu
Anı âhıyla bir âşık da berbâd ettiğin görsek

Ne mazmûnlar ne vâdiler bulur seyr eylesen **Nefî**
Yine bir tarz-ı hâs u tâze îcâd ettiğin görsek

-77-

Düşer gâhî araknâk olsa zülf-i hambeham nâzik
Ruh-ı rengîni ammâ gül gibi hem tâze hem nâzik

Harîr-i zülfü pâyendâz olur anınçün ol şûha
Ayak basmaz yere ger olmasa ferş-i kadem nâzik

Nezâketle dokun zülfüne ey bâd-ı sabâ yârin
Sakın dilden olur zîrâ dil-i erbâb-ı gam nâzik

Habâbın sâgar eylerdik mey-i nâb olsa ey sâkî
Şarâbı câmile çekmezdi olsa tab-ı Cem nâzik

Ne feyz alır dil ü destinden ey **Nefî** kolar dâim
Kalem câdû-yı Îsâ dem sühen hem şûh u hem nâzik
Cenâb-ı Âsaf-ı zîşân bilirse nola ger kadrin
Olur lâbüdd dil-i mahdûm-ı pâkîze şiyem nâzik

Vezîr-i Murtazâ sîret Alî Paşa ki pâyına
Ederdi secde ger olaydı elçî-i Acem nâzik

-78-

Muntazır cân u dil vefâna senin
Merhamet yok mu mübtelâna senin

Seni ağyâr ile gören âşık
Nice sabr eylesin cefâna senin

Katı şûrîde dilsin ey bülbül
Uymaz ehl-i çemen hevâna senin

Çekti bîgâneler kenâra seni
Firkat el verdi âşinâna senin

Müşterî olsa şâire **Nefî**
Kıymet olmazdı hiç bahâna senin

Gerçi çoktur cihânda ehl-i sühen
Reşk eder cümlesi edâna senin

-79-

Varamam kûyuna ağyâr ile ceng etmeyecek
Cenge âhengi kim etsin yine ben etmeyecek

Almasın cânımı Hak pîr-i düâtâ olsam eğer
Bezm-i aşkında senin kaddini çeng etmeyecek

Bağlamaz seg yerine âşıkını ol âhû
Dâğlar cismini hemreng-i peleng etmeyecek

Dûd-ı âhım ko yüzün kapkara kılsın feleğin
Cevri terk etmez o bir şöylece reng etmeyecek

Hep nazîre der idi şiirine **Nefî** şuarâ
Gazelin kâfiyesin böylece teng etmeyecek

-80-

Gül gibi ki ede duhter-i rez perdefigenlik
Lâzım gelir erbâb-ı dile tevbeşikenlik

Devr etmez idi bezmi usûl üzre kadehler
Mutribile meyın olmasa mâbeyni düzenlik

Ol bâğa döner dil gam-ı ruhsâr u hatınla
Bir yanı çemenzâr ola bir yanı semenlik

Gencîne-i derd eyledi her kûşesini gam
Mamûre-i hâtırda kalır mı dahi şenlik

Her dilden olur âb-ı musaffâ gibi cârî
Ey **Nefî** nedir sende bu pâkîze sühenlik

-81-

Tûtî-i mucizegûyem ne desem lâf değil
Çarh ile söyleşemem âyînesi sâf değil

Ehl-i dildir diyemem sînesi sâf olmayana
Ehl-i dil birbirini bilmemek insâf değil

Yine endîşe bilir kadr-i dür-i güftârım
Rûzigâr ise denî dehr ise sarrâf değil

Girdi miftâh-ı der-i genc-i maâni elime
Âleme bezl-i güher eylesem itlâf değil

Levh-i mahfûz-ı sühendir dil-i pâk i **Nefî**
Tab-ı yârân gibi dükkânçe-i sahhâf değil

-82-

Bezm-i bâğ içre dönüp bir şem-i cemefrûza gül
Verdi revnak meclis-i şâhenseh-i nevrûza gül

Bülbülü nâlân edip vurmazdı âteş cânına
Olmasa mâil eğer âlemde sâz u söze gül

Gonca mıdır sebzgûn berk içre yâ almış ele
Bâde-i sürh ile pür bir sâğar-ı pîrûze gül

Dehre mağrûr olma ki tâcın düşürmezdi yere
Olmasa mest-i gurûr-ı devlet-i deh rûze gül

Tab-ı **Nefî**'den ki bâğ-ı nevbahâr-ı feyzdir
Reng ü bû isterse gelsin eylesin deryûze gül

-83-

Ârif ol ehl-i dil ol rind-i kalendermeşreb ol
Ne müselmân-ı kavî ne mülhid-i bîmezheb ol

Akla mağrûr olma Eflâtûn-ı vakt olsan eğer
Bir edîb-i kâmilî gördükte tıfl-ı mekteb ol

Âfitâb-ı âlemârâ gibi sür hâke yüzün
Kevkebe bastır cihânı hem yine bîkevkeb ol

Lâmekân ol hem mahallinde yerin bekle yine
Gâh mihr-i âlemârâ gâh mâh-ı Nehşeb ol

Âşık ol ammâ alâyıktan berî et gönlünü
Ne ham-ı gîsûya meftûn ne esîr-i gabgab ol

Hızır'a minnet çekme var sonra dil-i **Nefî** gibi
Lüle-i âb-ı hayât-ı feyz ile lebberleb ol

-84-

Hem kadeh hem bâde hem bir şûh sâkîdir gönül
Ehl-i aşkın hâsılı sâhibmezâkıdır gönül

Bir nefes dîdâr için bin cân fedâ etsem nola
Nice demlerdir esîr-i iştiyâkıdır gönül

Dildedir mihrin ko hâk olsun yolunda cân u ten
Ben ölürsem âlem-i manâda bâkîdir gönül

Zerredir ammâ ki tâb-ı âfitâb-ı aşk ile
Rûzigârın şemse-i tâk u revâkıdır gönül

Etse **Nefî** nola ger gönlüyle dâim bezm-i hâs
Hem kadeh hem bâde hem bir şûh sâkîdir gönül

-85-

Âşıkı Hızır olsa ger vermez amânı bilmiş ol
Bilmez isen ol mehi nâmihibânı bilmiş ol

Gâfil olma göz yumup açınca tîr-i gamzeden
Görünüp gelmez belâyı nâgehânı bilmiş ol

Gamzesi âşûb-ı cândır turrası dâm-ı belâ
Fitnedir sertâkadem ol dilsitânı bilmiş ol

Hâtır-ı uşşâk için hattına vermezse amân
Öldürür bu fitne-i âhır zamânı bilmiş ol

Kimse tahkik edemez sâhir midir şâir midir
Bir bilir yok **Nefî**-yi mucizbeyânı bilmiş ol

-86-

Yâr olmayıcak câm-ı safâyı çekemez dil
Her neyse çeker böyle belâyı çekemez dil

Tehcûra-i hasret yeter âşüfte dimâğım
Peymâne-i lebrîz-i vefâyı çekemez dil

Hûn-ı dili bir zevk ile nûş etmede gamze
Ol lezzet ile zehr-i cefâyı çekemez dil

Aşk âfet-i akl oldu acep turfa belâdır
Hem silsile-i zülf-i dütâyı çekemez dil

Mecnûn gibi yok silsilecünbânlığa tâkat
Hem minnet-i imdâd-ı sabâyı çekemez dil

Düştü nazarı âyîne-i gayba mukâbil
Aslâ keder-i çûn u çerâyı çekemez dil

Nefî gibi bir rind-i sebük rûh ile hemdem
Hem siklet-i yârân-ı safâyı çekemez dil

-87-

Gönlüm katı rüsvâyî mestâne midir bilmem
Mestâne değilse ger dîvâne midir bilmem

Yâ şule-i hüsn olmuş yâ şem-i şeb-i hicrân
Elbette vurur kendin pervâne midir bilmem

Koyup der-i cânânı yabanda gezen âşık
Mecnûn ise de aşka bigâne midir bilmem

Aşkıyla giriftârın âvâre eden âfet
Leylâ ise de hüsnü efsâne midir bilmem

Eşârın okudukça mest etmede yârânı
Nefî dil-i pür feyzin meyhâne midir bilmem

-88-

Bezm-i hayâle nağme-i şehnâzdır sözüm
Hüsn-i edâya gamze-i gammâzdır sözüm

Ben turfa rind-i şubedebâz-ı tahayyülüm
Manâ-yı sihr ü sûret-i icâzdır sözüm

Sad sâle mürde-i gama cânbahş olur hemen
Güyâ Mesîh-i mucizeperdâzdır sözüm

Tenhâ düşürmeyince demem yâre derdimi
Serbeste arz-ı hâl-i dil-i râzdır sözüm

Meşk istemezse mutrib-i hâmem acep midir
Bîperde her terâneye demsâzdır sözüm

Rûh-i revân-ı Urfî-yi şâd eylesem nola
Reşk-i nevâ-yı Hâfız-ı Şîrâz'dır sözüm

Nefî ne söz edâsına Urfî vü Hâfız'ın
Ammâ benim serâmed ü mümtâzdır sözüm

Mümtâz-ı âlem olmamağa çâre var mıdır
Zîrâ senâ-yı şâh-ı serefrâzdır sözüm

Medh ü senâ-yı hazret-i Sultân Murâd ile
Şâyeste-i merâsîm-i izâzdır sözüm

-89-

Çekmezse gam nola dil-i mestânemiz bizim
Yâd-ı lebinle meygededir hânemiz bizim

Biz mest-i feyzbahş-ı şarâb-ı muhabbetiz
Bestir cihâna cûra-i peymânemiz bizim

Biz neyleriz çerâğı şeb-i hecr-i yârda
Bin şem uyarır âh ile pervânemiz bizim

Biz tâîrân-ı evc-i hevâ-yı hüviyyetiz
Genc-i şikenc-i turradadır lânemiz bizim

Rindân-ı âlemiz ki bize yâr olan gönül
Olur adû-yı sohbet-i bîgânemiz bizim

Vâiz düşerdi meygedeye kordu mescidi
Görse safâ-yı meclis-i rindânemiz bizim

Nefî gibi esîr-i cünûn-ı muhabbetiz
Uslanmasa nola dil-i divânemiz bizim

Hem nüktesenc-i nâdiregûy-ı zamâneyiz
Tutsa acep mi âlemi efsânemiz bizim

-90-

Bahâr erse yine seyr-i gülistân olduğun görsem
Güzel seyr eylemek uşşâka âsân olduğun görsem

Letâfetten görünse âsumânın aksi her yerde
Çemende başka bir âlem nümâyân olduğun görsem

Yine rez duhterin peydâ edip azm-i kenâr etsem
Gamın hâtırda nâpeydâ vü pinhân olduğun görsem

Kızarsa gül gül olsa tâb-ı meyden rûyu hûbânın
Ruh-ı cânânı hem gül hem gülistân olduğun görsem

Safâdan birbirinin sînesin çâk etse dilberler
Güzeller mest olup dest ü girîbân olduğun görsem

Bakıp geh sîne-i cânâne geh câm-ı mey-i nâba
Dil-i divâne berr ü bahra sultân olduğun görsem

Muhassal böyle bir gün görmeden ölürsem ey **Nefî**
Felek ben ölmeden hâk ile yeksân olduğun görsem

-91-

Gül gibi câm-ı mey-i encümenefrûz edelim
İttifâk ile gelin bir yere nevrûz edelim

Mutrib alsın eline ûdu yanınca biz de
Yanalım yakılalım bir dem-i dilsûz edelim

Geceyi gündüze katmak değil a himmet edin
Bir safâ eyleyelim ki şebimiz rûz edelim

Kalbimiz bâde ile Matla-ı envâr olsun
Nice bir Mahzen-i esrâr-ı gamendûz edelim

Bülbül olsun okusun tâze gazeller **Nefî**
Gül gibi câm-ı meyi encümenefrûz edelim

-92-

Bin var ola hicrânın ile sînedede dâğım
Çoktur güzelim devlet-i aşkında çerâğım

Şevk-i mey-i lalinle kadeh düşmez elimden
Meyhâneye varınca yere değmez ayağım

Pây-ı seg-i kûyun yeridir sanma yer üzre
Kaldı haber-i vaslın için yolda kulağım

Vâiz ne kadar kevser ü hûr ansa uzatsa
Olmaz mey ü mahbûbdan elkıssa ferâğım

Nefi gibi ben yara çekip yâre görünmem
Bin var ola hicrânın ile sînedede dâğım

-93-

Dervâr dilde gamım âleme tabîr edemem
Feyz-i manâ o kadar ki yine tahrîr edemem

Verziş-i âh ederek âh-ı mücessem oldum
Çarha tesîr ederim gönlüme tesîr edemem

Muntazır tabıma ebkâr-ı maânî o kadar
Kesretinden birinin şeklini tasvîr edemem
Bâhusûs istediğim şekle korum mazmûnu
Gerçi mâhiyyet-i endîşeyi tağyîr edemem

Sâhir-i mucizeperdâz-ı hayâlim ammâ
Gördüğüm bülâceb-i manâyı takrîr edemem

Hâlden kâle getirmek eğer olsa mümkün
Arz-ı hâl etmede ehl-i dile tehîr edemem

Mest-i câm-ı mey-i aşkım dil-i **Nefi** gibi ben
Akla mikdârını bildirmede taksîr edemem

-94-

Lezzet-i vuslat için firkat-i yâri çekemem
Sohbet-i bâde için renc-i humârı çekemem

Âşinâ çıktım ise çeşmine kâfir değilim
Sitem-i gamze-i nezzâre-şümârı çekemem

Minnet eylerse felek bir-iki günlük ömre
Olurum derd-i muhabbetle o bârı çekemem

Âşıkım âşika şûrîdelik alâ yaraşır
Pek denâet görünür siklet-i ârı çekemem

Nakd-i vakt olsa bana zevk u safâ-yı vuslat
Bir nefes ârzû-yı bûs u kenârı çekemem

Sînemi dâğ ile dil tâze gülistân ister
Bülbülüm lîk gam-ı köhne bahârı çekemem

Câna minnet ne çekersem çekeyim ey **Nefî**
Lezzet-i vuslat için firkat-i yâri çekemem

-95-

Gamze yâr olmaz ki hem hercâyî hem dildâdeyim
Aşk reşk eyler ki hem dildâde hem âzâdeyim

Âşika âzâdelikte var mı bilmem işte ben
Gamdan âzâd olmadım gerçi esîr-i bâdeyim

Sevdiğim bir âfet-i cân-ı cihândır neyleyem
Bin belâya mübtelâ bir âşık-ı üftâdeyim

Bir nigâh-ı germ ile bin cân alırken gözleri
Bir dil-i bîtâb ile bin gamzeye âmâdeyim

Çektiğim derde tahammül eylemez insân hele
Tut ki **Nefî** gibi ne insân ne merdümzâdeyim

-96-

Ağyâre nigâh etmediğin nâz sanırdım
Çok lutf imiş ol âşika ben az sanırdım

Gamzen dili rüsvâ-yı cihân eyledi âhır
Billâh ben ol âfeti hemrâz sanırdım

Seyr eylesesem âyîne aks-i cemâlin
Hüsn ile seni meh gibi mümtâz sanırdım

Mamûr idüğün bilmez idim böyle harâbât
Mestâneleri hâneberendâz sanırdım

Sihr ettiğini senden işitdim yine **Nefî**
Yoksa sözünü hep senin icâz sanırdım

-97-⁶⁶

Âşıkım şûrîdelik ârâm-ı cânımdır benim
Gamze-i dilber belâyı nâgehânımdır benim

Gamzeden kim havf eder zülfü hevâdâr olmasa
Gamze zîrâ hemdem-i râz-ı nihânımdır benim

Ben girîbânçâk-ı mest-i câm-ı istiğnâ-yı aşk
Fitne hizmetkâr-ı dâmen dermeyânımdır benim

Bülbül-i gülzâr-ı aşkım sîne-i pür dâğ ile
Nevşüküfte gonca-i dil âşiyânımdır benim

Hânümânsûz-ı dilim girdâba düşmüş âteşim
Halka halka turra-i dilber duhânımdır benim

Âteş-i aşkım ki deryâlar söyündürmez beni
Nokta-i dâğ-ı süveydâ dûdmânımdır benim

Nutka gelsem **Nefi**-i muciz demim İsâ gibi
Beyt-i mamûr-ı maânî hânümânımdır benim

-98-

Mâilim cezbe-i dîdâra hem anı severim
Bir güzel çehrede ân olsa ben anı severim

Dilerim hüsnü gibi hulku güzel cânânı
Mutlaka böyle olan şûh-ı cihânı severim

İhtiyârım gider elden görecek her yârı
Arz-ı hâle meded olmazsa nihânı severim

Sevmezem sevmezem ammâ sevecek mahbûbu
Nerede var ise bir âfet-i cânı severim

Ne kadar nâzik ü nerm olsa nigârı sevmem
Ne kadar âfet-i cân olsa cevânı severim

İhtiyâr elde değil sûfî ne dersen de bana
Severim hâsılı ol rûh-ı revânı severim

Çâre yok bir güzeli sevmemege ey **Nefi**
Sana lâzım mı demek işte falânı severim

-99-

Hattın evsâfını bir vech ile tahrîr edemem
Dehenin sırrını bir nev ile takrîr edemem

⁶⁶ 12. Kasidenin tegazzülüdür.

Leb-i cânbahşını bûs etmiş idim vâkıada
Bir safâ eyledim ey yâr ki tabîr edemem

Âdet etti dil-i dîvâne muhabbet resmin
Neyleyim çâre ne mutâdımı tağyîr edemem

O şehin kulluğunu cânıma minnet bilirim
Kendime lâzım olan hizmete taksîr edemem

Düştü fülk-i dil-i **Nefî** yine girdâb-ı gama
Çâre yok azm-i kenâr etmeğe tedbîr edemem

-100-⁶⁷

Olmasa Mecnûn-ı aşkı ol mehin ger âsumân
Nesr-i tâir eylemezdi bâşı üzre âşiyân

Dîdelerdir zâhir ü bâtın cemâlin seyrine
Dilde zahm-ı nevk-i tîrın tende dâğ-ı hûnfeşân

Dikdi nal-i sîneme çeşmin sinân-ı gamzesin
Nîzesini halkadan gûyâ geçirdi Kahramân

Hâne-i ağyâr u uşşâka tenezzül eylemez
Bir hümâdır ol peri ammâ hümâ-yı lâmekân

Tab-ı **Nefî** bülbül-i gûyâdır ol gülşende ki
Goncaveş dembestedir anda dehân-ı şâirân

-101-

Yoklamazsın hiç var mı dilde dâğın yâresin
Böyle mi gözler güzeller âşık-ı bîçâresin

Âh ile derdi bilinmez âşık-ı bîçârenin
Çâk çâk ede meğer âhı dil-i sad pâresin

Gördüğün öldürmedir kârı o hûnî gözlerin
Koymaz anınçün elinden gamzeler gaddâresin

Zülfüne bend etmesin yâ neylesin Mecnûn gibi
Zabta kâdir olmayan âşık-ı dilâvâresin

Halka-i zülfünden eyler dil temâşâ ruhların
Vermese hurşîde nola revzen-i nezzâresin

Derdin izhâr etmek ister dâimâ **Nefî** sana
Sen de lutf et yokla bir gün dilde dâğın yâresin

⁶⁷ 53. Kasidenin tegazzülüdür.

-102-

Gam-ı aşkın ki hep şevvâ eder uşşâk-ı zâr andan
O dilden hazz eder hem dil dahi bîihtiyâr andan

Ten-i zârım ko hâk olsun yolunda cânâ minnettir
Hemen tek konmasın ol dâmen-i pâka gubâr andan

Gelince fikr-i lalin ârifâne sohbet eyler dil
Kebâb-ı pür nemek bundan şarâb-ı bîhumâr andan

Ölürsem eşğinden hâk-i ten dâr olmasın dersin
Buna olsun mu hiç ey dil musâid rûzgâr andan

Niçin evvel görüşde yârına cân vermemiş **Nefî**
Bu günden böyle hiç makbûl olur mu itizâr andan

-103-

Gösterirken lebleri lutf-ı tebessüm neydüğün
Çeşmi kasd-ı cân eder bilmez terahhum neydüğün

Hem itâb-ı zehrâk eyler cihâna gamzesi
Gösterir hem laline zevk-i tekellüm neydüğün

Çeşmi merdümlük ederken öldürür âşıkların
Gamzesi bilmez günâh-ı katl-i merdüm neydüğün

Âşık-ı giryân u sergerdâna sor bilmez hakîm
Hikmet-i devrân-ı çarh u seyr-i encüm neydüğün

Dinlesin gelsin sarîr-i hâmemi **Nefî** benim
Anlayın neyde mezâyâ-yı terennüm neydüğün

-104-

Âşıkâ tan etmek olmaz mübtelâdır neylesin
Âdeme mihr ü muhabbet bir belâdır neylesin

Gönlü dilberden kesilmezse acep mi âşıkın
Gamzesiyle tâ ezelden âşinâdır neylesin

Nola tayin etse zabt-ı mülk-i hüsnü gamzeye
Zülfü bir âşüfte-i serderhevâdır neylesin

Zülfüne kalsa perîşân eylemezdi dilleri
Anı da tahrîk eden bâd-ı sabâdır neylesin

Nola olsa muztarib hâl-i dil-i uşşâkdan
Sînesi âyîne-i âlemnümâdır neylesin

Olmasa **Nefî** nola dilbeste zülf-i dilbere
Tab-ı şûhu dâma düşmez bir hümâdır neylesin

-105-

Kurtuluş yok sitem-i gamze-i fettânından
Çeşm-i sermestinin âdem mi geçer yanından

Mâiliz gamzesine her ne kadar âfet ise
Hele âşüfte değil zülf-i perîşânından

Zülfünün dahi perîşânlığı bîhûde değil
Neylesin lerze tutar cünbiş-i müjgânından

Zülfü de kaddine üftâde geçer sâye gibi
Çekmez anınçün elin kûşe-i dâmânından

Söylemez söylemez ammâ söze gelse **Nefî**
Ne cevâhir dökülür kilik-i dürefşânından

-106-

Bend oldu o şûhun görecek zülf-i dütâsın
Âhır yelerek bâd-ı sabâ buldu belâsın

Olsun ko sabâ da ham-ı zülfüne giriftâr
Çeksin biraz işkence-i kullâb cefâsın

Görsün ne çekermiş dil-i erbâb-ı muhabbet
Başına belâ eylesin zülfü hevâsın

Geçmezse bu sevdâdan eğer ol yeler onmaz
Âvâreliğin bilmez imiş zevk u safâsın

Mânendi mi var **Nefî**-i pâkîze kelâmın
Bir kimsede gördün mü dahi tarz-ı edâsın

-107-

Derdim nice bir sînede pinhân ederim ben
Bir âh ile bu âlemi vîrân ederim ben

Âh ile komam dilleri zülfünde huzûra
Cemiyyet-i ağıârı perîşân ederim ben

Cemiyyet-i ağıârı ger etmezse perîşân
Çarh-ı feleği aksine gerdân ederim ben

Yâr olmayıcak zehr-i sitemdir bana bâde
Bilmem nice def-i gam-ı hicrân ederim ben

Gûyâ ki olur dîdelerim maden-i yâkût
Her gâh ki yâd-ı leb-i cânân ederim ben

Bu hâl ile âvârelik el verse bana ger
Baştan başa dünyâyı gülistân ederim ben

Nefî gibi yârâna demem dahi nazîre
Yâ bu gazeli zîver-i dîvân ederim ben

-108-

Diller nice bir çâh-ı zenahdânına düşsün
Sâyen gibi zülfün de ko dâmânına düşsün

Çöz zülfünü bârî bu bahâneyle dil-i zâr
Geh gerdenine gâh giribânına düşsün

Şâne ko ciğer pârelesin sîne değil tek
Dil pâyına yüz sürmek için yanına düşsün

Cânbâz gibi gör ne muallaklar atar dil
Bir kerre hele turra-i pîçânına düşsün

Dil verdi ise gamze-i hûnrîzine **Nefî**
Biçâre hemen hançer-i bürrânına düşsün

-109-

Nice bir dil gam-ı zülfünle perîşân olsun
Göreyin zülfünü ki hâk ile yeksân olsun

Eylesin bâd-ı saba zülfünü ko hamderham
Dil-i dîvâneyi bend eylemek âsân olsun

Başlasın bend ile raksa dil-i dîvâne dahi
Nice bir bâd-ı sabâ silsilecünbân olsun

Ne dokunsun dil-i erbâb-ı gama zülfünde
Ne perîşânî-i cemiyyet-i yârân olsun

Dil-i **Nefî** gibi geçmezse bu sevdâdan eğer
Her ser-i mûy ana bir ejder-i pîçân olsun

Deste deste edip ol zülf-i dütâyı bârî
Hâkrûb-ı der-i şâhenşeh-i devrân olsun

Hân Murâd ol şeh-i zî şân ki Hudâ'dan dilerin
Haşre dek devlet ile âleme sultân olsun

Âlemi kevkebe-i şevket ü şâmı tutsun
Pâdişâhan-ı cihân bende-i fermân olsun

Âb-1 adliyle cihân bâğ-1 behište dönsün
Bûy-1 hulkiyle sabâ micmeregerdân olsun

-110-

Esti nesîm-i cânfezâ canlandı erbâb-1 çemen
Güller giyip gülgûn kabâ güldü açıldı nesteren

Murg-1 seher kıldı hurûş gül nergis oldu çeşm ü gûş
Servî salındı sebzpûş ak sâde giydi yâsemen

Kevser olup cûy-1 revân Tûbâ nihâl-i gülsitân
Her kûşe cennetten nişân gülşen behište tanezen

Tûtî tekellüm etmede bülbül terennüm etmede
Gonca tebessüm etmede sahn-1 çemen pür encümen

Erdi yine subh-1 visâl nâfegüşâ bâd-1 şimâl
Gel seyre ey çeşm-i gazâl bâğ oldu san deşt-i Hoten

Def oldu gam erişti sûr mâtem gidip geldi sürûr
Nefî koma dilde fütûr şevk ile olgıl dilfigen

Bu şive-i güftârına bu şiir-i manâdârına
Bu nazm-1 gevherbârına reşk eyler erbâb-1 sühen

Şâh-1 cihân Sultân Murâd şâhenşeh-i âlfî nijâd
Bahr-1 adâlet kân-1 dâd zıll-1 Hudâ-yı zülminen

Dârâ-yı mülk-i saltanat Hâkân-1 gerdûn-menzilet
Hân-1 serîr-i madelet şîr-i dilîr-i safşiken

-111-

Vermesin dil ruhsat âh-1 cângüdâza neylesin
Sabrı yok bîçârenin bin dürlü nâza neylesin

Gamze câsûs-1 nazar ammâ hücûm-1 nâzdan
Fırsat el vermez dile arz-1 niyâza neylesin

Gamzeden derdini pinhân tutmasa âşık nola
Ol kadar mahrem bulunmaz keşf-1 râza neylesin

Iztrârî dil nice cân vermesin ol gamzeeye
Çâre yok tîr-i kazâdan ihtirâza neylesin

Geçmese **Nefî** nola nev reste dilber sevmeden
Köhnedikçe aşkı olur derdi tâze neylesin

-112-

Gördüğün âşık eder bir büt-i ranâsın sen
Acep üftâdesi çok dilber-i yektâsın sen

Devr-i hüsnünde nola olsa cihân pür kavga
Fitne-i devr-i zamân âfet-i dünyâsın sen

Zülfün âşûb-ı dil ü gamzelerin âfet-i cân
Âleme turfa belâ özge temâşâsın sen

Belki Yûsuf da seni görse olurdu âşık
Ol kadar hüsn ile mümtâz ü dilârâsın sen

Sana **Nefî** gibi icmâl edeyim evsâfin
Şâh-ı devrâna sezâ dilber-i ranâsın sen

-113-

Rahş-ı izanım eger eylese cevlân-ı sühen
Teng ola cünbişine arsa-i meydân-ı sühen

Eyledin mahlas-ı **Nefî** ile kadrîm efzûn
Zihn-i pâkimde görüp kuvvet-i izân-ı sühen

Himmetinle giderek buldu terakkî şîirim
Oldu her bir gazelim âleme destân-ı sühen

Benim ol şâir-i mümtâz ü müsellemler şimdi
Bana peyrevlik eder nâdiregûyân-ı sühen

Benim ol zerger-i kâmil ki bugün fennimde
Sözlerim gevheridir zîver-i dükkân-ı sühen

Benzemez hâtır-ı feyyâzıma kalb-i cehele
Bir midir gülşen-i eşâr ile zindân-ı sühen⁶⁸

-114-

Gam cânıma kâr etti bilmem ne belâdır bu
Dil derd ile âsûde ammâ ne safâdır bu

Feryâdı müessirdir her perdede uşşâkın
Uymaz def ü tanbûra bir özge hevâdır bu

Gamzenden emîn olmak mümkün mü dil-i âşık
Gamze diyemem zîrâ şemşîr-i kazâdır bu

Birbirine düştü hep zülfünde olan dilber
Az fitne kıyâs etme tahrîk-i sabâdır bu

⁶⁸ 60. Kasidenin tegazzülüdür.

Dil kapsa nola dâim şehbâz gibi zülfün
Şâhîni şikâr eyler bir turfa hümâdır bu

Bu nazm-ı dilâvîze dahl eyleyemez hâsid
Eşâr değil zîrâ ilhâm-ı Hudâ'dır bu

Kalır mı yâ Urffî'den söz seylemede **Nefî**
Hoş lehçe ise ger o pâkîze edâdır bu

-115-

Dünyâ deme ey dil buna künc-i gam imiş bu
Bir âlemi yok mihneti çok âlem imiş bu

Sûdunda sürûd anlamadım ben bunun aslâ
Durdukça hemen yes ile bir mâtem imiş bu

Mâhında muhabbet yüzü yok mihr ü vefâsız
Kâm alması müşkül hele gâyet kem imiş bu

Eflâk değil kat kat olup eden ihâta
Zehr ile dolu mâr-ı hamenderham imiş bu

Gör neyledi kahr ile bu **Nefî** gibi zâtı
Hiç demedi râğbet edecek âdem imiş bu

-116-

Fikr-i zülfün dilde tâb-ı sûz-ı aşkın sînede
Nârdır külhanda gûyâ mârdır gencînede

Âşıkın gönlüne bak mirâta bakmaksa garaz
Yoktur ey meh ol safâ mazûr tut âyînede

Atlas-ı çarha değişmezdik anı ey hâce sen
Ger bulaydın bulduğum ben hırka vü peşmînede

Gam ferah gibi değil her dem yoklar beni
Olur elbette hakîkat hemdem-i dîrînede

Korkum oldur bir gün ey **Nefî** yakar dünyâyı hep
Böyle kalırsa eğer sûz-ı muhabbet sînede

-117-

Derdimiz çok âşıkız sana giriftâriz hele
Nola tîmar etmesen derdinle bîmâriz hele

Şevkimiz yok gerçi dilde mübtelâ-yı firkatiz
Zevkimiz var lezzet-i gamdan haberdâriz hele

Nola gittiye karâr u akl u sabr u fikrimiz
Gam değil nâçâr isek aşkınla nâçâriz hele

Kıysa baştan serber olmuş râh-ı gamda âşiyân
Terk-i ser kıldık o yolda biz sebûkbâriz hele

Biz de ey **Nefî** nola tertîb-i dîvân eylesek
Az ise eşârımız pâkîze güftâriz hele

-118-

Bezm-i bahârın dizdi gül âyîn ü erkânın yine
Nergis alıp câmin ele sürmekte devrânın yine

Durmaz döner câm-ı tarab dönmez mi ahdinden acep
Zâhid tutar mı elde hep tesbîh-i mercânın yine

Ne câme var ne pîrehe serve sarılmış yâsemen
Gül taşra düşmüş perdeden açmış girîbânın yine

Hüsnü kemâlinde gülün derdi ziyâde bülbülün
Anmazsın ammâ sünbülün hâl-i perîşânın yine

Her şiiri gerçi tâ ezel düştükçe söyler bîbedel
Nefî'nin ammâ bu gazel zeyn etti dîvânın yine

-119-

Şûh olsa güzel gâyet ile pür nemek olsa
Sevmem nemegîn olmayanı ger melek olsa

Hûbâna acep lâzımedir câzibe-i dil
Ansız bakamam hüsn ile mihr-i felek olsa

Uşşâkı kosa her nigehi havf ü recâda
Hem gamzede lutf u gazabı müşterek olsa

Âşıklarının bilse ayâr-ı zer-i rûyun
Hârâ-yı dil-i saht-ı nihâdı mihekk olsa

Dilber katı mümtâz u müselleme gerek ammâ
Nefî hele şûh olsa güzel pür nemek olsa

-120-

Dolsa destimde nola eşkim ile peymâne
Girse gülgûn-ı sirişkim yeridir meydâne

Nâvek-i gamzelerin şöyle geçer tenden ki
Nevk-i peykân-ı cigerdûzu bulaşmaz kane

Eğlenir fikr-i miyânınla dil-i âşüfte
Bend olur bir kıl ile bunculayın dîvâne

Zâhir olmazsa nola âhım ucundan şule
Gam hadengidir o muhtâc değil peykâne

Böyle rindâne gazel az denilir ey **Nefî**
Kâiliz şîve-i rindânı bilen yârâne

-121-

Germ olmasın inende felek âfitâb ile
Gâlibdir ana mihr-i ruhun âb u tâb ile

Sal mihr ü mâha hüsn ü letâfet kemendini
Göster yüzünde kâkülünü pîç ü tâb ile

Reftâr-ı germi hande-i nerm ile kıl ki tâ
Ömrüm geçe ferahla geçer çün şitâb ile

Rûz-ı şumâr u defter-i amâle kâiliz
Ger derdimiz bilinse hisâb u kitâb ile

Nefî çekerci bâr-ı belânı ne hâl ise
Öldürdün ol fakîri de nâz u itâb ile

-122-

Nev bâhar erdi hevâ gâliyesây oldu yine
Nefes-i bâd-ı sabâ nâfegüşây oldu yine

Tâze cân buldu cihân erdi nesîm-i nevrûz
Feyz-i enfâs-ı seher rûhfezây oldu yine

Başladı cilveye nâz ile arûsân-ı bahâr
Perdeden şâhid-i gül çehrenümây oldu yine

Açılıp gonca nola çâk-ı girîbân etse
Andelbân-ı çemen nağmeserây oldu yine

Nice şûrîdelik el vermesin ehl-i aşka
Heves-i dilber ü mey hûşrübây oldu yine

Hâk-i mestâne gibi başladı keşf-i râza
Âb-ı dîvâne gibi silsilehây oldu yine

Feyz-i Rûhülkudüs'ü eyledi icrâ **Nefî**
Meryemâsâ kalemi nâdirezây oldu yine

Gün gibi başı göğe erse acep mi şimdi
Mazhar-ı âtîfet-i zıll-ı Hudây oldu yine

Hân Murâd ol şeh-i Cem câh-ı kerîmüştân ki
Devr-i cûdunda cihân kâmrevây oldu yine

-123-

Gamze sundukça elin kabza-i gaddâresine
Acır ağyâr dahi âşık-ı bîçâresine

Olmaz ol gamze-i câdû gibi dîlcû âfet
Zahm ile merhem urur âşıkının yâresine

Etse ger tîg-ı tegâfûl dili yüz bin pâre
Sayd için el uzatır turrası her pâresine

Kendi hâline kosa âşıkı ol gamze-i şûh
Zülfü eğlence yeterdi dil-i âvâresine

Öldürür gamzesi nâz ile seni ey **Nefî**
Sakın aldanma anın ruhsat-ı nezzâresine

-124-

Bin nâfe mi var her ham-ı zülf-i siyehinde
Bu bûy-ı dilâvîz nedir hâk-i rehinde

Olmazdı dil o kâkül-i fettâna giriftâr
Bin fitne nihân olmasa zîr-i küleğinde

Sensin yine hüsnile serefrâz ger olsa
Cemiyet-i hûbân-ı cihân cilveğinde

Her kime nazar etsen olur sana giriftâr
Bir câzibe-i hûşrübâ var nigeğinde

Nefî gibi elden koma dâmân-ı Hudâ'yı
Var ise bağışlar sana az-çok güneğinde

-125-

Kalmazsa ger ol kûşe-i dâmân elimizde
Elden ne gelir çâk-ı girîbân elimizde

Zâhid bize peymâne yeter sanma tehîdest
Lâzım mı hemen sübha-i mercân elimizde

Dil teşne beden aşk ile bir mertebe pür tâb
Yahpâre olur ahker-i sûzân elimizde

Biz nice doyunca kanalım câm-ı murâda
Bir lahza komaz sâkî-i devrân elimizde

Ruhsâr-ı arakrîzi yeter yakmağa yârin
Neyler reşehât ile gülistân elimizde

Hat gelse ruh-ı yâre yeter kâkül ü zülfü
Gül gitse nola sünbül ü reyhân elimizde

Bir sünbüle benzer ki ola şebnemi vâfir
Nefî yine bu kilk-i dürefşân elimizde

-126-

Zülf-i siyehin mi hat-ı anbersiken üzre
Yâ sâye-i sünbül mü döşenmiş çemen üzre

Vermez yine ol pîrehen ü sîne safâsın
Berk-i semeni dökse sabâ nesteren üzre

Benzerdi nihâl-i kadine zülf ü ruhunla
Açılrsa eğer sünbül ü gül nârven üzre

Eşkimle demâdem ederim kûyunu nemnâk
Toz konmaya tâ sen gül-i nâzik beden üzre

Almış sanasın nîzesini dûşuna Rüstem
Müjgân değil ol gamze-i nâvekfigen üzre

Kordu müjemin üstüne pâyın seg-i kûyun
Olmasa gül âzürde düşünce diken üzre

Nefî bu nezâketle benim şîve-i nazmım
Râcih görünürse nola tarz-ı hasen üzre

Seyr et bu yedi beytimi bu tâze zemînde
Ko seba-i seyyâreyi çarh-ı kühen üzre

-127-

Düşmedi görmek o bîmihr ü vefâyı bu gece
Ne görür dil yine gör düşte belâyı bu gece

Zâhidâ kevseri yarın kim içermiş görelim
Hele biz nûş edelim câm-ı safâyı bu gece

Zühdü ko gel beri yekreng olalım rindâne
Bertaraf eyleyelim havf ü recâyı bu gece

Bir bölük bâdekeşiz bâdefurûşun kuluyuz
Ne alur var ne satar zühd ü riyâyı bu gece

Bâde bu gûne safâ vermez idi meclise ger
Bulmasak **Nefî**-i pâkîze yı bu gece

-128-

Bir dolu nûş et şarâb-ı nâb gelsin çeşmine
Mest olursan nâza başla hâb gelsin çeşmine

Gamzene pür tâb iken tâkat getirmez âfitâb
Bâde akli var ise bîtâb gelsin çeşmine

Hüsnünü bilmek dilersen bir nazar mirâta bak
Âfitâbın pertevi mehtâb gelsin çeşmine

Âşık isen ağlamakla bitmez iş bir çâre gör
Sen gerek yaş dök gerek hûn âb gelsin çeşmine

Rind isen **Nefî** humâr-ı bâdeden açma gözün
Âlemin hâli hayâl-i hâb gelsin çeşmine

-129-

Cânân odur ki serkeş ola mübtelâsına
Âşık odur ki nâzı geçe dilrübâsına

Bir güft ü gûda yüz nigeş-i çeşm-i çâr ile
Aşk olsun ol muâmelenin âşinâsına

Ne tercümân-ı gamze gerek âşık ne nâz
Dilber mukayyed olmayıcak müddeâsına

Ne eşk-i dîde lâzım olur dilbere ne âh
Âşık tahammül eylemeyince cefâsına

Nefî bize ne gamze gerek ne nigâh-ı dost
Biz mâiliz güzellerin en bîvefâsına

-130-

Nigeş mahmûr u gamze mest-i nâz u nâz mestâne
Nola etse dil-i şûrîde keşf-i râz mestâne

Değil pervâne bir sermest-i bülbüldür ki mecliste
Eder gül zannedip şem üstüne pervâz mestâne

Benim ol âşık-ı şûrîde ki Cibrîl raks eyler
Nevâ-yı nâleme ney olsa ger demsâz mestâne

Müessirdir muhabbet ol kadar ki reşk eder bâde
Lebin öptürse ger bir dilber-i mümtâz mestâne

Meded tîg-ı zebânından sakınsın gamze-i sâkî
Söze geldikçe **Nefî**-i sühenperdâz mestâne

-131-

Düşürür birbirine bin dili bir dem şâne
İstemezse nola ol turra-i pür ham şâne

Kimse araların ıslâh edemez müşkül bu
Ser-i zülfünden eğer olur ise kem şâne

Düşürür dilleri çâh-ı zekana tutmaz ise
Dâmen-i zülf-i dilâvîzini muhkem şâne

Bu letâfet ki var ol turra-i hamderhamda
Olsa lâyıık per-i Cibrîl-i mücessem şâne

Tîg-ı gamzeyle dil-i sâfı ko sad çâk etsin
Çünkü ol şûha hem âyîne gerek hem şâne

Teşne-i gamzesi yetmez mi ki bir demde vurur
Dil-i mecrûhuma bin hançer-i Rüstem şâne

Bend-i zülfüne giriftâr olalı ol şûhun
Oldu **Nefî** gibi sırr-ı dile mahrem şâne

-132-

Yâr olsa bahâr olsa dilâ câm-ı Cem olsa
Bir yerde ki her kûşesi reşk-i İrem olsa

Ol bezm-i safâbahşa dili olmasa mahrem
Ağyâr-ı denînin yeri çâh-ı adem olsa

Bir âleme düşsek ki elem olmasa anda
Her rind-i gedâ pâdişeh-i Cem haşem olsa

Hîç durmasa devr etse kadeh bezm-i peyâpey
Sâkî de sürâhî gibi âlî himem olsa
Gâhî leb-i sâkî vü gehî sâgar emilse
Yârân-ı safâ bûse ile mugtenem olsa

Âheng-i nevâ eylese uşşâk ile mutrib
Bir yerde o mehpâre de ehl-i negam olsa

Nefî de gazeller dese mümtâz ü müsellemler
Her birisi reşk-i revîş-i Muhteşem olsa

-133-

Nice dilşâd olmasınlar şeyh u şâb-1 Edrine
Şehri teşrîf etti Şâh-1 kâmyâb-1 Edrine

Sâyesinde şenliğe yüz tuttu sertâser yine
Oldu yeksân cây-1 mamûr u harâb-1 Edrine

Ol kadar etti sirâyet feyz-i hulk u meşrebi
Kevser ü müşk oldu hep âb u türâb-1 Edrine

Nükhet-i hulkuyla hoş bûy oldu hâki ol kadar
Rûmu Çîn etti şemîm-i müşknâb-1 Edrine

Meşreb-i şûhunda bir sır var ki tesîr eylese
Zâil olmaz haşre dek keyf-i şarâb-1 Edrine

Yaraşır **Nefî** bu şiir-i âbdârî âleme
Bergüzâr eylerse mânend-i gülâb-1 Edrine

Açtı hurrem etti zîra gül gibi endîşesin
İltifât-1 pâdişâh-1 Cem cenâb-1 Edrine

Makdemiyle Edrine tahtın müşerref edeli
Oldu her iklîme gâlib âb u tâb-1 Edrine

Hazret-i Sultân Murâd-1 kâmrân ki Hak vere
Eyleye devletle zevk-i bîhisâb-1 Edrine

-134-

Rûz-1 vuslat ola mı bir ıyd ile nevrûz ile
Rûşenâlıkta şeb olur mu berâber rûz ile

Göz ucuyla merhabâsın kesti çün ol bîvefâ
Bârî hâtır yoklasa bir gamze-i dildûz ile

Gündüzün bir mihr ü şeb bir mâhdır eğlencesi
Öğünürse çarh öğünsün tâli-i firûz ile

Sayd eder murg-1 safâ vü zevki aldıkça ele
Farkı yoktur sağarın şebbâz-1 destâmûz ile

Câm-1 mey aklın perîşân etse **Nefî** gam değil
Dilperîşân olma tek efkâr-1 gamendûz ile

-135-

Durma ey dil böyle âh u zâr ile nevrûzda
Gül açıl seyr-i gül ü gülzâr ile nevrûzda

Var ise ger şîve-i refât-ı yâra tâkatin
Seyre çık bir serv-i gül ruhsâr ile nevrûzda

Gülleri pejmürde eylersin yazıkdır bülbüle
Varma bâğa âh-ı âteşbâr ile nevrûzda

Bûy-ı ezhâr-ı çemen tuttu o denli âlemi
Bahs eder bâd-ı sabâ attâr ile nevrûzda

Câna cân katmak dilersen bâğa var **Nefî** hemen
Köhne mey nûş eyle bir dildâr ile nevrûzda

Nice mümkündür nazîre şîir-i sadr-ı azama
Bülbül olsan lezzet-i güftâr ile nevrûzda

-136-

Ukde-i gam vaktidir olursa hall nevrûzda
Zevk u şevk eyyâmıdır neyler kesel nevrûzda

Zâhid-i sad sâle mest olsa yine mazûrdur
Zühd ü takvâya gelir zîrâ hâlel nevrûzda

Iyd geçti nevbahâr erdi yüzün göstermedi
Bârî ol sultân-ı hüsn öptürse el nevrûzda

Durdu devletin yine dîvânâ defterdâr-ı gül
Âleme mihr etti tecdîd-i hamel nevrûzda

Lâle sâki goncalar sermest ü nergis pür humâr
Câm-ı mey nûş etmek ancak mâhasal nevrûzda

Cân u dilden tâzelerdik biz de eski derdimiz
Köhne meyle olsa hemdem bir güzel nevrûzda

Nice üstâd-ı sühen var bâhüner ammâ biri
Eylesin **Nefî** gibi tarh-ı gazel nevrûzda

Söyleten anı da bir kân-ı keremdir yoksa el
Söylemezdi bülbülâsâ bîmahal nevrûzda

Ol vezîr-i nükteperver ki dil ü tâb ehline
Medhin etmek oldu aksâ-yı emel nevrûzda

Nitekim câm-ı hilâl-i iydi gerdân ede çarh
Nitekim ola mahal mihre hamel nevrûzda

Gündüzü iyd u leyâli kadr olup eyyâmının
Pâyine yüz sürsün erbâb-ı düvel nevrûzda

-137-

Dil hasta vü hem cân ile müştâk-ı girişme
Ol gamze-i câdû ise hallâk-ı girişme

Elhak ne sitemkâr olur ol gamze-i hûnî
Ammâ ne hoşâyendedir ahlâk-ı girişme

Akl u dil ü cân oldu giriftâr-ı nigâhı
Buldu yine birbirini uşşâk-ı girişme

Etmezdi teveccüh ham-ı ebrûsuna diller
Mihrâb-ı niyâz olmasa ger tâk-ı girişme

Bilmem nice olur hâl-ı dil-i **Nefî**-i şeydâ
Hem hasta vu hem cân ile müştâk-ı girişme

-138-⁶⁹

Sabâ çevgân edince turra-i pertâb-ı dildârı
Gelip âşıkların bir yere top oldu dil-i zârı

Döküldü sîneden peykân-ı yâr u penbe-i dâğım
Dıraht-ı huşke döndüm hâke düşmüş berg ile bârı

Geçer bir tîri bin dilden bulaşmaz kana peykânı
Ne sihr eyler kemânkeşlikte gör ol çeşm-i hûnhârı

Anın cismi bunun cânı yanar bundan kıyâs eyle
Nice benzer esîr-i dûzehe hicrân giriftârı

Edâsı âb içinde yer yer âteşpâre mazmûnlar
Acep mi etse **Nefî** nazm ile davâ-yı sehhârı

-139-

Yaktı beni kül etti o mâhın güneş yüzi
Oldu dil-i zaîf ü şikeste kül öksüzi

Bir gece yok ki çıkmaya tâ mâh u encüme
Âhımla âsumânın alıştı yüzü gözi

Âşık odur ki şule-i dâğıyla hoş geçe
Gam âleminde bir ola geceyle gündüzi

Rez duhterine sübha-i sad dâneyi satıp
Sûfî de yüzüz oldu görünce o yüzüzüzi

⁶⁹ 49. Kasidenin tegazzülüdür.

Nefî esîr-i bâde giriftâr-ı aşktır
Sûz u safâdan olmasa hâlî nola sözi

-140-

Cânımın sînede teng olsa nola câygehi
Salınır teng kabâlar giyip ol serv-i sehî

Rûzigâr anı siler miydi gözümde her dem
Tûtüyâdan da azîz olmasa ger hâk-i rehi

Dil-i erbâb-ı muhabbet hep ana düşmüştür
Sernigündür diye çâh-ı zekanın sanma tehî

Cân verir âşık-ı dilhastalara gerçi lebi
Ne gönüller alır ammâ göz ucuyla nigehe

Etme ol şûh ile vuslat hevesin ey **Nefî**
Emrine râm edebilsin mi gedâ pâdişehi

-141-

Gâhî gülşende salınsan serv-i ranâlar gibi
Hû çeker bülbülleri uşşâk-ı şeydâlar gibi

Kâkülün de çıktı baştan fikr-i dûrâdûr eder
Pâyına yüz sürmeğe zülf-i semensâlar gibi

Nakd-ı cân u dil mi kor Tâtâr-ı gamzen kimsede
Böyle kalırsa eğer dünyâyı yağmâlar gibi

Nûş ederler câm-ı nâzı birbirinin aşkına
İki çeşmin iki mest-i bâde peymâlar gibi

Değme sözde yoktur ey **Nefî** bu lezzet bilmiş ol
Zehri şîrîn kâm ederse nola helvâlar gibi

Kand-i nazm-ı pâdişâh ola meğer bundan lezîz
Medhini etsem nola tûtî-i gûyâlar gibi

Şeh Murâd Hân ki dil ü dest-i kerîmi dembedem
Dürr ü gevher bezl eder dünyâya deryâlar gibi

-142-

Mest oldu yâr gamzeleri nâza başladı
Her bir nigehte bir revîş-i tâze başladı

Bildirdi bir nigehle dile gamze kâsdını
Ne keşfe ne mükâşefe-i râza başladı

Gamze değil bu Şubedebâz-ı giriŐmedir
Sihri bitirdi Őıve-i icâza başladı

Sanma ki etti zülfünü tahrîk-i rûzigâr
Bâl açtı tûtî-i hatı pervâza başladı

Nefi nedir ney-i kaleminde bu nağmeler
Güyâ ki her terânedede bir sâza başladı

-143-

Tengtir gâyet ile ol büt-i Şûhun deheni
Hande yol açmasa andan çıkamazdı sühen
Heyet-i nâfi değildir görünen buldu revâc
Nakş-ı damgâ-yı yed-i kudret ile sîm-teni

Cism-i pâkinde letâfet o kadar ki sanasın
Sînesi âyînedir âyinedân pîreheni

Vermez ol pîrehen ü sîne safâsını yine
Dökse ger safha-i âb üzre sabâ yâsemeni

Verdi **Nefi** yine bu nazm ile dünyâyâ neşât
Sanki bir câm ile germ eyledi bin encümeni

-144-

Dilrübâdır zülfü ammâ dilniŐindir gamzesi
Nâz ederse yaraşır pek nâzenîndir gamzesi

Çekme gam bir âfet-i pâderhevâdır turrası
Gâfil olma fitne-i serderkemîndir gamzesi

Olmasın kâfir de böyle dilrübâyâ mübtelâ
Âfet-i cândır gamı âşûb-ı dîndir gamzesi

Bir nigehle bildirir dünyâyâ lutf u kahrını
Çeşmi sâhir güyiyâ sihr-i mübîndir gamzesi

Nola meftûn olsa diller güft ü güy-ı çeşmine
Tab-ı **Nefi** gibi manââferîndir gamzesi

-145-

DilniŐindir gamze ammâ dilrübâdır turrası
ÂŞık-ı bîdillere turfe belâdır turrası

Gamze-i ayyâra gâlibtir gönül sayd etmede
Gerçi bir âşüfte-i serderhevâdır turrası

Üstüne titrer durur ol mest-i hâb-1 nâz iken
Gamze-i şûhuna güyâ mübtelâdır turrası

Zabtı bir bend ile müşküldür dil-i dîvânenin
İki zencîr ister anınçün dütâdır turrası

Tab-1 **Nefî** gibi pervâz-1 bülend etse nola
Âfitâba sâye salmış bir hümâdır turrası

-146-⁷⁰

Nice dil ihtiyâr ile sever ol şûh-1 tannâzı
Kosa öz hâline ger gamze-i fettân u gammâzı

Belâenderbelâdır âşık-1 bîçâreye güyâ
O hûnî gamze-i sermest ile çeşm-i sihirsâzı

Eder hem âşık-1 bir yüzden istiğnâ-yı pinhânı
Anınçün birbirine uymaz aslâ şîve vü nâzı

Ne denli âfet olursa geçilmez gamzeden yine
Odur vâr ise zîrâ âşıkın bir mahrem-i râzı

Düşer bir böyle matbû u hoşâyende gazel işte
Alınca destine **Nefî**-i sâhir kîlk-i icâzı

-147-

Gider keyf-i şarâbın zevki böyle yâda gelmez mi
Meğer hiç mevsim-i gül devr-i câm-1 bâde gelmez mi

Nolur yâ ıyd u nevrûz erse yine âlemin hâli
Bu günler câm-1 mey gam define imdâda gelmez mi

Harâb oldu yıkıldı kalb-i âşık gibi meyhâne
Harâbât ehli bilmem noldu kimse dâda gelmez mi

Görüp çarhın bu zulmün derd ile def sîne döğmez mi
Kadeh kan ağlamaz mı çeng ü ney feryâda gelmez mi

Nice ülfet tutarsın zühd ile bilmem sen ey **Nefî**
İçip mest olduğun hiç hâtır-1 nâşâda gelmez mi

-148-

Rûberûdur tabımın hûrşîd ile âyînesi
Reşk eder çarh ana dâim bana oldur kînesi

Kim bakar mirât-1 hûrşîde dururken rûy-1 yâr
Rûy-1 dil göstermede sâfîdir andan sînesi

⁷⁰ 24. Kasidenin tegazzülüdür.

Oldu aşk-ı bikr-i fikrimle bir abdâl âfitâb
Zülf-i Zühre târ u pûd-ı hırka-i peşmînesi

Âşıka bir tâze dilber de gerekdir mâhasal
Köhne mey aşk-ı İlâhî hemdem-i dîrînesi

Kâmrân-ı mülk-i nazm olsam nola **Nefî** gibi
Bir dükenmez kâna benzer tabımın gencînesi

-149-

Leşker-i müjgâni ki bir Kahramân'dır her biri
Gamzesiyle ceng eder sâhibkırândır her biri

Günde bin kan eylemek çok mu o hûnî gözlere
Gördüğüne rahmı yok bir bâamândır her biri

Gamzeler hod çâkçâk etmekte dâim dilleri
Söyleşilmez tut ki şemşîr-i zebândır her biri

Âteşin dillerle pür tâb ol kadar gîsûları
Güyyâ bir ejder-i âteşfeşândır her biri

Âferîn **Nefî** yine tab-ı gazelperdâzına
Penc beytin nüsha-i sihr-i beyândır her biri

-150-

Bahâr erdi yine esti nesîm-i subh-ı nevrûzî
Açıldı âlemin gül gibi güldü baht-ı firûzî

Hevâlarda letâfet ol kadar ki bülbül-i zârın
Nice tesîr eder bilmem güle âh-ı cigersûzî

Figân-ı nîmşebden nice mahrûm olmasın bülbül
Uyardı yine her gül bir çerâğ-ı âlemefrûzî

Bahâr erdi açıl lâle gibi dâğ-ı dilin göster
Derûnunda koma rind isen efkâr-ı gamendûzî

Ele gül gibi câm al bülbül-i sermest ol ey **Nefî**
Gazeller söyle germ et bezm-i şâhenşâh-ı nevrûzî

Duâya başla sonra cân u dilden Âsaf-ı ahde
Ki durdukça cihân devletle nevrûz ola her rûzî

O sâhib sadr-ı âlî şân ki lâyıkdır eğer olsa
Felek ferş-i harîm-i câhına bir nat-ı zerdûzî

Yegâne mesnedârâ-yı vezâret hâfız-ı devlet
Ki devr-i devletidir rûzigârın rûz-ı pîrûzî

Hudâ pâyende kılsın râyet-i baht-ı serefrâzın
Müyesser olsun ana günbegün ikbâl-i bihrûzı

-151-

Bahâr erdi yine gör feyz-i mihr-i âlemefrûzı
Nice germ etti bir câm ile bezm-i şâh-ı nevrûzı

Acep mi düşse âteş âşiyân-ı bülbüle yer yer
Uyardı yine her gül bir çerâğ-ı hânümânsûzı

Açıldı câbecâ nergis miyân-ı sebzedede güyâ
Döşendi bezmgâh-ı âleme bir nat-ı zerdûzı

Gedâ şâhâne işret edecek demdir ki olmuştur
Zemîn evreng-i pîrûze zamân eyyâm-ı pîrûzı

Zemîn sersebz ü ebnâ-yı zamân hoşhâl ü hürremdil
Zihî tesîr-i nevrûzî zihî ikbâl-i bihrûzı

Olur mu böyle bir rûz-ı mübârek dahi ey **Nefî**
Ki hem nevrûz ola hem lutf-ı şâhenşâh ola rûzı

Ol şâhenşâh-ı dâna dil ki olmuştur adâletle
Mühimsâz-ı cihân akl-ı selîm-i dânişendûzı

Şeh-i Cem rütbe Sultân Ahmed-i ferhunde talat ki
Bahâr-ı bâğ-ı devlettir cemâl-i âlemefrûzı

Vücûduyla şeref bulsun serîr-i saltanat dâim
Cihân durdukça dursun ıyd u Kadr olsun şeb u rûzı

-152-

Dün gece meclisimiz yâr ile rindâne idi
Ben idim sâgar idi şem idi pervâne idi

Dün gece sâkî ile sâgara hâcet yok idi
Dil ü dîdem bana peymâne vü meyhâne idi

Bâdem-i çeşmini nukl etmiş idik bezmimize
Dirhem-i eşk-i revân anda harîfâne idi

Rahne-i dağlarım itmiş idim âyîne
Ser-i gîsû-yı perîşâna elim şâne idi

Her gedâ meşreb olan ol deme ermez **Nefî**
O da bir lutf-ı Hudâ bahşış-i şâhâne idi

DÖRTLÜKLER

KITALAR

-1-

Âb-1 rûy-1 şuâra Şerî-i Bağdâdî ki
Münhasırdır ana Urfî gibi îcâd-1 sühen
Cûy-1 manâ iki şakk olmuş akar sahnından
Yaraşır dersem eğer tabına Bağdâd-1 sühen

-2-

Bezmine geldim ise medh ü senâdan hâlî
Naks-1 idrâkime haml etme benim sultânım
Bir kasîde demek ister sana tabım ki ola
Ki hayâline fedâ mâhasal-i dîvânım

NAZMLAR

-1-

Zihî taht-1 muallâ bârgâh-1 arş-1 pîrâye
Ki salmış âfitâb-1 heft kişver üstüne sâye
Cihânân-1 hümâyûn sâye Osmân Hân-1 sâni ki
Revâdir olsa kürsî tahtına ger evvelîn-pâye

-2-

Dehre bir âfet olur ol kad ü kâmet göresin
Kopsa bir yerden o kopmaz mı kıyâmet göresin
Başlasın gamzeleri gâret-i îmâna hele
Kor mu bir dilde dahi emn ü selâmet göresin

-3-

Olduk esîr-i nîm nigâh-1 tegâfûlün
Bir kayda dahi düşmeyelim çözüme kâkülün
Olmazdı böyle hâlî perîşân u kaddi ham
Sevdâ-yı zülfün olmasa başında sünbülün

-4-

Kalır gider bu gönül zülf-i yârdan gelmez
Hevâ-yı Şâm'ı bilen ol diyârdan gelmez

Sabâdan etme dilâ hâk-i pâyını ümmîd
O denli lutf (u) kerem rûzgârdan gelmez

-5-

Rumeli sadrına oldukda Ganîzâde yine
Oldu rindân-ı cihân tehniyete âmâde
Çın seher gördüm arakrîz olarak pîr-i mugân
Bir koca testi ile geldi mübârek bâde

-6-

Elamân ey şâh-ı sadr-ı Husrev-i gerdûn-kıbâb
Dilleri etmiş şerâr-ı âteş-i kahrın kebâb
Hiç sezâ mı serverâ zât-ı kerîmüştânına
Bunca demdir kılmadın bu derdmendi kâmyâb

RÛBAİLER

-1-

Yâ Rab dilimi sehv ü hatâdan sakla
Endîşemi tezvîr ü riyâdan sakla
Bastım reh-i vâdî-i rübâiye kadem
Tan-ı har-ı nâdân-ı dü pâdan sakla

-2-

Yâ Rab kerem et bendene ihsân eyle
Düşvâr olan ahvâlîmi âsân eyle
Dünyâ hevesinden koma gönlümde eser
İstersem eğer cenneti zindân eyle

-3-

Ben âşık-ı hercâyî vü dilâşüfte
Ol şûh ise hem meykeş ü hem âlüfte
Bilmem nice olur mihr ü muhabbet hâli
Bu nükte-i serbeste kalır nâgüfte

-4-

Ey dil hele âlemde bir âdem yokimiş
Var ise de ehl-i dile mahrem yokimiş
Gam çekme hakîkatte eğer ârif isen
Farz eyle ki elân yine âlem yokimiş

-5-

Ey nâmver-i memleket-i bahr ü berin
Var bahr ü berde nice bin hünerin
Ettin yine dîn gayretine azm-i cihâd
Devletle mübârek ola yâ Rab seferin

BEYİTLER

-1-

Vurunca şâne gîsû-yı hayâl-i yâre müjgânım
Gülâbefşân olur yâd-ı ruhuyla çeşm-i giryânım

-2-

Zeyn etmek için rişte gibi dürr ü güherle
Pürpîç ederim her müjemi tâb-ı nazarla

-3-

Ruh-ı rengîni ki yârin letâfet gülsitânıdır
Zenahdân sanma ol gülşende bülbül âşiyânıdır

-4-

Gün gibi zâhir iken cân gibi pinhânsın sen
Ehl-i dil istediği dilber-i fettânsın sen

-5-

Bâd-ı sabâ ki turraların tâbdâr eder
Her bir hamında bin dili zâr ü nizâr eder

-6-

Zahmnâk eylemedik tende ne dil kaldı ne cân
Elamân gamzelerinden senin ey şûh-ı cihân

-7-

Çekse tîgın kırılır birbiri üzre âlem
Fitne cellâdı mıdır gamze-i mestin bilmem

-8-

Uyurken seyr eden ol dilrübâyı câmehâb içre
Sanır tasvîr-i Yûsuf'tur yazılmıştır kitâb içre

-9-

Ne âdemler helâk eyler görün ol çeşm-i cellâdı
Anılsa yine ammâ nâtüvân bir hastadır adı

-10-

Bir söz mü var ki şimdi o yârân pesend ola
Var ise şiir-i **Nefî**-i şûh u levend ola

-11-

Gözü meyhâne-i nâz u kaşı mihrâb-ı niyâz
Yaraşır her ne kadar etse niyâz ehline nâz

-12-

Sînem nice bir âh-ı muhabbetle pür olsun
Bir gün dilerim çarhı daha gök ü mor olsun

-13-

Nice bir kîn ile tîg-ı zebâna dil cilâ versin
Usandım rûzgâra sögmeden Allâh belâ versin

-14-

Gamze çekmiş tîgını mestâne safderler gibi
Çeşmi hâb-ı nâzda mahmûr dilberler gibi

-15-

Dostlar düştü fenâ bahrine bu keştî-i ten
Hîmet eylen ki bekâ yakasına çıka esen

-16-

Zulmet-i bahr ile şebden seçemezler rûzu
Böyle eyyâm-ı gamın böyle olur nevrûzu

-17-

Yine sen istediğin yerde gezersin güzelim
Cismimi yok yere yolunda hemen hâk ederim

-18-

Hey ne âdil şâhsın ey şâh-ı âdil ki adın
Emn ü şer' ü dâd u adl içinde kılmıştır Murâd

SON